

S. I. Panu

Nascerea

la

ROMÂNII

8/8

146

X 1530

39
1968

NASCEREA 30

LA

ROMÂNII

STUDIŪ ETNOGRAFICŪ

DE

S. FL. MARIANŪ

MEMBRU ALŪ ACADEMIEI ROMÂNE.

Jul 36. 167

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE.

Handwritten signature or initials.

BUCURESCI

LITO-TIPOGRAFIA CAROL GÖBL

16, STRADA DÓMNEI, 16

1892.

PRECUVÎNTARE.

Cele mai însemnate momente din viața omului sunt nascerea, nunta și înmormântarea.

Multe și frumoase sunt datinele și credințele Românilor usitate în aceste momente.

De multă am dorit a scôte la lumină măcar o parte din acestă tesaură neprețuită.

Timpul de multă așteptat a sosit și dorința mi s'a împlinită.

«Nunta» am publicat'o în anulă 1890, «Inmormântarea» înainte de-o lună, iar astăzi prezentez On. publică cetitoră «Nascerea».

Însă cu aceste trei opuri lanțulu de datine și credințe, cari înferică vieța Românilor dela nascere pâna la mörte, nu e completă.

*Spre completărea lui ne-ar fi mai rămasă încă de descrisă și „**Junețea la Români.**“*

*Cu ajutorulă lui Dumneđu și a ómeniloră bună, cari sciă să prețuiască munca celoră ce se ocupă cu astă-felă de lucrări, speră că în scurtă timpă voiă scôte și „**Junețea**“ la lumină.*

Până atunci primescă toți acei P. T. Domni, cari mi-au stată mână de ajutoră la alcătuirea și publicarea acestui studiū, mulțămirile mele cele mai profunde.

AUTORULŪ.

Sucéva, în 18/30 Novembre, 1892.

I.

DORUL ROMÂNCEI.

Unu proverbü străvechiü ñice : «*mulțimea copiilorü, bucuria Românuü*» saü «*mulțimea copiilorü, averea Românuü.*» Decü una dintre dorințele cele d'intâi ale noilorü însurăței, și cu deosebire ale tinerei neveste e și aceea ca prea bunulü și prea puterniculü Dumneđeu să-i binecuvinteze cu nascere de fii și fiice saü, cum se mai ñice, cu *glótă*.

Cätü de mare și ferbinte e însă dorința nevestei românce de a avé și ea, dacä nu mai mulți, măcarü *unü singurü copilașü*, credü că nime n'ar puté-o exprima mai bine și mai potrivitü, de cum a cântat'o ilustrulü și nemuritorulü nostru poetü V. Alecsandri, în poesia intitulată «*Dorulü Româncei*», care urméză aici :

De-ar vré bunulü Dumneđeu
Să-mi asculte dorulü meü !
De-ași avé unü copilași,
Dragulü mamei îngerași!

Cätü e ziua, cätü e nópte,
I-ași șopti cu blânde șópte,
Cätü e nópte, cätü e ñi,
Totü la sínu-mi l'ași păzi !

L'ași păzi, l'ași desmerdă,
Mii de sărutări l'ași dă,
Și l'ași dice 'ncetișorū:
Nani, nani, pușorū !

De-ar fi cerulū cu priință
Să 'mplinesc' a mea dorință.
De mī-ar da unū băiețelū,
Dragulū mamei voinicelū !

N'ar fi pruncū mai fericitū
Și pe lume mai iubitū !
Altū copilū n'arū fi ca elū
Mititelū și frumușelū !

Obrăjelu-i ca de spume
N'ar avé sémēnū pe lume!
N'ar fi ochii nimēruī
Dulcī ca ochișorii lui !

Iar eū mândra măiculiță
Pe-ai sēi ochi, pe-a sa guriță
Ne 'ncetatū l'ași sărută,
Săruta și l'ași cântă.

Și l'ași face-o descântare
Să ajung'unū vitézū mare,
Unū vitézū ce-ar străluci,
Cum n'a fostū, nici n'ar mai fi !

Și l'ași pune să se culce
Pe alū meū sînū, légănū dulce,
Și l'ași dice 'ncetișorū:
Nani, nani, pușorū !

Ăcēsta e dorința româncei !

Și dacă nu se vede curēndū *în stare binecuvîntată*, dacă
dorința ei nu se împlinesce în primii ani ai căsătoriei sale,

atunci, temându-se ca nu cumva să rămâe lungă timpă sau chiar pentru totu-d'a-una *stêrpă*, și bărbatul ei să nu prindă mai de grabă aș mai târziu a se plânge și a se căina pe dînsa, a se supêră și-a o muștră, numind-o *stêrpitură*, caută tôte chipurile și mijlócele încuviințate, cum ar puté mai de grabă *purcede grea*. Incepe mai întâi și întâi a se rugă din tótă inima lui Dumneđeș, a umblă pe la mănăstiri și biserici ca să i se cetéscă, *a face lumini câtú statulú ei de lungi* și a le aprinde, ca să ardă la icóna Maicei Domnului, apoi atâtu ea câtú și bărbatul ei a plăti *sărindare, acatiste* și liturghii, *a încunjură biserica și a îngenunchiă sub daruri* (1), și în fine a finé posturile, cu deosebire însă *postulú Vinerii mari* (2) și *Lunile* (3).

(1) «*Ce-ți-e scrisú, în frunte-ți-e pusú*» poveste publ. în «Țera nouă», Tom. III. Bucureșci 1887. p. 444.

«Unú neguțatorú forte bogatú era însuratú de vr'o dece ani și nu avea nici unú copilú, *totú se ruga lui Dumneđeș să le dea și lorú unú copilú*. Ba ce *acatiste! ce liturghii! ce sărindare! nu le mai rămăsese biserica la care să nu se fi dusú*; și în sfirșitú dete Dumneđeș de li se împlini pofta . . . Dumneđeș le ascultase rugăciunea și făcuse să aibă și ei unú copilú.»

Ioanú Kövary, *Stati-Cotú*, poveste, publ. în «Gazeta Transilvaniei» an. LII, Brașovú 1889, No. 259: «Stati-Cotú avea de tôte cu prisosință, dar pentru aceea elú numai fericitú nu era, căci îi lipsia fericirea sêracului, averea Románului, — îi lipsiaú copii. Elú n'avea copii, și acestú lucru ilú punea pe gânduri. *Făcu'a rugăciuni, ținut'a posturile, dat'a sărindare, cunjurata biserica, îngenunchiat'a sub daruri* . . . În zadarú, lui Dumneđeș nu i se făcu milă de elú.»

(2) Sub «*Postulú Vinerii mari*,» se 'nțelege o *sêptemână intrégă*, în care nevasta, ce s'a prinsú să postéscă, nu mănăncă numai o dată pe zi *de secú* și anume după asfințitulú sórelui, iar în Dumineca ce urméză, plătesce o slujbă.

Vinerile în genere se ținú și pentru furtune, apoi ca să capete fetele norocú și să le ajute *S-ta Vineri* ca să se pótă câtú mai curindú mărită.

(3) E o credință veche și forte lățită la Románii din Bucovina, *că celú ce se apucă să postéscă Lunia*, aceluia în multe privințe îi merge bine. Așa nevetele, cari n'au copii și dorescú să aibă, dacă postescú douê-spre-dece Luní după o laltă, credú că vorú nasce copii. Asemenea mulți și dintr'acea, cari căpăta dureri crincene de ochi, că mai nu potú vedé nimica, încă se apucă a postí mai multe Luní, unii chiar și tótă viața. Alții iarăși se prindú a

Dacă rugăciunile și închinările pe la mănăstiri și biserici, precum și plătirea de liturghii și sărindare n'aŭ ajutatŭ nimicŭ, atunci nevasta își iea refugiulŭ la alte mijlôce, prin cari speréză ea că-și va ajunge scopulŭ, și anume la prepararea și bēutura unorŭ sucuri de plante. Cele mai usitate plante, cari le întrebuintéză ea spre scopulŭ acesta, sunt: unele dintre orchidee, apoi trandafirŭ albŭ, liliacŭ albŭ, rujă etc. Pe tôte acestea le pune și ferbe în miere sau vinŭ și suculŭ ce ese dintr'însele îlŭ bea.

Neajutându-i bēutura acēsta, iea nouē fire de usturoiŭ, le pune pre tôte în jumētate litru de rachiŭ, în care le lasă să stee nouē țile pe hornŭ, iar după a noua țî începe a bea din rachiŭ de acesta câte atâta câtŭ cugetă ea că-î va ajunge pentru nouē țile ce urméză.

Afară de acēsta mai bea ea încă și sēmînță de epure și epurôică, iea adecă bôșele unui epure și matca unei epurôice, le uscă bine, după ce s'aŭ uscatŭ de ajunsŭ le piséză până ce se facŭ ca pulberea; le pune apoi, fie-care deosebitŭ, în câte unŭ șipușorŭ cu rachiŭ, iar șipușorele bine astupate le pune într'o cahlă, unde nu se face focŭ, și acolo le lasă nouē țile. După a noua țî, luându-le din cahlă, bărbatulŭ bea sēmînță cea de epure, iar nevasta cea de epurôică.

postŭ Lunia, din caasă că li se bolnăvescŭ și pierŭ vitele. Mai pe scurtŭ fiecare pentru ce voesce și pentru ce-lŭ dore inima, și țicŭ că de când s'aŭ apucatŭ a postŭ Lunia, de-atunci și-aŭ ajunsŭ scopulŭ doritŭ. E de 'nsemnatŭ și aceea, că cei ce s'aŭ apucatŭ să postescă tótă viața lorŭ, postescŭ chiar și'n Lunia Pascilorŭ, iară ceia-lalți, cari se prindŭ a postŭ numai unŭ numērŭ anumitŭ de Lunŭ, nu mănâncă de felŭ până în țiaua următore. Și dacă, fiindŭ apucatŭ, se 'nfruptă în vre-una din aceste țile, atunci, spunŭ ei, că *că nu li se arată*, adică le merge răŭ. De aceea fie-care apucatŭ observă cea mai mare strictetă în postirea acestorŭ țile. De-aici apoi, dela acēstă datină străveche, s'a născutŭ țicala «*postesce Lunile*,» și se aplică mai cu sēmă acelora, ce orŭ că nu aŭ sērmanii de multe orŭ nimica ce mânca și postescŭ de neove, orŭ că nu aŭ *de fruptŭ* saŭ, în limbajulŭ Transilvānenilorŭ, *de dulce*.

În fine se scaldă într-o apă, în care au fost fierte: *hemeiū*, *capusnicū* (crepusnicū) și flóre de românișă (1).

După ce s'a scaldatū își cumpără o cordică roșiă de mētasă așa de lungă ca să se pótă încinge cu dînsa, o duce la biserică, o dă pālmarîului ca acesta s'o puie sub cămeșa mesei celei sfinte din altarū, unde o lasă să stee până ce se împlinescū 12 liturghiū, și la fie-care din aceste 12 liturghiū plătesce preotului câte o liturghie, adecă câte 10—12 cr., după cum se plătesce de obiceiū, anume ca să fie amintită totū-deauna în decursulū serviciulū dumnezeescū. După acēsta își ieă nevasta cordica acasă și, încigēndu-se cu dînsa pe sub cămeșă, o pörtă unū timpū mai îndelungatū (2).

Ne ajutāndu-i nici acestea nimicū și temēndu-se ca nu cum-va să rămāe pentru totū-deauna stērpă, și din cauza acēsta apoi să fie nu numai certată și asuprită de bărbatulū sēū, ci chiar și bătută, pentru că nu e în stare să nască copii, umblă sate întregi de-a lungulū și de-a latulū, ca dóră dóră ar da peste vre-unū lécū. Ba cele mai multe dintre nevestele sterpe, în desperarea lorū că tótă viața vorū rămāné astū-felū, nu se mulțānescū numai cu atāta, ci-și iaū în urma urmelorū refugiu la descāntători și descāntătoare, vrājitori și vrājitoare, cari după credința lorū, s-iū tōte tainele pānă chiar și cele mai ascunse, și ca atari trebuie numai decāt să le ajute și lorū, ca să facă și să aibă copii (3), cari să le fie urmași, să aibă cui încredința averea, ca

(1) Com. de d-lū Pancrațiu Prelipcēnū, invēțetoriū superiorū în Șcheia, comună aprópe de Sucēva.

(2) Com. de d-lū Vasile Turturēnū, preotū în Vicovulū-de-sus, comună în districtulū Rādăuțului.

(3) P. Ispirescu, *Legende sau basmele Romānilorū*, Bucuresci 1882, p. 243: «A fost odată unū împēratū și-o împērătēsă. Amēndoi erāu ómenī de trebă și frumoși. Ei se iubiau, nevoe mare. Dar erāu totū māhniți și amāriți, că nu făceaū copii. Tōte lécurile ce luase împērătēsa de pe la *vraci* și *vrājitoare* nu-i folosise întru nimicū.»

acéstă să nu se irosescă și pustiescă; iar după mórte să aibă cine-î comânda și pomeni (1).

Maî pe scurtü se pune luntre și puncte și nu se lasă până ce nu-și vede dorința împlinită! (2).

Multe femeî sunt de părere, că ele ar fi avëndü unü folü de morbü läuntricü, numitü *matriciü*, *matrice* sau *mătrice*, și din cauza acestuia ~~nu potü să nască copil.~~

Decî unulü dintre descântecole cele maî usitate, carî le întrebuintează ele spre ajungerea scopului doritü e și celü de *matriciü* sau *matrice*, care sună precum urméză:

Stăi matriciü!
Nu hui,
Nu pocni,
Prin öse nu te porni!
Matriciü prin sete,
Matriciü prin löme,

Matriciü prin deochiü,
Matriciü prin ostenélä,
Matriciü prin fierbințelä
Matriciü prin spaimä,
Matriciü prin neodihnä.
Matriciü de 99 de feluri,

(1) N. D. Popescu, Carte de basme. Culegere de basme și legende populare. Vol. I, Ed. II. Bucuresci 1892, p. 73:

«A fost odată unü împëratü și o împëratösä, cărora le dăruise Dumneđeü trei fete totü una și una de frumoöe, care cu câtü cresceau, cu atât inebunea lumea de frumusețea lorü.

«Părinții lorü nu erau de locü mulțumiți de astü întreitü darü, fiindü că ei doriaü din inimä unü *coconaöü*, care să le moötenescä tronulü și averea. Ei în totü-deauna se rugau lui Dumneđeü să le dăruescä unü băiatü, și *alergau și pe la vrăjitori și descântători, ca să li se împlinescă dorulü.*

«Dumneđeü le îndeplini cererea, le dăruî unü coconaöü, dar nu lăsä să trecä nepedepsitä cărtirea lorü împrotiva șartului dumneđeescü, și maî cu samä pentru că alergase la lucruri necurate, ca să siluescä mila sa.»

(2) Femeile, cărora *cerulü nu le-a fostü cu prîințä*, carî au perdutü totä speranța că vorü maî avé când-va copii proprii, voiundü cu tóte acestea a avé în casa lorü unü copilü, ca să aibă pe cine desmierda și cu cine se mângâia, se punü în cale cu bărbații lorü și *iaü unü copilü de sufletü*, de regulä dela unü frate sau dela o sorä, care e împovăratä cu multä glötä, sau, cum maî ăice Românulü, care *are casä grea*. Unü Românü însă, carü nu aü copii., adese-orî iaü de sufletü și pe unü *copilü fipatü*, *lepëdatü* și apoi *aflatü*, cređendü că e förte bine a ocroti unü ast-felü de copilü găsitü și nevinovatü, care de altmintrelea arü puté să fie espusü celeî maî marî miserii.

Matriciū de 99 de soiuri,
Ieși de unde ești :
Din pieptū,
De sub pieptū,
Din inimă,
De sub inimă,
Din șele,
De sub șele,
Din brațe,
Și din mațe,
Din tóte încheeturile
Și din tóte ciolanele !
Că tu de nu mi-î eși,
Cu 99 de cóse te-oiū cosi,
Din trupū și din tóte ósele
Te-oiū porni.
Cu 99 de seceri te-oiū sccerà,

Din trupū și din tóte încheeturile
Te-oiū luá
Și'n Marea-négră te-oiū mâná
Și acolo te-oiū așezá,
Acolo-î sta,
Acolo-î bea,
Acolo-î mânká,
Și pe N. în pace îi lăsá.
N. să rămâe curată
Și luminată
Ca Dumneđeū, când a făcut'o,
Ca maică-sa, când a născut'o,
Ca argintulū strecuratū,
Cum e de Dumneđeū lăsatū,
Ca sórele pe seninū,
In veciī vecilorū, aminū!

Descânteculū acesta, după cum mi-a spusū Gafița a lui Iacobū a Luchi din comuna Mălini, județulū Sucéva, plaiulū Muntele, în *Moldova*, care mi l'a dictatū, se descântá numai Lunī diminéța, până a nu răsări sórele, în rachiū, vinū saū borșū próspētū implutū, din care nu s'a gustatū de felū, rostindu-i-se versurile de trei orī după olaltá. Din rachiulū, vinulū saū borșulū astū-felū descântatū se dá apoi femeei de trei orī de gustatū și anume pe nemâncate.

Poporulū românū din ținutulū Chiorulū, comitatulū Sarmarū, în *Ungaria*, numesce «*matriciū*» morbulū numitū altcum «*sgârcuri*» saū «*cârcei*».

Dacă vre-o femeie e atacată orī pătimesce chiar de morbulū acesta, chémă pre atare descântătorū saū descântátóre, ca să-î *cóte* — descânte — de *mătriciū*.

Acésta *cotare* — descântare — se face așa, că se iea untură râncedă, veche de mai mulți ani, și aceea se pune într'unū vasū. Apoi cu unū cuțitū de șatră, închegătorū și

baremă cu două tăişuri (custuri), la care cuţitul e de lipsă să fie ceva parte făcută din aramă, ţinându-l în mână dreptă şi atingându continuu cu el untura cea răncedă, dice următorulă descântec :

Mă luaî,
Mă dusei
Dela casa mea,
Dela masa mea
Pe cale,
Pe cărarare.
Când fusei la mijlocū de cale,
La mijlocū de cărare,
Mătricele mă 'ntîmpinară,
Mătricele cu frecatulū celū mare,
Mătricele de 99 de feliurî,
Mătricele de 99 de nĕmurî.
Pe gură mi s'o băgatū,
Prin ōse mi s'o 'nşiratū.
Io prinsei a mă cânta,
Prinsei a mă văeta.
Nime'n lume nu mă vede,
Nime'n lume nu m'aude,
Numai singurū Maica sfîntă
De-asupră pămîntului,
Din naltulū cerului,
Din pŕta raiului.
Maica sfîntă mă întrebă:
—Ce te cântî,
Ce te vaeî?
—Da cum nu m'oiū cântă,
Cum nu m'oiū văeta.
Mă luaî de la casa mea,

Dela masa mea,
Pe cale, pe cărare.
Când fusei la mijlocū de cale,
La mijlocū de cărare,
Matricele mă 'ntîmpinară,
Matricele cu lucru rĕū,
Matricele cu rĕndulū lorū,
Matricele cu frecatulū celū mare,
Matricele de 99 de feliurî,
Matricele de 99 de nĕmurî,
Pe gură mi s'o băgatū
Prin ōse mi s'o 'nşiratū.
— Oh! fiica mea!
Nu te cântă,
Nu te văetă,
Nu gândi nemică,
Nu ŕi-a fi nemică.
Cuţitul de şatră
In mâna dreptă
Lua-oiū,
In untură răncedă cota-ŕi-oiū
La Marea-roşie duce-le-oiū.
Acolo să peie,
Să respeie
Ca spuma de mare,
Ca scopitulū sub picĕore,
Tu sănĕtŕsă să rĕmăi.

Aici atătū femeea morbŕsă câtū ŕi descântătorulū sau descântătŕrea *scopescū* de trei ŕŕi ŕi *scopitulū* ilū frĕcă bine cu piciorulū.

Cu untura descântată se unge femeea morbŕsă pe unde

o dore, iar descântarea numai Marția și Sâmbăta séra se p^ote face ca să aibă folos^u (1).

Femeea, căreia i s'a descântat^u descântecul^u acesta, crede că trebuie numai decât să aibă copii.

Femeea, care nu are copii, se d^{ic}e că nu e bună la Dumne^șeu, și din cauza aceea nu p^ote avé (2); iar aceea, care anume face ca să nu aibă e, după părerea poporului, *drăc^oie* și în cea-laltă lume o sug^u *gândaci^u*, adecă șerpⁱⁱ, de fⁱțe, iar f^{et}ul^u ei, ce ar fi avut^u să-l^u nască vi^u, e pierdut^u (3).

(1) Acest^u descântec^u, dict. de economul^u Ioan^u Bot^u din Vălenⁱⁱ Șomcuteⁱ-marⁱ, se află publ. de d-l^u Elia Pop^u în «Gutinul^u» an. I. No. 30, Baia-mare 1889.

(2) Cred. Rom. din Mahala, districtul^u Cernăuțului, com. de d-l^u Ionică al^u lui Iordachi Isac^u, agricultor^u.

(3) Cred. Rom. din Șomcuta-mare (Chior^u) și împrejurime, com. de d-l^u Elia Pop^u, inv^{et}ător^u.

II.

I N A L T Ă S T A R E .

Pe câtú de mare i-a fostú mai nainte tinerei neveste téma că nu va binecuvînta-o Dumneđeú cu glótă, pe atátú de mare fí este eí grija, după ce *a purcesú acuma grea* (1), ca *şă nu piérdă fétulă*, pentru că în genere tóte nevestele, cari se află *în altă stare*, fiindú fórte gingaşe şi simţitóre mai pentru tótă nimica, sunt mai multú saú mai puşinú espuse de-a nu puté purta copilulú totú timpulú câtú se cere ca să-lú pórté. Dreptú aceea fie-care nevestă caută acum a se feri de tóte acelea, cari arú puté să-í fie atátú eí câtú şi copilului, ce-lú pórtă, spre óre-şí care scădere saú daună, şi acésta ferire, împreunată cu diterite datine şi credinţe

(1) Femeea, care se află în stare bine-cuvîntată, se numesce în limba poporului din Bucovina *grea*, *îngreunată*, *îngrecată*, *însărcinată*, *încărcată*, *înpovărată*, *grósd*, *în altă stare*, *neslobodă*, iar în ţinutulú Năséudului din Transilvania, pe lângă unii din termenii înşiraţi mai sus, se mai întrebuintéază încă şi acéştia : *tărósd* şi *în starea darului*.

O fată mare însă, care se află în asemenea împrejurări, se dice că e *burduhósă*, *burduhădnósă*, *cu pântecetele până la gură*, *cu ciolane în pântece*, iar, după ce-a născulú, se numesce în cele mai multe părţi din Bucovina, cu deosibire însă la munte, *vědană*.

apucate din moși strămoși, duréză totu timpul de când a simțitu că a purcesu grea și până după nascere, atâtu în decursulu ocupațiuniloru sale de tôte țilele, câtu și în timpulu mâncării și a beutulu; atâtu în decursulu gătirii, preumblării și petrecerii, câtu și în celu alu odihnei, mai pe scurtu la ori și care ocașiune.

Așa din momentulu când a simțitu că e în altă stare, se încinge neconținutu peste totu timpul îngreunării. De lucrātu nu-î vorba că se apucă ea singură la lucru, atâtu prin casă câtu și pe-afară, unde și când cere trebuința, dar în totu timpul însărcinării se feresce de a se osteni din cale afară, prea bine știindū că ostenéla cea mare precum și rădicăturile fórte lesne potū să-î strice.

Cele mai usitate datine și credințe în timpul lucrării sunt deci următoarele:

Ca o femeie însărcinată să facă lesne, de câte ori mătură și ia gunoiulu în pólă, aruncându-lū, să ȃică: «cum aruncū gunoiulu acesta de iute, așa să și facū de lesne!»

Femeea însărcinată, care va culege surcele în pólă, copilulū ce-lū va face va avé pe corpū nisce pete de diferite mărimī; iar aceea, care va culege în pólă surcele eșite din rindea, va face copilulū cu pèrulū crețū (1).

Să nu pună vre-o legătură după capū ca s'o depene, că apoi are să fie copilulū cu buriculū pe după capū (2); iar dacă trece cine-va peste o femeie îngreunată și nu-și aduce de grabă aminte, atunci copilulū i se învîrte buriculū pe după grumazū (3).

Să nu desculțe pe nime, nici să nu tragă ciórcii cui-va,

(1) G. S. Ionénū, *Mica colecțiune de superstițiile, pop. rom. Buzeū 1888*, p. 6.

(2) Com. de d-lū Romulū Simu, *invěțătorū din Orlatū în Transilvania*.

(3) Dict. de Mariuca Nistorū, *Romăncă din comuna Măliniū, jud. Sucéva, pl. Muntele în Moldova*.

că apoi nu póte nasce până ce acela, pe care l'a descul-
țatú s'au desbrăcatú, nu-i va da apă din opință saú cismă, etc.

Să nu dee niméruí apă în timpulú stării bine-cuvîntate,
căci apoi nu póte nasce până ce acela, căruia i-a datú ea
apă, nu-i va da apă de bėutú din pumni.

Să nú sufle în coptorulú cu pâne, că face copilulú cu
(limba prinsă (1).

Prin rėsboiulú de 'nvělitú pânza să nu trecă nici o fe-
mee, pentru că nasce *copii gemeni* (2).

Când gată femeea pânza de țesutú trimete pe unú co-
pilú alú ei afară călare pe fușteii rėsboiului cu ochii închiși.
In drumú îi deschide și ce vede întâi, bărbatú orí femeie,
de acelu sexú are să fie celú mai de aproape născutú alú
femeii (3),

In timpulú măncarii și alú bėutului:

O femeie grea nu se prea lasă a se duce într'o casă,
unde se mănâncă, ca nu cum-va să râvnescă și ea, cu tóte
că o astú-felú de femeie, orí-unde s'ar duce și ar afla ómeni
măncândú și bėndú, ómenii respectiví nu mănâncă nici nu
beú nimicú până ce n'o ímbie și pre dînsa, dându i în ace-
lași timpú din fie-care specie de măncare și bėutură să
guste și ea măcarú câtú de puținú, ca să nu i se întimple
vre unú rėú, sciindú fie care prea bine că tóte femeile ín-
greunate fără deosebire, capetă felurite gusturí de măncare
și bėutură (4), și dacă nu li s'ar da de gustatú, fórte lesne
ar puté să pérđă.

(1) Com. de d-lú R. Simu.

(2) «*Luminătoriulú*,» an. X. Timișóra 1889. No. 27. in «*Foișóra*.»

(3) Călindarulú poporului pe anulú com. 1889. an. IV. Sibiiú, p. 73.

(4) S'a observatú adescorí că o sémă de femeí îngreunate, carí avėndú pe
de-o parte mare *jigú* pe de altă parte însă căpėtândú felurite gusturí, unele
mai ciudate decăt altele, măncaú, dar mai multú pe ascunsú, *criidă*, *bucăți*
de șare, *varú*, *cărbuni*, *humă*, *cărămídă*, *lutú dela gura cuptorului*, etc.

Și femcea, de ar fi câtu de sficiósă și rușinósă, nu se opune, sciindü ea prea bine că, dacă n'ar gusta, lesne ar puté mai pe urmă să-i fie rău (1).

Dacă o femeie îngreunată *poftesce* dela cine-va vre-unü felü de mâncare sau bëutură și acela nu-i dă, atunci spunü Româniî din *Bucovina* că e păcatulü celui ce nu i-a datü, și cu câtü e femeia mai *pofticiósă*, cu atâta și păcatulü respectivulü e mai mare.

Româniî din *Moldova* credü și spunü că dacă ți-a cere ceva o femeie însărcinată și nu i-i da, aü să-ți ródă. șóreciî lucruri din casă (2).

Dela credința cea fórté răspânditá în tóte părțile locuite de Români, că adecă e păcatü a nu da femeii îngreunate ceea ce poftesce, vine apoi și datina că cei mai mulți, când vedü pre vre-o femeie îngreunată și credü că i-ar fi din ceva rău, îndată îi daü de gustare.

Adese-orî însă se 'ntémplă că unele femei îngreunate, fără să vadă pre cine-va mâncândü sau bëndü, capétá poftá ca

(1) Pretutindene în Bucovina, apoi în Transilvania com. de d-niî R. Simu și I. Georgescu.— În *Moldova* dict. de M. Nistorü: «femeia îngreunată să nu poftescá nimicü, iar dacă poftesce să i se dea orî ce ar fi, că de nu perde.» — «Șeșétórea», directorü Arturü Gorovei, an. I. Fálticeni 1892. p. 52: «Femeia îngreunată trebuie să guste din totü ce vede, să-și aducá aminte că-i îngreunată la vederea tuturorü lucrurilorü urite, și să nu ție mânilé în crucișü pe pánțele.»

În Banatü, com. de d-lü Ioanü Popovicî, învățatorü în Opațița: «Sunt unele femei greóie, cărorá vedëndü ceva bunü și gustosü de mâncare, îndată *li se lasă* (poftescü) a mânca. Decî femeile cele sciute și pățite în d'ale de astea, îndată daü din cele ce aü femeii celei *îngreunate*, dicéndü: «na, că sciü ca ți s'a lása, și să nu lepeđi báiatulü.» Iar cele nepractice și nepățite nu-i daü și apoi femeia, ce a vedütü și n'a căpétatü să guste, fiindü-i gândulü totü acolo, și dacă-i este rușine și nu cere, nu multü dupé aceea lapédá báiatulü.» — În Ungaria, com. de d-lü Elia Popü, învățatorü în Șomcuta-mare: «Femeia îngreunată, dacă intrá în cutare-va casá și vede atare mâncare prin care i s'ar cășuna ceva, trebuie să-i dai să mánance sau celü puținü să guste.»

(2) El. Sevastos, Călétóriî prin Țera-románescá, Iași 1888, p. 48.

20068

din seninū te miri de ce lucru. Atunci bărbații lorū se facū luntre și punte ca să le aducă lucrulū poftitū (1).

Neputēndū însă bărbații a le aduce și a le da la timpū cele poftite și vedēndū că începe a li se face rău, alérgă de grabă la mōșă saū la o babă sciutóre, care se pricepe în ale lécurilorū, și o chiamă ca să vie să le facă ceva, dóră nu pierdū.

Mōșa saū baba sosită iea de grabă 8—9 *sîmburi de pepene* și vr'o douē rămurele de *cimbru bună*; adecă *cimbru de grădină*; piséză bine atātū sîmburiī cātū și rămurelele și puindu-le apoī în rachiū saū și apă, dă femeī bolnave rachiū de acesta să bee. După ce a bēutū, pune vr'o câte-va coji de cēpă într'unū hārbū cu cărbuni și o afumă cu fumulū ce iese din coji. Bēutura și afumatulū acesta se repețescū mai adese-orī.

Făcēndu-se acēsta se đice că femeī i se face bine, *nu pierde*, și dacā copilulū e viū, ilū *pórtă* mai departe, până ce-i sosese timpulū ca să nască (2).

Alte femeī din contră, vedēndū pre una îngreunată că e *fără vreme pālītă* și că se află în pericolū de a perde, o afumă cu *nasū (nări) de vulpe*. Făcēndū acēsta, femeea, dacā nu i-a fostū sositū timpulū, nu perde, iar dacā e cu vreme, nasce cum se cade, fără să i-se intēmple ceva din causă că a afumat'o.

Cu nări de vulpe se afumă nu numai acele femeī, cărorā li s'a făcutū rău din causă că aū fostū poftitū ceva și nu li s'a datū la timpū, ci și cele ce s'aū spāriatū de ceva (3).

În *Moldova* unele femeī, cari sunt în pericolū de-a perde,

(1) Com. de d-lū Ioanū Berariū, parochū în Stroesci.

(2) Dict. de Catrina Racolța din Calanfindesci.

(3) Dict. de Paraschiva Lehaciū-Leuștēnū din Fundulū-Moldovei, districtulū Cāmpulungulū.

caută de grabă *cruce de nucă* (1) și sēmînță de *pepină* (cras-taveți), le rășnescă saū piséză binișorū la unū locū, le amestecă cu rachiū, vinū, apă, adecă cu ce le vine mai de grabă din demână, și apoi le beū. Altele ardū bumbi de sumanū de orī și ce colóre, punū scrumulū ce se face dintr'în-șii în apă, și apă de aceea beū în trei restimpuri. Și iarășī altele, avēndū *códa de păunū* (2) strinsă, o usucă, o rișnescū bine, și apoi, amestecāndu-o cu apă, iarășī o beū.

Dacă e chemată mōșa saū o altă babă sciutóre, aceea, pe lângă întrebuiņarea mijlócelorū mai sus arătate, mai încālđesce încă și o cārāmidă, o aruncă într'o strachină cu rachiū, și apoi cu aburulū ce iese dintr'acesta aburesce de jos în sus corpulū femeii, ce e în pericolū de a perde. Dacă nu-i ajută acēsta, spală icóna Maicii Domnului și-i dă apă de aceea de bēutū; saū iea o cósă, deschide o feréstră, prinde cósă de măsea, o plécă puņinū cu virvulū în jos pe feréstră afară, tórnă apă de trei orī pe pânza cósēi, astū-felū ca să se scurgă pe lângă vargă într'unū vasū și apoi din apă de acēsta dă femeii de trei orī de bēutū, iar cu restulū o spală mai întāi pe capū, apoi pe totū corpulū.

După tóte acestea, care trebue să se facă câtū se póte de iute, iea *tortū de invēțătura*, adecă de acela la care s'aū invēțatū întāia óră copilele a tórcē, ilū deșiră, ilū udă pu-ņinū, și apoi o légă cu dīnsulū peste pāntece, și astū-felū legatā trebue să umble trei đile, adicā pānă ce a trecutū tótă primejdia (3).

O femeie îngreunată trebue mai departe să se ferescă fórtē tare de-a mânca fie ce, pentru că și acēsta încă póte fórtē lesne să-i slrice.

(1) Simbure de nucă, pentru că acēsta e cu cruce.

(2) *Códa de păunū* — unū felū de floriciă.

(3) Com. de mai multe romānce din Bucovina și Moldova.

Așa nu e bine să mănânce două pome, cari sunt crescute și lipite una de alta, sau, după cum spun Bucovinenii și Moldovenii, să nu mănânce nici un fel *de pome îngemănate*, căci *va face copii gemeni* (1).

Nu e bine să mănânce din *mărü ruptü*, începutü, adecă netăiatü, *că face copilü cu semnü, ca și când ar fi mușcatü de-unü câne* (2).

Să se ferescă, în timpulü cât e grea, de mâncarea *pome-lorü crude*, dar avëndü poftă să i se împlinescă, căci la din contră nasce fără timpü, și neîmplinatorului i se imputeză acesta ca unü păcatü din cele mai mari (3).

Asemenea nu e bine să mănânce Duminica *fructe păstăiose*, căci copilulü se face *bolândü* și timpü la minte, și totă viața lui comite numai fapte rele. «*Dacă Dumneșeu vrea să te bată, îți iea mintea,*» ăice proverbulü, dreptü aceea se cuvine ca prin postü să se depărteze această nenorocire dela copilü (4).

Să nu mănânce carne netăiată din frigare că face copilulü cu limba prinsă (5).

Să nu mănânce borșü umplutü în ăi de secü, căci copilulü va avé unü felü de bubușore numite *focuri* (6).

Să nu mănânce nici când, câtü timpü e îngreunată, aripü de găină, rață, găscă, sau și de altă pasere, căci copilulü, după ce-lü nasce, capetă morbulü numitü *aripi* (7).

(1) In Bucovina și dict. de M. Nistorü. Veđi G. S. Iónenü, op. cit. p. 5.— «Ședétorea», dir. Arturü Gorovei, an. I, p. 127: «Lucruri îngemănate să nu mănânci, că faci copii gemeni.»

(2) Com. de d-lü R. Simu.

(3) Aurelü Jana: «Credințele la nasceri. din părțile Oraviței,» publ. în «Familia» an. XXV. Oradia-mare 1880, N-ro 41, p. 483.

(4) Dr. Heinrich v. Wlislöcki, Aus dem Leben der Siebenbürger Rumänen. Hamburg 1889, p. 6.

(5) Com. de d-lü R. Simu.

(6) El. Sevastos, Călătorii, p. 69.

(7) Dict. de mai multe românce din Bucovina.

În fine, în totu timpul îngreunării, trebuie să se ferescă ca să nu fure nimic de ale mâncării, pentru că fiindu prinsă, în rușinea ei, lesne aru pute să se prindă cu mâ-nile de obrazu, și prindându-se, copilulu ce-lu nasce se ivesce cu semnul lucrulu furatū pe trupū (1).

De-aceea în *Țera-Românescă* se recomandă mamelorū, cari puftescū la ceva și cari dorescū mai cu sémă pόμε, pe cari nu le potū avé îndată, de a nu pune mâna pe corpulū lorū, de témă ca copilulū să nu pórte aidoma însemnatū în acelu locū obiectulū ce ele au voitū să aibă

Credința acésta se găsesce și în *Francia, Lotaringia*, și la multe alte popóre, deși sciința modernă o respinge ca ne întemeiată, cu tótă autoritatea contrarie a lui Hippocratū, Galienū, Aristotū și Voltaire (2).

In timpul gătirii :

Să nu-și înnode pletele, că face copilulū cu limba împiedecată.

Să nu-și pue flóre la brâu, că face copilulū cu semnū (3).

In timpul preumblării.

Femeea îngreunată, când va fi cu o lună înainte vremii naserii, să umble multū, și să bea mintă fiértă cu vinū saū limbricariță albă (4).

Femeii împovérate să nu-î trecă nimeni pe dinainte totū timpul câtū se află în acéstă stare, căci acela în ceea-laltă lume o pórta în spinare. Asemenea să nu svirle cu vr'o flóre într'insa, că copilulū se face cu semnū (5).

Femeea îngreunată, atâtū după credința Românilorū din

(1) Com. de d-lū Victorū Tocariū, învățătorū în Valea-Puntei.

(2) T. G. Djuvara, Superstițiuni populare la Români și la diferite popóre, publ. în «Țera nouă» an. II, Bucuresci 1885, p. 248.

(3) Com. de d-lū R. Simu.

(4) Lupașcu, Medicina babelorū, p. 62.

(5) Com. de d-lū R. Simu.

Bucovina câtă și a celoră din *Transilvania*, să nu se uite nici când lungă și cu prea mare pasiune la lucruri și ómenii sluiți, uriiți, ologi, schiopii, orbi, mai pe scurtă să nu se uite, cum se spune, uitându-se la ceva, fie omă, animală defec-tuosă, însemnată, ci îndată cum a vedută ceva să-și aducă aminte că e în stare bine-cuvintată și că, prin urmare, nu e bine a se uita multă și lungă la nimică, că atunci copilulă se nasce după cum a arătată lucrulă saă omulă ce l'a vedută.

În părțile *Oraviței* din contră e datină că, vedëndă femeea în restimpulă stării bine-cuvintate ceva uritū (omă șchiopă, orbă, saă altă lucru), spre a nu fi noă-născëndulă asemenea, ȓice: «nu vedă unulă, ci vedă doi.» Asemenea nu este iertatū să fure în acestū restimpă ceva și de se va întmpla ună astū-felū de casă, apoi să nu ducă mâna la față, în credință ca nu cum-va acelū obiectū să se facă la celū noă-născëndū, și să ȓică: «nu ieaă unulă, ci ieaă doi» (1).

În alte părți ale *Banatului* se ȓice că muierea *greóne*, sub totū decursulă însărcinării, nu e bine să iasă din casă și să mérgă în locuri de acelea, unde ar avé prilejū să vadă lucruri stră-ordinare, prin cari i s'ar puté apoi atra-ge și însuși fétului, ce-lă pórtă, nisce asemănări și mișcări de ale aceloră lucruri, persóne saă animale, ce le-ar vedé.

Dacă însă o muere prin vedere și mirare a atrasă dejă fétului seă unele însușiri nefiresci, cari după nascere și până într'o lună de ȓile se cunoscū fórté bine, atunci trebuie să urmeze astū-felū:

Să iea într'o *Duminică tinăra* (2), pe timpulă acela când

(1) Aurelă Iana, Credințe la nasceri, publ. în «Familia» an. XXV. Oradia-mare 1889, No. 41, p. 483.

(2) Sub „*Duminică tinăra*” se 'nȓlege duminica dintăi după lună noă.

se află ómenii în bisercă, și anume cam pe la mijlocul liturghiei, pe copilulú celú cu semnú în brațe, să se așeze cu dînsulú pe pragulú *sobei* (a chilieii), unde locuesce și, ținendu-lú în póle, să-í dee țiță, aducêndu-și în același timpú aminte și gândindú la aceea ce a vêđutú și s'a miratú, să se róge în gândulú seú lui Dumneđeú ca acosta să depărteze tóte însușirile nefirescî și neomenescî dela fiulú saú fiica ei. Cam la vr'o douê minute după acêsta să se scóle de acolo și să se pună să ședă pe pragulú dela cuină (culină) în mijloculú ușei și iarăși să-í dea țiță. Apoi și de aci să se scóle și, puindu se pe pragulú dela coridorú, să ședă, ținêndú picioarele pe pămîntú, chiar unde picură apa din ștreșină casei, asemenea să-í dea țiță gândindú la celea ce le-a vêđutú, rugându-se la Dumneđeú și đicêndú :

«Dómne, Dumneđeule, a-totú-puternice, care ai făcutú pe omú după chipulú și asemênarea ta, îndepărtézá dela fiulú (fica) meú N.

Tóte apucăturile
Și tóte 'nsușirile
Cele nefirescî
Și neomenescî.
N. să rêmână.
Curatú
Și luminatú
Ca aurulú strecuratú,
Ca sfânta Maică Marie,
Ce l'a lăsatú,
Ca róua 'n câmpú,
Ca stéoa 'n cerú!
Aminú!

Acêsta procedurá să se repețescá de trei orí, adecá în trei Duminecî tinere, în timpú de trei luní, și după ce va

fi făcută acésta, se crede că tóte semnele și însușirile cele neomenesci și nefiresci trebuie să dispără de la copilul (1).

În *Transilvania*, dacă copilul are semne pe față ori pe trup, mama sa se pune și șéde în timpul acela, câtă stă în casă, pe pragul casei în șése Vineri și totu-deauna scuipesce pe copilul. Iar dacă nu-i trece în restimpul acesta, face și de altă dată ori și când póte umbla prin casă (2).

În *Bucovina* și 'n unele părți ale *Transilvaniei* se crede că dacă femeea îngreunată va fura ceva, copilul ce-l va nasce, va fi hoț (3).

Dacă va vedé vre-unu focu mare, vre-una saú mai multe case ardéndu, să nu pue de felu mâna la față, nici să nu se mire, căci noulu născutu va avé pete roșii pe obrazu, și mai alesu acolo, unde a pusu mai întâi mâna (4).

Vedéndu unu mortu, spre a nu fi colórea nou-născutului palidă, rostesc cuvintele, ce le rostesc când vede pe vre-unu omu diformu, adecă: «nu vedu unulu, ci vedu doi (5).»

Mai departe femeea îngreunată să nu dee cu piciorul în vre-unu câne, căci copilul ce-l va face, va fi cânosu la inimă (6), saú după cum spunu și credu Românii din *Transilvania*, copilul femeii ce va da cu piciorul în vre-unu câne saú mîță, va fi flocosu și perosu ca animalul, pe care l'a lovit (7).

Dacă vre-o femeie în stare bine-cuvîntată prinde vre-unu porcú de pèrú, saú umblă și cu perí de porcú în mână,

(1) Com. de d-lu I Popovici, învățătoru

(2) Com. de d-lu B. Iosofu.

(3) Com. de d-lu R. Simu.

(4) Pretutindene în Bucovina.

(5) Aurelu Iana, op. cit. N. 41, p. 483.

(6) G. S. Ionénu, op. cit. p. 5.

(7) Com. de d-lu R. Simu.

atunci copilul, după ce-lă nasce, capătă morbul numit: *pèrulă porcului* (1).

Ōmâniî slavisaiî din *Moravia* spună cã unei femeî îngreunate nu-î este iertatû sã umble cu capulû golû, nici sã lovescã vre-unû cãne saû mâţã cu piciorulû, pentru cã în casulû acesta va nasce prea de grabã. Iar despre caiî, pe care cãlãresce o femeie îngreunată, se crede cã asudã tare (2).

Femeea însãrcinată care va cãlca cu piciorulû pe vre-unû toporû, va face copilulû cu nisce semne pe pieptû ca creştaturile de toporû; iar care va cãlca cu piciorulû pe focû, va eşi pe copilulû ce-lû va nasce unû feliû de focû numitû «*focû viu*» (3).

— Femeea însãrcinată sã nu stea jos pe vre-unû pragû, cãci pôte veni în urmã-î vre-unû vrãjmaşû sã dea cu toporulû în pragulû pe care a statû, şi atunci face copilulû cu o buzã crãpatã ca o tăieturã.

Femeea îngreunată sã nu trecã peste o funie, cã face copilulû cu buriculû încurcatû pe dupã gâtû; nici nu trebuie sã stea pe vre-unû sacû, cã va nasce greû.

Femeea însãrcinată, care va şedé pe treptelele unei scãri dela casã, va face copilulû anevoc, iar aceea, care va şedé pe vr'o alvie, va nasce fatã.

Femeea însãrcinată, care cununã, îi va muri prunculû; iar aceea care se scie cã este însãrcinată şi nu spune când este întreatã, va nasce copilulû mutû.

Femeea îngreunată, care pörtã mai greû, va nasce bãiatû, dacã pörtã mai uşorû, va nasce fatã (4).

(1) Cred. Rom. din Ilîşesci, comunã în district. Suceviî.

(2) I. Nep. Enders, *Der Molkencurort Roßnau in Mähren und seine Umgebungen*. Wien 1872. p. 39.

(3) G. S. Ionenu, op cit. p. 6.

(4) Com. de Ionicã alû Iordachi Isacû. agricultorû în Mahala, districtulû Cernãuţului.

Dreptu aceea tóte femeile însărcinate, cari sciú ciş ceva carte, să citéscă în fie care di Visulú Maicii Domnului, căci atunci vorú nasce uşorú şi le va trái prunculú (1).

In fine o cimilitură din Bucovina descrie pre femeea îngreunată ast-felú :

Merge duda pe cărare,
Patru ochi, patru picióre,
Patru-deci de unghişóre.

Iar o chiuitură din ţinutulú Săliştei, în *Transilvania*, adresată unei femeii îngreunate, care uită că în scurtú timpú *are să se răstórne carulú*, sună precum urméză (2):

Lasă-ţi, mândră, dragostea
Şi-ţi caută faşia ;
Lasă-ţi, mândră, urítu
Şi-ţi caută scutecu ;
Peste-o lună, peste doué
Iţi trebuie trócă nouă,
Trócă nouă de lemnú verde,
Că prunculeţulú ţi se vede !

(1) G. S. Ionénu, op. cit. p. 5 şi 6.

(2) Com. de d-lú B. B. Iosofú,

III.

S B U R Ă T O R I U L Ū.

De multe ori femeile îngreunate sunt espuse a perde copiii, după credința poporului, nu numai din cauza celorlă arătate în capitolulă premergătoră, ci și din cauza unoră spirete rele.

Unulă dintre acele spirite e și *Sburătoritulă*.

Sburătoritulă, după credința poporuluiă din *Țera Românésca*, e ună spiritulă răă, ca ună *Smeă*, care întră nóptea pe coșulă său hornulă în casele ómeniloră, sub formă de șérpe și cu aparență de flacără, și care chinuesce tótă nóptea pre femeea, ce are *lipitură*, adecă pre aceea, care se scólă deminéța fără puteri, sdrobotită de ostenélă și cu vinețele pe corpulă.

Femeea, care e cuprinsă de acéstă ființă rea, simte pe totulă corpulă eilă o mare greutate, mușcăturilă, ciupelilă și gădaliturilă, și din causă acéstă apoi, dacă se află în stare binecuvintată, nasce copilulă mortulă.

Deci fie-care femeie îngreunată, care a avutulă nenorocirea să fie visitată de *Sburătoritulă*, voidnulă a scăpa câtulă mai de grabă de *lipitură*, adecă de bóla căusată de acestulă spiritulă,

chiamă într'o Marți sau Vineri pre mōșă sau și pre o altă babă sciutōre, ca să-i descânte și s'o vindece.

Mōșa sau baba chemată aduce apă ne'ncepută și o tōrnă într'o căldare. Iea apoi nouē felurī de plante și, punēndu-le și pre acestea pre rindū în căldare, țice:

Avrămésă,
Cristinésă,
Leuștēnū,
Și odolēnū,
Mătrăgună,
Sânge de nouē frați,
Iarba ciutei,
Și mama pădurii (1).
Cum se sparge târgulū,
(Cum se sparge oborulū),
Așa să se spargă faptulū
Și lipitura
Și sburătoriulū
Cum se răspândescū respântiile,
Așa să se spargă farmecele
Și lipitura
Și sburătoriulū.
Cum se răspândescū respântiile,
Așa să se rāsipescă vrăjile
Și lipitura
Și sburătoriulū!

După acēsta pune căldarea la focū ca să fiarbă dimpreună cu cele nouē felurī de plante.

După ce a fiertū de ajunsū și anume pe timpulū când «*se sparge târgulū*» (în Bucuresci «*oborulū*»), bolnava se scaldă în scăldătōrea într'acestū chipū preparată.

Gătindu-se de scăldatū, mōșa, sau cine este, iea scăldătura

(1) Aceste plante și rădēcinī sunt adunate de babe sau țigance in luna lui Maiū de prin pădurī și de pe cāmpurī.

și o aruncă la răspântii c'o mare ólá nouă, în trei zile pronunțându versurile de mai sus dela 1—13.

Afară de scaldătórea și descântecul acesta se mai facă contra lipitúrei și a Sburătoriului încă și hapuri cu lucruri díse «*sfinte*», adecă cu tãmâe, smirnă, mirú mare, târnosélá, prafú de foi sfințite, cari se punú la icóne pe timpulú câtú femeea e însărcinată, iar când nasce și până ce «*iese la moliță*», peste 40 de zile, iea câte doué hapuri de acestea, după ce se închină și face câte 15 mătánii (1).

(1) G. Dem. Teodorescu, Poesii populare române. București 1885. p. 379—380.

IV.

SAMCA SAU AVESTIȚA.

Ună altă spirită necurată, cu multă mai înfiorătoare și periculosă decât *Sburătoriulă*, este *Samca*, numită altmintrelea în Bucovina și *Spurcata*, iar în Țera-Românească *Avestița*, *aripa Satanei*.

Acestă spirită rău, care după credința Românilor și cu deosebire a celor din *Bucovina*, e celă mai viclănu și mai periculosă dintre toate spiritele necurate, și care după unii are 19, iar după alți până la 24 numiri și totă pe atâtea răutăți în sine, se arată femeiloră îngreunate mai alesă când acestea se află în patulă născerii și nu numai că le înspăimintă, ci totă-odată le și frămintă, le torturează și le smintesce, așa că cele mai multe dintre dănselă saă moră îndată, mai înainte de ce ar fi apucată a născă, saă rămănu pentru totă-deauna schimosite și neputincioase.

Totă așa face elă și cu prunciă noă născuți, de cum-va aceștia nu moră mai înainte de a se născă, adecă pe când aă fostă mamele loră maltratate de dănsulă. Pe aceștia încă

îi torturază și schimosesce în totu chipulū; așa că partea cea mai mare dintre dînșii trebuie numai decât să móră, iar cei ce mai rămânū în viață capetă bóla numită, pe lângă *Samcă*, încă și *Rēulū* sau *Rēutatea copilorū* și *Spasmă*, care asemenea îi muncesce și schimosesce în totu chipulū, și din cauza căreia, dacă nu se caută din bună vreme, încă morū.

Samca se arată femeilorū îngreunate și pruncilnrū atâtū diua câtū și nóptea în diferite chipurī, precum: ca muscă, cārăbușū, pasere, mătă, căne, păingenū, găină, capră, porcū, cióră, bróscă, precum și ca multe alte animale și insecte, numai ca óie, vițelū și porumbelū nu se póte arăta, fiindū că acestea representă nevinováția și curățenia, și din cauza acésta apoi nu se póte nici când preface în chipulū lorū. De casa saū persóna aceea însă, la care se află tóte numirile sale scrise, nu se póte nici de cum apropia, de óre-ce ea pe când avea să nască prea-curata fecióră Maria pre Domnulū nostru Isus Christosū, voindū a merge ca s'o smin-tescă și pre dīnsa, fiindū întâmpinată de *Arhanghelulū Mihailū* și aflândū acesta din propria eī mărturisire ce are de gândū să facă, atăta ce mi-o bătū cu unū biciū de focū, până ce-ī promise că nu se va apropia nici decum de casa saū persóna la care se vorū află numirile eī scrise (1).

Dreptū aceea mai fie-care femeie îngreunată și mai alesū acelea, cari aū fostū, încă pe când erau micī, atacate de acestū spiritū rēū, temēndu-se ca nu cum-va să fie cuprinse și maltratate de dīnsulū și în timpulū naserīi, punū ca să li se scrie în formă de cārticică unū felū de rugăciune, numită în unele părți ale Bucovinei «*rugăciunea sf. Arhanghelū Mihailū*,» care nu numai că cuprinde în sine tóte numirile sale, ci e totū-odată și îndreptată în contra lui, și pre care

(1) Com de d-lū G. Tomoiagă, cant. bis. Dar să se vadă și rugăciunea ce o reproducemū mai la vale.

femeile o pörtă apoi ca amuletü la sine, de cum s'aü sim-
țitü că aü purcesü îngreunate și până după nascere, unele
chiar și tötă viața.

Se caută însă totü-deauna ca să li-o scrie unü moșnegü
bêtrânü și neputinciosü, care, cum se đice, «și-a trăitü tra-
iulü și și-a mâncatü mălaiulü;» nici când însă unü feciorü saü
o fată mare, unü bărbatü saü o nevestă, pentru că *Samca*
se légă apoi de celü ce a scris'o, pe când de moșnegi nu
se légă așa de ușorü, și chiar dacă se și légă, nu le póte ni-
micü alta strica decât dóră numai că-i face să crisce nóptea
prin somnü din dinți și din măsele, mai multü nimicü.

Celü ce se prinde că va scrie-o, și care dreptü rêsplată
pentru întreprinderea și munca sa capëtă de multe ori și
până la 4 fl. v. a, o scrie totü-deauna pe numele femeii ce
are *Samcă* saü se teme că va căpëta-o, și care apoi trebuie
să o pórtē la sine, dacă voesce să nu se lege *Samca* de
dînsa.

Scriitorulü, dacă e deprinsü, desémnă mai întâiü chipulü
Samcei și alü Arh. Michailü, bătëndu-o cu unü biciü de focü
saü străpungëndu-o cu o sabie, și apoi îi scrie tóte numele
și rugăciunea îndreptată contra ei (1).

Mulți inși îndătinéză de-a scrie cele 19—24 numiri ale
Samcei și pe unulü dintre păreții casei saü și în altü locü
din casă, cređëndü că de nimeni apoi din casa, unde-i sunt
scrise numele și-i e desemnatü chipulü cum o bate Arh.
Michailü, nu se póte apropia; iar dacă cine-va din casă a
fostü atăcatü de dînsa, îlü părăsesce și nu se apropie mai
multü de dînsulü.

Iată acuma și rugăciunea, despre care ne-a fostü mai sus
vorba :

(1) Dict. de Paraschiva Lehačiu-Leuștēnü din Fundulü-Moldovei, comună
in distr. Cămpulungulü.

«In numele Tatătui, și alü Fiului și alü sfintului Duhü, Amin. S. S. S. D. S.

«Eü sfintulü Arhanghelulü Mihailü voevodulü oștilorü ceresci, pogorându-më în munții Eleonului, întîmpinaî pe *Avizucha*, *aripa satanei*, și era förte gröznică: përulü capului ei era până în călcăi, și mânilé ei erau de fierü și unghuile la mâni și la picióre ca la secere; ochii erau ca stelele. Și o întrebare Arhanghelulü Mihailü: «de unde vii tu, duhü «necuratü, și în cotro mergi, și cum îți este numele tëü?» Iar ea a ñisü: «Eü sunt *vașcă-Avizuha*, aripa satanei, și më «ducü în Vefleemulü Iudeei, c'am auðitü că vrea să nască pe «susü Chr. din Maica feciöră Maria; și mergü să o smintescü «pe ea.» Atunci o luă Arhang. Mihailü de përulü capului ei, și o băgară în lanțü de fierü și i-a pusü paloșulü în cöstele ei și o bătură förte tare, ca să-i spună tóte meșteșugurile ei. Iar ea a ñisü: «Eü më facü ogarü, și «bröscă, și ciöră, și porumbü (1), și muscă, și păiajenü, și să-«gëtă gröznică; și așa întru în casele ómenilorü și le smin-«tescü bărbații și le bolnăvescü femeile și prunciü, și omorü «în pripă și dobitócele lorü. Și am 19 nume: 1 më chiamă «*Vestița*, alü 2-lea *Navodaria*, alü 3-lea *Solnomia*, alü 4-lea «*Silina*, alü 5-lea *Linicoida*, alü 6-lea *Avizuha*, alü 7-lea «*Scarmila*, alü 8-lea *Miha*, alü 9-lea *Lepiha*, alü 10-lea *Gripa*, «alü 11-lea *Stana*, alü 12-lea *Naconta*, alü 13-lea *Atana*, alü «14-lea *Hubiba*, alü 15-lea *Huba*, alü 16-lea *Giona*, alü 17-lea «*Glubina*, alü 18-lea *Isprava*, alü 19-lea *Tihana*; și unde «sunt aceste nume ale mele scrise și chipulü meü, eü de «acea casă nu më potü apropia atätü câtü de 70 hotare de «locü.» Atunci i-aü ñisü ei Arhanghelulü Mihailü: «Iată îți «spuiü și-ți ñicü ñie și te legü cu numele Domnului nostru

(1) Póte că aice ar trebui să stee *ciöră porumbă*, căci în porumbü, după cum s'a arätatü mai sus, nu se póte preface.

«Is. Hris. Dumneđeū, să n'ai putere a te apropia de casele «robilorū lu Dumneđeū N. N., și de fiii lorū N. N., nici de «dobitócele lorū, nici de câștigulū lorū datū. Dumneđeū ȃice «să te duci în munți pustii, unde omulū nu locuesce și co-«coșulū nu cântă, în pietre seci, acolo să-ți fie locuința ta în «veci. Și iar te jurū cu numele Domnului nostru Is. Hrist. «și cu prea curata lui maică pururea fecióră Maria, și cu «Ioanū Botezătorulū, și cu cei 12 prooroci, și cu cei trei Ierarhi «Vasilie celū mare, Grigore bogoslovulū, și cu Ioanū Zlataustū, «cu Maței, Luca, Ioanū și Marco, cu cei 4 evangheliști, cu cei 318 «părinți de la Nichea, cu sfintulū m. m. Gheorghe, și sfintului «Dumitru, și Ierarhulū Nicolae, Teodorū Stratilatū, și cu «Ioanū celū noū dela Sucéva, și cu toți sfinții cuvioși și cuvio-«sele mucenice, și cu toți sfinții acum și pururea și în vecii «vecilorū aminū (1).»

O variantă a acestei rugăciuni, scrisă pe-o jumătate de colă de hârtie, care mi-a comunicat-o d-lū C. Sorocénū, cantorū la biserica sfintului Nicolae din Sucéva, și care la rîndulū sēu a căpētat' o, după cum mi-a spusū, de la unū călugărū din mănăstirea Dragomirna, sună precum urmēză :

«In numele Tatălui, și alū fiului și alū sfintului Duhū, Aminū!

«Eū sf. Arhangelū Mihailū, pogorîndu-mē din muntele Elionului, întâlnii pe acestū duhū necuratū, cu pielea gólă, ochi ca sticlele, cu țitele *pără* la genunchi, cu părulū capulū *pără* la călcăi, unghiile ca secerile; și l'am întreatū: «unde mergi tu duhū necuratū?» și a respunsū: «mergū, «că am auditū că vrea să nască Maria fecióră pruncū din-«tr'insa, și eū mergū să o smintescū pe ea!»

(1) Acestă rugăciune am reprodus'o dintr'o cārticică mică tipărită în Sibiiū la 1862, în care se mai află tipărite încă și «*Epistolie a Domnului nostru Is. Chr., ce a trimis-o D-ȃeū din cerū,*» apoi «*Epistolia Maicii Domnului*» și «*Afurisaniile Arch. Mich. asupra satanei de Saca.*»

«Și acésta auđindü Arh. Mihailü, s'a mâniatü fórté rëü, și l'au luatü de përlü capuluï, și l'au bätutü cu paloșulu celü de focü, și l'au legatü de grumazü cu lanțü de fierü, și l'au întreatü cum îi este numele. Iar acelü duhü necuratü a răspunsü, că are 19 nume, precum: *Aripa Satanei, Abaroca, Ogarda, Nesuca, Muha, Aspra, Hluchica, Sarda, Vinița, Zoiața, Ilinca, Merana, Feroica, Fumaria, Nazara, Hlubică, Nesatora, Genția, Samca*; iar unde sunt numele mele scrise, nu mă potü apropia de aceea casă și de acelü omü de 100 mile de locü.

«Și iar ilü scutură Arh. Mihailü și-lü întrebă: «cum «poți tu intră în casele creștinilorü de smintesci pe femeï și «pe pruncii lorü?»

«Și a răspunsü Satana cătră Sf. Arh. Mihailü, că se preface în felurite chipuri, precum: mătă, muscă, păingenü, pasëre, umbră, șórecü, și așa intru în casele ómenilorü de smintescü pruncii femeilorü!

«St. Arh. Mihailü l'a blăstëmatü cu numele Domnuluï nostru Is. Christosü și a Maicei preacurate fecióră Maria, și cu tóte puterile ceresci, cu Heruvime și Serafime, cu Anghelü, Arhanghelü, cu cetele mucenicilorü, proorocilorü, patriarhilorü, cuvioșilorü, dreptilorü, și cu marele Vasilie, Grigorie cuvintătorulu de Dumneđeü și Ioanü gură de aurü, cu Aftanasie și Chirilü, cu Antonie și Teodosie, cu Niculaiu dela Mira și Spiridonü făcëtorulu de minuni, și cu toți sfinții, și-ï đise: «Să nu te apropii de 7 mile de casa robilorü lui «Dumneđeü, și a fiilorü lorü, nici de ograda lorü, nici de «tóte câte le-au datü Dumneđeü lorü, că toiagulü celü de fierü, «și foculü celü nestinsü, și pedépsa rësplätirii și-au rînduitü «ție, diavole, Dumneđeü, ca să te muncesci, tu duhü necuratü, și cu cele-lalte duhuri necurate și cu toți slujitorii tãi, «carï ați căđutü din lumina cea de sus din cerü, și v'ați fă-

cută din îngeri luminați, draci întunecați, că însuși Dumnezeu v'a rînduită ca să muriți cu toți slujitorii în fundul Tartarului, unde vermele nu dórme și focul nu se stînge nesăvârșiți în veci! Amin.»

Ce se atinge în specială de rugăciunea acésta, care în unele esemplare tipărite e însoțită de o iconiță, ce reprezintă de-o parte pe *Sf. Sisoe* cu ună copilă mică în brațe, iar de altă parte pe St. Arhangelă Mihailă străpungendă cu sabia pe *Samca* sau *Avestița*, (veđi figura I și II), și asupra căreia d-lă B. P. Hasdeu a scrisă ună studiū fórte interesantă și instructivă, argumentandă că e de origine bogomilică, adecă alcătuită de ereticulă *Bogomilă* (1), trebuie să amintimă aice că ea este fórte răspândită nu numai la Români, ci și la *popóarele slave*.

Ba ea se află chiar și la *Evrei* într'o formă aprópe identică cu cea română, servindu-le și loră ca amulete pe lângă nepóte sau leuze, ca și Românceloră, cu acea deosebire numai că în legenda Evreiloră în loculă Arh. Mihailă se întâlnește prooroculă Ilie cu Lilithă, spirită, care iea loculă Samcei sau Avestiței; în colo fondulă, ba chiar și vorbele sunt mai acelea-și. Lilith, ca și Samca, se duce să smintescă femeea, ce se află pe patulă nacerii și să omóre prunculă nouă născută, dar este bătută de Ilie, căruia îi spune apoi ună șiră de numiri ce are, și pe urmă îi promite că se va depărta de acea casă, unde-și va vedé numirile scrise (2).

Încât pentru numele *Samca* sau *Avestița*, care i se dă mai cu sémă acestui spirită necurată și rěutăciosă, și în contra căruia a fostă dintru începută alcătuită rugăciunea acésta de cătră ereticulă *Bogomilă*, trebuie să amintescă aice că elă nu e nimică alta decăt numai personificarea *frigu-*

(1) — Cuvinte din bėtrăni. t. II, Bucuresci 1879, p. 263—291 și 717—720.

(2) Dr. M. Gaster, Literatura 'populară română. Bucuresci 1882, p. 396.

Arch. Mihail.

Avestita,
aripa Satanei

St. Sisoe.

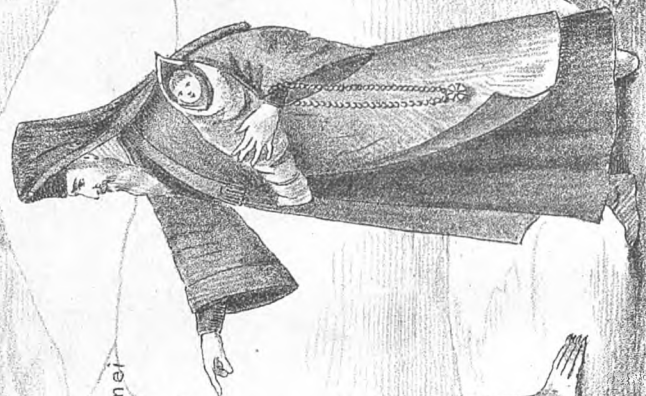
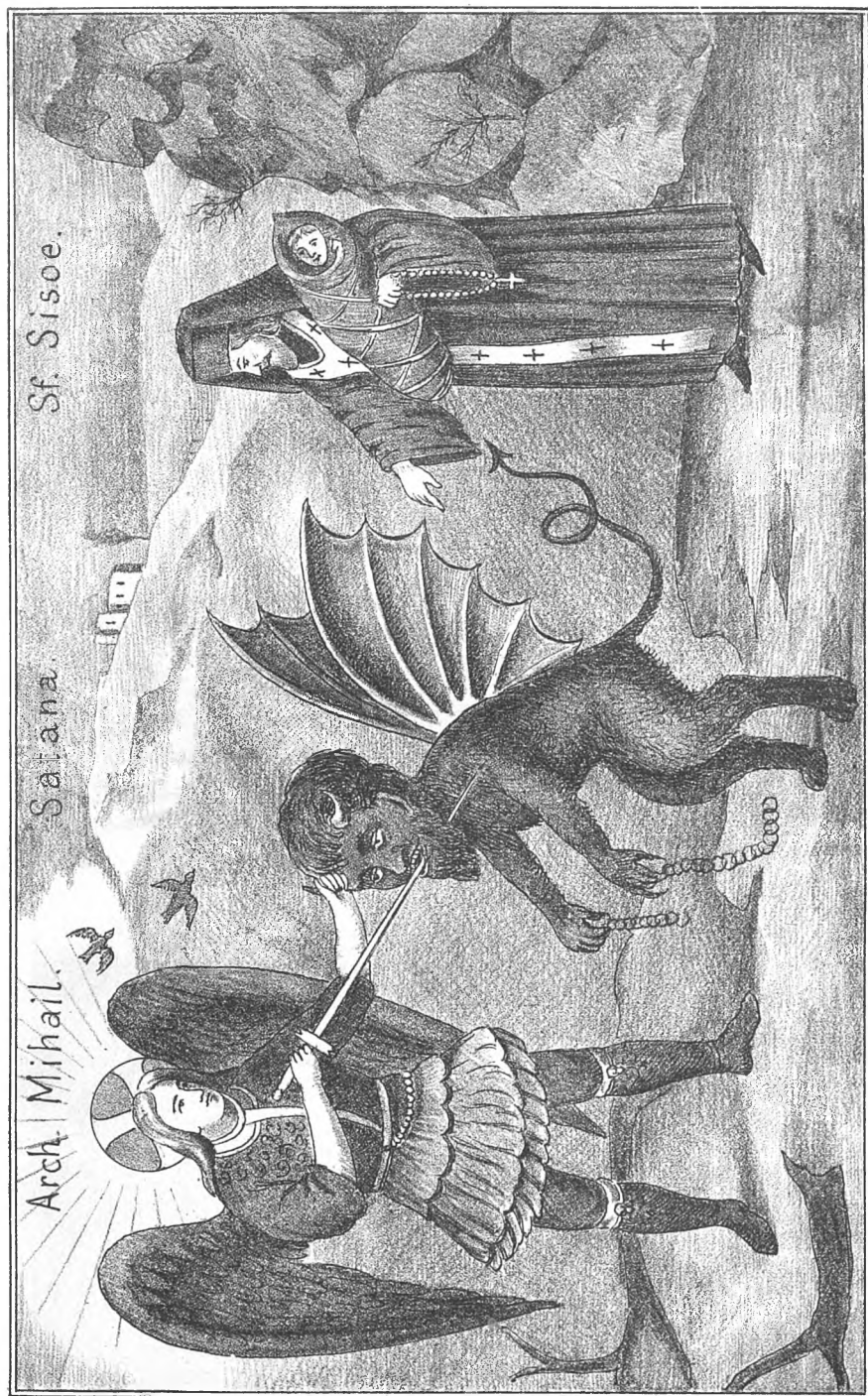

Fig. I.

Arch. Mihail.

Saiana.

Sf. Sisoe.

Fig. II.

Mariani, Nascerea la Iomani, pag. 32.

rilor și a *fierbințelei*, de cari sunt cuprinse mai ales femeile cele slăbănóge în timpul născerii (1).

În fine, merită a fi amintit încă și aceea, că și Românii din unele părți ale *Transilvaniei* încă cred că există un spirit necurat și răutăcios, care omórá pre copiii cei nebotezați și care se numesce *Baba Cója*.

Baba Cója, care corespunde ființei mitologice germane «*Frau Brechta mit dem Klumpfuss*» și care e regina tuturor spiritelor celor necurate și rele, are, după credința Românilor transilvăneni, un picior de fier, unghii de aramă la degetele mânelor, și un nas lung de sticlă. Ea omórá pre copiii nebotezați, iar sufletele lor le închide în tufișe de soc, unde petrec apoi până ce le putrețesce corpul.

Din cauza acésta apoi Românii nici când nu strică sau sapă bucuros soc (2).

Din cele arătate în șirele de mai sus rezultă, după părerea noastră, ca *Baba Cója* nu e alta, ci una și aceeași ființă mitologică, care în Bucovina se numesce *Samca* și *Spurcata*, iar în Țera-Românescă *Samca* și *Avestița*.

Rugăciunea, despre care ne-a fost mai sus vorba, fiind foarte răspândită în toate ținuturile locuite de Români și foarte adese-ori întrebuițată, s'a prefăcut în timpul în gura poporului de rînd, care nu știe scrie și ceti, și mai cu seamă în gura babelor descântătoare, într'ună *descântec de Samcă* sau de *ciasă rău*, care se întrebuițază spre același scop ca și dînsa.

Deci dacă nu se află nimeni, care ar pute scrie rugăciunea

(1) Veđi mai pe larg despre chipul și faptele Samcei precum și despre rugăciunile și mijlocele ce le întrebuițază Românii contra ei, pe lângă studiile citate mai sus, încă și «*Samca*» (din mitologia daco-română), studiu publ. de S. Fl. Marianu în «*Amicul familiei*» an. IV. Gherla 1880, p. 70 și 87.

(2) Dr. Heinrich v. Wlislöcki, *Aus dem Leben der Siebenbürger Rumänen*, Hamburg 1889. p. 8.

acésta și a o da femeii îngreunate s'o pórte ca amuletù la sine, atunci spre a evita orî și ce pericolù, care ar puté să se întîmple, se chiamă o babă sciutóre, aceea *îi descântă de Samcă*.

Iată și unù astü-felù de descântecù din *Țera Románescă*:

Aũ purcesũ N. pe cale,
Pe cãrare.
Cãnd la jumãtate de cale
A intãlnit-o o *Samcã*
Cu patru piciorẽ,
Cu pãrũ de ursũ îmbrãcatã.
Bine o a'ntãlnitũ
Trupu i-o schimositũ,
Pieptu i-o stricatũ,
Ochii i-o pãinjenitũ
Sãngele i-o bẽutũ,
Carnea i-o mãncatũ,
Tõte puterile i-o luatũ.
Nime n-o vẽdut'o
Nime n'o aũdit'o
Numã Maica Domnului
Din pórta cerului,
O aũdit'o
Și-o vẽdut'o,
Și-o întreat'o:
—Ce te vãicãrezi
Și te cãinezi?
—Cum nu m'oĩ vãicãrã,
Și cum nu m'oĩ cãinã,
Cã am purcesũ pe cale,
Pe cãrare,
Grasã
Și frumõsã;
Cãnd la jumãtate de cale

M'o intãlnitũ o *Samcã*
Cu patru piciorẽ,
Cu pele de ursũ îmbrãcatã;
Trupulũ mi l'a schimositũ,
Pieptu mĩ-a stricatũ,
Ochii mĩ-a pãinjenitũ,
Sãngele mĩ-a bẽutũ,
Carnea mĩ a mãncatũ,
Puterea mĩ-a luatũ,
Și nime nu m'o aũditũ,
Și nime nu m'o vẽdutũ!
Și i-a ñisũ Maica Domnului:
— Du-te la cine scie descãntã.
Cu mãtura de a mãturã,
Dela tine l'a depãrtã;
Cu aculũ l'a ñmpunge
Și la strãpunge,
Dela tine s'a duce;
Cu biciu l'a biciui,
Dela tinc s'a porni.
Peste marea nãgrã l'a aruncã
Unde popa nu tãcã,
Luĩ Dumneðeũ nu se rãgã.
Acolo sã-i fie cina
Și odihna.
Și N. sã rãmãe luminatã
Ca cristalulũ de curatã,
Cum Dumneðeũ a zidit'o
Și mã-sa ce a fãcut'o.

Descãnteculũ acesta se descãntã în trei luni, în fie-care lunã cãte trei ñile, și la fie-care datã cãte de trei orĩ, cari

facu de 9 orî pe i, cu unû paiu de mătură, cu unû acû și o biciușcă de găsitû, în rachiû, cu care se spală femeea și din care și bea (1).

Altû descântecû de Samcă din *Bucovina* și anume din Vicovulû-de-sus, districtulû Rădăuțului, în care însă numele *Samcă* e schimbatû în *Borză* iar Arh. *Mihailû* e înlocuitû prin *Cosma* și *Diaminû* = Dămianû, sună precum urmeză :

Borză înborzată,
Borză blăstemată,
Cu dinții rînjiți,
Cu ochii beliți,
C'urechi dabalată.
Cu gura căscată,
Cu mâni crăpăcioase,
Cu mâni flotocose,
In cotro ai purcesû
Cu dinții rînjiți,
Cu ochii beliți?
— Am purcesû la N.
Ca s'o 'nspăimîntezû,
S'o înferbintezû
Și s'o înfiorezû,
Să mi-o îngrozescû,
S'o fărnu, s'o sdrobescû,
Sângele să-î beû
Viața să i-o ieû,
Carnea să-î mănâncû
Viața să i-o stîngû!
— Tu Cosmă Diaminû!
Borza înborzată,
Borza blăstemată
Și cîasulû celû rêu
Din N. N. scoteți-lû

La mare duceți-lû.
Pe l'apusû de sôre,
La marea cea mare,
Că acolo este
O mrénă galbénă
Cu cода géménă.
Pe-aceea cătați-o
Și înspăimîntați-o
Și înferbîntați-o,
Fărmați-o,
Îngroziți-o,
Sdrobiți-o,
Inima scoteți-î,
Sângele beți-î,
Carnea mâncați-î
Viața luați-î.
Că carnea (Ilenii)
Nu e de mâncațû,
Că-î de câne turbatû.
Mergeți în fuga mare
La ostrovulû mare,
Că acolo este
O mrénă galbénă,
Cu cода géménă.
Pe-aceea cătați-o
Și înspăimîntați-o,

(1) Lupașcu, *Medicina babelorû*, p. 8.

Și înfierbîntați-o,
Și înflorați-o,
Fărmați-o,
Ingroziți-o,
Sdrobiți-o,
Inima scoteți-i,
Sângele beți-i,
Carnea mâncați-i
Viața luați-i.

Acolo locuiți,
Acolo să periți
Ca róua de sóre,
Ca spuma de mare.
N. să rămâe curată
Și luminată
Cum e de Dumneđeũ lăsată,
Sănětósă
Și voiósă! . . .

Descântátórea, care descântă descântecul acesta, iea unũ vasũ, bună óră o strachină, pune într'insa aghiasmă, ori și rachiũ, — ce se întîmplă, — și rostindũ cuvintele de sus asupra vasului dă pușină apă saũ rachiũ, în chipulũ acesta descântatũ, femeii ca să guste, iar cu restulũ o spală (1).

Făcẽndu-se acésta, credũ Româncele din Bucovina, că *Samca* saũ *Spurcata* nu se póte mai multũ apropiã de femeea îngreunată.

(1) Com. de d-lũ V, Turturẽnũ, preotũ.

V.

N A S C E R E A.

În toate ținuturile locuite de Români este datină, ca femeile îngreunate, când vedă că se apropie ziua ca să nască, să se ducă la biserică ca să se mărturisască și să se cuminice.

În părțile Oraviței din *Banat* femeia, care a ajuns în stare bine-cuvîntată, adică care simțesce că i s'a apropiat acumă limpul ca să nască, ia apă într'o olă și aruncându-o peste strășina casei, o sprijinesce cu un ciur, din jos de care să fie un blid sau alt vas, și dice:

— «Cât pestesce apa pe strășină, și cât pestesce apa în ciur, atâta să pestescă și băiatul său fata;» sau: «cum nu stă apa pe strășină, așa să nu pôtă sta băiatul său fata.»

Apoi o bea de trei ori, făcându-și înainte cruce și din care își udă puțin și pântecul (1).

(1) Aurel Iana, «Credințe la nașteri, din părțile Oraviței,» în «Familia» an. XXV. Oradia-mare 1889 No. 41, p. 483 și No. 51, p. 603 și 604;—com. de d-l Ios. Olariu din Domanu.

Iea apoi unŭ oŭ, îlŭ pune în spuza focului și când pocnesce oŭlŭ eșindŭ dintr'insulŭ albușulŭ și gălbănușulŭ, rostesce din noŭ cuvintele de mai sus (1).

Curëndŭ după acésta se duce la o punte peste o apă, avëndŭ cu sine o *frîmbie* (legătură) de *breciri*, pe care le slobóde de pe punte în apă în spre partea ce curge riulŭ și ȕice: — Cătŭ pestesce apa sub punte, atâta să pestéscă prunculŭ saŭ prunca!

Venindŭ apoi a casă, ia *plosconiȕă* de cânepă (2), și *loboȕitură* de móră (3), pe cari aprinȕendu-le se afumă. După acésta merge la o vrăjitóre spre a-i descântă de lécŭ.

Cele mai usitate descântece, cari se descântă la acésta ocașiune, sunt: descânteculŭ *de pază*, de *isdată* și de *întorsă*.

Descântarea de *pază* se face totŭ d'a-una Marȕia în următorulŭ chipŭ: Descântătórea iea o frîmbie de breciri, din care măsură trei coȕi, și ȕice:

Pe cotŭ am cotitŭ,
Pază am sprijinitŭ,
Pază dela améȕi,
Pază de séră,
Pază dela mieȕulŭ noȕȕi,
Pază din vėrsatulŭ zorilorŭ,
Pază veniȕă,
Pază năprătită,
Pază întălnită,
Pază mânată,
Pază cu muma codrului,
Pază cu moșu codrului,
Pază cu fata pădurii.

(1) Com. de d-lŭ Ios. Olariŭ.

(2) Flórea de cânepă de vară.

(3) Prima făină măcinată de petrele nouė de móră.

Iea apoi un cuțitu cu care face semnă pe breciri ca și cum le-ar tăia și ȝice:

Nu tai brecirile,
Ci tai muma codrului,
Moșu codrului,
Cu fata codrului.
Tai tôte pezele,
Tôte năprătiturile.
Cu cuțitulă le-am tăiată
Și 'napoi le-am înturnată.

Merge atunci în grădină, avëndă cu sine și cămașa bol-
navei și puțină făină de grăă și o bucată de pânză, care
este așternută lângă o buriană numită *scévd*. Face din făină
nouă colaci pe degetulu celă mică dela mâna dréptă, îi pune
iarăși pe pânză și pe fie-care pune câte ună cruceră. In
jurul acestora înșiră apoi brecirile și pe tôte le ocolesce
cu cărbună aprinși pe ună vătrală cu tămăe și ȝice:

Pază venită,
Pază năprătită,
Iacă te cinstescă
Și te dăruescă
Cu nouă colaci de grăă,
Cu o pânză nouă
Să te lași de cea betégă,
Să n'o strînescă,
Să nu o pocescă.

Analogie cu
cele 9 vîrmi ale vajdeluhului
pe care hebreii s'au le facă
enunul aluia morantă,
Pază sau piagă?

Tôte acestea le lasă apoi acolo până diminéță. Diminéță
(Miercuri) merge descântătórea și vede de cum-va s'a veș-
tejită buruiana și din colaci óre mâncață e? și dacu da,
atunci femeea, pentru care se descântă, are lécū și nasce
în césū bună, iar dacă colaciă nu sunt mâncați, este semnă réū.

Se crede că în nópte aceea vine o insectă négră, numită
Pază, care mănâncă din colaci și ródé răděcina buruenei

și prin acésta făcându-i-se în destulú, nu mai pocesce pre-
bolnavă.

Cămașa se dá spre îmbrăcare femeii celei ce pătinesce,
iar cu brecirile se încinge, însă pânza și crucerii rămânú
descântătorei de lécú și pentru ostenelă

După acésta, venindú mai pe urmă descântătorea la pa-
tulú bolnavei ca să-í descânte de *izdatú*, își face cruce de
trei orí și țice:

Crepí izdate
Necurate
Odată;
Crepí izdate
Necurate
De două orí;
Crepí izdate
Necurate
De trei orí;
Crepí izdate
Necurate
De patru orí;
Crepí izdate
Necurate
De cincí orí;
Crepí izdate
Necurate
De șése orí;
Crepí izdate
Necurate
De șapte orí;
Crepí izdate
Necurate

*71
Drog. Eunu
Necurat*

De șapte-șeci de orí și șapte.
Și să fugă netrebnícú,
Ogrisítú,
Uritú
Izdatú,
Din capú, din mánú,
Din vênú,
Din picióre,
Din inimióre,
Din jigíricióre,
Din fiere,
Din putere,
Din crescutú până 'n degețele.
Ieși din tóte închieturile.
Și să apucú pădurile,
In codri muși
Și surđi,
Unde nu-í ieșchie (așchie) sărită
De voinicú tăiată,
Nici glasú de cocoșú,
Să se ducă'n petri mușchiate,
Ne mai umblate!

În fine, temându-se bărbatulú saú altulú óre-care dintre
familianți ca nu cum-va prin vre o vrajă să se vateme fe-
meea bolnavă, iea cămașa acesteia și o duce la descântătore
spre a-í descânta *de întorsă*.

Descântătorea, luându cămaşa, o întorce în continuu și pe față și pe dos până descântă și dice:

Cine-o fi făcutu cu una
Io-î întorcü cu douë,
Cine-o fi făcutu cu douë
Io-î întorcü cu trei,
(Până la nouë)
Cu nouë noi,
Cu nouë-đeci de boi
Inděreptü înapoi.
Și mai înfocate
Și mai pipërate,
Tóte făcături,
Tóte mânături,
Tóte unsuri.
De o fi unsü
De o fi pusü
Vrăji pe N.

Napoi să se'ntorcă.
De-o fi mânatü de străini
De vecini
Napoî să se'ntorcă,
De-o fi din Hale
Lécü să slobódă.
De-o fi dela Dumneđu
Mila să-și întorcă.
Să se întorcă
Și mai înfocatü
Și mai mâniatü
Beteșugurile,
Visurile rele,
Visurile grele
Dela N. N. (1)

După cele arătate până aici femeea nu se depărtéză de felü de pe lângă casă. Iar când o cuprindü durerile nascerii începe a pregăti tóte cele trebuincioșe pentru copilü, precum și patulü în care are să petrecă totü timpulü câtü va fi bolnavă, iar bărbatulü e celü d'întăiü, care alérgă după *móșă*.

Sosindü móșa, lucrulü ei celü d'întăiü este ca tóte cele trebuincioșe la *moșitu* să-î fie dindemână (2).

Intre multe altele trebuie să fie pe lângă patü și o țevă, ca fiindü pericolü de mórte, să-î pótă inspira aerü pe grumazü, saü fiindü astupatü, o femeie sciutóre îi scóte ceva materie de pe grumazü, prin care s'a împedecatü respirarea (3). Depărtéză apoi pre toți copiii cei mai mari, dacă sunt, de acasă, trimițendu-i în vecini saü pe la consăngenü, ca să se

(1) Aurelü Iana, «Credințe la nasceri, din părțile Oraviței,» în «Familia,» an. XXV. Oradia-mare 1889, No. 41, p. 483, No. 51, p. 603 și 604.

(2) Pretutindene în Bucovina.

(3) A. Iana, *Familia* cit. p. 483.

jóce, căci copiilorū mai mărişori nu le este încuviinţatū a petrece în odaia, unde se află muma lorū. Cei mai mici de regulă se scotū în altă odaie saū, după împrejurări, rămânū şi acolo.

Bărbatului, în totū timpulū născerii, îi este iertatū a intră în odaia soţiei sale. Despre unele femei se dice chiar că nici nu potū nasce, pâna ce nu vinū bărbaţii lorū şi asistă la actulū născerii (1). Nu-i este însă iertatū nici lui şi nici mōşei a istorisi despre casuri nenorocite (2). Cei mai mulţi bărbaţi însă nu staū în casă, unde se află soţiile lorū, parte pentru că nu sunt nici de cum suferiţi de soţiile lorū, parte din cauză că sunt prea miloşi (3).

În părţile *Oraviţei* nemijlocitū înainte de ce nasce femeea se pune lângă patū o furcă de torsū, unū toporū şi o hotă (măciucă), însemnându că de va nasce pruncă, să tragă la furcă, iar de se va nasce pruncū ca să tragă la toporū saū botă, dicându :

De va fi fată
Să iasă la furcă,
De va fi feciorū
Să iasă la toporū (4).

Dacă mōşa se pricepe bine la moşitū, dacă *e uşorā la mânā*, femeea bolnvă nu se muncesce multū, ci îndată *hălăduesce*.

Când o femeie nasce greū se pune în genunchi şi începe a se ruga.

Romani credeaū că îngenunchierea grăbesc e născerea (5).

În unele părţi ale *Transilvaniei*, când o femeie nu póte să nască, bea apă de pe icóna Maicii Domnului, iar bărba-

(1) În Bucovina, com. de d-lū V. Turturénū şi alţii.

A. Iana, *Familia*, an. XXV, p. 483.

(3) În Bucovina, com. de d-lū Vict. Tocariū şi V. Turturénū.

(4) A. Iana, *Familia*, an. XXV, p. 483.

(5) L. Preller, *Römische Mythologie*. Dritte Auflage. II. Bd. Berlin 1883. p. 209.

tulū ei dă cu pușca peste casă, și mōșă de trei ori cu piciorulū în ușă (1).

În alte părți, totū din *Transilvania*, când începū durerile născerii, bărbatulū ia două topóre și le înlântă încrucișū în unulū dintre stâlpīi acoperemīntulūi dela casă (2).

Unele mōșe din *Bucovina* vĕđĕndū că femeea nu pōte iute nasce, punū sub așternutulū ei unū toporū, unū cutitū saū altū lucru de metalū, anume ca să-ī alineze durerile și să grăbĕscă născerea (3).

Alte mōșe, nu numai din *Bucovina* ci și din *Ungaria*, sunt de părere că, afară de dīnsele, altuia nimĕrui nu-ī e iertatū să scie că cutare femeie se trudesce de născere, pentru că cāți ōmenī vor sci, atātea ōre nu va putĕ femeea nasce (4).

În *Macedonia*, când o femeie este aprōpe să născă, se ieaū tōte precauțiunile de mumă-sa saū de sōcra ei, ca să nu afle cum-va veciniī saū rudele de momentele născerii. Îndatā ce se manifestă primele durerī, o femeie bĕtrānă chĕmă o *babă* (mōșă), care trebue să vie pe ascunsū, ca să nu o afle nimenī, căci este credința în poporū, ca și în *Dacia traiană*, că femeea nasce cu mare anevoie, dacā lumea scie despre acestū lucru.

Simplulū faptū că o femeie scie că alta are să născă esplică, dupā credința Macedonenilorū, truda la facere, și pentru a ușura pre bolnavă, se chĕmă femeea presupusă că are cunoșcința, s'ō stropĕscă cu apă din gură, saū s'ō afume cu o bucățicā din vestmīntulū cu care e îmbrăcatā.

În *Vlaho-Clisura* este obiceiulū numai, că aceea femeie să-și scōtā veriga din degetū și s'ō pună la bolnavă (5).

(1) Călindarulū poporului pe anulū comunū 1889, an. IV. Sibiiu, p. 73. — com. de d-lū B. Iosofū.

(2) Dr. H. v. Wlislöcki, op. cit. p. 7.

(3) Com. de d-lū Tocariū, invĕțătorū în Valea-Putneī,

(4) Com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū, și d-lū Elia Popū.

(5) T. T. Burada, Obiceiurile la născerea copiilorū poporului românū din Macedonia, în «Convorbiri literare,» an. XXVI. Bucuresci 1892, p. 39.

Nesciindă nime și cu tôte acestea neputendă nasce, atunci mōșa iea și întorce tôte lucrurile din casă, câte se potă întorce, și anume: coveți, lopeți, cociorvă, vătraiă, mătură, ole, ceaóne etc. în credință că în urma acésta va nasce mai ușoră.

Întimplându-se ca atunci, când se trudesce femeea de nascere, să vie cine-va străină la acea casă, mōșa prindendă de veste, îi iase de grabă înainte și-i dice, dacă e bărbat: «nu te băga în nuntru că ți-oră lua cușma oră pālăria!» iar dacă e femeie: «nu intra că ți-oră lua brânețele!»

De cum-va însă a intrată pe nesciute și pe nesimțite în casă, atunci nu-i daă drumulă să mērgă de unde a venită, ci-lă țină în casă până după nascerea pruncului. Dacă s'ar lăsa să mērgă, ar urma o nascere și mai grea (1).

În *Banată* precum și 'n alte părți, din contră, cum a simțită femeea simptonēle nascerii, cară se numescă *curmături* sau *strinsuri*, și nu pôte nasce în restimpă de o óră, iea tāmăe oră smirnă, și mai alesă de aceea ce o are din cădelnița preotului dela sērbători mari, precum: Crăciună, Boteză și Pasci, despre care crede ea că-i cu multă mai folositore; o pune pe cărbuni aprinși, își face cruce și, afumându-se cu dinsa, se rógă lui Dumneđeă, și mai cu sēmă la preacurata fecióră Maria, în speranță că acésta, ca protectórea femeiloră ce nască fiă, cunoscendă durerile și greutățile nascerii, macar că ea n'a născută în dureri și chinură ca femeile cele pēcătóse, se va pune pentru dinsa pe lângă fiulă sēă, și acesta, ca Dumneđeă a-totă-puternică, îi va ajuta și ușura greutățile nascerii (2).

Dacă cu tôte acestea femeea bolnavă totuși nu pôte nasce de grabă, dacă *ingăduesce* și se chinuesce mai multe

(1) Com. de d-lă Ionică ală lui Iordachi Isacă și d-lă Elia Popă.

(2) Com. de d-lă Ios. Olariă și I. Popovici.

óre saũ chiar și ȃile întregi, atunci este datina în *Bucovina* și *Moldova* că se adunã mai multe mueri la unũ locũ, mai alesũ dintre nẽmuri, și se consultã între olaltã ce e de începutũ și de fãcutũ? Unele dintre femeile adunate, fiindũ de pãrere cã póte prunculũ are o construcție puternicã, și din cauza acẽsta mã-sa nu-lũ póte nasce de grabã, altele iarãși cã póte bolnava s'a ostenitũ prea tare pe timpulũ purtãrii, saũ n'a umblatũ de ajunsũ, ci a statũ mai multũ pe acasã, saũ cã prunculũ e prinsũ prin ceva în nãuntru, întrebuințẽzã tóte mijlócele ce cugetã ele cã ar putẽ folosi și grãbi nascerea. Și iarãși altele, cređẽndũ cã *i-a fãcutũ cineva pe ursitã*, adecã vre-o fatã bẽtrãnã — stãtutã, ce a trasũ mai nainte nãdejdea bãrbatului ei, saũ vre-o vẽdanã, cãreia i-a muritũ bãrbatulũ, și acuma, umblãndũ cu vrãji și fãcẽturi, i-a fãcutũ sã mórã anume ca bãrbatulũ bolnavei mãi tãrđiũ s'o ien pe dinsa de soție, sunt de pãrere ca, de cum-va nu i-a *desfãcutũ* saũ *ĩntorsũ* mãi înainte de ce a apucatũ a se bolnãvi, sã-i desfãcã acuma (1).

Credința din urmã mãi cu sãmã e fórte respãnditã la poporulũ de rĩndũ. Din cauza acẽsta apoi, în credința sa cea deșartã, poporulũ în casurĩ de acestea alérgã pãnã și prin alũ treilea satũ, ba une-orĩ și mai departe, pãnã ce aflã și aduce pre nisce babe saũ moșnegi, despre carĩ aũ auđitũ cã arũ *putẽ desfãce de ursitã*, și care desfãcere babele vrãjitóre o întrebuințẽzã la tóte bólele cele mãi grele, precum: *lungórea*

(1) Com. de mãi multe Romãnce din Bucovina, precum și de d-niĩ G. Tomoiagã, cant. bis., și V. Turturénũ, preotũ: «Cãnd e o femee spre nascere, în cele trei lunĩ din urmã și o lunã dupã nascere, dușmancele iĩ potũ *face pe ursitã*, și cãnd are sã nascã, potũ s'o omóre. Dacă femeea capẽtã înainte de nascere de repețe orĩ *cercãri*, e unũ semnũ cã i-a fãcutũ cine-va, decĩ e bine sã se caute și *sã-și desfãcã de ursitã*. Asemenea e bine sã-și aléggã de patronũ unũ sfintũ, care s'o pãzescã și ferescã.»

Com. de M. Nistorũ și alte romãnce din Mãlinĩ în Moldova: «Dacă se întimplã la facere cã o *pãlesce de ursitã*, și nu se aflã nime ca sã-i desfãcã, atunci móre.»

nebună, felurite friguri, la dureri de dinți și de măsele și la dureri de cap, însă mai cu sémă la nascere.

Deci, presupunându-se că bolnavei i s'a făcutu pe ursită și temându-se ca nu cum-va să móră în cele mai crâncene dureri ale nascerii și ale ursitei și pe urmă să-i ocupe loculă fata bătrână sau vėduva, care i-a făcutu pe ursită, una dintre femeile adunate, care se pricepe în ale descântării, apucă de grabă unu *toporă*, merge mai întâi în unghiulă casei de cătră icóne spre rėsăritu; și, făcendū acolo cruce cu toporulū, ȓice:

Ho! vacă roșă,
Poroșă,
(Ho! vacă négră
Ponégră) (1)
Nu te-asupri;
Nu te nărăvi,
Nu te năvăli,
Nu te năpăsti,
Copiil nu-mi serăci!
Nu te-amestecă,
Nu te apucă,
Nu amestecă
Copiil tēi cu acesteia!
Nu te apucă,

Nu-ȓi amestecă
Blidele
Și lingurile,
Și strachinele
Ólele,
Tindeicile
Și strecurătorile,
Casa
Și masa,
Că de te-ȓ apucă
Și te-ȓ amestecă
Cu toporulū acesta,
Capulū ȓi-oiu tăia!

După ce a sfișitū da rostitū cuvintele acestea, implântă toporulū în unghiulă casei. Apoi merge la cele-lalte unghiuri și face asemenea. În urmă se duce la *mester-grindă*, de este, implântă într'acēsta toporulū din tóte puterile, și acolo ilū lasă apoi peste tótă nóptea următoare. În chipulū acesta crede și ȓice descântătórea că légă pre femeea ce-a ursitū, și deslégă pre cea îngreunată, care, născendū, se mântuesce de mórte și se însănėtoșeză (2).

(1) Adecă după cum e fată saū vėduvă, despre care se presupune că arū fi făcutū femeii bolnave pe ursită.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

Altă descântecă, totă *de ursită*, și anume din Satulă-mare, districtulă Rădăuțului, care asemenea se descântă nu o dată femeiloră ce nu potă nasce, și mai alesă celoră mai tinere, sună precum urmază :

Ho vacă roșă,

Poroșă !

Ho vacă negă

Ponégră !

Hô haită fărmeacătorc,

Ho haită de fată mare,

Hochi înapoi să te 'ntorci

Dela N. N.

Că de nu te-î înturna,

Eă îndată voiă lua

De-unde-oră fi, de-unde-oiă afla

Vr'o câți-va țeruși

Oră nisce țepuși

Și țî le-oiă bate

În creștetulă capuluă,

Și țî le-oiă scôte în ochi

Și țî le-oiă bate în ochi,

Și le-oiă scôte în măsele

Și le-oiă bate în măsele,

Și le-oiă scôte în andrele

Și le-oiă bate în andrele,

Și țî le-oiă scôte în pieptă

Și țî le-oiă bate în pieptă,

Și le-oiă scôte în plămâi

Și țî le-oiă bate 'n plămâi,

Și le-oiă scôte 'n inimă

Și le-oiă bate 'n inimă,

Și le-oiă scôte în rărunchi

Și le-oiă bate în rărunchi,

Și țî le-oiă scôte în splină

Și țî le-oiă bate în splină,

Și țî le-oiă scôte în șele

Și țî le-oiă bate în șele,

Și le-oiă scôte în ședută

Și le-oiă bate 'n ședută,

Și țî le-oiă scôte în cōpse

Și țî le-oiă bate în cōpse,

Și le-oiă scôte în genunchi

Și țî le-oiă bate 'n genunchi,

Și țî le-oiă scôte în pulpă

Și țî le-oiă bate în pulpă,

Și țî le-oiă scôte în flueră

Și țî le-oiă bate în flueră,

Și țî le-oiă scôte în glesnă

Și țî le-oiă bate în glesnă,

Și le-oiă scôte în călcăiă,

Și țî le-oiă bate 'n călcăiă

Și le-oiă scôte în căpută,

Și țî le-oiă bate 'n căpută,

Și le-oiă scôte 'n degetulă celă

mare.

Și le-oiă arunca în cale.

— Bună calea, juncană negru!

— Mulțumescu-ți N. N!

— Hochi înapoi să te 'ntorci,

Că de nu te-î înturna,

Eă focă că mî-oiă ațîța,

Bolohană voiă 'nfierbînta

Și te-oiă arde și te-oiă frige

Până ce mi te veș stînge;

Și apoi mi te-oiă luă

Și 'n mōră te-oiă măcină,

Și 'n vîntă că te-oiă vîntură,

Să nu remăi de felă

Nici cătă ună grăunte de macă

În 44 despicată

În mare aruncatū.
N. să rămăe curată,
Luminată,
Ca argintulū strecuratū
Ca aurulū celū curatū
Ca sórele luminatū,
Ca mă-sa când a născut'o.
Iar faptulū
Și totū datulū

Și-aruncatulū,
Tótă făcătura
Si-aruncătura
Să péră
Să respéră,
Cum piere spuma pe mare
Și stupidulū în cărare
Și bruma de sfintulū sóre.

Sfîșindū descântórea de rostitū cuvintele acestea; cari se repeșesc de 3—9 orī, stupesce după fie-care descântare asupra bolnavei ca să se depărteze totū rēulū dela dînsa (1).

Unele descântătóre din *Transilvania* desfacū saū întorcū într'unū casū ca acesta în următorulū modū: ieaū apă sfințită dela Bobotéză și turnându-o într'unū vasū noū, daū femeei suferinde să bea de trei orī dintr'însa; apoi spělându-ī totū de atâtea orī corpulū, rostescū în gura mare următorulū descântecū:

Nemernica mea!
Nu tuna în curtea mea,
Nu tuna 'n poiata mea,
Nu mulge vaca mea,
Nu tuna în casa mea,
Nu ședea pe vatra mea!
Nu te culca 'n patulū meū!
Nici cu hărbatulū meū!
Tu vėduvă grasă,
Tu fată rėmasă!
Să cșiți din femeea acéstă,
Din osulū spinării,
Din baerele inimei,

Din sgărciulū nasulū,
Din tēplele capulū,
Din rădēcina măselelorū,
Din vinele grumajilorū,
Din lumina ochilorū,
Din mēduva spinării,
Din născutū,
Din ședutū,
Că voi, de nu veți înturna,
Prin inimă vė voiū săgeta.
Să vė duceți, unde-sū
Douē măturī după ușă! (2)
Acolo să locuiți,

(1) Com. de d-lū Panc. Prelipcénū, învățatorū în Șcheia.

(2) În casa, unde staū douē măturī după ușă, se crede că e multă cėrtă și gălcėvă, și prin urmare puținū norocū.

Să vă îmbetrâniți!
N. să rămăe curată,
Luminată,

Cum e de Dumneđeș lăsată !
De la noi numai isbânda,
Dela Dumneđeș dobânda !

Descântătórea rostesce cuvintele acestea de trei orî după olaltă și anume cu ușa deschisă. In urmă tãmâiază odaia cu tãmăe, anume ca să depărteze spiritulú celú rěș alú facerii pe ursită și din odae, de cum va acesta se mai află óre-unde ascunsú într'insa. Iar vasulú ilú îngropă pe la mieđulú nopții într'unú locú pe unde numai rarú se umblă (2).

In fine, o seamă de românce, cređendú că femeea îngrenată arú fi de cine-va diochiată, și din cauza acéstă nu póte să nască, îi descântă și de diochi in următorulú chipú:

Descântătórea iea mai întâi nouě cărbuni aprinși și-i aruncă într'unú vasú cu apă ne'ncepută; după aceea iea nouě bucățele de fierú de găsitú saú trei frigări, le légă pre tóte la unú locú cu o brăfare de cósă, le pune la încălđitú și apoi, scoțendu-le din focú și începéndú a descânta cu dînsele apa din vasulú, in care s'au aruncatú mai nainte cei nouě cărbuni aprinși, đice:

Sub o salce răsădită
Sade-o fată despletită
Cu unú ochiú de apă
Și unulú de focú,
Și-o datú celú de apă
Peste celú de focú,
Și cum l'o cuprinsú
Pe locú l'o și stînsú.
Așa să se stîngă,
Și să mi-se ducă

Diochiulú de la N.
Diochiulú de omú negru,
Ponegru;
Diochiú de femeie négră,
Ponégră;
Diochiú de fată négră,
Ponégră,
Diochi de câmpú veșteditú,
Diochiú de vântú rěș cumplitú,
Diochiú de multe

(2) Robert Prexl-Mühlbach, Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen, in «Zeitschrift für Volkskunde,» II Bd. 2. Heft. Leipzig 1889. p. 78.

Și mărunte :

De strigare,

Restrigare,

Și căscare ;

De răhnă

Și ne-odihnă . . .

Pasăre albă,

Cu dalbă !

Picî de ici, picî de colea,

Picî dela nepoța mea.

Picî diochiu

Dintre ochi !

Să nu rămăe rău.

În trupulū sēu

Cătū unū firū de macū

În patru despicațū,

În drumū aruncatū,

Să pice,

Să respice

Ca răua de sóre,

Ca stupitu 'n cărare,

Ca spuma de mare.

N. să saie,

Să resaie

Curatā,

Luminatā,

Ca Dumneđeū, când o făcut'o,

Ca maica-sa, când o născut'o

Ca argintulū străcuratū,

Ca aurulū celū curatū,

Ca sórele pe seninū

În veci, amin !

Dela mine descânteculū,

Dela Maica Domnului léculū !

După rostirea de trei orî a acestorū cuvinte, descântătórea spală cu o parte de apă descântatā pre femeea ce se crede a fi diochiatā pe față și pe tēple, o parte i-o dā de bēutū, iar restulū dimpreună cu cărbuniî îlū aruncā pe unū parū (1).

La *Romanî*, loculū descântătórelorū romāne de astāđi îlū ocupaū douē țeițe, numite *Carmenes*, cari, ca și descântătórele nóstre, ajutaū femeilorū îngreunate a nasce nu nūmaî prin rostirea de descāntece și formule magice, ci în același timpū puindū și singure māna; de aceea se și deosebiaū ele între olaltā numindu-se una *Prosa* saū *Porrima* iar cealaltā *Postverta*, adecā dupā cum sosia copilulū pe lume: cu capulū saū întorsū (2).

(1) Dict. de Anița Pletosū din Rādāsenî și Gafița a lui Niculaî Iacobū a. Luchi, din Mālinî, comune în Moldova, județulū Sucēva.

(2) L. Preller, Röm. Myth. II, p. 208—209.

În unele părți din *Bucovina*, precum bună-ora în Poiana-Stampii respective Pilugani, cum a *hălăduvită* femeea și nou născutul a sosită pe lume, mōșa care l'a *rădicatū*, nemijlocitū după ce l'a prinsū în mână, i-a tăiatū și legatū bu-riculū, țice, dacā e băiatū:

✕ Acestū băiatū,
Ce l'am rădicatū,
Să fie norocosū
Și mintosū
Și voiosū,
Și drăgăstosū,
Și sănētosū
Și 'nvēțatū
Și bogatū,
Omū de trébă
Și luatū în sēmă!

Iar dacā e copilă țice:

✕ Acéstă copilă
Să fie frumósă
Și mintosă
Și voiosă,
Drăgăstósă,
Sănētósă
Și 'nvēțată
Și bogată
Și femeie de trébă
✕ Și luată 'n sēmă! (1)

În *Căndreni*, cum se nasce copilulū, mōșa țice:

— Cine-ī acesta? orī vorniculū?
— Vorniculū! — rēspunde totū mōșa.

(1) Dict. de Maria Vasiluțū, mōșă din Poiana-Stampii.

— Cine-î acesta? ori dascălul? —
— Dascălul! răspunde iarăși mōșa
— Ori îi omū de omenie,
Ori nu-î omū de omenie?
— Ba îi omū de omenie!
Omū cu minte și de trébă
Și de toți luatū în sémă;
Omū trumosū, voinicū, bogatū.
Cu cei sēraci înduratū.
Nu-î bețivū, dar 'ndrāsnețū
Ca ómenii cei isteți,
Ca toți ómenii cei mari,
Carī aū fostū mai de demultū
Din moși
Din strămoși
Și răstrămoși!

Apoi îl lipesce de masă și ȃice:

—Acesta să fie la capū de masă, și cuvintulū lūi luatū
în sémă de toți câți îl vorū auȃi!

În fine, însemnându-lū cu semnulū 's-tei cruci și' ȃicēndū
de trei ori dupā olaltā: «în numele Tatālūi, și alū Fiulūi
și alū sf. Duchū, aminū,» îlū spalā cu apā cālduȃ, de
regulā însā rece, anume ca să fie deșteptū, și apoi, în-
vėlindu-lū într'o cāmeșā de-a tatālūi sēu, îlū pune de-o
parte (1).

În *Fundulū-Moldovei*, mōșa, îndatā ce a rădicatū copilulū,
dupā ce i-a tăiatū și legatū buriculū, îlū pune într'o covā-
ȃicā cu apā rece, fie iarnā fie varā, și așā îlū spalā. Apoi,
invėlindu-lū într'o cāmeșā saū și în altā hainā, care-î picā
mai de grabā din dāmānā îlū pune, dacā e iarnā, pe cup-
tiorū, iar dacā e varā, pe laiȃ saū pe vatrā, adicā unde
crede ea cā e mai cāldū, ca nu cum-vā să se rēcēscā (2).

(1) Com. de Petru Ursulū, fostū cant. bis.

(2) Dict. de P. L. Leuștēnū.

În cele mai multe părți din *Bucovina* și *Moldova* (1) însă, cum a hălăduitu femeea, rădicându mōșa copilulū și ținându-lū de-asupra unei *baleuțe* sau covățele, tōrnă de-asupra lui apă rece, și așa îlū spală anume ca să fie nesimțitorū și târ-
diū la frigū. Iar după ce-lū spală și învêlesce bine într'o cămeșă sau altă pândătură, îlū pune pe unū momentū josū, de regulă sub masă. *pe pământ*

În *Istria*, când se nasce unū copilū i se pune în gură o bucățica de mērū muiațū în vinū ca să fie voinicū și veselū (2).

Grecii cei vechi, cum sosia unū copilū pe lume, îndată îlū spêlau, ca și Româncele, cu apă (3).

Romani aveau unū șirū întregū de deitāți, parte bărbătesci parte femeesci, cari scutiau și grijiau pre copilulū nou-născutū. Augustinū (IV, 11,) numesce întâi pe *Ops*, adecă *Mama pământului*, ca deitā îngrijitoare de copii. De aceea Romanii, conformū datinei străvechī, puneau sau așezau îndată pe copilulū nou-născutū pe pământū (4).

De aice se vede că vine și datina Românilorū de a pune copiii, după nascere, sub masă.

În același timpū, când pune mōșa copilulū sub masă, toți cei ce au fostū de față la nascere, numai dacă sunt în stare, aruncă peste capū o pétră dīcendū: «*Acēsta în gura strigoiiulū*». Prin acēstă datină se vede că poporulū românū, fără să scie, face alusiune la Saturnū, care-și înghiția

(1) Dict. de M. Nistorū.

(2) T. T. Burada, O călătorie în satele românesce din Istria, în «Tribuna» an. VIII. Sibiu 1891. No. 161 în Foiță.

(3) L. Fürstedler, Die Götterwelt der Alten. Kurze Darstellung der Mythologie der alten Griechen, Römer und Deutschen. Pest 1886, p. 154: «Sobald die Kinder zur Welt kamen, wurden sie mit Wasser gewaschen.»

(4) Ovid. trist. IV. 3, 46: tactaque nascenti corpus haberet humus. — Sueton, Octav. 5: esse se possessorem ac velut aedituum, soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset. — Preller. Röm. Mith. II. p 209.

copiilor și care mai pe urmă fu înșelată prin petre învălitate în pelinci (1), apoi și la *strigile*, despre cari vomă vorbi mai la vale.

Nemijlocit după ce a rădicat copilul, l'a spălat și l'a pus în unele din locurile arătate mai sus, moșa se 'ntorce la *nepotă* (2), ca să-i dea ajutorul trebuincios, ca nu cum-va în urma crâncenelor dureri și vărsare de sânge să se întâmple vre o nefericire sau chiar nenorocire.

Intre multe alte mijloce, ce le întrebunțază ea la această ocaziune, e mai cu sémă în părțile dela munte și celă următoră:

O unge cu untă de oi sau de lemnă ori și cu holercă (rachiū) peste totă corpul, apoi punându-i o perinuță la matcă (3), o încinge bine și strinsă cu ună brău lată sau cu o chingă.

După ce a încins' o fierbe holercă cu zahără și cu sēcărea pisată măruntă și-i dă ună pahară sau două, câtă socote că nu-i va fi spre stricăciune, de bătută; dacă e slabă atunci nu-i dă nimic de bătută, pentru că *o sboră la inimă*. De măncat însă mai nici o moșă nu îndrăsnesc a-i da de grabă, temându-se ca să nu-i strice. Totu-și după câte-va

(1) W. Schmidt, Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Rumänen Siebenbürges. Hermannstadt. 1866. p. 26.

(2) În cele mai multe părți ale *Bucovinei*, apoi în *Dobrogea*, în unele părți ale *Transilvaniei*, *Banatului*, *Ungariei* și *Moldovei*, femea ce-a născută, din ziua născerii și până după 40 de zile, se numește *nepotă*, iar acesta spune celei ce a *moșită*, fie ori și cine va fi aceea, *moșă dem moșică*. Eu cred că numirile acestea sunt usitate a se da astă-felă din timpurile cele mai străvechi, când nu erau moșe învățate, ca în timpulă presentă, ci mai fie-care *moșă* respective *bunică* rădica copiilor *nepotei* sale. În unelele părți din Bucovina, Moldova și Țera-Românească însă ~~femea~~ ce-a născută se numește c'ună termină slavonă *lehuză*, *lăuză* sau *leusă*.

(3) O sémă pună în locul perinuței simple, o petică, sau o perinuță anume spre acestă scopă făcută, în care se află lută frământată învălită.

ore dela nascere, îi daă și de mâncatû, și anume: zamă, lapte dulce și acru, măi pe scurtû cine are, dar și de-acestea cu măsură (1).

După ce a datû nepôtei ajutorulû trebuinciosû se întorce iarăși la copilû, și rădicându-lû de unde l'a pusû caută și de rîndulû acestuia.

După scaldarea copilului, despre care vomû vorbi măi pe largû în unulû din capitolele următore, și măi cu sémă după slobođirea casei, unde acésta din urmă este usitată în điaua nasterii, pôte orî și cine să visiteze pre femca ce-a născutû. Intre cei ce o visitéză fórte lesne se pôte întêmpla ca unulû saû altulû să aibă ochi rîi și s'o dióche. Decî móșa, ca să previe unei asemenea întêmplări, măi nainte de ce apucă a întră vre-unû străinû saû străină în casă, îi descântă de diochi. Móșa își face cruce, făcêndu-și și nepóta de trei orî, apoi suflă peste capulû bolnavei și đice:

Nu suflai sufletû, *Ce putere magia
a sugestiei*
Numai suflai deochetû,
Din creerii capului,
Din merele obrazului,
Din sgârcele nasului,
Din ficăței,
Din rărunchei,
Din totû sângele ei.
De o fi deochiată
De ochi mătoși,
De ochi negri,
De ochi verđi,
De ochi de 99 de feluri,
Napoî să se 'ntórcă
Tóte deocheturî,

Tóte mirături
Și tóte pocituri.
De-o fi deochiată de nevastă
Pieptulû să-î plesnescă,
Laptele să-î pornescă;
De-o fi deochiată de unû voinicû,
Pântecele să-î plesnescă;
De-o fi deochiată de fată mare,
Pêrulû să-î pice,
Ochii să-î împăinjenescă,
Buzele să-î pișcănescă,
Să nu se mire de N.
Să se mire de ei
Cum o să facă,
Cum o să petrecă,

(1) Dict. de P. L. Leuștênû, din Fundulû-Moldovei, și de M. Nistorû din Mălini.

Să se mire de *Staticotă*
Cu barbă-i cu totu,
Cu ună cală șchiopă,
C'o sarcină de drogă,
C'o *străcățore* (1) de cașă roșă.
Și elă așa striga:
«Ha! la cașă roșă (de 3 oră)!

Cine-lă auđiă
Surđiă,

Cine-lă vedé
Orbiă,
Cine gustă
Crepă.
Să crepe tóte deochitură,
Tóte mirătură,
Tóte năprătitură,
Tóte pocitură.

Apoi, udându-o cu limba pe frunte și scuipându jos, ție
ma! departe:

Cum își linge óia mielulă
Și vaca vițelulă,
Așa spělă eă pe N.
De tóte deochitură,
De tóte mirătură.
Cu limba o spělăi
Și la pămîntă îlă lepėda!

Calcă apoi scuipatulă cu piciorulă și iară-și ție:

Să se așeze tóte deochitură,
Cum așeză pămîntulă
Sub lume, sub țeră,
Sub tóte cară,
Așa ca să așeze
Tóte durerile,
Totă deochiatulă dela N.
Să rămână curată,
Luminată,
Maica Maria
Cum a lăsat'o.

(1) *Străcățore* = strecurătoare, prin care se strecură laptele încheșat (în Bucovina oră și care lapte).

Că ea pe mine m'o îndemnată,
De cu sufletu i-am suflatu,
Cu limba o am spălatu
De deochetură,
De mirătură.

Lângă patu josu în nemijlocită apropiere a scuipatulu, ba une-orî și peste scuipatu, face pe pămîntu cruce și ȃice :

Cine s'o află
Să măsore cerulu de naltu
Pămîntulu de latu,
Acela să mai pôtă deochiă pe N. (1).

Nemijlocitū după ce i-a descântatū de *deochi* saū și înainte de acesta, îi légă unū firū roșū la gătū, pe care leuza trebuie să-lū țină până ce iese la biserică, asemenea *ca să nu se deóche* (2).

Móșele din *Bucovina*, cum nasce nepóta, facū unū canafū de lână roșă și-lū batū cu unū cuișorū de-asupra ușei. Acestū canafū are așisderea putere de-a apěra orî-ce diochitură și fărmečătură (3).

Cele din *Moldova*, totū pentru acestū scopū, punū de-a-supra ușei, unde se află copilulū și mama, o lécă de stră-mătură roșie implântată cu unū acū (4).

Cele din *Istria* implântă în pragulū ușei unū cuțitū, iară în légănū punū douě ace, pentru ca, după credinta lorū, să nu se apropie spiritele cele rele să iese copilulū (5).

(1) Aurelū Iana, «Din credințele la nasceri», in «*Familia*» an. XXV, p. 603.

(2) Iónenū, op. cit. p. 13.

(3) Dict. de P. L. Leuștėnū.

(4) Dict. de M. Nistorū din Mălini.

(5) Burada: «O călătorie în satele romănesci din Istria», in «*Tribuna*», an. VIII. Sibiu 1891, No. 161.

În *Macedonia* se pune de-asupra uşei din odaia, unde se află lehuza, unŭ firŭ de aţă albă şi altulŭ roşŭ răsucitŭ, formândŭ numai unulŭ ca mărtişorulŭ în România, pentru ca toţi cei ce întră să vadă pe lehuză, să trecă pe sub acestŭ firŭ; acesta se face pentru ca copilulŭ să fie feritŭ de-a se umplé de vre-o bôlă lipiciosă dela cei ce au intratŭ în casă. Unŭ asemenea firŭ se légă şi la lehuză împreună cu inelulŭ de cununie, ca să fie ferită de *ochi rēi* (deochiŭ). Atâtŭ firulŭ dela uşă câtŭ şi celŭ dela gâtulŭ lehusei se păstrează 40 de zile.

În *Vlaho-Clisura* se obicinuesce ca să se lege de-asupra patului lehusei două fire de aţă, unulŭ roşŭ şi altulŭ albŭ, în formă de cruce, pentru ca să aibă în totŭ d'auna semnulŭ sfinteii cruci de-asupra capului ei, fiindŭ că ea 40 de zile nu-şi face cruce, nefindu-î iertatŭ acesta (1).

Romanii aveau o deită, numită *Carna* sau *Cardea*, despre care credeau că păzescé odaia, în care se afla femeea ce-a născutŭ, stândŭ la uşă şi la feréstră ca să nu între spiritele cele rele în năuntru; de-aceea era ea apoi considerată ca o deită a întrării şi a eşirii, pentru că se pricepea la artele miraculoase şi iubia ascunđişulŭ. Atributulŭ acestei deite era *măceşulŭ* sau *păducelulŭ* (spinum album), căruia nu numai în Italia, ci şi în Asia şi Grecia, i se atribuia o putere mare contra influenţelorŭ demonice. din care causă se anină elŭ apoi la născeri şi înmormintări de-asupra uşei din afară, sau se ardea de naintea uşei, sau se ungeau atât pe sine câtŭ şi casele cu alifie făcută dintr'insulŭ (2).

Măceşulŭ e apărătorŭ contra spiritelorŭ celorŭ necurate şi rele, mai alesŭ însă contra *Ielelorŭ*, şi după credinţa Ro-

(1) Burada, Obiceirile la născerea copiilorŭ în Macedonia, op. cit., p. 42.

(2) Preler, Röm. Myth. II. B. p. 237—239.

mânilor. Dar, de óre-ce nu fie-care mósă póte să aibă măceşu din dămână, de aceea pune de-asupra uşei unŭ canafu saŭ şi altă materie roşie, care după credinţa generală, are asemenea putere apărătoare şi mai cu sémă în contra diochiului.

Totŭ atunci, când se bate canafulŭ, saŭ se împlântă strămătura, i se pune la picíore şi la gátu usturoiŭ, ca să nu capete, după credinţa Româncelorŭ din Țera-Românescă, *Bóla habitelorŭ* (1), iar după credinţa celorŭ din Bucovina ca să nu se apropie *strigóicele* de dinsa.

Dacă o femeie, în decursulŭ timpului câtŭ a fostŭ îngrenată, a máncatŭ póme îngeménate atunci. după credinţa generală a Românilorŭ, nasce de comunŭ câte doi copii de odată.

Despre copiii aceştia cari pretutindenŭ în Bucovina se numescŭ *copii de a gemenea, gemeni, geméndri* şi *gemenari*, sing. *géménŭ* şi *geménarŭ*, se crede pe de o parte că potŭ face fórte multe lucruri bune, potŭ ajuta la diferite bóle (2), pe de altă parte că aŭ o putere fórte mare de a fărmecca, descánta şi vindeca (3). *buica*

Mai departe totŭ despre gemeni se crede, că unulŭ dintre dînşii trebuie mai timpuriŭ orŭ mai târziŭ numai decât să móră. Dacă supraveşescŭ anulŭ alŭ treilea, atunci ambiŭ potŭ să trăiescă unŭ timpŭ mai îndelungatŭ (4).

Din contră, despre copiii născuţi afară de cununie şi mai alesŭ de fete mari, numiţi în Bucovina *spuri*, sing. *spurŭ*, fem. *spuróică*, apoi *urzicari*, *feciori* şi *copii din flori*, *feciori de isbelisce*, iar în Transilvania : *copii din flori*, *copii de lele*,

(1) Ionénŭ, op cit. p. 9.

(2) Com. de d-lŭ Rom. Simu.

(3) «Familia» an. VI, Pesta 1870. p. 555

(4) Com. de d-lŭ V. Turturénŭ.

copii de căpătată, copii dela umbra saŭ proptéua gardului, foachî de la mag. faty și bitongî dela mag. bitang (1), se crede în genere că sunt cu multŭ mai talentați, mai deștepți mai isteți, mai întreprindători și mai frumoși decât mulți dintre copiii născuți din căsătorie legitimă, dar totŭ-odată și mai desfrânați, căci ȳice proverbulŭ : *«pe unde a săritŭ capra, maî pe sus va sărî iadă,»* saŭ :

Capra sare peste masă,
Iară iadă peste casă.

Ba nu o dată o mărturisescŭ acésta chiar ei singurî.

Iată, spre exemplu, ce spune o fată mare, care s'a născutŭ în asemenea împrejurări :

M'a făcutŭ mama pe ghiață
Duminecă diminéță
Să fiŭ iute și istéță.
M'a făcutŭ mama pe vântŭ
Să fiŭ iute la cuvântŭ.
M'a făcutŭ mama 'ntre văi
Să fiŭ dragă la flăcăi! (2)

În privința *spurilorŭ*, de cari, după credința Românilorŭ din Țera-Românescă, nu se prinde nici unŭ farmecŭ, vrajă saŭ blăstêmŭ (3) și cari de regulă pörtă numele mamei

(1) Com. de d-lŭ R. Simu.— Totŭ așa se numescŭ copiii aceștia și în districtulŭ Bacăului din România. Veđi «*Columna lui Traianŭ*», an. IX, Bucuresci 1882, p. 426: «Atâtŭ băeții câtŭ și fetele născute din florî poporulŭ îi numesc *bitongî* și-î secotesce ca nelegiuți.» — În județulŭ Sucéva din Moldova se numescŭ și *orfani*.

(2) Din Horodniculŭ-de jos, districtulŭ Rădăuțului.

(3) Dumitru Teleorŭ, Scene și portrete, Bucuresci 1886 p. 279: «Parcă era *copilŭ din florî*, saŭ *fiŭ de lele*, căci nu se lipia de elŭ nici unŭ descântecŭ, nici o vrajă, nici unŭ blăstêmŭ.»

lorū (1), până la eventuala căsătorie a acelora, cari aū avuțū împreună respectivulū spuriū mai sunt încă următórele de însemnatū :

Pe cei mai mulți dintre spurī tatălū lorū nu voesce a-ī recunósce de ai sēi. Din cauza acēsta apoī se nascū adeseorī procese.

Dacā prin judecătórie se póte constata recunóscrea, feciorulū trebuie să plătéscā fetei rușinea ce i-a făcut'ó și o sumā óre-și care de banī pentru crescerea până la alū șep-telea anū alū spurīului, în casū când nu voesce a o lua de soție. La avere însă are spurīulū numai atunci dreptulū, când adevēratulū părinte l'a recunoscutū ca alū sēu înaintea mar-torilorū. In casulū din urmă pórtā de regulā și numele de familie alū tatălū sēu și nu alū mamei sale (2).

In unele părți din *Moldova*, precum în districtulū Bacăului, copiii din flori, fiindū cunoscuți părinții lorū atâtū de dînșii câtū și de alții, aū totū dreptulū la moștenirea averii acelorū părinți numai atunci, când părinții respectivī n'aū alți copii legitimi saū niscai rude de aprópe (3).

Ce se atinge de credințele și mai cu sémā de datinele usitate la nascerī, despre cari amū vorbitū până aici și despre cari vomū vorbi în capitolele următóre, când nasce o fatā mare, numitā în casulū acesta în unele părți din Bucovina

(1) Datina acēstā esistā la Romāni din timpurile cele mai depārtate. Porecla datā bunā órā lui *Ioanū Vodā celū cumplitū* de *Armēnulū*, precum ilū numesce *Urechidā* și vestitulū diplomatū și istoricū francezū contimpuranū Hubert Languet, venia dela mama lui, o Armēncā, soția lui Sarpega. Și fiindū că *copii naturali, numiți de obiceiū dupā mama lorū*, apoī Ioanū deveni *Armēnulū*, dupā cum *Petru*, fiulū naturalū alū lui Ștefanū celū mare, devenise *Rareșū*, și *Alexandru* (Petru) fiulū naturalū alū lui Bogdanū și alū unei Lăpușnence, căpētase numele de *Lăpușnénu*. Veđi A. D. Xenopol, *Istoria Romānilor*, t. III, Iași 1890. p. 94.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) Columna lui Traianū, an. IX., p. 426 — 427.

vădană, nu sunt mai de felu luate în sémă. Nimene nu-și bate capulă cu ceea-ce e bine și ce e rău de făcută. Totă ce se face, se face câtă se póte pe scurtă și în taină.

Afară de cele înșirate până aici merită a fi însemnate încă și următóarele credințe, cari există la Români în timpulă nascerii, și anume:

Când se nasce ună copilă și pică pe mâna dréptă, tótă vieța lui va fi cu dreptate, iar daca pică pe mâna stângă, va trăi numai cu strămbulă (1).

Când se nasce ună băiată, atunci *de bucurie rîdă și chctorile de la casă*, și asta din causă că băieții se potă fórte lesne cresce și căsători, iar când se nasce o fată, plângă, pentru că fata e petró în casă, și dacă mai are încă și minte rea, atunci e vai și amară de dinsa (2).

De aici vine apoi că Români, în genere, se bucură cu multă mai tare când capătă ună băiată, decât când capătă o fată.

Cum se nasce ună băiată sau o copilă, tot-d'a-una se înscrie în ceră într'o carte, care se numesce *cartea sorșii*, nu numai numele, ci și totă viitorulă seă cum are să fie: bună ori rău, de unde vine apoi și đicala: «*așa mă-a fostă scrisă, așa mă-a fostă scrisă în slovcle ursitóre*» sau: «*așa mă-a fostă sórtea* » Daca s'a născută într'ună *ceasă bună*, în tótă viața lui are să fie norocosă și fericită, iar dacă s'a născută într'ună *ceasă rău*, în tótă viața lui are să fie nefericită (3).

Pe lângă acésta se mai crede că fie-care copilă capătă la nascerea sa o *stea*, și câtă timpă stéua căpétată luesce pe bolta cerulă, până atunci trăesce și individulă, căruia i s'a

(1) Com. de d-lă Ionică ală lui Iordachi Isacă.

(2) Dict. de mai mulți Români din Bucovina, de M. Nistoră din Mălină în Moldova și de d-lă El. Popă din Șomeța-mare în Ungaria.

(3) Despre acésta să se vadă mai pe largă în cap. despre *Ursitóre*.

dată, iar când îi cade stéua din ceră, atunci i se curmă și lui ȃilele, atunci trebuie numai decăt să móră.

Acéstă credință, fórte răspândită în tóte țéurile locuite de Români, se vede că l'a inspiratú și pe poetulú care cântă:

Pe cerulú, unde staú presurate,
Cu ochi de aurú, nenumérate
Stele, ce vecinicú parcă privescú,
Totú omulú are stéua-í amică,
Fie lucéférú, fie stea mică,
Care-lú pázesce cu dorú cerescú !

*Când flórea vieți se ofilescé,
Stéua pe boltu-í și ea pálesce,
Apoi apune în infinitú.
Când în natură cadú triste șópte,
Lunecă stele în négra nópte,
Noi plângemú ființe ce ne-aú iubitú !*

De-aici vine apoi și altă credință totú atâtú de răspândită, anume că de câte orí se vede picândú câte unú *meteorú*, care de cătră poporulú de ríndú e consideratú ca stea, de atâtea orí móre câte unú omú.

Și dacá pe vr'unú omú îlú amenință vre-o cursă saú nenorocire mare, atunci se ȃice că *i s'a întunecatú stéua* (1), iar dacá-í merge fórte réú, dacá e fórte necăjitú, asuprațú și nefericitú, atunci, în desperarea sa, ȃice că *n'are stea în cerú*, cu alte cuvinte, că n'are nimicú ce mai așteptá aici pe pámíntú, că i s'a curmatú totú binele și fericirea.

Afară de acésta nu odatá aúđimú pre ómenii ceí necăjiți saú ceí ce se aflá în vre-unú pericolú mare esclámândú : *vaí de stéua mea!* — *vaí de stéua nóstră!* = *vaí de viața nóstră!*

Din contră, dacă unuî omuî îi merge bine, dacă e deplinu sănătosu și fericitu, atunci, după cum arată și următorea chiuitură din *Transilvania*, stéua luî nu se urnesce de felu de pe bolta ceruluî, ci ea câtu e nopticica de mare stă loculuî și luesce :

Câte stele sunt pe ceru
Până 'n ȝiuă tóte pieru,
Numai stéua mândruluî
Șade 'n vírfulu munteluî,
Nici nu sue, nici cobóra,
Gândesci că-î pétră de móră (1).

Asemenea se crede că dacă unu copilú s'a născutu într'o *Duminică* sau într'unu prasicu mare, bună-óra în ȝiua de *Crăciunu* sau *Pasci*, e fórté norocosu și va ajunge la timpulu sėu unu omu însemnatu (2). Din contră dacă se nasce *Sămbăta* se crede că nu va trăi lungu timpú.

(1) I. Popú Reteganulú, Chiuiturí, Gherla 1891, p. 29.

(2) Cred. Rom. din Bucovina. — Vedí și W. Schmidt, Das. Jahr. pag. 25—26: «Deosebitu de norocitu e consideratu copilulu acela, care zăresce lumina lumii într'o *Duminică*. Pe acela ilú iubescé Dumneȝeu mai multú.»

Dr. Emilian Voinȝchi, *Despre superstiȝiuni*, discursu ȝinutu în 4 Oct. 1892 cu privilegiulu inaugurării sale festive ca rectoru la universitatea din Cernăuȝu, publ. în «*Gazeta Bucovinei*» an. II, No. 79: «La Románi sunt în fie-care lună douė ȝile rele sau nenorocóse. In aceste ȝile nici o întreprindere nu póte se succedă, și femeia care nasce într'una din aceste ȝile, trebue chiar să móră. In privinȝa ȝileloru de peste sėptémánă există in generalu regula că nenorocóse sunt: *Lunia*, care e favorabilă numai pentru totú ceea ce are să creścă; *Marȝia*, care e bună numai pentru afaceri judecătoresci și de contracte; *Joia*, in care ȝi acolo unde locuescú elemente slave nu e permisú să se serbeze nici o cununie, căci altú-felú va fi *vijelie* in viėta conjugală, și *Vinerea* care e cea mai nenorocósă dintre tóte ȝilele din sėptémánă. La ȝilele cele norocóse se numără *Sămbăta* și in specialu *Dumineca*, care se are in vedere mai alesú la nasceri și acȝiuni bisericesci. *Copii născuȝi Dumineca sunt copii noroculuî și potú să vadă și să cunóscă multe ce altora nu le e datú să vadă și să cunóscă și, dacă vorú fi botezaȝi într'o Duminecă, ei potú să vadă și spíritele și să cėrd multe lucruri dela ele.*»

Aurelu Iana, «Din credinȝele poporulu rom. din Maidanu, de lângă Oraviȝa,»

Care copilul în ce *zodie* se nasce, așa are să-î fie norocul și firea. Dacă zodia-î bună va fi norocită, dacă-î rea, va fi nenorocită. De aici vine apoi și ȕicala: «*așa i-a fostu zodia.*»

Norocoși se credu a fi și aceia, cari se nascu ușor. Mai norocoși însă sunt cei ce se nascu după mieđul noptii până în ȕiuă.

Mai departe se ȕice, atât în *Bucovina* câtu și 'n *Moldova*, că dacă unu copilul se nasce în *cămeșă*, adecă învilitu într'unu felu de peliță, va fi forțe norocosu, iar dacă se nasce fără *cămeșă*, va fi mai puțin norocosu.

În *Țera-Româneșcă* asemenea se crede că copilul, care se va nasce cu *căiță* pe capu, va fi norocosu. Acea căiță însă să se usuce și să se lege de gâtul copilului din când în când, fiindu bună de deochi (1).

În alte părți, totu în *Țera-Româneșcă*, din contră se crede că copilul, care se nasce cu *căiță* pe capu, după mórte se va face strigoiu (2).

În *Macedonia*, de se întimplă ca noulu născutu să se nască în *cămeșă*, ceea ce se întimplă forțe rar, toți se bucură în casă, căci are să fie cu noroc tótă viața sa, iar de este băiatu, acea *cămeșă* se pune la o parte pentru momentu, căci se crede că este unu talismanu de mare prețu, ce are putere de a apăra viața celor ce s'arū afla în primejdiu, și a veni în ajutorul celui ce se servesce de ea pentru ca să i se împlinescă totu ceea ce dorește. Pentru ca acestu talismanu să capete acea putere, trebuie mai întâi să stea patru-ȕeci de ȕile în altarul bisercii sub s-ta masă, apoi să fie purtatu prin trei orașe mari, capitale a trei țeri,

în «*Familia*» an. XXVI. Oradia-Mare 1890, p. 7: «Cine se nasce în ȕiua de *Pasci*, sub restimpul tragerii clopotelor la biserică, este omu norocosu în intręga viėtă.»

(1) Ionėnu, op. cit. p. 11.

(2) Ionėnu, op. cit. p. 41.

pe urmă să se potrivească, ca să fie pusă sub un pod, pe când are a trece peste el vre-un împărat sau vre-un pașă, vre-un mitropolit sau vre-un arhier, acesta însă în trei rînduri diferite; după aceea acel talisman își capătă putere, și cel ce are nevoie se poate servi de el; așa d. e. avîndu cine-va o judecată, pentru ca judecătorul să-i facă dreptate, și să nu-l strîmbătescă, să ia cea cămeșă pe care o cîose mai întîi într'o bucațică de postav și o anină de gât cu un gaitan negru de mătasă, puind-o subsuara dréptă sub strae ca să nu se vadă. Când vine înaintea judecătorului și acesta nu vorbesce în favoarea lui, atunci apasă mîna de corp ca să strîngă legătura în care se află cămeșa, acesta o face pentru ca vorba judecătorului să nu aibă putere să mîergă mai departe și să rămîe numai acolo, în judecătorie, fără efect; iar dacă voesce ca vorba lui să fie ascultată de judecător, atunci ridică mîna ce apasă cămeșa, pentru ca să-i mîergă vorba mai departe și să fie ascultată, dicîndu atunci în gîndul său: *cum are trecere vorba Impăratului, a Mitropolitului său a Pașei, așa să aibă trecere și vorba mea.*

Mai departe cred și spun Români macedoneni ca întîmplîndu-se să se nască copilul pe timp rău și furtunos, atunci are să aibă multe valuri în viața lui de întîmpinat, iar dacă timpul e frumos, atunci are să fie cu noroc.

Când se nasce vre-un monstru, se crede, ca și în țările române de dincóce de Dunăre, că femeea s'a uitat la vre-o dihanie, sau că părinții au păcătuit foarte; și de aceea trebuie să se pocăiescă totă viața lor prin rugăciuni și pomeni, pentru ca să le fie bine pe lumea cea-laltă.

De se nasce copilul însemnat cu vre-o pată pe corp,

atunci se crede că femeea însărcinată a mâncatū vre-unū fructū pe care l'a furatū (1).

Când unū copilū se nasce și are testicule cam mari saū, cum spunū Bucovinenii, *capū mare*, ȱicū Romānii din Țera-Romānescă că are apă în ele (2).

În casulū acesta, ca să péră acea apă, se duce mă-sa la unū puțū de unde se bea apă, și tórnă apa dintr'o doniță, ȱicēndū: «nu tornū apă din doniță, ci pe cea din testiculele copilului meu (3).»

Dacă unū copilū are o vênă albastră pe frunte, credū Romānii din *Transilvania*, că va fi espusū periculelorū de apă; dacă însă are o dunguță roșă pe grumazū, atunci va muri de focū. Decī, spre a delătura periculele acestea, e bine ca tatălū și mama lui să se taie la degetulū celū micū dela mână stângă și să lase ca să cadă trei picurī de sânge sub légānulū copilului, ȱicēndū în același timpū: «*iea și ne apēră pe noi pe toți de focū și de apă, de fierū și de pētra, de bōla și de nepricepere (bolāndie.*».) Aceste cuvinte sunt îndreptate cātră ~~*schima casei*~~, o ființă cobaltică, pe care ori și care familie o venerēză fōrte multū (4).

Romānii aveau o ȱeiță scutitōre de légānū, numită *Cunina*, care, după credința lorū, păzia copilulū în légānū de ori și ce stricāciune și vrājitorie (5).

Romānii au înlocuitū pre ȱeița acēsta cu *schima casei*.

Dacă o mamă a avutū șese fete după olaltă și tōte trāescū, și a șapte óră a cāpētatū iară-și o fată, crede poporulū romānū din *Bucovina*, că cea de pe urmă trebuie numai

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 39. 40 și 41.

(2) Ionēnū, op. cit. p. 11.

(3) Ionēnū, op. cit. p. 18.

(4) Wlisllocki, op. cit. p. 8.

(5) Preller, Röm. Myth. II. p. 210.

decât să fie *strigóicã*. Dreptu aceea *strigóicele* acuma din ziua nasterii sale începú a o cerceta și a o învăța tóte meșteșugurile lorú, și nu o părăsescú nici odată, fie botezată orí nu (1).

Dar nu numai *strigóicele* sunt acelea, cari vinú după nascere ca să smomescă pre copilele, despre cari ne-a fostú vorba, ci și *Samca* saú *Baba Cójã*, despre care amú vorbitú în cap. IV, apoi *Ielele*, *Tricoliciú*, *Stahiile*, *Moroiz*, *Mama-páduriá*, *Uscáciunea*, *Pociturile*, și multe altele.

Tóte spiritele acestea se crede că vinú de regulă înainte de mieđulú nopții și nu numai că chinuescú și schimosescú în totú chipulú pre copiii nebotezați, ci pre mulți chiar îi și furá, înlocuindu-í cu alții uríți și schilođi de-aí lorú.

Deci, ca să nu aibă spiritele cele necurate și rele putere de-a se apropia de casá și copilulú noú născutú, e, după credința poporului din Bucovina, de neapăratá trebuință, ca din ziua nasterii începéndú și până după botezulú copilului să ardă în fie-care nópte ne 'ntreruptú o lumină de cérá curată în casa unde dórme elú (2).

Românií din unele părți ale *Transilvaniei* din contră credú și spunú că o femeie, pre care aú lovit'ó durerile nasterii, ca să pótá lesne nasce; și mulțimea spiritelorú rele, precum *Strígele*, cari aú chipú omenescú și códá lungá ca de câne, însă mai cu sémá *Baba Cójã*, regina tuturorú spiritelorú rele, să nu pótá strica nemicá copilului noú născutú, e bine să se încingá cu unú săcușorú umplutú cu țerná din ținterimú amestecatá cu busuiocú, și aprinđendu-se luminí sfințite de preotulú să se pue la gura hornului ca să ardă, pentru că ființele cele rele vinú de regulá prin hornulú casei. Asemenea se aprinde și o candelá, care se aflá mai în fie-care

(1) Com. de d-lú G. Tomoiagá, și alți Rom. din Bucovina.

(2) Com. de d-lú G. Tomoiagú, cant. bis. precum și de alți Români din Bucovina.

casă românească, de 'nainte a icónei familiare, în genere a sf. Ioanů Botezătorulů, a sf. Petru sau sf. Nicolae, și atátů odaia câtů și patulů se stropesců cu apă sfințită. Iar după ce s'a născutů acuma copilulů e bine ca până la botezů să ardă o lumină lângă légánulů seů, și să se păzescă nóptea (1).

În alte părți din *Transilvania*, precum bună óră în Orlatů, câtů timpů e nebotezatů copilulů, se aprinde în tótă séra în casă o *sdranță de lână négră*, și atátů copilulů câtů și muma se afumă cu dinsa în totů timpulů acesta, ca să nu se apropie *lucru slabů* de dînșii (2).

În *Macedonia*, se vede că spre acela-și scopů, îndată după nascere se aprinde în odaia lehusei candela care arde necontentitů 40 de țile (3).

În acela-și timpů nu e bine, după spusa Románilorů din *Transilvania*, ca nepóta să iasă fără lumină aprinsă séra ~~mici măcarů până în tindă~~, iar în alte locuri fără mătură (4).

De asemenea se bagă de sémă ca să nu se pue nóptea luminarea prea aprópe de ochii copilului, căci nebăgândů după aceea móșa de sémă, copilulů crudů și slăbănogů fiindů încă la vedere, fórté lesne ar căpětă aprindere de ochi, și ușorů și-ar puté apoï perde vederile (5).

Ce se atinge de spiritele cele rele și mai cu sémă de *Strige* (6) amintimů aice că și *Romanii* încă credeăů că arů fi periculóse copiilorů, atáta numai că ei aveăů cu totulů

(1) Wliskoeki, op. cit. p. 6—8.

(2) Com. de d-lů Rom. Simu.

(3) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorů în Macedonia, op. cit. p. 40.

(4) Com. de d-lů Rom. Simu.

(5) Auđitů dela mai multe Románce din Bucovina.

(6) Aceste ființe mitologice, se numesců în Bucovina mai multů *strigóive*, sing. *strigóică*, masc. *strigóiu*; în unele părți din Transilvania și Banatů însă mai multů *strige* sing. *strigă*.

altă închipuire despre forma corpului lor de cum au astăzi Români.

Strigele, după închipuirea Romanilor, erau nisce ființe înaripate foarte uricioase, cu capu mare, cu ochi boldiși, cu ciocu ca de pasere răpitoare, cu pene cenuși și cu ghiare mari ascuțite, cari, dacă doica nu lua bine sama, se furișau nóptea în casă, luau copilul din légănü și-i sugeau sângele.

Ele se numescü *strige* dela *stridere*, *στριζειν*, pentru că șoșăescü nóptea într'unü chipü înfiorătorü; însă cum s'au născutü nu se scie, ori de sunt unü soiü anumitü de paseri sau póte nisce *femei bătrâne*, cari după mórtéa lorü s'au prefăcutü în asemenea paseri prin influența unorü vrăji.

Strigele intrară și 'n odaia lui Proca, fiulü regelui latinü, care, fiindü abia de cincî zile, era câtü pe-aci devinã prada lorü. Ele îi subserã sângele din inimã, și copilulü în zădarü țipa după ajutoriü. Doica, aușindü, alérgã la dînsulü și vede urma ghiarelorü pe obrazulü lui celü fragedü; copilulü avea deja o colóre ca frunđa cea veștedã de pomü. Doica, vedëndü acésta, își iea refugiulü la deița *Carna*, care pe locü se apropie de légănulü miculü principe, mângãe pre părinți și le ajută la nevoe. Ea atinge mai întâi ușorii și pragulü ușei de trei ori cu frunđa de frăgarü (*Erdbeerbaum*), apoi stropesce întrarea cu apă și iea măruntaele unui purcelü în mâna sa. După acésta rostesce formula: „*cruțați, voi paseri nocturne, măruntaele copilulü, gîngașa vitã sã fie pentru gîngașulü băiatü, inimã pentru inimã, măruntae pentru măruntae, sufletü pentru sufletü*“. După acésta doica pune bucățelele de purcelü afarã și nimënuî nu-î este iertatü a se uita îndērëptü după dînsule. În fine pune varga cea de pëducelü a lui *Ianus* în feréstrã și apoi nici o strigã nu póte intra mai multü în casã, și copilulü capëtã iarãși colóreã sa.

Strigele, după credința *vechilorü Greci și Italiani*, mănâncã

inima și măruntăele copiilorū morți, puind în loculū acestora paie, sorbū mēduva celorū vii și șoșăescū în aerū ca *strigele* saū *strigóicele* nóstre (1).

Din cele înșirate până aici resultă că Româniū aū mai totū acea credință despre *Strige* și întrebuițéază mai totū acelea-și mijlóce în contra lorū ca și *Romaniū*, cu acea deosebire simplă numai că, pe când Romaniū credeaū că ele mănâncă inima și măruntăele copiilorū morți și punū în loculū lorū paie, pe atunci Româniū spunū că pre cei mai mulți îi fură și-ī înlocuescū cu de ai lorū; mai departe, pe când Romaniū puneau o vargă de măcesū saū pēducelū în feréstră, Româniū de pretutindene punū usturoiū, cređendū că acesta e mijloculū celū mai bunū de apērare în contra strigelorū. In fine, pe când đeița *Carna* le punea spre măn-care măruntăe de purcelū, Româniū, după cum ne vomū încredința mai la vale, le aruncă meīū și grăū.

Ce se atinge de datina Românilorū de-a aprinde după nascere o lumină și a o lăsa apoi în fie-care nópte până după botezū ca să ardă în casa unde petrece copilulū nou-născutū, trebue să amintimū aice că ea, de și în altū înțelesū, se afla și la *Romaniū*. Așa una dintre đeițele romane, cari ajutaū la nascere, era și *Candelifera*, pentru că la nascere se aprindea o lumină, probabilū ca simbolū alū luminei, la care ajungea copilulū prin nascere; și anume trebuia să fie numai o lumină, nici de cum însă o *candela*, pentru că mirosulū unei candelē, care se stinge, se considera de fórte periculosū (2).

Greciū cet vechi adoraū asemenea o đeița de nascere, numită *Eileithya*, pre care monedele din Aegion ne-o înfățișéază

(1) Preller, Róm. Myth. II. p. 238 și 239.

(2) Plin. H. N. VII. 43: Miseret atque etiam pudet destimantem quam sit frivola animantium superbissimi origo, cum plerumque abortus causa odor a lucernarum fiat extinctu. — Preller, Róm. Myth. II, p. 208.

dela capu și până la piciore învelită într'o țesătură, c'o mână spre ajutoru, iar în ceealaltă *ținându o făclie, simbolulă născerii la lumina lumii* (1).

În fine se caută ca femeea, ce a născutū, să nu dórma de felū nemijlocitū după nascere, și anume dacā a născutū nóptea, tótā nóptea aceea, iar dacā a născutū ziua, totū restulū zilei pentru că se crede că la femeea care dórme; se arată spiritele cele necurate și o chinuescū până ce móre. Dreptū aceea fie-care móșă înțeléptă nu o lasă de felū ca să dórma, ci o deștéptă anume ca să nu-î înceteze circulara sângelui, ceea ce fórte lesne ar puté să-î aducă mórte.

(1) L. Preller, Griechische Mythologie. I. Band. III. Auflage, Berlin 1872. p. 422.

VI.

P E R D E R E A.

Dacă o femeie, câtă timp e îngreunată, nu caută ca să se terască de toate acelea, cari puteau să-i fie spre stricăciune, adică dacă muncesce și se obosesce prea tare, dacă alérgă sau rădică ceva prea greu, dacă se încórdă și se întinde prea sus, dacă nu se feresce de rēcélă; mai departe dacă se spărie sau cade de undeva fórte rău, dacă-i vine doră de ce-va să mănânce sau să bea și nu capătă îndată, ori dacă capătă poftă când vede pre alți ómeni mândându sau bëndă și nu se încumetă a cere ca să-i deé și ei de gustare; în fine dacă viséză prin somnă că vede ceva bună de mâncată sau de bëtută și când se trezesce nu află ceea ce a visată ca să guste; atunci nasce fără vreme, și copilulă născută e mai totdeauna mortă.

Multe femei însă nască copii morți încă și din cauza *Spurcatei* adică a *Samcei*, care avënd-o de copile mici, adese ori le trântesce și le maltratéză, precum și din cauza morbului numită *matrice* (1).

(1) Dict. de Măriucă Nistoră, Româncă din comuna Mălină, jud. Sucéva, în Moldova : «*Matricea* sparge loculă copilulă, de aceea perde femeia. Și ca să nu pérdá i se descântă de *Mătrice*.»

Despre o atare femeie, care nasce copii morți, se țice pretutindene în Bucovina și Moldova că a *perdută*, mai rară că a *avută pēcate* sau a *născută fără vreme*, iar în Transilvania, Ungaria și Banatū că a *lepēdatū*, u *stīrpitū*, i s'a *cășunatū* sau i s'a *lovitū rēū* (1).

Femeea, care a *perdutū* sau a *lepēdatū*, credū Romāniī dīn unele părți ale *Transilvaniei* că trebuie să fie de cineva *legată*. Deci, ca să nu i se mai repețescă lepēdarea, trebuie numai decât să fie deslegată și anume de cătră preotulū (2). Mai departe atâtū în Transilvania câtū și 'n Bucovina se crede și se țice că o atare femeie a *perdutū* copilulū pentru pēcatele sale sau ale părinților sēi, și e mare întristare în familie când se 'ntimplă așa ceva (3).

Când o femeie îngreunată a fostū maltratată și bătută de bărbatulū sēi sau de altulū cine-va și din cauza acesta a *perdutū*, atunci tōtă vina și pēcatulū cade asupra aceluia, iar ea nimicā n'are să respundă înaintea lui Dumneḃeū pentru perderea pruncului. Când însă prin nebăgare de sēma și nepēsare a pierdutū adecă a născutū copilulū mortū, atunci se țice că a māncatū sau a *perdutū* unū sufletū, pre care nu-lū pōte mai multū nicāeri aflā. Prin urmare are unū pēcatū fōrte mare, pentru care va trebui să-și dea sēma înaintea lui Dumneḃeū în cea-laltă lume (4).

O femeie, care a *perdutū* cu intențiune, adecă care a fācutū nisce boscōne sau a bēutū lēcuri veninoșe anume ca

(1) Com. de d-nii Rom. Simu, I. Georgescu și Elia Popū ; veḃi și «Șeḃetōrea» an. II. Buda-Pesta 1876. p. 29 și 47. — Verbulū a *lepēda* sau *lapēda*, de unde subst. *lepēdare* sau *lāpēdare*, în înțelesū de a perde (abortiren), e cunoscutū și'n Bucovina, însă elū se 'ntrebuințēzā numai cu privire la animale, niēi când însă la femeī. Iar sub verbulū a stīrpi se 'nțelege când a încetatū de a mai da lapte.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) Com. de d-lū I. Berariū, parochū în Stroesci și I. Georgescu.

(4) Com. de d-lū V. Turturēnū și El. Popū.

să-lă omóre și să-lă pérđă ca să *scape de grija* și să *rê-mâe tot-deauna frumósă*, după cum crede ea, nu numai că e fôrte rêu vêđută și vorbită de ómeni, nu numai că după credința generală are fôrte mare păcatú pentru acésta, ci totú-odată se crede că 'n cea-laltă lume va servi ca *talpă iadului* și va fi acățată de limbă, iar copiii ce i-a lepědatú, se vorú preface în *șerpî veninoșî*, cari vorú suge-o (1).

Ce se atinge de copiii perduți, respective morți născuți, precum și de aceia, cari morú nebotezați și cari de regulă se înmormintéză într'unú locú separatú, într'o margine saú ungherú alú ținterimului, crede poporulú românú din *Bucovina* că se prefacú într'unú felú de spirite necurate și reutăcióse numite *Moroï*, cari iesú nóptea din mormintú, facú ómenilorú și cu deosebire mamelorú lorú diferite neplăceri și daune și până la alú șéptelea anú strigă în fie-care nópte botezú.

În *Moldova* atâtú copiii *perduți*, câtú și cei ce s'au născutú vii dar au muritú nebotezați, se numescú, ca și în *Bucovina* *Moroï*, și făcěndu-li-se unú secriașú îi îngropă tatălú lorú saú móșa mai la o parte în ținterimú. Ei, după credința Românilorú din unele părți ale acestei țeri, iesú la șépte ani, după ce s'au îngropatú, și se arată în vedenii mai alesú când e lună, și atunci intră pe teréstră în casele omenesci și sugú rărunchii copiilorú celorú mici. De aceea omulú la casa căruia se arată, trebuie neîncetatú să stee cu ferestrele astupate. Dară ei se arată ómenilorú și-i supěrá atâtú pre aceștia câtú și pre vitele lorú, nu numai atunci când sunt îngropați lângă casă, ci și când îi supěrá și pre dînșii cine-va. Dacă sunt îngropați în ținterimú se dice că atunci nu se arată nici la o casă (2).

(1) Com. de d-lú Rom. Simu, I. Georgescu și El. Popú.

(2) Cred. Rom. din Mălini, județulú Sucéva, dict. de Mariuca Nistorú. — Veđi și Sevastos, Călétorii, p. 98.

În *Țera-Românească*, comuna Grebănău, copiii ce moră nebotezați sunt socotiți ca *mortdciuni*; nu merge să-i îngrope nici popa, nici dascălul; se ducă fără cosciugă, fără pomene și fără rugăciuni și se îngropă în grădina sub perji, în pădulă, sau după casă (1).

Românii din unele părți ale *Banaiului* cred că *copiii perduți*, fiind nebotezați, merg în cea-laltă lume la un loc rău, și nici de cum la un loc bun împreună cu cei botezați. Acolo se prefacă apoi în *tâlhari* și trăesc numai din cea ce fură de pe la copiii cei botezați, cărora mamele lor le dau felurite lucruri de pomană. Tot-odată se mai spune că fie-care copilă perdut are în cea-laltă lume câte o traistă, o olă și un băț, cari obiecte le cer și le capătă dela mamele lor de pomană. În traistă pună atâtu celea ce li se dau și lor din când în când de pomană în lumea acésta, cât și celea ce le fură și le răpesc de pe la alți copii; olă o umplu cu apă, care asemenea li s'a dat în lumea acésta de pomană, iar cu bățul se apără și fug de alți copii, cari voesc să le iee cu de-asila celea ce le au în traistă și în olă, și care, uitându mamele lor cu totul de dânșii și nedându-le nimic de pomană, nu au alta ce mânca și ce bea decât numai ceea ce fură.

De copilul, care nu are traistă, olă și băț, e vai și amar; acela nu are nimic în cea-laltă lume, căci tot ce ar pute să aibă vină ceialalți copii și sau i-o fură sau neavându cu ce se apăra, i-o iea cu de-a sila (2).

Românii din împrejurimea Șomcutei mari, Comitatul Satmară în *Ungaria*, cred și spun că copiii perduți se

(1) Sevastos, Călătorii, p. 98 : «Aici în Grebănău nici morților celor-lalți nu li se fac pomene ca pe la noi (adecă ca în Moldova) de 3 zile, de 6 zile, de 9 zile, totu câte nouă colaci frumoși și de fie-care colac câte o luminare.»

(2) Com. de d-lă Ioan Popovic, inv. în Opațta.

prefacū în *diavoli* său *draci*, și ca atari ȃi și nópte plângū, ȃipotescū și se vaetă prin întunericū, ȃicēndū:

«Vaī de noi și de cine ne-a făcutū pre noi.»

Apoi începū a cere botezulū, și dacă-i aude cine-va și-i botēză, e bine, iar de nu, începū a-și blăstēmă părinȃii de ce nu i-au făcutū cu vreme și de ce nu i-au botezatū.

Astū-felū plângū și se vaetă ei prin întunericū unū anū întregū. Iar la ȃiua Sfintului Adreiū li se luminēză și lorū și dacă părinȃii le daū atunci ceva de pomană, aū și ei în cea-laltă lume, dar din întunericū totū nu scapă (1).

Romānii din *Transilvania* totū despre acești copii credū cā, nefiindū curăȃiȃi prin taina sântului botezū de pēcatulū strāmoșescū, mergū în iadū.

Și dacă i se face lui Dumneȃeū milă de dīnșii, atunci îi scóte din iadū, îi preface în *Vērcolaci*, și astū-felū apoi umblă ei prin aerū pānă ce ajungū la lună de o mănāncă (2).

Dar nu numai Dumneȃeū singurū, ci și mamele lorū, ba chiar și alȃi ómenī, dacă voescū, potū sā māntuēscā pre acești copii nefericiȃi de munca cea eternă a iadului și sā-i preface din *Moroȃ*, din spirite necurate și rēutācióse, în copii ca toȃi copiii cei morȃi, cari nu iesū nici odată din mormintele lorū, ca sā facă cui-va vre-unū rēū.

Așa în unele părȃi ale *Bucovinei* este datinā ca înainte de ce se ingrópă asemenea copii, sā se spele cu aghiasmă și sā se însemneze cu semnulū s-tei cruci, iar în mormintū

(1) Com. de d-lū Elia Popū, inv. în Șomcuȃ-mare.

(2) Com. de d-nii Rom. Simu și I. Georgescu. — W. Schmidt, Das Jahr, p. 26: «Copiīi nebotezaȃi, dacă morū, nu aū nici o speranȃă ca sā mērgā în cerū, ci ei se ducū în lună pe care o mănāncă. Dacă scade saū se 'ntunecā luna, e unū semnū de durere și întristare, simȃindu-se prinsā ca într'unū clesce de acești *Vērcolaci*». — Com. de Aurelū Chintoanū, stud. gimn. «Despre *Vērcolaci* se crede cā sunt copiīi cōi perduȃi și nebotezaȃi și aceștia sunt cauzatoriī întunericimīi de sóre și de lună. Poporulū ȃice, cānd se întunecā, luna, cā o mănāncă *Vērcolaci*!»

să se pue *piperu*, *tămăe* și *usturoiū*, și acesta anume că să nu se pótă preface în *Moroii* (1).

În ținutul Cămpulungului este datină ca nănașul său nănașa să care prin 40 de zile aghiasmă la mormintul copilului mortu-născutū și să o tórne în mormintū printr'unū canalū anume spre acestū scopū lăsatū la înmormintare din fundulū mormintului până sus. Făcendū acesta credū Româniī că prunculū se botéză și nu este mai multū *Moroii* (2).

În ținutul Dornei din contră ducū și tórna pe mormintele copiilorū perduși sau cari aū muritū înainte de-a fi botezași *aghiasmă dela șapte Bobotezi* spre același scopū ca și cei din ținutul Cămpulungului.

Însă celū mai potrivitū și mai ușorū chipū de a-ī mântui este, după credința generală a poporului, ca acela care vede pre vre-unū *Moroii*, sau ilū aude strigândū botezū, să iea o băsmăluță albă, sau, dacă nu are la sine basmă, să rupă o bucățică din haina cu care e îmbrăcatū și aruncând-o asupra lui să ȕică: «*Botéză-se robulū lui Dumneȕeu N. în numele Tatului, alū Fiului și alū sfîntului Duhū, aminū!*» și atunci *Moroii*lū, botezându-se, nu ese mai multū din mormintulū seū afară, nici nu face nimēruī nici unū rēū (3).

Româniī din districtul Cernăuțului, și cu deosebire cei din Boianū, credū că sufletulū fie-căruī *Moroii* e perdutū. Cu tóte acestea însă elū totuși se póte mântui dacă prin șapte ani de zile se tórna aghiasmă în loculū acela unȕe s'a înmormintatū. Ba elū se póte mântui chiar și mai de grabă, dacă la *Botéză*, adecă la *Jordanū*, se aduce apă sfințită (aghiasmă) dela șapte biserici și i se tórna pe mormintū.

(1) Com. de d-lū Victorū Tocariū, invēțătorū.

(2) Com. de d-lū I. Berarū, exarchū și parocū în Stroesci.

(3) Veȕi mai pe largū „*Moroii*”, studiū de S. Fl. Marianū, publ. în «*Albina Carpaților*,» an. III. Sibiu 1878—1879, p. 86.

Făcându-se acesta, se crede că Moroiul s'a botezat și că mai mult nu e de felu periculos.

Neturnându-i-se aghiasmă pe mormintu după șapte ani de ȃile Moroiul învie, se preface într'unu spiritu rău și luându diferite forme, mai alesu însă de copilū micu, umblă prin lume sbuciumându-se, vătându-se și cerendū sēra pe la amurgū și nóptea botezū.

Intimplându-se să-lū audă cine-va, când cere botezū, să se îndure de dīnsulū și să-lū boteze, rostindu-i formula botezului și aruncându-i în același timpū o bucățică de pânză, o batistă saū ce are mai din demână, în semnū de crijmă, sufletulū seū se întórce și se duce voiosū la sufletele cele curate.

Neafflându-se nimene cine să-lū boteze, Moroiulū, după cum am spusū, devine spiritū rău și fōrte periculosū pentru toți ceī ce trecū pe loculū unde e elū înmormintatū, precum și pentru toți ceī ce clădescū vre-o casă saū altū ceva pe loculū acela. Așa bună-ōră, dacă se pune vre-o casă pe loculū acela, supēră și primejducesce pre ómenī; dacă se pune unū grajdū saū ocolū, nenorocesce vitele, din care causă de multe orī proprietarulū acaretelorū respective, dacă voesce să aibă pace, trebuie să strămute casa, grajdulū, saū ce este, saū să le părăsēcă cu totulū. Altmintrelea nu póte eși în capētū (1).

În *Moldova* cine voesce să boteze și să scape pre *Moroș* dela osānda cea vecīnică, le tōrnă în ȃiua de *Bobotēzā* aghiasmă dela Iordanū pe mormintū (2), iar preotulū, când iese cu învierea, le face și lorū moliftă. Acesta se repeșesce șapte ani după olaltă, iar după alū șeptelea anū copiii nebotezați scapă din rīndulū *Moroilorū* (3).

(1) Com. de d-lū V. Turturēnū, preotū.

(2) Dict. de M. Nistorū din Mālinī.

(3) Sevastos, Cālētōrii, p. 98.

Maî de multû era datinã în *Moldova* cã mamele copiilorû perduþi saû nebotezaþi strângeaû în ¼iua de Bobotézã aghiasmã dela șepte biserici saû maî bine ¼isû dela șepte *Iordanvri*, și a doua ¼i de Bobotézã, turnându-le desdininéþã aghiasmã de acésta pe mormintû, îi botézã punêndu-le la bãieþi numele *Ioanû* iar la copile *Ioana* (1).

În multe locuri, totû din *Moldova*, pãrinþii copilului nebotezatû, adecã a celui opritû ca sã-și mântuésca sufletulû, facû în ¼iua de *Moþi Duminiceî mari* unû prasnicû, la care invitã 40 de bãieþi și copile de aceeași mësura, adecã dela 2—3 ani, și le daû de sufletulû copilului perdutû saû mortû nebotezatû 40 de ulcele cu apã curatã și 40 de covrigi cãte cu o luminã aprinsã. Prasniculû acestã se face de regulã afarã pe iarbã verde. Copilulû nebotezatû, se crede cã în urma acestui prasnicû, se mântuesce (2).

În *Transilvania* se facû pentru mântuirea sufletelorû copiilorû perduþi 40 de *cocolóþe* cõpte din aluatû de fãinã de grãu. Trei ¼eci și cincî din acelea se daû la 35 de copii, iar 5 *cocolóþe* se aruncã pe apã, pentru ca, precum isvoresce apa din isvorû, aþa sã aparã și sufletele celorû morþi-nãscuþi în raiû. Apoi se maî facû și trei *parastase* și trei prescuri maî mari, cari se ducû la bisericã ca unû felû de jertfã pentru cei morþi-nãscuþi, cari cu vreme se ducû și ei în raiû (3).

(1) Dict. de M. Nistorû și A. Pletosû din Rãdãþeni.

(2) Dict. de M. Nistorû și alte Romãnce din Mãlini.

(3) Com. de d-lû Rom. Simu, inv. în Orlatû.

VII.

S C Ă L D Ă T Ó R E A.

Nu multă după nascere, atât în *Bucovina* câtă și în celelalte țeri locuite de Români, urmază *scăldătorea* nou-născutului.

Unele mōșe prepară scăldătorea acesta îndată după nascere, altele însă nici nu mai așteptă până ce se va nasce copilul, ci cum vedă ca s'a apropiatū timpulū și nu mai este multă până ce va *halădui* femeea bolnavă, caută o ólá și umplēnd'o cu apă curată o punū la focū ca să se încăldēscă.

Óla, care se folosesce de astă dată la încăldirea apei, trebuie să fie *nóud* și anume de aceea ca, precum sună óla cea nóuă, așa și copilulū nou-născutū să aibă o voce curată, pētrundētore și plăcută (1).

Apa trebuie să fie numai ciș-ceva *călduța*, nici decum însă *fierbinte*, cu atâta mai puținū *clocotită*; și acesta parte de aceea ca copilulū nou-născutū să nu devie desfrānatū (2),

(1) Com. de d-lū Victorū Tocariū, invēțătorū.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu. Veđi și «*Luminătorulū*» an. X. Temișóra 1889, No. 65 în «Foișóră.» Scăldarea nou-născutului prima óră să nu se facă cu apă *clocotită*, pentru ca să nu fie curvarū.»

și parte de aceea ca viața lui să nu fie neliniștită ca apa când fierbe și clocotesc, adecă ca să n'aibă neconținut neastâmpăr, certe și supărări.

În genere se caută ca scaldătorea cea dintâi, numită altminterea în Bucovina încă și *scaldă*, *scaldușă* și *scaldușcă*, în Țera-Românească *baie*, iar în unele părți ale Transilvaniei și Ungariei *ciupă* (1), în care se scaldă nou-născutul pentru prima oră, să fie mai mult rece decât caldă, și acesta pentru ca copilul scaldat într'insa să nu bage sémă de recelă, nici să nu se sparie, pentru că el de regulă, când se vîră pentru prima oră în apă, se sparie (2).

Unele moșc iarăși, înainte de-a scaldă pre nou-născutul copilul în scaldătore și anume cum îl prind în mână, au datină de a-lu spēla mai întâi cu o *lécă de apă rece*, anume ca să fie vioi, sprinten voinic, deștept, isteț (3).

După ce a rădicat acuma copilul, după ce i-a legat buricul și după ce a dat femeii ajutorul trebuincios ca să nu i se întempe nici un rău, iea moșa o vănuță, sau o covățică numită altmintrelea și *albie* (4), mai pe scurt vasul, care mai înainte de acesta a fost în stare să-lu pregătască părinții copilului, așeză vasul unde-va pe-o laiță sau pe un scaun și tórna într'insul apă din óla cea nouă. Iea apoi o *râmurică de busuioc dela Țiua Crucii*, unul sau mai mulți *ban de argint*, o *flóre de bujor*, *lemnul Domnului*, o *bucățică de fagur de miere*, una de *páne* și alta de

(1) Dr. I. U. Jarnik și And. Bârsenú, Doine și strigături din Ardelú. Bucuresci 1885. p. 18. și 331; — Com. de d-lú Elia Popú, invetător în Șomecuta-mare; — M. Pompiliu, «Graiul românesc din Biharia,» în «Convorbiri lit.» an. XX. Bucuresci 1887. p. 1007: «*Ciupă* = apă caldută în care se scaldă copiii, când sunt în légănú.»

(2) Datina Rom. din mai multe părți ale Bucovinei.

(3) Dict. de Maria Vasilițú din Poiana-Ștampii.

(4) «Șečetórea» an. I. Fálticeni, 1882. p. 19 «*Albie* e covățică în care se légănă copiii țéranilor și în care se scaldă.»

zahără, unŭ *oŭ*, puținŭ *lapte dulce* precum și o lécă de aghiasmă saŭ apă sfințită, și pre tóte obiectele acestea le pune în scăldătóre.

Busuioculŭ înseamnă ca nou-născutulŭ, și mai ales dacă e copilă, să fie curată, iubită și atrăgătóre ca busuioculŭ.

Baniŭ de argintŭ, ca să fie scumpŭ și nepătátŭ ca argintulŭ, și precum iubescce fie-care omŭ argintulŭ, așa să iubescă și pre copilulŭ nou-născutŭ. Mai departe, precum s'a scăldatŭ întâia óră în scăldătóre cu bani, așa să nu-i lipsescă baniŭ în tótă viața (1).

Bujorulŭ, dacă e băiatŭ, să fie rumenŭ și voinicŭ ca bujorulŭ.

Mierea să fie dulce la vorbă ca mierea, și precum fie-care iubescce mierea, așa să iubescă și pre prunculŭ nou-născutŭ.

Pânea, să aibă tótă viața sa îndestulare și să fie bunŭ ca pânea de tóte dilegele.

Zahărulŭ, să-i fie viața dulce ca zahărulŭ.

Oulŭ, să fie sănėtosŭ și întregŭ ca oulŭ.

Laptele dulce, să fie curatŭ și albŭ la piele ca laptele; mai departe să fie bogatŭ. — In fine

Aghiasma saŭ apă sfințită, ca să nu se pótă apropia spiritele cele necurate de pruncŭ (2).

Mai pe scurtŭ ca să fie:

(Scumpŭ ca argintulŭ,
Dulce ca mierea,
Bunŭ ca pânea,

(1) T. Frâncu și G. Candrea, Româniŭ din Munții apusenŭ (Moții). Bucuresci 1888, p. 147. «In cea d'întăiŭ scaldă a copilulŭ se punŭ baniŭ de argintŭ ca viața lui să rămăie nepătátă ca argintulŭ.»

(2) Pretutindene în Bucovina. — In unele părți ale Transilvaniei, după cum ne spune Wlislöcki (op. cit. p. 7), apa pentru prima scăldătóre a copilulŭ nou-născutŭ o aduce móșa dintr'unŭ păriu, și dacă e cu putință din sus de móră; iar după ce se sfințescce de preotŭ, caută ea ca totŭ-deauna in fie-care scaldă să tórne numai câte atăta din acéstă apă sfințită, ca să-i ajungă în decursulŭ a șese sėptėmăni.

Sănătosă ca oulă
Rumănu ca bujorulă
Atrăgătoră ca busuioculă
Și albă ca laptele.

În *Banată* și *Ungaria*, unde asemenea este datină a se scâlda copilulă nou-născutulă în apă numai de abia călduță, care se aduce în genere dela ună isvoră și se încăldește cu vrăscuri culese de pe drumuri (1), se pune în prima scâldătoare a acestuia *moliță*, adecă aghiasmă saă apă sfințită adusă cu puținu măi nainte de acăsta dela preotulă; apoi puținu *lapte dulce* ca să-î fie pielea albă ca laptele, ună *oă* ca să fie sănătosă ca oulă, felurite *flori* ca să fie drăgălașă ca florile, una saă două *nuci* ca să nu se vateme, o *pietrică* ca să fie *răbduriă* ca pétra, adecă ca să pôtă resiste frigului precum și altoră neajunsuri, și ună *bană de argintă* (ună țeceră saă taleră), ca să fie curată și ca să nu se prindă de dînsulă farmecele, vrăjile și aruncăturile, adecă bubele rele, cum nu se prinde rugina de argintă (2).

În unele părți din *Moldova*, precum bună oră în județulă Sucéva, se pune în prima scâldătură *lemnă* (3) ca copilulă să umble de grabă în piciore, apoi *săreveță* (4), *popchișoră* (5) și *cătușnică*, ca să fie *vărtoșelă*, *cănepă* ca să crească ca că-

(1) Com. de d-lă Ios. Olariu, învățătoră în Domană: «În *Banată* apa pentru prima scaldă o aduce mōșa dela isvoră și când vine cu dînsa acasă adună și nisce vrăscuri de lemne, pe cari, sosindă acasă, le pune îndată pe focă, ca nepoțelulă să-î fie sirguitoră și adunătoră.»

(2) Com. de d-lă Ios. Olariu, I. Popovici, învățătoră în Opațița, și Elia Popă învățătoră în Somețuța-mare.

(3) *Lemnă* e ună felă de plantă lemnosă, care crește pe prunduri și are frunze asemenea pelinului.

(4) *Săreveță* e o plantă, care crește prin lunci și din care facă omeniă grădinduțe.

(5) *Popchișorulă* e o buriănă mică cu flóre galbăne.

nepa, unū oă ca să fie sănătosū ca oulū, și untură de porcă că să se îngrășe ca unū purcelū (1).

În *Țera-Românească* este iarăși datină ca în apa, în care se scaldă unū copilū micū pentru întâia oră, să se pună *zordū, porumbū și florī*, și acēsta anume ca copilulū să aibă *parte de cereale și să fie plăcutū ca florile*.

Totū în *Țera-Românească* se mai pune în întâia scaldătore încă și *sare*, care după unii însemnă ca copilulū să nu se opărescă, iar după alții ca simbolū alū prieteniei; apoi puținū *untū de lemnū și o monedă*, cari representă belșugulū; în urmă se sparge unū oă în ea, ca să crească și să se împlinescă (copilulū ca oulū (2).

Unele mōșe îndătină a pune în scaldătore primă numai ouē de rață. De aice vine apoi, după credința Românilorū din *Țera-Românească*, că le place copiilorū a se juca în apă, când se scaldă (3).

O sēmă de mōșe, când punū obiectele înșirate mai susū în scaldătore, rostescū, ca și nemijlocitū după ce aū rădicatū copilulū, următorele cuvinte, și anume, dacă e băiatū:

Să fie sănătosū

Și norocosū

Și mintosū

Și voiosū

Și frumosū

Și drăgăstosū

Și învătățū

Și bogatū,

Omū de trebă

Și luatū la sēmă!

Convingerea că
vrăștile „fac” pe om cele la
naștere. De pe acum el
este investit - la unedă
conjectură cu sumă
vitoare, unuare
de la început se are
succesul social.

(1) Dict. de Măriucă. Nistorū din Mălini.

(2) Ionēnū, op. cit. p. 13. și 14. — T. G. Djuvara, în «Țera nouă» p. 248—249: «Îndată ce se nasce copilulū, se pune în baia, în care va fi scaldatū, puținū untū-de-lemnū, o monedă și sare. Untū-de-lemnulū și moneda representă belșugulū, iar sarea e simbolulū prieteniei.»

(3) Ionēnū, op. cit. p. 25.: «Copiilorū le place să se jōce în apă, căci când se nascū, mōșele în scaldătore punū ouē de rață.»

Iar dacă e copilă :

Să fie sănătoasă *f. j. e.*
Și norocoasă
Și mintoasă *intelect*
Și voioasă, *-putric*
Și frumoasă
Și dragăstasă
Și 'nvățată
Și bogată
Femei de trebă *social*
Și luată la sémă! (1)

După ce a aruncatú tóte obiectele, cari se înțelege de sine că trebuiescú să fie de mai nainte preparate, în năuntru, móșa începe a-lú scálda, adecă a-lú spéla peste totú corpulú până chiar și în gură.

Dacă sunt *gemeni* se scaldă de regulă în una și aceeași scaldătóre.

În *Macedonia*, îndată ce noulú născutú a vedutú lumina țăilei și s'a datú mumei primele îngrijiri, móșa îlú scaldă cu apă caldă într'unú lighianú mare de aramă, păzindú ca să nu-lú ajungă apa pe capú, căci atât în Magaroza câtú și în alte părți, este obiceiulú ca copilulú, după ce a implinitú unú anú, atunci numai să se spele pe capú.

În *Vlaho-Clisura*, îndată ce se nasce copilulú, móșa îlú presură cu sare multă peste totú corpulú, și-lú lasă așa timpú de doué-spredece óre și mai multú (2); și după aceea numai îlú scaldă cu apă caldă, în care tórnă și vinú, spélându-lú și pe capú. Acesta se face pentru ca copilulú să fie sănétosú (3).

(1) Dict. de M. Vasíluțú din Poiana-Stampii.

(2) Presurarea copiilorú noú născuți cu sare e usitată și la *Armenii* órientali din Bucovina. Románcele din Dacia-traiană și cu deosebire cele din Bucovina, după câtú seiú eú până acum, n'o facú acesta nici când, din caúsă că, după cum spunú ele, numai vițeii și mieii de curéndú fétati se presară cu sare.

(3) Burada: Obiceiurile la nascerea copiilorú, publ. în op. cit. p. 41.

Móșele din unele părți ale *Transilvaniei*, nemijlocitū înaintea de-a vîrî pre copiii nou-născuți în prima scaldătoare, îndătinéză a-i cumpeni, măsură, creșëndū că copilulū, care înainte de acēsta se cumpenesce, *nicî când nu se deóche* (1), măcarū că, după credința unora, copilulū nebotezatū nu se deóche nicî odată, căci nu este creștinatū (2).

Totū așa facū și móșele din unele părți ale *Țerei Românesce*. Iată ce ne spune în privința acēsta d-lū Ionénū: «*Îndată ce unū copilū se nasce, să se cîntărăscă, ca să nu se lipescă farmecele de elū nicî odată.*» la i se de

«Dacă unū copilū la nascere este cîntăritū, să se țină minte cîtă greutate a avutū, ca descîntându-i se vre-odată de lécu, să i se descînte în atâta apă cîtū a cîntăritū la nascere, căci numai așa va avé lécu (3).»

În alte părți, totū din *Țera Românescă*, copilulū, pîna nu-lū botéză, îlū trecū prin spițele rótelorū de carū anume ca să nu turbeze (4).

În *Vlaho-Clisura* este asemenea obiceiulū, ca îndată ce se nasce copilulū să se cîntărăscă, punēndu-se de o parte a cumpenei copilulū, iar pe cea-laltă parte o pétră de aceeași greutate ca copilulū, ca să nu bată cumpēna mai multū de-o parte saū de alta; apoi îlū ducū la biserică și-lū punū pe pragulū bisericei ca să-lū găsescă cine-va și să-lū boteze, făcēndu-se apoi obiceiulū, care se face în casulū când nu trăsescū copiii în familie (5).

Dacă din întēmplare se află și alte femeī de față pe când scaldă móșa copilulū, atunci femeile respective în cele mai multe locuri îndătinéză nu numai de a arunca în scaldătoare

(1) Com, de d-lū Rom Simu.

(2) Ionénū, op. cit. p. 17.

(3) Ionénū, op. cit. p. 7.

(4) Revista pentru ist. și arch. an. II. vol. III, p. 388.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū, publ. în op. cit. p. 50.

diferite flori și bani de argintu, ci totu o dată de a pune pe unu momentu la capulu copilului și diferite unelte, mai alesu de acelea, cu cari noũ-născutulũ ar avé sã se ocupe tu viața sa, anume ca, după ce va cresce mare, sã fie harnicũ și pricepëtorũ la tôte. In multe locuri bãeșilorũ li se punũ în mână cărți și condeie spre a avé talentũ la carte și scrisũ, iar alții și mai alesu meseriașii acũ, sulã, ferestreũ, sflederũ, bardã, gialãũ, mai pe scurtũ la ceea ce dorescũ ei ca copilulu lorũ sã aibã mai mare aplecare și talentũ (1).

Moșũ asemenea punũ la capulu copilului tôte instrumentele meseriilorũ pre cari le profesézã ei, ca semnũ privitorũ la sôrta ce îlũ aștëptã (2).

Móșele din unele părți ale *Ungariei*, pe lângã acésta, îi mai daũ încã și pușinã apã de bëutũ dintr'unũ clopoșelũ sleitũ, anume ca sã fie cântãreșũ mare (3).

Dupã ce l'a gãtitũ de spëlatũ, îlũ trage pușinũ de nasũ, ca acesta sã nu fie *turtitũ* sau *borcãnosũ*, apoi îlũ *mësurã* în crucișũ, adecã îi aduce genunchiulu piciorului dreptũ pãnã aprópe de cotulu mânei stãnge și genunchiulu piciorului stãngũ pãnã la cotulu mânei drepte. Mësurarea acésta se face pentru aceea ca, fiindũ cum-va copilulu sclintitũ sau șolditũ, sã se îndrepte.

Sfirșindu-lũ și de mësuratũ îlũ scóte de capũ afarã, anume ca sã nu fie scurtũ ci lungũ în grumazũ, și acésta cu scopũ ca, după ce va cresce mare, sã nu fie espusũ la o mulțime de bóle de gãtũ, precum: *gãlci*, *șopãrlaișã*, etc.

Cum l'a scosũ afarã suflã asupra scãldãtórei în crucișũ și apoi stupește într'insa. Acéstã suflare și stupire însemnézã ca sã se depãrteze tôte spiritele cele rele, însă mai cu

(1) Com. de d-lũ G. Tomóiağã, cant. biser.

(2) Frãncu și Cãndrea, op. cit. p. 147.

(3) Com. de d-lũ Aurelũ Chintoanũ.

sémă *strigóicele*, să nu se pótă apropia de copilū, căci pe la cei nou-născuți, după cum am amintitū, adese-orī umblă strigóicele ca să-ī fure. Apoi urméză *înfășarea*.

Obiectele, cari servescū de comunū unei femeī maī avute dela țéră spre *înfășarea* unū copilū, sunt următóarele:

O fașă, unū *brânețū* sau *frânghie*, maī multe *pelinci*, numite altmintrelea și *cârpe*, apoi vr'o câte-va *scutece*, unū *oghelașū*, unū *tulpănașū* și o *căiță*.

Fașa e unū felū de brăușorū lătărețū, făcutū din lână sau din bumbacū.

Románcele din unele părți ale *Transilvaniei* îndătinéză a lega, respective a cóse, într'unū capetū alū acesteī fașe trei fire de usturoiū, trei de piperū, trei fire de grău de primăvară și trei de tómnă, trei de tāmăe, trei de sare, trei sfărâmături de pâne și trei bucățele din casa copilulū, de tóte nouē felurī anume ca copilulū să nu se *deóche* (1).

În *Banatū*, unde este datină ca fașa să se facă în genere din lână de óie împletitā în trei vițe și cam de 2 metri de lungă, móșa légă în unulū din capetele acesteia. unū peticū de pânză nouă, în care se află unū banū de argintū, tāmăe, puținū prau (pravū), sare și aiū (usturoiū). Totū la capetulū acesta maī légă încă și trei toporele de metalū cam de 2 cm. de mari. Tóte obiectele acestea se crede a fi apărátore prunculū de *Mama-pădurii* și de *Moșulū Codrulū*.

De multe orī însă móșele din acéstă țéră, când înfașă prima óră pre copii, îi încingū cu unū lanțū ca să fie tari ca fierulū (2).

Brânețulū pl. *brânețe*, e unū brăușorū asemenea celorū ce le întrebuintéză femeile la încinsulū catrințelorū.

Frânghia, care e asemenea fașei, o împletesc de regulă

(1) Com. de d-lū Rom. Simu.

(2) Com. de d-lū Ios. Olariū.

românca singură din lână colorată, mai alesă însă tricoloră: albastră, galbă și roșie.

Pelincele, sing. *pelincă*, sunt nisce bucățele mici de pânză; de regulă se întrebuițază spre scopul acesta cămăși vechi

Scutecele, sing. *scutecă*, sunt nisce *mindirașe* sau *salteluțe* pătrate și făcute din pânză cu multă mai grósă decât cea din care se facă pelincele:

Unele Românce, mai alesă pe la orașe, întrebuițază în locu de scutece *chilotuțe* sau *chiloțele*, făcute ca nisce perinuțe.

Oghelașulă e ună oghială în miniatură. In fine:

Căița e o *cepsuică* mică sau bonetă, care se pune copiilor pe capu, anume ca să le fie mai caldă și să arete mai frumoși.

Atâtă în Bucovina câtă și în cele-lalte părți locuite de Români e datină ca să se puie în partea de dinainte a căiței, care vine pe frunte, ună semnă specială, precum o *cordeluță roșie* sau ună *bănuță*, și acésta anume ca vedându-lă ómenii și în specială femeile cele rele de ochi să-și aducă aminte pre cine au dinaintea loră și *să nu-lă dióche* (1).

Totă în contra *dióchiului* îndătinéză Români din cele mai multe părți a lega copiiloră mici încă și o *cordeluță*, dar mai alesă *lână roșie* la mâna dréptă, iar la grumază a le pune *ghiocei* (2).

Română, voindă a apăra pre copiii loră de oră și ce făr-mecătorie și vrăjitorie (*fascinatio*), le puneau la grumază în ȕiua lustrării (*dies lustricus*) diferite mărunțișuri înzestră-

(1) In Bucov. și Trans. com. de d-lă I. Georgescu. — Djuvara în «Țera-nouă» p. 251: «Se obicinuesce a se îmbrăca copiii cu roșu sau a le atărna de *scu-fțe* funde de panglică roșie.»

(2) Pre *ghiocei* aceștia îndătinéză Româncele din Bucovina a-ı pune mai întâi la ună locă cu pasca pe care o sfințesce preotulă în ȕiua de Pască, anume ca să-ı sfințescă și pre diușii, și abia după aceea a-ı lega la grumazulă copiiloră.

tóre (*crepundia*) precum și *bullă*, adecă unŭ medailionŭ saŭ în forma inimei, care conținea în sine diferite materii de apărare în contra diochiului și a invidiei numite *praebia* (1) și care se purta regulatŭ de cătră băeți până la primirea togei virile (*toga virilis*), iar de cătră copile până ce se măritaŭ. *Bulele* acestea, cari se purtau de cătră toți *pueri ingenui*, erau de două feluri, și anume unele de aurŭ iar altele de piele; pre cele de aurŭ le purtau numai copiii cei nobili (2), iar pre cele de piele cei sërmanŭ (3).

Tóte obiectele arătate mai sus și le prepară fie-care femeie singură cu vre-o câte-va țile saŭ chiar sêptemâni înainte de nascere. Unele dintre dinsele le capetă după botezulŭ copilului dela *cumătra cea mare*, nânașa copilului.

În *Țera-Românescă*, dacă părinții voescŭ ca unŭ copilŭ să țină mai multŭ la tatălŭ sêŭ, îlŭ *înfășoră*, când se nasce, într'o cămașă de-a tatălui sêŭ, iar de voescŭ să țină mai multŭ la mamă-sa, îlŭ *înfășoră* într'o cămașă de a ei (4).

(1) Varro de l. L. 7. 108: praebia a praebendo, quod sint remedia in collo pueris.

(2) Statius silv. 53, 116, țice despre tatălŭ sêŭ:

Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus,
Nec sine luce genus etenim te divite ritu
Ponere purpureos infantia adegit amictus
Stirpis honore datos et nobile pectoris aurum.

Juven. 5. 164: antiquitus nobilium pueri bullas aureas habebant, pauperum de loris, signum libertatis.

Unŭ exemplu despre unŭ băiatŭ, care, fiindŭ că a devenitŭ cu totulŭ sërmanŭ, nici *bullă* de aurŭ nu o poseda mai multŭ, ni-lŭ arată Cic. ac. în Verr. 1, 58, 152.

(3) Juven. 5, 164:

quis enim tamnudus, est illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
Vel nodus tantum et signum de paupere loro.

Copii cei sërmanŭ așa dar purtau amuletulŭ într'o punguță de piele, saŭ îlŭ innodaŭ într'o curelușă, pe care o purtau în prejurulŭ grumazului.

Veți despre tóte acestea mai pre largŭ: Preller: Rom. Myth. II. p. 210, și I. Marquardt: Das Privatleben der Römer. I. Th. Leipzig. 1879. p. 81 — 84.

(4) Ionénu, op. cit. p. 15.

Totû așa facû și Româncele din unele părți ale *Banatului* și *Bucovinei*, precum bună oră cele din ținutul Dornei (1).

O sémă de móșe, după ce l'aû *înfașatû* în obiectele mai sus arătate, astû-felû ca fașa să formeze o cruce la pieptû și una la spate, anume ca să nu se pôta apropia spiritele cele necurate de dînsulû (2) și după ce l'aû îmbroboditû ceva cam strînsû c'unû tulpănașû ca să nu capete capû mare, bo-locănosû, ci micû, rotundû și frumosû, îi facû cruce cu degetele pe față (3), și apoi îlû ducû la feréstră, ca să vadă lumea, și acolo îlû închină *Ursitelorû*. Iar după ce l'aû dusû la feréstră, móșa dice:

— Uită-te la lume: *cicîa! cicîa!* (frumosă, plăcută) (4). *df*

Apoi îlû ducû și-lû daû mamei sale, care, mai alesû dacă nou-născutulû e copilă, sărutându-o pe frunte, îi uréză:

— Draga mamei! cum te iubescû eû, așa să te iubéscă lumea! . . . Să fii norocósă și frumosă, și ori-ce lucru veî prinde în mână să-ți fie dragû a-lû găti!

În același timpû îi pune degetulû dreptû pe barbă, cre-dëndû că făcëndû acésta, s'ar face în mijloculû barbei o *aședătură* (bortîță, gropiță), care, când cresce copilulû mare, mai alesû dacă e fetiță, îi stă fórte bine. Apoi îi pune degetele cele mari delà amêndouë mâniale la amêndouë fețele obrazulû spre acela-și scopû, adică asemenea ca să capete gropițe și în obrazû. După acésta, luându-o în brațe, o sărută din lôtă inima pe obrazû dicëndû:

— «Draga mamei! dragă să fii la ómeni și la tótă lumea!» sau «Draga mea! dragă și cinstită să fii la tótă lumea!» (5)

(1) Com. de I. Popovici și de Petru Ursulû, fostû cant. bis. in Căndreni.

(2) In Bucovina și Transilvania, veđi Wlislöki, op. cit. p. 9: «auch wird das Band mit welchem die Bindeln befestiget sind, so umgeschniert, dass es ein Kreuz bildet.»

(3) Datină fórte răspândită în Bucovina.

(4) Com. de d-lû I. Berariû, preotû.

(5) Com. de d-lû G. Tomoiagă și P. L. Leușténû.

Luându-l în brațe, fie băiatul sau fetița, nu e bine să-l pue la picioare, căci punându-se la picioare se crede că totă viața lui va rămâne totu la picioarele altuia (1).

Asemenea nu e bine ca maică-sa până a treia zi, adecă până ce nu se scaldă, să-l culce cu dînsa alătura în patu, pentru că în casul acesta, și mai cu sémă, când, ostenită și somnorosă fiindu, ar uita și s'ar întorce cu spatele la dînsul, capetă rofîi, iar când acuma e mare și eșitu în lume, totă lumea se întorce cu dosul cătră dînsul. Ba, ce este și mai rău, în casul acesta, chiar și atunci când ar fi lumînare în casă, spiritele cele necurate potu să vie la dînsul ca să-l schimosescă, să-l omóre, sau chiar să-l fure și să-l înlocuescă cu altul (2).

Totu așa credu și Românii din Munții apusenii ai *Transilvaniei*. Ei dicu că după nascerea copilului mama trebuie să privilegheze și să nu dormă cu spatele spre elu, fiind-că *Smeoícele* s'arú folosi de o asemenea ocasiune ca să schimbe copilul cu unu altul, care de regulă e *tontu*, *habducu*, *surdú*, *mutu*, *lunaticu*, etc. Răpirea sau schimbarea copilului se póte întempla numai înainte de a-i fi croitu *Ursitórele ursita* (3).

Și pe când mama desmérdă copilul și-i rostescе cuvintele citate mai sus, precum și multe altele, pe atunci móșa se apucă de trebî, cari țintescú la sórtea viitoare a copilului nou-născutú, precum: mătură casa, prinde acul în mână, apucă furca și fusul de torsu; iar dacă e băiatu, se apucă de lucruri bărbătesci (4).

(1) Com. de d-lu G. Tomoiagă.

(2) Com. de Parașhiva L. Leușténú și G. Tomoiagă. — Acéstă credință deșartă se pare că vine de acolo, că multe femei, dormindú fórtе greú și 'ntorcendu-se nóptea prin somnú, fără să scie, să simțescă și să voiască își inadușă copiii.

(3) Fráncu, op. cit. p. 148.

(4) Com. de d-lu Tomoiagă.

Cele mai multe mōșe din *Bucovina* însă, după ce au scăldatū copilulū și l'au înfășatū în chipulū mai sus arătatū, îlū punū pe *vatră*, dar mai cu sēmă sub *masă* sau sub *laița* (1).

Totū atunci punū lângă dînsulū și o *căciulie de usturoiū*, anume că *să-lū ferescă de diochiū* (2), sau îi facū, spre același scopū, unū *benghiū* în frunte, adecă rădică piciorulū dreptū cu călcăiulū întorsū înderăptū în sus, iaū cu degetele puțină tină de pe călcăiū, o frământă cu *stupitū*, și cu frământătură de acēsta îi facū apoi unū punctū rotundū cătū ține buriculū degetulū arătatorū în frunte.

Datina acēsta de-a face copiilorū *benghiū*, numitū în *Țera-Romănescă sbenghiū* (3), iar în *Moldova* nu numai *benghiū* ci și *benchiū* plur. *benchi* (4), există nu numai la poporulū românū, ci ea este usitată și la alte popóre. Așa în Peloponezū de abia ce se nasce copilulū și mōșa îi acopere capulū cū unū vëlū și-i pune pe frunte *pușinū noroiū* luatū dintr'unū vasū, unde apa a statū multū timpū (5).

Fórte respândită trebuie să fi fostū datina acēsta și la creștinii de pe timpulū *Sf-tului Ioanū Gură-de-aurū* și cu deosebire la *Greci*, căci iată ce ne spune acestū s-tū părinte despre dînsa:

«Muerile punū lutū în scăldătóre, apoi nutritórele și servitórele, luândū cu degetulū din acelū lutū, însēmă fruntea

(1) Dict. de M. Vasiliuț, P. L. Leușténū, G. Tomoiagă și alți Romăni din Bucovina.

(2) Com. de d-lū Vict. Tocariū, învățătorū în Valea-Putnei.

(3) Djuvara, în «Țera nouă» an II. p. 251: «*sbenghiulū*, pe care și la noi îlū întrebuinteză mumele pentru a feri copii de diochi.»

(4) «Șeșetóre» ed. Arturū Gorovei, an. I. Fălticeni 1892, p. 15: «*Benghiū* e o pală neagră, făcută în fruntea copiilorū micī cu cernelă ori funingine, ca să nu fie diochiați de cei ce i-arū vedé.» — Dict. de Anița Pletosū din Rădășeni și M. Nistorū: «Ca să nu se dióche, se iea lutū de pe călcăiū sau funingine din gura cuptorului și se unge pe frunte, făcēndu-se unū semnū, care se numesce *Benghiū*. Omulū se uită la semnulū acesta și nu-lū dióche.»

(5) Migne, Excycl. theolog. t. II. p. 879. apud Djuvara, op. cit. pag. 251.

pruncului. Și de-ai întreba că ce însemnă acestu lutu, acéstă imală? voru răspunde că prin acea ungere să se alunge *diochiulū* (ochiulū celū rău, invidia și pisma).»

«Uită-te! câtă putere se atribue lutului și imalei, ca să înfrângă puterea diavolului?

«De se întemplă așa ceva la *Greci* nu e de miratū, dar cum că aceea se întemplă la aceia cari adoréză crucea și sunt părtași misteriiilorū, și atâta filosoféză, acésta cu ade-văratū e demnū de multe lacrimi.

«Dumneḑeu te-a onoratū cu ungerea spirituală, și tu de-turpezi pre fiulū (tēū) cu lutū? Dumneḑeu te-a înfrumuse-ḑatū și tu te spurci? Și când ar fi trebuitū a impune în frunte crucea, ce are putere insuperabilă, tu lăsându acésta, caḑi în nebunie satanică?... Celū ce unge pre acelu (pruncū), cu lutū, cum să nu-lū facă despectatū? întrebū, cum ilū va aduce sub mânele preotului? cum te vei ruga ca cu mâna preotului (presbyteri) să i se pună în frunte signa-cululū unde l'a unsū cu lutū? (1).»

Din cele arătate până aici precum și din spusa Româ-nilorū, resultă că *benghiulū* saū *sbenghiulū* se face numai în contra *diochiulū*.

Dacă vomū lua însă bine sémă că cuvîntulū *benghiū* are mare asemănare cu numele unei ființe mitologice, care e fórte res-pândită și cunoscută Românilorū și care se numesce *Benga* (2) precum și cu adj. *benguḑū*, care e usitatū mai alesū în Tran-silvania și care însemnéză *ciudatū, rău, alū Dracului* (3),

(1) «Preotulū Românū» an. XV, Gherla 1889, p. 248.

(2) A. T. Laurianū și I. C. Massimū: Glossariū, Bucuresci 1871. p. 66 : «*Benga*» s. f. după următórele esemple pare de-o însemnătate cu *epilepsia, dracū* etc. : *pare că a intratū Benga în elū; bagū pre Benga în tine, lua-te-arū Benga!*»

(3) Veḑi «Gazeta Transilvaniei» an. LV. Brașovū 1892, No. 99, p. 4.

apoi ori și cine pôte să concedă că Româniî, facû *benghiurile* din cestiune nu numai în contra diochiului, ci și în contra acestei ființe (1).

Ce se atinge de *stupitû* (scuipitû, scuipatû), despre care amû ðisû mai sus că se întrebuinteză la frământarea lutului din care se face benghiulû, trebuie să amintimû că și elû asemenea e consideratû în tôte țerile locuite de Români ca unû mijlocû apărătorû în contra diochiului. De aici vine apoi și datina că Româncele, voindû a feri pre copiii lorû de diochi tot-d'auna de câte ori îi scaldă, după ce-i scotû, stupescû în scâldătore, iar când cine-va se uită prea lungû la dânșii, îlû rógă să nu se mire și să stupescă (scuipe) de trei ori spre copii (2), ceea ce ori și cine o face, chiar și în casulû acela, când muma copilului nu l'ar fi făcutû luătorû de sémă, rostindû în același timpû cuvintele: «*să nu-ți fie de diochi!*» sau «*să nu vè fie de diochi!*»

La *Romanî*, ðice Persiû, II, 31—34, când copilulû era de-o săptămână și trebuia să i se dea unû nume, după ce era îmbăiatû, doica îi ungea buzele și fruntea cu scuipatû, pentru ca să-lû păzescă de ochii ceî răi (3).

În *Transilvania* móșa, după ce a scâldatû și înfășatû copilulû, îlû închină la Maica Domnului, apoi bagă crucea întrunû blidû cu apă și stropindû cu apă de aceea pre noulû născutû ðice:

— Inchină-se robulû sau róba lui Dumneðeû (Ioanû sau Maria) în numele Tatălui, alû Fiului și alû s-lui Duchû!

Apoi, atingându-lû de vatră și de uşă, urméză:

(1) În Bucovina provine numele acestei ființe în următorele *rostiri*, cari se adrescză mai alesû copiilorû celorû neastempërați: *du-te la Benga; lua-te-a-û Benga să te iee; la Benga cu tine!*

(2) Veđi și Djuvara în «Țera nouă» an. II, p. 251.

(3) Djuvara, în «Țera nouă» an. II, p. 251.

--Să fii bun să taci ca cuptorul, ca vatra, ca ușa!...

După acésta îl așeză puțin, așa 'nfășat cum este, *sub masă* (1).

Cum a făcut și acésta, móșa, luându bani de argint, cari s'au pus mai nainte în scaldătoare și cari sunt de regulă meniți pentru dînsa, îi strînge, iar scaldătorea o scóte și o aruncă afară.

Aci e de observat că atât scaldătorea acésta, în care s'a scaldat pentru prima óră copilul, cât și tóte scaldătorile următoare nu se aruncă în fie ce loc, ci totu-deauna într'un loc retras, curat, unde nu umblă nimene, și acésta din cauză că, după cum am amintit mai sus, se pune într'insa *apă sfințită*, și fiind acésta sfințită, e păcat să se arunce în fie-ce loc (2).

Mai departe nu e nici o dată bine ca *scaldușele*, în cari se scaldă copilul, să se arunce asupra sa pre *sfîntul sóre*, pentru-că sórele dă lumii lumină și ne încăldește, ci totu-deauna în altă parte, de comun spre miezul nopții.

Móșa saú mama, cari aruncă scaldătorea spre sóre, are mare păcat, iar copilul mamei respective, îndată cum îl scaldă, face bube pe trup.

Asemenea nu e bine a se arunca pe *foz*, căci un cântec poporan din *Transilvania* dice:

Măicuță, al meu noroc
L'ai țipat cu ciupa 'n foc.
Măicuță, a mea ticnelă
O-ai țipat cu ciupa 'n pară ! (3)

Intâia scaldătoare a copiilor e bine să se arunce mai cu sémă pe flori, anume ca copiii să fie frumoși și atrăgători

(1) Com. de d-lu Rom. Simu.

(2) In Bucovina, Transilvania și Banat, com. de d-lu I. Georgescu și I. Popovič.

(3) Com. de d-lu T. Olténu.

ca florile (1), orî la trupina unui *nucă*, *mără*, sau *pără*, anume ca precum crescă și rodescă pomii aceștia așa să crească și să rodască și copiii, cari s'au scaldatū într'insa (2).

După ce a aruncatū acum scaldătorea afară și după ce a căutatū iarăși de nevastă, ca să nu i se 'ntemple nimicū rēū, dacă noū născutulū e băiatū, mōșa așteptă plină de bucurie până ce intră tatălū sēū în casă; iar dacă a intratū, îlū poftesce să ocupe locū pe unū scaunū sau pe laiță, căci ea are să-i aducă o veste bună, o veste fōrte îmbucurătore.

Tatălū copilului se așeză pe scaunulū arătatū și așteptă cu cea mai mare nerăbdare vestea îmbucurătore.

Insă mōșă nu-i spune de o cam dată nimicū, ci se duce mai întâi la unū dulapū sau în altū locū, scōte unū șipū de rachiū cu miere, tōrnă într'unū paharū și după ce închină la dînsulū și cinstesce ea mai întâiū un paharū, umple din noū paharulū și apoi întîndēndu-i-lū ȃice:

Tinde mânia,
Că ȃi-i vina!

Bărbatulū primesce paharulū și-lū cinstesce și elū de bine.

Mōșă îi apucă acum cușma și o pune într'unū cuiū de-
asupra nepōtei, unū semnū acesta că noū născutulū este
băiatū și cum că are să se îngrijescă de dînsulū ca să-i
cumpere vestminte bărbătesci, și până ce nu și-a rescum-
pēra-o cu banī sau cu vr'unū altū darū, mōșă nu vrea să
i-o reîntōrcă.

În alte locuri e datină că mōșă, după ce intră tatălū
noulū născutū în casă, după ce-lū poftesce să ședă și-lū
cinstesce, să-lū descingă de brăū și pre acesta să nu i-lū
dee îndērēptū, până-ce nu-lū rescumpēră.

Tatălū băiatului scōte cu cea mai mare bucurie și dă

(1) Dat. Rom. din cele mai multe părți ale Bucovinei.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

móșei darulú pretinsú, și acésta cu atâta mai de grabă, de óre-ce atâtú în Bucovina, câtú și 'n cele-l-alte locuri locuite de Români, tatălú totú-deauna se bucură mai multú de nascerea unui băiatú, a unui feciorú decât a unei copile, pentru-că printr'însulú parte și-a câștigatú unú noú sucesorú, dela care speréză mai mare ajutorú și hrană decât de la o fată, parte și din acea causă că femeea e considerată cu multú mai pe jos decât bărbatulú, și totú-odată avëndú o poziție mai grea în viață (1). Pe când dacă noú născutulú e o *fetiță* saú, după cum spunú Transilvănenii, *băiatá*, se bucură mai multú mama sa (2).

Scurtú *disú*: mai fie-care Românu e cu multú mai bucurósú dacă are mai mulți băeți decât fete, căci prin băeți numele de familie se perpetuéză, pe când dacă are numai fete, acela se perde, și numai atunci nu, când bărbatulú adoptéză numele de familie alú soției, ceea ce însá fórte rarú se 'ntêmplă.

Dacă noú născutulú e fetiță, lasă móșa pre tatălú sêú în pace. Când întră însá vr'o femeie în casă, o desbrobodesce pre aceea de ștergarú saú îi descinge brânețele anume ca să fie pentru noú născuta, că ei de acestea îi trebuescú, și până ce nu-í dá și femeea vr'unú darú óre-și care nu-í întorce lucrurile luate.

Totú așa facú și móșele din *Moldova*.

«Când întră tatălú în casă—dice repausatulú Lambrior—baba móșá, pe a cărei sbârcită față, deprinsá cu posomorítú, se vede o rază de seninú, îi sare înainte sprintenă ca o copilă și-í spune voiósa veste că are unú băețelú saú

(1) Com. de d-lú Rom. Simu.

(2) În Bucovina și Transilvania, com. de d-lú V. Turturénú: «Părinții se bucură de regulă mai multú de băieți decât de copile, pentru că băieții pórta numele tatălú. Mamele se bucură de copile, pentru că prin copile mai câștigă unú fiú, adecă pre ginere.»

o fetiță. Dacă noulă născută e băiată, atunci baba se repede și-i smulge căciula din cap, vestindu-i prin acesta, înainte de a-i spune vre-o vorbă, că are ună fecioră, căruia îi trebuie astă-felă de lucruri. Totă asemenea face și cu alți bărbați, ce se ivescă în casă (1).»

În *Macedonia*, când femeea nasce băiată, acesta se consideră ca ună evenimentă fericită și atunci în casă este mare veselie. Mășă vine în grabă de anunță acesta tatălui, luându-i ea însăși mai întâi fesulă de pe cap, când tatălă atunci plină de bucurie, o mulțămescă pentru vestea ce i-a adusă, dându-i bani; din contră când se nasce fată, veselia în familie este restrânsă, și mășă anunță acesta tatălui cu ôre-care vorbe de mângâere, care se mătneșcă și simte în sufletulă seă împreună cu nepôta ună regretă, despre cea ce i s'a întemplată.

După ce s'a anunțată tata, se trimite ună băiată ca de vr'o doi-spre-șeci ani, să dea de scire despre acesta pe la tôte nămurile și cunoscînțele mai de aprôpe. Acei încunoscînțați, dau dreptă mulțămire băiatului cinci sau șeci parale alții mai cu dare de mână și mai multă (2).

După ce i-a luată căciula saă l'a descinsă și după ce a primită banii de rescumpărare, mășă îi arată copilulă ce se află sub masă saă sub laiță, adecă unde l'a fostă pusă cu pușină mai înainte de acesta.

Tatălă se scôlă acum de pe scaună, se duce până lângă masă, unde se află copilulă, se plécă, îl rădică și sărutându-lă îl duce și-lă dă maicei sale.

Acestă datină de a rădica tatălă pre copiii noă născuți dela pămîntă și a-i da maicei loră se vede că e de origine ro-

(1) Lambrior, Obiceiuri și credințe la Români, în «Convorb. liter.» an. IX, Iași 1875 — 76, p. 2.

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, publ. în op. cit. p. 40.

mană, pentru că *Romanii*, când le recunoscă paternitatea, încă aveau datină de a-i rădica dela pământu.

Iată ce ne spune d-lu Dr. At. M. Marienescu în privința acésta :

«In ziua de nascere, după datina veche, se punea prunculă pe pământu, ca să se probeze dacă e de vieță și dreptă iar nu strâmbă? Tata avea dreptă să-lă rădice saă ba, și dacă îlă rădica, recunoscia că e ală săă, are vieță și trebăue să-lă créscă, și atunci se invoca *Iuno Levana* (rădicătórea); dacă nu-lă rădică, atunci saă nu-lă recunoscia de ală săă, saă prunculă era ună monstru, și în casulă din urmă avea dreptă să-lă omóre de locă cum cincă vecină aă constatată că prunculă n'are vieță; iar dacă era dubiă, atunci în ală treilea ană avea dreptă să-lă omóre, de regulă să-lă înnece, și dacă abusa tata de acéstă dreptă își perdeă jumătate din avere (2).»

Datina de-a lua bărbațiloră cușma din capă și a-i descinge de brău saă curea, iar pre femeia a le desbrobodă saă a le descinge de brănețe se repeșce din ziua nasceriă și până după botezulă prunculă.

Așa când întră vre-ună bărbatū după nascere în casa unde se află femeea bolnavă de nascere, luându-i cușma dice: «*îți iaă cușma, că-ă fecioră!*» iar când vine o femeie: «*îți iaă tulpanulă, că-ă fată!*»

Și nime nu se pune de pricină, ci fie-care, bărbatū aă muere, fecioră aă fată, îi dă de noroculă copilulă câte ună mică presentă saă plătescă câți-va cruceri móșei ca să-ă întórcă lucrurile luate.

De aice apoi, dela acéstă datină vine și dicala: «*nu te duce la cutare casă, ca și-oră lua cușma saă tulpanulă*» adecă:

(2) Cultulă păgănu și creștină. T. I, Serbătorile și datinele romane vechi București 1884, p. 307 — 308.

nu te duce acolo fără de nemică în mână, pentru că acolo s'a născut un băiat sau o copilă! (1)

În *Munții apusei* ai Transilvaniei, orî-ce străin care intră în casa, în care s'a născut de curînd un copil, trebuie asemenea să-i dea un dar cât de mic, de regulă în bani, altfel ar însemna că desprețuesce familia și în special pre mama copilului (2).

În unele părți din *Țera-Românească* din contră trei zile dela nascerea unui copil, nu se spune adevărat de este *băiat* sau *fată*, și acesta pentru ca nou-născutul să nu se deoche și să trăiească (3).

Tot în *Țera-Românească*, îndată după ce a născut o femeie, se face cruce de țărițe de grâu, una în mijlocul casei și alta la ușă și cine intră ȳice :

Aci de casa de țărițe să te apuci,
Iar de copil să nu te atingi!

Acăsta se face anume ca copilul să nu plîngă cât va fi mic (4).

Când părinții n'au parte de copii, când le moru, atunci moșa din *Transilvania*, cum a rădicat pre cel nou născut, cum l'a scaldat și l'a prezentat părintelui său, spuindu-i de ce fel de sex e, îl scote afară și-l pune la uliță, și care om trece mai întai și află copilul, acela e obligat ca să-l boteze. Făcîndu acăsta, atăt moșă cât și părinții cred că copilul, care a fost astu-fel pus, nu va muri (5).

În părțile Oraviței din *Banat*, murînd în o familie în continuu copiii, apoi la proxima nascere se prinde un co-

(1) Dat. Rom. din cele mai multe părți ale Bucovinei.

(2) Frâncu și Candrea, op. cit., p. 147.

(3) Ionénú, op. cit. p. 13.

(4) Ionénú, op. cit. p. 13.

(5) Cred. Rom. din Trans. com. de d-lú I. Georgescu.

coşu, de este pruncu, iar de este pruncă o găină, şi se îmbracă în îmbrăcămintulă cu care a venitū celū nou-născutū pe lume şi se ȑice:

Daū capū
Pentru capū,
Ochi
Pentru ochi,
Nasū
Pentru nasū,
Gură pentru gură,

Înşirândū tôte ce se află la omū. Se face apoi o grópă în chilia, unde a căđutū copilulū când s'a născutū, şi cosēndu-se cioculū animalululū cu ată tare se îngrópă acolo, puindu-se în grópă o bucăţică de marmoră, o bucăţică de tāmăe albă şi alta négră.

Se face de multe ori totū pentru acestū casū, ca şi'n Transilvania, că nou-născutulū se scôte în drumū afară, şi primulū care va trece pe lângă elū, acela se iea de naşū, cređēndu-se că primulū naşū este pęcătosū şi pentru pęcatele sale pătinescū fii sufletesci(1).

În alte părţi, totū din *Banatū*, când unorū părinţi le morū neconţenitū pruncii, mōşa pune pre prunculū de curēndū născutū într'unū légănū, în care mai pune încă şi unū lanţū de fierū; apoi îlū scôte pe feréstră afară şi-lū duce în drumulū mare, unde păzindu-lū îlū lasă să stee până ce vine unū omū, o muere saū unū copilū, de-lū află. Omulū ce l'a aflatū se privesce apoi de naşū alū copilululū aflatū.

Prunculū se scôte pe feréstră, iar nu pe uşă, pentru că pe uşă aū fostū scoşi fraţii sēi cari aū muritū(2).

În unele părţi din *România*, precum bună-óră în judeţulū

(1) Aureli Iana, «Credinţe la născeri», în «Familia», an. XXV, p. 483.

(2) Com. de d-lū Ios. Olariu.

Ilfov, când moră cui-va copiii, aruncă pre celă nou-născută în drum, și cine-lă găsește, acela să-lă boteze (1) în altele; este datină ca mōșă, voindă să trăească copilulă pre care l'a rădicatū, cum se nasce, se duce cu elū la biserică, și pre cine-va întâlnește întâi la biserică, aceluia i-lă dă să-lă boteze.

Totū așa îndătinăză de a face și mōșele din unele părți ale *Macedoniet*.

Iată ce ne spune în privința acēsta d-lū T. T. Burada:

«Când într'o familie nu trăescă copiii, ci moră de mici, este obiceiulă, pentru a se evita acēsta, ca mōșă să iea copilulă îndată ce s'a născut, fără însă ca să scie mama, să-lă ducă la biserică și să-lă lase la pragulă ușei, pentru ca să-lă găsească cei ce vorū eși din biserică. Atunci cine are plăcere iea copilulă găsitū și-lă botēză. Mōșă care era acolo, și nu o scia nimeni că pândesce cine-va, boteza copilulă, vine la nașū și-i spune alū cui este copilulă, și acesta îlū duce a casă la mama lui, și atunci acēsta îlū înfiēză ca și cum arū fi unū copilū străinū (2).»

În unele părți din *România* mai este încă și aceea datină, ca nu multă după ce se nasce copilulă, să se trecă prin torțile unei căldări de aramă, apoi cu acea căldare nu se mai îmblă până ce copilulă nu se face mare ca s'o pōtă rădica singurū de jos. Acēsta se face asemenea ca copilulă să trăească ani mulți și să fie tare ca metalulă din care se face căldarea (3).

Scăldătōrea primă a copilulă precum și celea de până la *Botejune*, dacă botejunea nu se întârzie prea lungă timpū,

(1) «Șeștōrea», ed. Gorovei, an. I. Fălticeni 1892, p. 154: «Când îți moră copiii, pe celū nou-născutū aruncă-lū în drum, și cine l'o găsi să-lă boteze.

(2) Obiceiurile la născerea copiilor, în op. cit. p. 50.

(3) Ioncū, op. cit. p. 12 și 13.

le face de comună mōşa, saū şi altă femeie. Dela botejune începēndū înainte, le face de regulă mama copilului.

Şi dacă mai nainte mōşa n'a trecutū nici una dintre dă-tinele şi credinţele înşirate mai susū cu atâtū mai precaută şi mai rigurōsă e mama copilului în privinţa împlinirii lorū.

Aşa caută mama cu mare scrupulositate nu numai *cum*, ci totū odată *când* şi *de unde* se aduce apa pentru scăldătōrea copilului, căci nu e totū una dacă se aduce orī şi când şi orī de unde.

Atătū pentru scăldătōrea primă, dacă e cu putinţa, însă mai cu sēmă pentru tōte scăldătōrile următōre apa trebuie să se aducă totū-deauna după resăritulū şi înainte de apusulū sórelui (1).

Asemenea se caută ca scăldătōrea să se facă orī şi când cu apă din unulū şi acelaşi locū, căci altū-felū, când se amestecă apa din douē fântāni saū se schimbă, luāndu-se o dată dintr'o fântānă iar altă dată din altă fântānă, atunci copilulū, care s'a scăldatū într'o asemenea scăldătōre, nu mai dōrme cum a dormitū până la schimbarea apei; şi atunci e vaī şi amarū de capulū mamei: nu mai are nici đi nici nōpte odihnă de plānsetele şi răcnetele copilului (2).

Dacă apa de scăldătōre se ia dintr'ună *iazū*, atunci copilulū, care se scaldă într'insa, după credinţa poporului, când va ajunge mare, *va fi numai de năcuzū*. Iată ce ne spune despre acēsta o doină din *Bucovina*:

Mama mea, când m'a făcutū,
Bine ei nu i-a părutū,
De subsuorī m'a luatū
Şi 'n apă că m'a scăldatū,

(1) Com. de d-niī Rom. Simu şi I. Georgescu.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

*In apă de cea de iază,
Ca să petrecă cu năcază...
Și 'n covățică de-arină
Ca să petrecă totu străinū.
Apușora n'a fostu bună,
Apușor'a fostu de iazū
Ca să petrecă cu năcazū.
M'a pusū la grumazū mărgele
Să -petrecă țilele mele
Totū cu năcazū și cu jele! (1).*

Altă doină din *Moldova* și anume din comuna Deleni, ne spune în privința acésta următoarele :

*Decât maică mă făcei
Mai ghini mă prăpădeî,
Ficiorașū nu mă aveî.
M'ai scăldatū cu-apă di iazū
Să sciū numa di năcazū (2).*

Insă nu numai apa cea de iazū, ci chiar și cea *de pârîu*, mai alesū când acésta e cam tulbure, încă nu e bună. Do vada despre acésta avemū următorea doină totū din *Moldova*:

*Măicuță, măicuță,
Tu când m'ai făcutū
Bine ți a părutū;
Când m'ai legănatū
Rēū m'ai blăstematū,
Cu blăstemū de focū
Ca să n'am norocū.
Iar când m'ai scăldatū
Vai că m'ai scăldatū
Cu apă din iazū
Să fiū de năcazū,*

(1) Din Stroesci, satū in districtulū Suceviî, com. de Gr. Poleacū, stud. gimn.

(2) M. Canianū, Poesiî populare, Doine. Iași 1888, p. 96.

Maicuță, măicuță,
Tu când m'ai făcutu
Bine ți-a părutu;
Când m'ai legănatu
Rău m'ai blăstematu
Cu blăstemu de focu
Ca să n'am norocū ;
Iar când m'ai scăldatu
Vai rău m'ai scăldatu
Cu-apă din pârău
Să fiu cu toți rău (1).

Cum că apa din unele râuri sau pârăe are, după credința poporului, o influență fatală asupra viitorului copiiloru scăldați cu ea, se poate cunoște și din următoarele versuri, ce le scotem dintr'o baladă din *Țera Românească*:

(Tacī, că te-am scăldatu
Cu apă de Prutu,
Să fi totu uritu;
Cu apă de luncă,
Să fi totu de ducă . . . (2).

Credința în privința *mărgelilor* amintită în poesia de mai sus din Bucovina, există și în *Țera Românească*:

«La băeți — ne spune d-lu Ionenu — să nu se pună mărgelile la gâtū, căci făcându-se mari, și îmbetându-se vreodată plângū până se trezescū (3).»

Dacă apa se ia dintr'unu vadū sau dintr'unu locū, unde se află mulți spini, asemenea nu e bine. Dovadă despre această credință avem următoarele versuri dintr'o doină din *Moldova*:

(Frunđulēnă lemnū uscatū,
Când mamuca m'a scăldatu

(1) Sevastos Cânteece Mold., Iași 1888, p. 15.

(2) Teodorescu, Poesii pop., p. 438.

(3) Ionenu, op. cit. p. 21.

Of! că rău m'a mai scăldatū
Cu apuşoră din vadū
Să umblu din satū în satū,
Cu apuşoră din iazū
Să fiū lumiī de necazū,
Cu apşoră trestioră
Să umblū din țeră'n țeră
Cu traista subsuoră;
Cu apuşora din spină
Să umblu totū prin străinī (1).

Altă doină, totū din Moldova, și anume din Hârlău, în care se aminteste *apa de spină*, sună așa:

Maică duiosă,
Rēmăi sănētosă,
Tu când m'ai făcutū
Ghine, maică, ți-o părutū,
Da când m'ai scăldatū;
Rēū m'ai blăstematū,
Cu blăstemu ce alū de focū
Di nu mai am în lumi norocū.
Și m'ai scăldatū cu apă de schinū,
Di sunt în lume totū străinū,
Și m'ai scăldatū cu apă din iazū
Și sunt în lumi di năcazū (2).

Maī pe scurtū orī ce apă stătută saū stătătore, linū curgētore și în acela-și timpū turbure saū amestecată cu felurite ingrediente nu e nici de cum bună de scaldă pentru copilul nou-născutū, căci o astū-felū de apă e simbolulū nenorociriī. Dovadă despre acēsta maī roproducemū încā și următoreā doină din Fundulū-Moldovei în *Bucovina*:

Frunțișoră mērū mēruntū,
Mămuța când m'o făcutū

(1) Sevastos, Căntece, p. 21.

(2) Canian, op. cit., p. 183.

Tare bine i-o părutū,
Iară când m'o legănatū
Tare rău m'o blăstematū
Cu blăstēmū amarū de plānsū,
Tare de mine s'o prinsū.
C'unū piciorū m'o legănatū
Și din ochi o lăcrămatū
Din gură o blăstematū
Diminēja m'o scăldatū
M'o scăldatū cu apă lină
Ca să fiū, mamă, străină,
L'amiadă cu-apă din lătocū (1),
Ca să nu mai am norocū,
Séra cu apă din iazū
Ca să fiū totū de năcazū (2).

Dacă apa se ia dintr'unū părîu curatū și repede curgătorū saū dintr'o fântānă, care după credința poporului e cea mai potrivită, atunci băiatulū, ce se scaldă într'insa, va fi sănătosū și bine crescutū; iar dacă va fi luată de *sub vre-o punte*, atunci *va fi vitézū de munte*. Iată ce ne spune o doină poporală și în acéstă privință:

Spune-mi maic' adevăratū
Cu ce apă m'ai scăldatū!
Orī cu apă de părîū
Să portū pistole la brăū?
Orī cu apă de fântānă
Să portū sabia 'ntr'o mână?
Orī cu apă de sub punte
Să fiū vitézulū de munte! (3)

Pe lângă plantele înșirate mai sus, cari sunt îndătinate a se pune în prima scăldătoare a copilului, mama acestuia,

(1) În Moldova cuvântulū acesta se rostese *lăptocū*.

(2) Dict. de Paraschiva L. Leuștēnū.

(3) P. N. Oltenescu: «Căntece pop.» în «Amiculū poporului,» an. I. Pesta 1867, p. 295.

după ce se însănătoșează și se rădică din pat, mai pune după împrejurări și trebuință încă și multe altele, parte pentru ca copilul să nu se dióche (1), parte pentru ca să se întărescă, să fie frumos, sănătos și voinic. Cele pentru întărire sunt mai cu sémă *românița*, *mînta creță* și *négră*.

După botezul copilului mai pune încă și *câte-va fire de grâu*, cari însemnăză că precum e grăul mai ales și mai căutat între tóte pânile, așa să fie și pruncul nou-născut. Și grăul de-aceea se pune abia după botez în scaldătoare, pentru că el, după credința poporului, e *sfîntu ca și mirul* (2), de óre ce, după cum arată și următórea legendă din *Maramureșu*, e făcutu din carnea Domnului nostru Is. Chr. când a fostu restignit:

Dumneđu când a umblatú

Toți sfinții l'au întreatú:

— «Grăulú celú curatú,

Vinulú strecuratú,

Și mirulú celú sfîntú

Din ce-sú pe pămîntú ?

Din ce sunt făcute,

De-sú așa plăcute ?

— «Voí prea bine sciți,

Deci ce mai voiți,

Bine, fórte bine,

Căci ați fostú cu mine,

Când noi am eșitú

La câmpú părăsitú

Sus la Rusalimú,

Ca să mai privimú

Gráne fără spicú

Și vií fără vinurí

Și florí fără mirurí.

Indată în cale

La fântână 'n vale,

Rece vântú ușorú,

Paltinú gâlbínorú,

Sub frunđe mărunte,

La umbră rotundă

Boi, vaci adăpămú

Și noi ínsetămú.

Voí ați și-adormitú,

Eú am strejuitú

Tiranií, Evreií,

Mánioși ca leií,

Aú și auđitú,

La noi aú venitú,

Voí toți ați scăpatú,

Dar eú m'am lăsatú

Să pațú pentru voi

Și turma de oi.

Și ei mé legară

(1) Com. de d-lú Rom. Simu.

(2) Dict. de Maria Vasiluțu din Poiana-Stampii.

Și prinsu mă purtară
 Până la Pilatū,
 La casa de sfatū.
 Legea îmi punea
 Din care eșia
 Să fiu răstignitū
 Și batjocoritū
 Pe cruce de bradū
 Precum vrea Pilatū.
 Apoi m'aū întinsū
 Și tare m'aū strînsū,
Carnea josū cădea,
Pe unde pică
Grăū bunū se făcea.

Cue de oțelū
 Dândū cu maīū de fierū,
 In mână, în picioere,
 Cuele bătea,
Sângele-mi curgea,
Pe-unde picură,
Vinū bunū se făcea.
 Și spinī adună
 Și mă 'ncununā,
 Tare mă 'mpungea,
Sudōrea-mi curgea,
Pe unde pică
Miruri înfloreā (1).»

Româncele din *Transilvania*, pe lângă unele din plantele arătate mai sus, mai punū încă și *o nucă mică* ca aluna, pentru ca copilulū ce se scaldă într'insa să nu se vateme, iar dacă *bōșele* i sunt ceva mari, să scadă; la copile să nu le crească prea mari țitele (2).

Româncele din *Țera-Românescă*, scaldându copiii în ȝua de *Sân-Tōderū* punū în scaldătore *pietricele și flori de fēnū*, ca să fie sântoși ca *pētra și drăgăstoși ca florile* (3).

Pe lângă acēsta mamele mai întrebuintēzā încă și o mulțime de descântece, farmece și vrăji în timpulū scaldării, și anume: descântecele ca stîngerea cărbunilorū în scaldătore, pentru ca să nu se diōche, apoi și pentru ca să fie feritū de tote rēutățile, bōlele și spiritele cele necurate; iar farmecele și vrăjile, mai alesū dacă e fetiță, pentru ca acēsta să fie frumōsă, atrăgētore, încântătore și farmecătore.

Iată ce ne spune, cu privire la acēstā datinā fōrte rēs-

(1) Familia, an. VIII, Pesta 1872. p. 198.

(2) Com de d-lū Rom. Simu. — O fată, care are țite mari, nu e frumōsă, ci cu câtū e mai trasă cu atata e mai frumōsă.

(3) Ionēnū, op. cit., p. 21

pândită printre Români și V. Alecsandri în «*Legenda Rândunicăi*»:

O țină coborită din zodia cerescă
Veni să o descânte, s'o legene, s'o crească,
Să-î dee farmecū dulce, podóbe, scumpe daruri,
S'o apere 'n viéță de-a ȕilelorū amaruri.
Ea-î puse-o scăldătóre cu apă ne'ncepută,
De plóie neatinsă, de sóre nevéțută,
Și 'n apa încăldită cu lemnū mirositorū
O trestie, unū fagurū și-o flóre de bujorū,
Menindū prin șópte blânde copila să devie
Năltuță, mlădiosă ca trestia verđie,
La graiū ca mierea dulce, la chipū fărmeătóre,
Și ca bujorulū mândru de ochi atrăgětóre (1).

Datina de-a pune diferite plante, și mai alesū florī miro-
sitóre, în scăldătóre copiilorū, e usitată nu numai la Româniī
din Bucovina, ci și la cei din alte țeri. Dovadă desprea acé-
sta avemū nu numai esperința de tóte ȕilele, ci și o mul-
țime de doine. Iată una din *Transilvania*:

In cea verde dumbrăviță
Séde-o dalbă copiliță
Têneră ca și-o mlădiță.
Cățī voinici că o vedea
Toți din gură îi ȕicea:
— Copiliță, draga mea,
Ian trageți tu cununa
De pe códa ochiului
Mai pe vîrvulū capului,
Că tu 'n lume de-î trăi
Mulți voinici îi nebuni.
— Nu-î de vină cununa,
Că-î de vină maica mea,
De ce m'a făcutū așa.

(1) Opere complete. Poesii. Vol. III, București 1875. Legendc, p. 80.

Frușă verde lemnă de bradă,
Că pe mine m'a scăldată
Totă în rosmarină și floră
Să fiă dragă la fecioră,
În rosmarină de celă verde
Să fiă dragă cui mă vede (1).

Ba, mamele trebuie să iee fôrte bine sâma nu numai la ceea ce pună în scăldătore, ci chiar și la vânuța saă covățica, în care se scaldă copilulă, din ce felă de lemnă e făcută acêsta, precum și la aceea, pe ce timpă se cuvine a se scaldă copilulă.

Dacă e vânuța, trebuie să fie făcută din lemnă de bradă, iar dacă e covățică mai cu sêmă de teiă. Din arină însă nu e bine să se facă nici una nici alta, căci în casulă aceșta noă-născutulă copilă, când va fi mare, va petrece mai multă prin străină.

Copilulă trebuie scăldată totă-deauna înainte de apusulă sôrelui. Dacă se scaldă când apune sôrele saă mai târziu, atunci capetă plânsori și nu pôte de felă dormi (2).

În Tera-Românească credă Românele că e bine, și de-aceea și ndătinetă, de a scaldă copilulă numai dimineta după răsăritulă sôrelui și sêra mai nainte de-a apune, ca să nu-i piêră vederile când se va face în vêrstă (3).

În timpulă scăldării, dacă copilulă e spurcată, e bine, după credința Româneloră din Transilvania, să se bage în scaldă viorele albe și cójă de salcă, după ce mai întâi parțea de-asupra, adecă cea verde, i s'a rasă (4).

Totă pentru spurcată se mai observă încă și următorea procedură: i se face în trei Vineră scaldă de lapte mulsă

(1) I. Popă Reteganulă Trandafiră și viorele, p. 89.

(2) Pretutindene în Bucovina.

(3) Ionênă, op. cit. p. 15.

(4) Com. de d-lă Rom. Simu.

dela trei vaci în trei Vineri de *trei mueri iertate*, adecă bē-trâne. Iar nemijlocitū după scaldă se unge cu untură rāncedă de căpētatū. Untura acēsta se pune de-asupra la unū cornū, unde adecă se întâlnescū douē garduri saū ziduri, iar laptele se varsă peste untură (1).

Romāncele din *Bucovina* spală nu numai corpulū copilului, ci și gurița acestuia, anume ca să nu capete *plesne*.

După scāldare mai fie-care romāncă îndătinēză a unge pre copilulū scāldatū cu untū saū și cu altū-telū de unsōre, anume ca să i se mōie ciolanele, și; dacă cum-va e sclintitū, șolditū, saū are unū altū defectū ōreși-care corporalū, să-lū pōtă din cu bună vreme afla și îndrepta.

Datina acēsta se vede și din următōrea poesie pop. din Bārgăū în Transilvania :

Pān' ce-sū negru, nu-sū țiganū,
Că-sū copilū de moldovanū,
Că m'o unsū mama cu untū
Să fiū tuturorū plăcutū,
Că m'o unsū mama cu zară
Să fiū plăcutū la o țēră (2).

Mai departe adese-orī îndătinēză mamele după scāldare, nu numai a infășa pre copiii lorū, fie bāeți saū copile, în obiectele necesare spre acestū scopū, ci totū-odată a-i și împodobi cu diferite flori.

O doină poporană, care ne amintesce datina acēsta, sună precum urmēză :

Māndră māmuc' am avutū,
Frumosū copilū m'a făcutū,
M'a 'nfășatū cu flori de munte,
Toți gura să mi-o asculte,
Māndrele să mi-o sārute (3).

(1) Com de d-lū Rom. Simu.

(2) I. Popū Reteganulū, Chiuiturī, de carī strigă feciorīi în jocū. Gherla 1891, p. 99.

(3) Pocsii pop. în «Amiculū pop.» an. I. Pesta 1867. p 264.

Precum după scăldare, așa și după ce l'au înfășat și pus în lăgănu ca să adormă, fie-care mamă atât din Dacia-traiană cât și din *Macedonia*, iea cu degetele stupit din gură și-l unge la ochi, îi face cruce de trei ori, dacă e botezat, și-l trage de nas până la 40 de zile, parte, după cum am spus și mai sus, ca să nu se potoa apro-pia spiritele cele necurate de dînsul, și parte ca să fie vioiu și nasul său să capete o formă frumoasă (1).

Când aruncă scaldătorea afară nu e de ajuns în cotro și unde o aruncă, ci totu-odată și când o aruncă. Așa, după credința Româncelor din *Transilvania* și *Moldova*, nici odată nu e bine de a se arunca scaldătorea afară după ce înserăză sau chiar în decursul nopții, ci totu-deauna înainte de acesta. De aceea se și dice apoi că copilul nu e bine să se scalde înainte de apunerea sorelui (2).

Totu așa cred și Româncele din unele părți ale *României*. Iată ce ne spune în privința acesta d-lu Ionenu:

«Lăturile, în cari se scaldă un copil, să nu se mai arunce afară, dacă a scăpatat sorele, căci capetă copilul *plănsu*, suspinu și murdărie în cap (3).»

Asemenea nu îndatinăză de-a arunca scaldătorea pe vre-un gard, căci dice o doină poporană din *Transilvania*:

Spune-mi maic' adevărat
Scalda unde mi-ai țipat?

(1) Datina și Credința Românilor din Bucovina. — Burada: Obiceiurile la nascerea copiilor, în op. cit., p. 45: «După ce copilul s'a înfășat și s'a pus în *sărmăniță* (lăgănu) ca să adormă, muma iea cu degetele scuipat din gură și-l unge la ochi, îi face cruce de trei ori, de e botezat, și-l trage de nas până la 40 de zile, pentru ca să fie vioiu.»

(2) Com. de d-lu Rom. Simu; — «Șečetorea», edit. Artur Govei, an. I. Fălticeni, 1892, p. 52: «Scaldătorea copiilor nu e bine s'o dai noptea afară.»

(3) Ionenu, op. cit., p. 17.

*Dór în vîrvulü gardului
Să fîi sluga satului
Cătana 'mpëratului? (1)*

Altă doină, totü din *Transilvania*, care asemenea ne aminteste despre credința acésta, sună :

Spune, maic', adevëratü
In ce scaldă m'ai scãldatü :
In scaldă de Joî sérã
Ca să 'nconjurü maic' o țerã ?
Spune, maic', adevëratü
Unde scalda m'ai țipatü :
Peste unü gardü cu spinî
Ca să fiü totü în străinî ?
Spune, maic' adevëratü :
Unde scaldă m'ai țipatü :
Peste unü gardü cu pirlazü
Ca să fiü totü de năcazü
Și cu lacrimi pe obrazü ? (2)

Dacă voescü ca copilului să-i mërgã bine, să se îngrășe, atunci Româncele din unele părți ale *Transilvaniei* îndătinézã de-a arunca scalda în apropierea unei *cocine* sau *cotețü*, însă și în casulü acesta se iea tare bine séma ca loculü, unde se aruncã să fie curatü (3).

In alte părți, totü din *Transilvania*, aü datinã de-a vërșa apa, în care și-aü scãldatü copiii si cu deosebire copilele, nu numai într'unü locü curatü, ci totü-odatã și la *tulpina unuî nucü* (4), și acésta din urmă cu scopü ca tótã făptura

(1) Ioanü Stapa Poesii pop. din Serpreușiu, comitatulü Aradului, în «Gazeta poporului,» an. IV. Timișóra 1888, No. 19.

(2) Eufrosina Sãndianü, «Doine și hore din poporü» în «Șeçetórea» ed. de Ios. Vulcanü, an. VIII, Oradia mare, 1882, p. 88.

(3) Com. de d-lü Rom. Simu.

(4) Jarnik și Bãrsenü, op. cit. p. 332: «Asemenea facü și fetele cu apa, în care s'aü spëlatü. Totü-odatã përulü, ce le rëmãne la pïeptãnatü, ilü virã fetele într'o scorbura de nucü, cãci astü-felü credü ele, cã vorü avé totü-deauna code lungi și frumóse.»

și statura corpului lor să fie frumoasă și atrăgătoare. Dovadă despre acesta avem, între altele, și următoarele versuri dintr'o doină poporană:

—Eü, lele, de dorulü tēü,
Nu potü sluji domnu-meü,
Nici s'ascultü pe tatä-tēü!
—Bade, nu te supără,
Că dēü nu e vina mea
Ci-î vina măicuța mea.
Ea frumoșa m'a făcutü
Și eü ție ți-am plăcutü
Ca piperulü Grecilorü,
Ca tāmăia popilorü.
Când măicuța m'a scäldatü
Ea ciupa că m'a țiapatü
Totü în umbra nucilorü
Spre chinulü voinicilorü (1).

Totü spre scopulü acesta, adecä ca copilele, când vorü ajunge fete mari, să placä junilorü, îndätinözä și Româncele din *Banatü* a arunca scäldatórea, în care-și scaldä copilele când sunt mici, în *resvorulü vinilorü* (2). Iatä o doinä și din acöztä țera, care ne aratä nu numai unde se aruncä scäldatórea, ci totü-odatä și aceea în ce o încälđescü, adecä într'o olä nouä, ca și Româncele din Bucovina, și mai de parte ca și ele îndätinözä a-și scälda copii în lapte dulce:

Pe câmpulü cu seminicü
Arä badea și-unü voinicü,
—Bunü lucru, bade, la plugü,
Bine tragü boii în jugü.
—Mulțamü, mândrä drögästósä,
Ce scii da vorbä frumoșä!

(1) Jarnik și Bărsönü, op. cit. p. 17.

(2) În resvorulü viilorü.

—Nu-să de vină eă, bădiță,
Ci-î de vin-a mea măicuță:
Că mama mea m'a scăldatū
Și scălduș' a lepădatū
In resvorulū vinilorū
Să fiū dragă junilorū.
Nu-să de vin' eă, bădiță,
Ci-î de vin-a mea măicuță:
M'a scăldatū din ălă nouă
Ca să fiū dragă și vouă.
Nu-să de vină eă, bădiță,
Ci-î de vin-a mea măicuță:
M'a scăldatū din ălă verde
Să fiū dragă cui mă vede.
Nu-să de vină eă, bădiță,
Ci-î de vin-a mea măicuță:
M'a scăldatū în lapte dulce
Să fiū mândră ca și-o cruce,
Și scălduș'a lepădatū,
De câte ori m'a scăldatū,
In resvorulū vinilorū
Să fiū dragă junilorū (1).

Precum scăldătórea nu e bine de-a se arunca în fie-ce locū, totū așa nu e bine de-a se pune și vănuța saă covășica, în care s'a scăldatū copilulū, ori și unde.

Dacă *tróca* (covășica) de scaldă se pune cu gura în josū ori cătră părete, atunci credū *Româncele din Transilvania* că copilulū móre (2).

În fine vr'o câte-va cuvinte și asupra pelincelorū, și apoi închiermū capitolulū acesta.

Pelincele unū copilū se spală de regulă în scăldătórea în care s'a scăldatū acela. Nu este însă bine ca ele să se

(1) G. Trăilă, în Familia, an. 1866. Pesta p. 393.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

spele pe dosă, până ce copilul nu va împlini trei ani, *căci i se va întorce și lui anusulă pe dosă* (1).

Pelincele sau cărpele unui copil să nu se usuce la sora nici la vânt, până nu este botezată, *căci se pârlesce când va umbla prin sora*.

Când se pună cărpele unui copil afară să se usuce, să nu le apuce sfințitul sorelui, *că copilulă capătă plânsu multă*; dacă însă le apucă afară, să le scuture pe foc, apoi să le aducă în casă (2). Iar dacă le-a adus și voesce să înfeșe copilul, să le afume mai întâi cu *secărică*, căci numai dacă le afumă nu capătă copilul *plânsori* (3).

Dacă pelincele copilului rămân peste noapte afară, se crede că spiritele necurate, despre cari amă amintit deja mai sus, le pocesc. Iar dacă au rămas și, aducându-se după aceea, se întrebuintă, atunci lesne i se poate întâmpla copilului ceea ce i se întâmplă în casă când rămâne singur (4).

În *Banat* se crede asemenea că scutecele nu este bine a se întinde să se usce (svêteze) pe gard, pe prăjini sau pe sfori, ci ele să se pună la svântat pe o rotă de car sau de trăsura, adusă anume spre scopul acesta și pusă în chilie lângă cuptor sau sobă. Când se pună la uscată mama sau moșă trebuie să ăică :

«Cum e rota de iute și de ageră, așa să fie și nepoțelul sau nepota mea N. de iute, ageră și îndămânică!»

Făcându-se acesta se crede că copiii, pentru cari s'au uscat în chipul acesta scutecele, voru avé o deosebită agerime și istețime! (5).

(1) Ionénu, op. cit. p. 18.

(2) Ionénu, op. cit. p. 17.

(3) Dat. și cred. Rom. din Bucovina.

(4) Com. de d-lă G. Tomoiagă. — «Șečetorea» edit. Artur Goroș, an. I. Fălticeni 1892. p. 52: «Scutecele copiilor nu trebuie lăsate noaptea afară.»

(5) Com. de d-lă I. Popovici.

Copilul mic să nu se ștergă la gură cu cârpe dela șeșututū lui, căci când se va face mare îi va miroși gura (1).

Asemenea nu e bine, din ziua în care a început copilul a se înfășa și până după botezū, ca pelințele menite pentru dînsul să se întrebuinteze de cei de casă ca *obiiele* (sing. *obială*), fiind că se crede și se țice că *acelū copilū nici când nu pôte fi omū însemnatū, cu vață în lume, iar când ajunge în etate de 2—3 ani începe a-i puși din gură,* și așa-i pute apoi până ce móre (2).

În fine mama română din *Bucovina* și *Transilvania*, după ce a scăldatū copilulū, după-ce l'a înfășatū și i-a spelatū pelințele, trebuie numai decăt să se spele și ea în altă apă curată și abia după aceea să-i dea țită, căci *alt-felū ū curgū urechile* (3).

În *Țera-Românescă* în scăldătórea unui copilū nebotezatū móșa își spală piciórele, *ca copilulū să umble curéndū în picióre și să fie iute la mersū* (4).

După ce s'a botezatū copilulū, nu e mai multū niméruī iertatū să-și spele piciórele în scăldătóre, căci e pécătū (5).

(1) Ionénū, op. cit. p. 19.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Ionénū, op. cit. p. 17.

(5) Credința Românilorū din Bucovina.

VIII.

SLOBOȚIREA CASEI.

În cele mai multe părți locuite de Români este datină ca în aceiași zi, în care s'a născut pruncul, să se facă și *sloboțirea casei*.

Acésta se face ast-felū:

Preotulū, înscințatū fiindū de cătră unū familiantū alū femeii bolnave, se duce la locuința acesteia, și ajungându la starea locului face mai întâi *sfințirea cea mică a apei* după rînduiala bisericéscă. Apoi, aprindendu o lumină și cădindū tótă casa cu tămâe, începe: *Bine cuvîntatū este Dumneșeulū nostru; . . . Sfinte Dumneșeule; . . . Tatălū nostru; . . . Că a ta este împărăția și tropariulū țilei saū alū sfîntului de rîndū*. După acésta, puindū *epitrachilulū* pe capulū nepotei, cetesce rugăciunile prescrise din rugăciunariū (molitvenicū) *pentru grabnica ei însănătoșare și rădicare din patulū durerilorū precum și pentru curățirea de tótă spurcăciunea și întinăciunea trupéscă; apoi pentru păzirea ei de tótă tirania diavolului și de tótă navălirea dukurilorū celorū nevădute; de neputință, slăbiciune, rîvnd, invidie și deochi;*

iar pruncului nou-născutū ca să fie păzitū și feritū de totă fermecătura și rēutatea, de totū viforulū protivniculū și de dukurile viclene din ȃi și cele din nop̃te, și ca să se potă invrednici a se închină bisericei pămîntesci, care este de Dumneȃeu pregătită spre preamărire a numelū sēu celū sfintū într'însa.

Nemijlocitū după ce s'aū cetitū rugăciunile acestea nepōtei, luândū mōșă, care a rădicatū prunculū, pre acesta în brațe și ingenunchindū cu dînsulū, preotulū îi cetesce și ei rugăciunea de curățire.

Dacă, afară de mōșă, aū mai statū și alte femei întru ajutorū nepōtei la nascere, atunci preotulū le cetesce și aceloră rugăciunea de curățire.

Sfirșindū preotulū de cetitū tōte rugăciunile usitate la acēstă ocaziune și făcēndū încheierea, dă nepōtei din apa sfințită de trei ori de bēutū, stropesce apoi în crucișū atātū casa cātū și pre nepōtă precum și pre toți cei ce se mai află în casă, dândū în același timpū fie-căruia s-ta cruce de sărutatū.

Cu acēstă apoi se încheie întrēga rînduială usitată la *Sloboȃirea unei case* (1).

În *Macedonia* asemenea se chēmă preotulū, nu multū după nascere, ca să facă aghiasmă, cu care se stropesce apoi copilulū, lehusa și tōtă casa; apoi mōșă, lehusa și tōte femeile, cari aū fostū în casă înainte de sosirea preotulū, se spală pe mână cu acea aghiasmă (2).

În multe locuri însă nu e datină ca preotulū să facă *Sloboȃirea casei* în aceeași ȃi, în care s'a născutū prunculū,

(1) În Bucovina și România veȃi Ionēmū, p. 8. În Banatū și Ungaria, com. de d-lū I. Popovici și El. Popū : «Sloboȃirea casei se faceașă : se stropesce casa cu apă sfințită, și apoi e iertatū ori și cui a intra într'însa.»

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, op. cit. p. 40.

ci cu vr'o câte-va țile saū chiar și sēptēmāni mai tārđiū, și anume atunci, cānd nepōta s'a rādicatū din patū și pōte umbla prin casā.

In acele locurī decī, unde se aflā datina din urmā, in-datā ce o femee a nāscutū, se duce mōșa la preotulū localū cu un vāsciorū, o steclā de apā curatā, cu unū struțū de busuicō pusū in gura steclei, ca preotulū sā facā rugāciunile apei (1).

Preotulū face *sfințirea micā a apei*, ca și 'n casa nepōtei, apoi cetindū mōșei *rugāciunea curățeniei*, îi dā apā sfințită ca s'o iee cu sine.

Mōșa, luāndū apa sfințită și întorcēndu-se la casa nepōtei, îi dā cesteia dintr'īnsa de trei orī de bēutū și totū de atātea orī o stropesce, apoi o spalā pe māni și pe fațā anume ca *sā fie curatā* și abia dupā aceea mănāncā și bea, *cāci altū-felū lehuza este spurcatā* (2).

Stropesce dupā aceea și ea tōtā casa, ca și preotulū, cu o parte din apa sfințită adusā; cea-laltā parte īnsā o pāstrēzā, ca sā aibā ce pune și 'n scāldātōrea pruncului, și anume cam atāta, cātū i-ar putē ajunge pentru trei, cinci saū nouē scāldātōri. De regulā se pāstrēzā cam atāta, cātū i-ar ajunge de pusū in trei scāldātōri măcarū cāte unū micū pāhārelū. Iar apa acēsta se pāstrēzā și se pune in scāldātōrea copilului de aceea, ca acesta sā fie feritū de bōle, de diochiū, de fermecātōrii, precum și de multe alte rēutāfi.

(1) In Bucovina, Romānia, Banatū și Ungaria, com. de d-nii I. Popovici și El. Popū.

(2) In Bucovina și la Ionēnū, op. cit. p. 8—9, și dict. de Mariuca Nistorū, romāncā din comuna Mālini in Moldova: «*Stoboțirea casei* se face dupā născere; se face aghiasmā, cu care se spalā nevasta și mōșa, cea dintāiū, ca sā pōtā eși pānā afarā, cea din urmā ca sā pōtā merge și in altū locū. La acēstā ocașiune dā nevasta mōșei, pentru cā acēsta i-a turnatū aghiasmā pe māni ca sā se spele, o pāreche de māneci de mōșā.

Atâtŭ femeea, care a născutŭ, câtŭ și mōșă, care a rădicatŭ saŭ a apucatŭ prunculŭ, sunt, după cum am amintitŭ și mai sus, considerate de poporŭ ca *necurate, întinate, spurcate*. De aceea atâtŭ uneia câtŭ și alteia i se cetesce rugăciunea de curățire și se stropescŭ cu apă sfințită.

Despre mōșă, care se 'ncumetă a eși din casa nepōtei și a intră în altă casă străină, înainte de ce i s'a cetitŭ rugăciunea de curățire, se crede și se spune că *spurdă totŭ satulŭ*. Dreptŭ aceea nici o mōșă creștină, respective română, nu se încumetă de felŭ a merge în altŭ locŭ, înainte de ce i s'a cetitŭ rugăciunea acēsta, dōră numai la preotulŭ, însă și aice anume numai ca să i se cetescă rugăciunea acēsta.

După ce i s'a cetitŭ rugăciunea de curățire, mōșă pōte ori și unde să mērgă. Pe câtŭ timpŭ însă se ocupă cu pregătirea mănăcării la nepōtă, și voesco să se ducă acasă, nici odată nu e bine a se lăsa să mērgă cu mâna golă, ci ori de câte ori s'ar duce e bine ca să i se dee, de nu alta, măcar o bucățică de pâne saŭ unŭ blidŭ de făină și acēsta din causă ca copilulŭ să nu fie *sărăcăciosŭ*, ci să aibă totŭ-deauna de unde da, să fie avutŭ și îndestulatŭ în viața sa, precum s'a îndestulatŭ și mōșă (1).

Nepōtei însă până la 40 de țile nu-i este de felŭ iertatŭ să iasă saŭ să însereze peste hotarulŭ gospodărei sale. Iar dacă iese după apusulŭ sórelui din casă, atunci celŭ puținŭ să se îmbrobode; nefăcēndŭ acēsta, se crede de obiceiŭ, că spiritele cele rele potŭ să o pocescă, și ori o amețescŭ, ori o nebunescŭ, ori o schimosescŭ; ba se crede, că o potŭ lua chiar și pe sus și apoi nu se pōte mai multŭ nicăiri afla (2).

Nepōta, care cuteză a umbla fără de rugăciunea de 40

(1) Com. de d-lŭ G. Tomoiagă și alți Români din Bucovina.

(2) Com. de d-lŭ G. Tomoiagă.

de țile prin satū saū numai prin vecinī, e privită de cătră cele-lalte femeī ca o călcătore de lege, necredincioasă și mare păcătōsă. Dreptū aceea rarū cine își face de lucru saū vorbesce cu dīnsa (1).

După credința Romānilorū slavisaiți din *Moravia*, nepōtei asemenea nu-ī este nici cānd incuviințatū să iasă din odaie și din casă în timpulū celorū șese sēptēmānī. Dacă nepōta s'ar incumeta să iasă sub ceriulū liberū, atunci s'ar face vinovată viitōrei batere de ghiață (Hagelschlag) (2).

În *Ungaria*, femeīi care a născutū, nu-ī este de felū iertatū până la 40 de țile să între în țarină (hotarū) din aceeași causă, din care nu-ī este iertatū nici celeī din *Moravia*.

Asemenea nu-ī este iertatū să mōrgă la fântānă și la vale, pentru că, dacă merge, îi rēmāne acolo țīța. Care vrea să mōrgă la fântānă și totū-odată să aibă și țīță, după ce a ajunsū să mănānce o bucată de pāne șețēndū pe lodbele (disdelele) fântānei (3).

În *Macedonia* lehusa până la patru decī de țile nu iese din casă după ce a asfințitū sōrele. Cānd se duce pentru prima dată prin ogradă, își acoperō pieptulū cu pērulū ca să nu-ī fugă laptele; în Vlaho-Clisura și în alte locuri își pune coșile în gură (4).

Și precum mōșei și nepōtei, până ce nu li se cetescū rugăciunile de curățenie, nu le este incuviințatū a călcă peste pragulū altei case, așa și orī-cărei femeī care are *rīndurile*, considerată fiindū de poporū asemenea de necurată, nu-ī este iertatū, o sēptēmānă începēndū din țiuva naceriī, chiar și'n casulū acela, cānd s'ar fi botezatū copilulū în restim-

(1) Com. de d-lū I Berariū, parohū și exarhū.

(2) Enders. op. cit. p. 39

(3) Com. de d-lū El. Popū.

(4) Burada, Obiceiurile la nāscerea copiilorū în Macedonia, op. cit p. 48.

pulă acesta (1), ba după unii chiar și până, la șese săptămâni (2), a se duce în casa, unde se află vre-o nepotă, ca copilul nou-născut să nu capete bóla numită *roșățã* sau *rofi* precum și alte bube rele. Și dacă cu toate acestea, din neciință sau din altă cauză óre-și care, o astú-felú de femeie intră într'q casă, unde e unú copilú nou-născutú, e îndătorită să spue mamei copilului poziția sa. Și atunci copilul nu capetă *roșățã*. Dar dacă tãinuesce adevérulú, atunci copilul de bună sémã mai de vreme sau mai târziu capetă *roșățã*. Și de se întemplă una ca acésta, atunci mama copilului se supără grozavú de tare asupra femeii, care i-a tãinuitú starea sa.

Spre a se evitá însã o astú-felú de neplăcere, ca să nu capete copilulú *roșățã*, móșa sau, dacă acésta nu e în casă, apoi mama copilului sau și altă femeie întrebă pre femeea ce a venitú orí de este curatá.

Dacă femeea este curatá spune, iar de nu atunci se duce la copilú și prindéndu-lú de picioruțe díce: să fii mai curatú și mai frumosú de cum sunt eú acum (3).

Totú pentru ca să nu capete copilulú *roșățã* unele móșe aninã unú semnú roșú de-asupra úșei în casă, d. e. o bucatá de strãmăturá roșã, o cordea roșã, unú pèrú roșú, etc. Fácéndú acésta se crede cã copilulú e feritú de orí și ce rêu (4).

În unele părți din *Transilvania* se face *Slobodirea casei*.

(1) Dict. de P. L. Leușténú.

(2) Com. de d-lú G. Tomoiagă.

(3) Dict. de P. L. Leușténú.—În *Transilvania*, scrie d-lú B. Iosofú, dacă vre-o femeie care tocmai atunci este cu rândurile femeesci cercetézã pe ceea ce a nãscutú de curéndú și intrándú în casă nu díce, uiténdu-se și admirándú pe copilú: «eú sunt mai uritá decát tine,» atunci copilulú se umple de bube.—Totú așa e usitatú și la Românií din Ungaria, com. de d-lú Elia Popú.

(4) Com. de d-nii I. Berariú și V. Tocariú.

abia după șese săptămâni, în altele însă, ca și'n *Bucovina*, mai nainte și mai alesă când e lucrul câmpului. Prin urmare în totu timpulă acesta nu-î este permisă să iasă și să mérgă mai departe, decât curtea (ograda) casei, nici să cósă, saũ să arunce ochii spre sóre, căci e păcatũ. Ba în unele locuri *femeea oprită* săptămâna întâia trebuie să stee în patũ, în care timpũ nu se cuvine nici măcar să atingă pământulũ cu piciorulũ (1).

Dacă femeea se duce unde-va afară din curte, până nu e slobođită din casă, își pierde țita. Iar dacă o slobođe preotulũ din casă, când merge întâia óră la fântână, după ce a slobođit'o din casă, trebuie să verse mai întâi apă pe piciorce, și apoi să se întórcă cu vasulũ acasă (2).

Mai departe, când iese nepóla din casă până afară în timpulũ celorũ șese săptămâni trebuie să pună peste pruncũ saũ lângă dînsulũ în légănũ ceva fierũ precum: unũ cuțitũ, unũ fórfecce, etc.; dacă nu e fierũ, măcar o *mătură*; iar la capũ să i se pună *Visulũ Maicĩ Domnulũ*, că de nu face acésta, vinũ *Puternicele* și i-lũ schimbă. Asemenea și mama, trebuie să iee la sine vre-o bucățică câtũ de mică de fierũ anume ca să nu se apropie *lucru slabũ* și de dînsa (3).

«Copilulũ, pe câtũ timpũ nu e botezatũ, — scrie W. Schmidt, — se păzescce cu cea mai mare grijă ca să nu fie depărtatũ din casă nici să se pue la pieptulũ altei femeii decât numai la alũ mamei sale, pentru că amëndouẽ acestea aducũ nenorocire.

«Așișderea copiii nebotezați nu se lasă nici când singuri fără ca să li se pue sub perinuță ca scutũ o bucățică de fierũ saũ o mătură contra spiritelorũ rele saũ contra strigelorũ.

(1) Com. de d-lũ Rom. Simu.

(2) Com. de d-lũ B. Iosofũ.

(3) Com. de d-niĩ Rom. Simu, B. Iosofũ și I. Georgescu.

Pentru acésta se 'mpiedică mai cu sémă ca la întórcere spre casă să nu fie într'unú chipú neplăcutú suprinsă de cătră unú copilú uriciosú, adecă de cătră unú monstru. Dacă însă se află unulú ca atare atunci să se bată fără cruțare, până ce spiritulú celú rău saú *striga* nu aduce copilulú furatú iarăși îndērěptú (1).»

Cătú de lățită e credința acésta la Românií din *Transilvania* se póte vedé și din următorulú pasagiú, pre care-lú reproducemú dintr'o poveste întitulată «*Nu minți*» :

«Nu multú după botezulú copilului, când era crăiasa singurá acasă și-și legăna copilulú, întră *zina Ilina* la ea și o întrebă :

— «Spune-mí dreptú : intrat'ai în casa de cătră răsăritú ?
«Ea făcú cu capulú cá nu.

— «Nu ai intratú ?

— «Nu !

«Atunci đina iea copilulú din légănú și se face nevědută.

«Cu cătú fu bucuria de mare la nascerea pruncului, cu atătú fu acum supěrarea mai mare. Vremea însă le schimbă tóte. Peste unú anú are crăiasa altú copilú, mai frumosú decát celú d'întăiú.

«Acum bucuria le era nespúsú de mare ; ospețe peste ospețe, veselii peste veselii, dar odată, când cra iarăși numai crăiasa singurá acasă și-și scálda copilulú, se ivesce *zina Ilina*, pe unde și cum scia ea, și đice crăesei :

— «Fost'ai în casa de cătră răsăritú a palutei mele ?

«Crăiasa iar face din capú, cá nu a fostú.

«Atunci đina iar se face nevědută, ducěndú cu sine și pe acestú copilú.

«Supěrarea acuma nu avea mărgini. Nu se puteau din destulú mira cum și *cine le fură copiii, unulú din légănú și*

(1) Op. cit. p. 26.

altulă din ciupă (scaldă)! Unii curteni își dau cu socotelă, că crăiasă e în legătură cu necuratul și acela-i fură copiii; alții Țiceau, și cu deosebire muierele, că mamonulă a nenorocit' o de s'a făcută crăiasă și că ea îi e dătoare să-i dea lui rodulă pântecelui; alții Țiceau, că e *strigăie* și-și omoră ea copiii, ori îi mănâncă (1).»

În unele părți din *Banată* din Țiua născerii începându înainte și până la botezulă unui pruncă, dacă mama acestuia e singură acasă și avându trebă pe afară, e silită a lăsa copilulă nebotezată singură în casă, pune la căpătăiulă seă o bucăȚică de ori și ce felă de fieră, creȚându, că în absența ei sau a altei persoane ce l'ar păzi, acea bucăȚică de fieră îlă păzesce și feresce, spre a nu se apropiă duhulă celă răă și necurată de dănsulă. Dela timpulă botezării înainte însă pôte rēmăne și singură, căci duhulă celă răă nu se apropie mai multă de dănsulă, fiindă copilulă acum dată în scirea Tatălăi cerescă și avându pe ingerulă seă păzitoră, care-lă păzesce și feresce nu numai de tôte relele, ci și de tôte spiritele cele necurate (2).

Totă așă credă și Romăncele din părțile *OraviȚei*. Acestea încă Țică că, câtă timpă e copilulă nebotezată, nu este bine, ca să se lase singură în odaă, ca nu cum-va necuratulă să-lă fure; dar dacă s'ar întempla să rēmăe singură, este bine să se pună lângă dănsulă ună obiectă de metală, de comună ună cuȚită (3)

În *Ungaria* femeea, după ce a născută, trebuie tare bine să cote de copilă, ca nu cum-va să vie *Pădurăna* și să-lă schimbe cu ală ei, căci mai alesă când dorme copilulă atunci îlă pôte, Dămne feră, mai iute fură, și când se scolă află

(1) I. Popă-Reteganulă, Povești ardelenesci. Partea V. Brașovă 1888, p. 20.

(2) Com. de d-lă I. Popovică.

(3) Aur. Iana, în Familia, an. XXV, p. 483

pe alü *Pădurenii*, care e hidü, peritü, uscatü și përosü până chiar și pe obrazü. Iar dacă femeea are de mersü până la o vecină după ceva saü numai până afară după vre o trëbă óre-și care, atunci trebuie să pue pe pieptulü pruncului, care se află în légănü, mătura dela uşă și fórfecele, căci apoi *Pădurena* nu-lü póte nici cum schimba (1).

În *Moldova* se crede că copilulü micü nu e bine a-lü lăsa singurü în casă, din causă că întră *Necuratulü* în elü; iar dacă se lasă singurü, trebuie să se pună lângă albia lui o mătură orü unü cuțitü (2).

Românii din Bucovina asemenea credü și spunü că înainte de botezü, ba chiar și după acesta până la șése sëptëmâni, nu e bine ca să se lese copilulü singurü în casă fără a i se pune, când e culcatü în covățică saü în légănü, *clescele cele de luatü foculü* saü vătrariulü, orü *mătura* saü alte lucruri de fierü orü de lemnü din casă încruciuș pe légănü, anume ca să nu se pótä apropia spiritele cele necurate de dînsulü.

Intrebuițarea *fierului* ca mijlocü de apërare contra spiritelorü necurate este de origine fórte veche. Ea cra usitată și la *Românii*. Iată ce ne spune în privința acësta naturalistulü Pliniu (XXXIV, 44):

«Fierulü servesce încă și spre alte mijlóce vindecătóre... așa folosesce elü contra vrăjitoriilorü stricacióse atâtü la cei înaintați în vîrstă câtü și la copii, dacă se descrie cu dînsulü împrejurulü lorü unü cercü saü dacă se pórtă o armă (sabie) în prejurulü lorü, mai departe contra spiritelorü nocturne, dacă cuie scóse de pe mausolee se batü în pragulü uşei...»

(1) Com. de d-lü El. Popü.

(2) «Șečetóreă», an. I. Fălticeni 1892, p. 52. — Idem. p. 19: «Când eși din casă și leși copilulü în albie singurü, să puî lângă elü mătura orü unü cuțitü, ca să nu intre Necuratulü în elü.»

Lăsându-se pruncul singur până la șese săptămâni în casă și nepuindă maica sa, chiar și când iese numai până afară sau se repede după ceva la o vecină, nisce *clesce*, *mătură*, *coleșeriū* (melesteū), sau măcarū unū simplu bēțū în crucișū peste lēgănulū său covata, în care e așezatū, atunci vinū spiritele cele necurate la dînsulū, și ce felū de spiritū rēū vine mai întāi la dînsulū, așa lucrēzā și cu prunculū de rēū, adecā unulū e în starea să-lū *muțescă*, altulū să-lū *calicescă*, alū treilea să-lū *schimosescă*, alū patrulea să-lū *strîmbe*, alū cincilea sa-lū *chiorescă*, alū șeselea să-lū *usuce*, alū șeptelea să-lū *nebunescă*, și multe bōle și neputințe potū să-ī causeze.

Mai departe spunū și credū Romāniī din Bucovina că până la șese săptămāni și mai alesū până după botezū nu e nici de cum bine de-a scōte copilulū afarā după apusulū sōrelui, căci și în casulū acesta încă pōte să i se întēple vre-o nenorocire (1).

Totū din acēstā cauzā, până nu iese femeea din casā la șese săptămāni, nu e bine să usce cārpele copilului afarā (2).

Aceeași datinā și credință se aflā și la Romāncele din *Macedonia*.

Iată ce ne spune în privința acēstā d-lū Burada:

«Nici odatā prunculū nu se lasā singurū în odaie; de se întēplā ca muma să mērgā măcar până în odaia de alăturī, atunci ea pune lângā elū o măturā, care ține locū de o persōnā, căci altmintrelea se crede că vine *strigoiiulū* îndatā și-lū schimbā, vēdēndu-lū singurū, sau ilū face *vampirū* (li-liacū).

«Asemenea și hainele copilului nu se lasā în ogradā după ce a sfințitū sōrele, decāt numai după ce a împlinitū

(1) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

unū anū. Se crede că *Zinele*, cari sunt foarte iubitoare de copii mici, aducū bōlă în hainele lorū ca să-ī iee apoi cu ele (1).»

La *Slobođirea femeii din casă* mōșele din *Transilvania* îndătinēză de-a pune copilului aiū și grăū la fașă pentru *deochiū*; iar cānd ese femeea din casă afară, se crede că nu e bine să se ducă nicāiri de acasā, ca să nu se facă copilulū ulițarnicū (2).

În *Moldova* esistă credința, că pe unde umblă o nepōtă fără molifta de 40 de țile, *pe acolo arde pāmîntulū*. De aceea, de cum a născutū și pānă dupā 40 de țile, nu e bine să mērgā la fântānā nicī la vite, că e mare pēcatū. Iar trei țile, dupā ce începe a eși afară, trebuie să iea cociorva în mână, pentru *diochiū*, *ciasū rēū* și alte rele, ca să nu se lipescā de dīnsa (3).

În *Țera-Romānescā* se crede din contrā că, dacā o femeie *leuzā* se uitā pe vre-o cāmpie cu erbā verde, *se va usca acea erbā*. Mai departe se țice, ca și 'n *Moldova*, că nu e bine ca o femeie *leuzā* să se ducā la vre-unū puțū saū fântānā să iea apă, căci luāndū va seca acelū puțū saū fântānā (4).

Totū în *Țera-Romānescā* esistă credința, că nu e bine ca o *leuzā* să se vadā cu alta 40 de țile, căci dacā se vedū le vorū muri prunciū.

Cānd din întēmplare se vedū douē leuze mai nainte de a se împlini 40 de țile, facū schimbū între dīnsele cu ace, și anume: ceea ce are băiatū dā acū cu gāmălie, iar ceea ce are fatā, unulū cu urechī, și pōrtā acestū schimbū pānā ce

(1) Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 44, 45.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) Dict. de Măriuca Nistorū Mălini.

(4) Ionēnū, op. cit. p. 9.

se împlinesc 40 de zile. Acésta se face ca să nu le móră prunci (1).

În *Macedonia* asemenea nu este iertat ă ca o lehusă să vĕdă pre altă lehusă înainte de 40 de zile dela nascere. Dacă se întĕmplă una ca acéstă, lehusele schimbă între ele câte o pâne, pe care după 40 de zile și le dau iarăși îndĕrĕpt ă (2).

O femeie, cât ă timp ă este leuză, de câte ori iese afară, dacă nu i s'ău cetit ă rugăciunile de curățenie, e bine ca să iesa cu dînsa o mătură și un ă cușit ă, ca să se apere contra duhurilor ă rele, căci *îngerul ă nu se p ăte apropia de dînsa s' ă apere, fiind ă spurcată* (3).

Femeea, de care nu se atinge bărbat ă în cele șese sĕptĕmăni de leuzie, când iese la biserică se țice că *«se duce ăia cu mielul ă în gură,»* iar dacă este atinsă *«se duce c ățĕua cu c ățelul ă în gură»* (4).

Ca și la Romăni ă din *Dacia-traiană*, tot ă așa și la cei din *Macedonia*, muma rĕmăne 40 de zile în casă până la bine-cuvîntarea bisericĕi sub cuvînt ă că este *necurată*. Foc ă nu se împrumută la vecini ă din casa, unde este lĕuză, în aceste 40 de zile; în acea casă nu se c ăntă, nu se j ăcă în timpul ă lĕuziei; și un ă străin ă ce ar ă intra n ăoțtea în casă, este îndătorat ă să pășĕscă peste un ă tăciune de foc ă ce se aduce înadins ă în tipsisie (5).

Dacă o femeie a *perdut ă* copilul ă, atunci preotul ă nu se duce de fel ă la dînsa acasă ca să facă *slobod ăirea casei*, nu sfințĕsce apă, nici nu cetĕsce rugăciunile, ce se cetĕsc ă unei femei care a născut ă prunc ă vi ă; ci femeea respectivă merge

(1) Ionĕn ă, op. cit. p. 10.

(2) Burada, Obiceiurile la nascera copiilor ă în Macedonia, în op. cit. p. 46.

(3) Ionĕn ă, op. cit. p. 14.

(4) Ionĕn ă, op. cit. p. 15.

(5) Bolintinĕn ă, Călĕtorii la Romăni ă din Macedonia, Bucureșci 1863, p. 89.

singură la dînsul de-î cetesce, și anume numai o singură rugăciune *pentru iertarea păcatelor, pentru însănătoșare, pentru ferirea de totu meșteșugul diavolului și pentru curățirea de totă spurcăciunea.*

În fine, aici e locul de-a aminti încă și aceea, că mōșa trebuie să caute ca femeea, care a născutū, pînă a treia și dela nascere, să nască numai decăt și *locul* sau *casa*, în care s'a aflatū copilulū, căci numai de la nascerea acestuia atărnă sănătatea bolnavei.

Când femeea bolnavă nu póte pînă a treia și să nască loculū, atunci, ca să nu i se întēple vre-unū rēū, mōșa o aburesce cu ovēsū, cu coji de cēpă, și o légă cu ovēsū fiertū la mijlocū (1).

(1) Dict. de Mariuca Ursaca din Dorna.

IX.

R O D I N I I.

După *slobođirea casei* și *însemnarea pruncului* său, unde este acésta îndătinatū de-a se face nemijlocitū după nascere, apoi nu multū după ce a adusū mōșa apă sfințită dela preotulū și a stropitū cu dinsa pre nepōtă și casa, lășindu-se scirea prin satū, că cutare femee a născutū, începū a veni una câte una vecinele și prietenele, dar mai cu sémă femeile, ce sunt mai de aprōpe înrudite, precum: surorile, cumnatele, cuscrele, nănașele, cumetrele, finele, precum și alte femeī cunoscute, la casa nepōtei, ca s'o vadă, să-ī ureze și să-ī aducă fie-care, după voință și putere, câte unulū său și mai multe daruri, numai să nu vie cu mâna gólă.

Darurile, cari se aducū la acéstă ocașiune și cari în Bucovina se numescū *rodinī* sing. *rodinū*, în Moldova *rodine* (1), în Transilvania *poclonū* (2) și *ploconū* (3), iar în Banatū *cin-*

(1) A. Lambrior, «Conv. lit.» an. IX, p. 2, — Com. de mai multe Romānce dīn comuna Mălinī.

(2) Com. de d-lū I. Georgescu.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

stă și *crăvașii* (1), constau în prima linie din diferite bucate gustose, precum: *zamă de găină, găini fripte, plăcinte, vèrzări, scoverze* (lipii, clătite), *chiroște* sau *colțunași, gălusce, plachit, dumatică cu vin, chisaliță din vin, grâu cu miere*; din fructe: *brânză cu smântână* sau *samachișă, unt, ouă, lapte, carne, puș de găină, găini*; din pâine: *pâine, bulci* sau *jemne, turte dulci, făină de grâu sau de păpușoi*; din fructe: *smochine, strofide, mere, pere, pome, povirlă, pómă de vie, nucă, jaguri de miere* sau *zahăr* etc. și în fine: *pânză, ștergare* de îmbrobodit, *scutece*, precum și multe alte lucruri trebuincose mai ales pentru copilul nou-născut.

Tot la această ocaziune unele mai aduc încă și câte un șip de rachiu fiert cu miere sau cu zahăr și o bucățică de sare. Vin însă nu aduce nici una, pentru că acesta, turburându liniștea din năuntru a omului, lesne ar pute să strice nepoței (2), și acesta pentru orî ce în lume nu ar voi să i se întemple.

Rodini sau mai bine zis *aducerea rodinilor*, care se exprimă prin *a se duce* și *a merge în rodini* sau *în rodine*, duréză în cele mai multe părți din țiu în care s'a născut copilul și până după botezul acestuia. După ce se botéză, nime nu mai merge în rodini.

În tot restimpul dela nascere și până la botez nu e mai nici o singură ți, în care să nu vie una sau mai multe femei în rodini.

Tot odată e de însemnat încă și aceea, că Românele îndătinéză a merge în rodini nu numai la acelea, cu cari sunt înnemurite, ci și la cele străine, și avutele nu numai la cea de séma lor, ci și la cea mai sërmană, numai Române să fie.

(1) Com. de d-lu I. Popovič.

(2) În Bucovina și Transilvania, com. de Rom. Simu.

În casulă din urmă, într'ună sată cu ómeni bunī și dar-nici, adese-orī copiii unui omă nevoieășă aă de tóte; astă-felă că cu ocasiunea căpătării unui noă frășioră saă sorióre tră-escă, cum đice Românulă, ca și în stinulă lui Dumneđeă, ne maī sciindă prin vr'ó 3—7 đile ce e fómea.

După ce aă sosită la starea locului, pune fie-care femeie rodinulă adusă lângă nepótă și anume saă lângă capulă ace-
steia, saă la picioréle pătului, și atingéndu-o cu mâna đice :

— Dumneđeă să te rădice! . . . Dumneđeă să te'ntă-
réscă! . . . Dumneđeă să-ți dee brațe pline! . . .

Saă așa:

*Ceremonial
social*

Bine v'amă găsită!
Intr'ună cíasă bună cu norocă!
Și totă bine să vă fie
De-acum și până 'n vecie.
Dar cu ce vă lăudați:
Cu fete orī cu feciorī?
Șă vă trăiască odrasla
Intru mulți anī fericiți.
S'ajungeți s'ó botezați
Și s'ó cununați! (1)

Apoi, întorcéndu-se spre copilă și dorindu-i și acestuia
crescere ușoră, viață îndelungată, sănătate, minte și norocă,
stupesce asupra lui đicéndă: «*să nu-ı fie de diochiă* »

Móșă saă și altă femeie, care stă deobște lângă nepótă,
primesce darurile aduse și, după ce le pune într'ună locă
anumită, scóte dintr'ună dulapă saă de pe ună blidariă ună
șipă cu rachiă și cinstesce pre fie-care femeie care a venită
în rodină câte c'ună pahară saă două de rachiă, dându-i în
același timpă și ceva de gustare.

Dacă nepóta e sërmană și nu e 'n stare să primescă pre

(1) Com. de d-lă V. Turturénă, preotă.

femeea ce i-a adusă daruri cu ceva dela sine, atunci mōșă o primesce și cinstesce cu cele ce i-a adusă ea.

Femeea, primindă paharul în mână, trebuie numai decăt să-lă cinstescă de bine, căci numai așa póte fi copilulă *curatū*, pe când din contră copilulă devine *mucosū* pentru tótă viața sa. Unū stropū însă totuși trebuie lă-lă lese pe fundū, ca să aibă ce arunca jos, căci așa e bine! (1)

Cele mai multe femei, după unū paharū douē de cinste și mai cu sémă dacā vinū una câte una pe rëndū, luându-și rēmasū bunū, se ducū pe acasă.

Dacā din întēmplare s'au adunatū mai multe femei de-odată, atunci, mai alesū în *Moldova*, după ce a uratū fie-care la vremea sosirei sale sănătate nepótei și veacū lungū cu norocū copilului, se punū la *cinste și totū* îndesândū paharele de rachiū îndulcitū cu miere își deșchidū din vorbă în vorbă tótă inima. Ieău mai întâi prilejū de vorbă dela nisce stative (resboiū) ce zacū în casă, saū dela nisce ghe-me, ce staū pe córdă, orī dela o furcă ce stă zăhăitā pe hornū de când gazda este bolnavă, și apoi grăesce fie-care de pânzele și gospodăria sa, în vreme ce paharele se totū umplu și se deșertā, și sănătățile mergū după obiceiū. Cārma tótă a acestei mici ceremonii o are viitórea nănașă, cumătra lehuzei, care de obiceiū este nuna cea mare. Câte prietenii nu se légă și se înțrescū cu asemenea prilejuri!

Dar vremea întărđie și bărbații au să vină dela móră, dela pădure, din târgū saū dela câmpū; una mai grijilie le vestesce acésa și atunci se deschide vorba despre apriga purtare și chiar nāsălnicia bărbaților. Fie care đice câte ceva despre alū seū: pe când unele își spunū năcazurile și viața chinuită, altele se plângū, că de când s'au măritatū, bărbatulū nici măcarū le-a pomenitū că-ī sunt negri ochii;

(1) Datina Romānilorū din Crasna și Calafindesci.

iar altele mai ascunse la inimă, cu tótă puterea rachiului, răspundă oftând: «bărbații ca bărbații, și mai bine și mai rău, așa-î la gospodărie!»

Negurile serei începă a se vërșa și femeile se rădică și, luându-și ȃiua bună dela lehză, dau *somnă copilului* și iesă mai întrebându odată: *pe cândă botezulă?* (1)

În *Transilvania*, cum a născută nevasta în pace, némurile și vecinele mergă de o feliicită, dar, ca și cele din Bucovina și Moldova, nu mergă cu mâna gólă, nu facă visită ca dómnele, pe $\frac{1}{4}$ de óră, ci o caută totă mereu, adesea se întâlnescă câte 2—4 de-odată în casa noiei mame. Una îi aduce ună puiuță friptă, alta nisce plăcintuțe numai cu lapte și cu ouă frămîntate, alta o lécă de bătură bună îndulciată cu miere de stupă ori cu zăhară, alta tăiței de găină și așa mai departe, dar nimeni nu vine la ea cu mâna gólă.

Care cum vine își descopere cu vorbe prietenesă bucuria, că a scăpată Dumneđeu în pace pre noua mamă de durerile nascerii.

Și aceste visite țină în *Transilvania* șese săptămâni, în care timpă adecă mama română nu-î iertată să iasă din casă (2).

În *Banată* din contră este datină că *baba*, adecă móșa, după ce a rădicată copilulă și a căutată cu cea mai mare luare de sémă de nepótă ca aceștea să nu i se întemple nimică, și după ce i-a adusă *molifă*, adecă apă sfințită dela preotulă, se duce la dînsa acasă ca să-î áducă și ceva de mâncare și de bétut, precum : pogace albă, supă bună, friptură, și aluatură gătite cu bună gustă, apoi póme, mere pere, struguri și o sticlă de *rachiú* de prune.

Aducerea acestoră mâncări și bétură, numite *cinste* saú

(1) A. Lambrior, în op. cit. p. 2—3.

(2) «Gazeta *Transilvaniei*» an. LIV. Brașovă 1891. No. 32 în «Foiletonă».

crăvaiu, se face în Banatū de douē orī pe ȕi în cele trei dīle după nascere (1).

În fine, totū cam astū-felū de darurī ducū nepōteī după nascere și Romāncele din *Ungaria* (2), precum și cele din *Macedonia*.

«A doua ȕi după nascere, — scrie d-lū T. T. Burada, cu privire la Romānīi din Macedonia, — rudele începū a vīsītā pre leuzā; nimenī nu întrā sā o vadā, cu māna gōlā, i se duce ca darū *simitā* saū gogōse cu untū-de-lemnū numite *tigāni*, pilafū, vinū roșīū într'o sticlā acoperitā cu unū testimelū coloratū, și altele de ale māncārīi, pentru ca le-husa sā aibā multū lapte, căci nu se aflā ca o mamā sā-și dea copilulū la doicā sā-lū alāpteze; simita se pune pe per-na lehuseī ȕicēndu-ī: «*aistu pușinū lucru ti laptele a űic-luī*» (3) = acestū pușinū lucru pentru laptele micuțului. Dacă noulū-nāscutū e bāiatū, i se mai ȕice: «*s'banēzā, s'gione mare, nunta ș'liu macam, curuna ș'liu bașām*» = sā trā-escā, sā fie mare, voinicū, sā māncāmū la nuntā, sā-ī sārutāmū cununia; iar de este fatā se ȕice: «*s'banēzā pārințīi, s'banēzā și nuna cu tihie, și la feciorū s'șinim*» (4) = sā trāiascā pārințīi, sā trāiascā și nașā cu norocū, și la bāiatū sā venimū! (5)

În scurtū ȕisū *Rodiniī* sunt pretutindene usitați.

Afarā de cele înșirate pānā aicii trebue sā mai amintimū încā și aceea că femeile bētrāne din *Macedonia*, cānd întrā în casa lehuseī, îndātinēzā ca sā-ī spunā încetișorū: «*mașā-*

(1) Com de d-lū I. Popovič.

(2) Com. de d-lū Aurelū Chintoanū.

(3) ű = gn italiennesce.

(4) Punemū γ grecescū pentru a reproduce cu fidelitate sunetulū particularū macedonēnū, care nu pōte fi reprodușū cu o literā romānā.

(5) Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 42—43.

la», apoi tare: «*ghine că dește Dumneșeș că făceși cu ușurereșă*» — bine că dește Dumneșeș că făcuși cu ușurinșă!

Când cei ce aș venitș ca să vadă pre lehusă se retragș pe la casele lorș, lehusa nu le dă mâna nici le șice după obiceiș: *închindciunș a casă saș ursea cu sãnătate* (poftimș cu sãnătate), ci tace, acésta ca să nu se ducă laptele cu cei ce aș venitș s'ó vadă (1).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorș, in op. cit. p. 40—41.

X.

L Á P T A R E A .

Româncele de pretutindene, după câtă sciă eă până acuma, nu îndătinăză a da copiiloră noă-născuți îndată după nascere de suptă, ci abia a treia saă a patra đi, adecă până după trecerea *Ursitoriloră*, când le-a venită laptele, căci adese oră se întemplă că celoră mai multe mame nu le vine laptele până după a treia đi și anume după ce le-a scăldată mōșă. Până atunci copiii se nutrescă cu lapte de vacă rărită cu puțină apă și îndulcită cu zahără.

Unele mōșe din *Bucovina* daă pruncului noă-născută întâia oră să sugă printr'ă petecuță curată *lapte acru*, anume ca să fie iute, sprintenă, să nu fie desmierdată și gingașă la mâncare, să-ă priescă oră și ce telă de bucate, și abia după aceea prindă a-ă da lapte dulce. Totă așa facă mai pe urmă și mamele, cară aă puțină lapte. Acelea ieaă zahără saă franzolă muiată în lapte dulce și, puind'ă într'ă petecuță curată, o daă copilului de suptă.

A treia đi, când copilulă pōte să fie *aplecată*, se cade că mă-sa să-ă deă mai întâi țiga de suptă, iar nu altă fe-

mee, ca *în viața lui să nu atârne de la bucdura altuia* (1). Atunci, înfășindă mōșa copilulă câtă se pōte de curatū și așezându-i-lū la pieptū, mama scurge mai întâi laptele celū rēū din țite, se spală apoi cu aghiasmă, și abia după aceea îi dă să sugă (2).

În același timpū însă trebuie tare bine să iee sēma ca de astă dată dându-i de suptū să nu-lū ție pe mâna stângă, nici să nu-lū lăpteze din țifa stângă, căci tōtă viața lui va fi apoi *stângaciū*; ci să-lū ție pe mâna dréptă și să-i dea de suptū din țifa dréptă, căci în casulū acesta îi va fi îndă-mână a lucra tōte lucrurile cu mâna dréptă, iar nu cu stânga, ceea ce causēză o mare neplăcere și disgustū persōnelorū, cari vinū în atingere cu unū omū stângaciū, care tōte trebile le înplinesce totū numai cu mâna stângă (3).

Dacă însă nici până a treia și nu i-a sositū mamei laptele, și fiindū temere ca nu cum-va să se bolnăvescă copilulū, atunci mōșa chēmă pre o femeie cu copilū micū din apropiere și mai cu sēmă pre una, care e înrudită cu mama saū tatălū copilulū, ca aceea să-i dee de suptū. Femeea respectivă însă trebuie să fie mai nainte de tōte *curată*, apoi harnică și cu minte (4), și când iea copilulū în brațe spre a-i da să sugă să-lū pue pe mâna dréptă și să-i dee de suptū din țifa dréptă din aceeași causă, care s'a amintitū mai sus (5).

Aducēndu-se o femeie ca să lăpteze copilulū micū, tatălū acestuia, mōșa, saū cine este, caută s'o hrănēscă și s'o cin-

(1) Ioncū, op. cit. p. 9, și com. de d-lū I. Popovici.

(2) În Bucovina și Moldova, com. de mai multe Romānce din comuna Mălini.

(3) Com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū, proprietarū în Mahala, și I. Popovici, invēțătorū în Opațița.

(4) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(5) Com. de d-niū Ionică alū lui Iordachi Isacū și I. Popovici.

stéscă cum se cuvine, ca copilul să se sature de grabă și să nu umble după mâncare (1).

Femeile, cari alăpteză copiii și li se umflă vre o țiță, din care causă simt durere, e bine să se ducă la latrină și să le stórcă în ea ȓicéndu: «*La ce ai poftitú, aici gádeseci,*» căci îi va trece; sau să caute prin sare pisată nouă peri și să-i pună în apă și să-i bea (2).

Se întémpă nu o dată că la unele femei le vine cu multú mai de grabă laptele decât la altele. In casulú acesta, neputéndu copilulú sugé totú laptele câtú se strínge, fiindú prea slabú spre acésta, nu numai că *li se bolohánescú ȓátele*, ci de multe orí capétá și *frigurí de lapte*. Decí móșa, sciindú prea bine că *frigurile de lapte* sunt fórte periculóse, nu aștéptá páná ce vorú învechi, ci cautá din bună vreme ca să le depárteze.

Intre multe alte mijlóce, ce le întrebuițezá móșa spre depártarea frigurilorú acestora, e și urmátoriulú descántečú:

Iea unú oú, ilú sparge la capulú celú mai grosú, în care scui pá bolnava, și táindú din fie-care unghie atátú dela mání câtú și dela degetele peciórelorú, pune câte unú dárabelú în elú.

Iea apoi unú *ițú* párásitú mésuratú după mărimea bolnavei, ilú face *motchița* (3) și-lú pune peste spártura de oú.

Apoi luándú unú firú de máturá cu care mestecándú în oú ȓice:

«Cum se máturá gunoiulú din casá, așa să se máture florile, tremurile, frigurile dela N.»

Dupá tóte acestea, luándú oulú, ilú duce la o *proptá* de gardú și íngropándu lú ȓice:

(1) Sevastos, Călétorii, p. 46.

(2) Ionénú, op. cit. p. 23.

(3) L'aduná pe degete.

Când din ăstü oă puiu va mai înviã,
După cloțã o plecã.
Și cloța orü plecã,
Și demâncare le-o dã
Și puii orü mâncã,
Cu picióre orü umblã,
Cu ochiï orü vedé,
Cu aripï orü sburã,
Atunci să mai vinã frigurile,
Fiorile,
Tremurile
Dela (cutare).

Itulü ilü duce și-lü pune unde se despartü drumurile, și
dice:

Cum se despartü drumurile,
Așa să se despartã de N. fiorile,
Tremurile
Și tôte frigurile! (1)

Maï departe e de amintitü încã și aceea cã, după cre-
dința poporului, e bine ca în cea dintâiü Duminecã dela
nascerea unuï copilü, să-i dea mã-sa țîțã pe pragulü ușei, ca
sã nu capete arțagü la plânsü (2).

Iar în cele șese sêptemâni dintâiü nu e bine să ședã cine-
va, maï alesü bărbatü, pe patulü în care e copilulü și pe
așternutulü mamei sale, cãci dacã șede, femeii i se umflã țîțele
și i se ia laptele (3).

Din contrã, când vine o femeie ce are încã copilü micü în
casã, trebuie numãi decãt să mulgã țîțã pe copilulü de casã

(1) Aurelă Iana. «Din credințele la nasceri», în «Familia» an. XXV. Oradia-
mare 1889, No. 51, p. 604.

(2) Ionénu, op. cit. p. 16.

(3) Com. de d-niï Rom. Simu, și B. Iosofü.

saŭ pe așternutulŭ nepótei, ceea ce în semnheză că-i lasă lapte (1).

În timpulŭ câtŭ unŭ copilŭ sugă, femeea ce-lŭ alăpteză, *să nu bea apă*, căci iea copilulŭ vântŭ în nasŭ (2).

Iar dacă-i dă țifă cu mânilor pline de aluatŭ, capetă frasă (3).

Când unei femeii, care alăpteză vre-unŭ copilŭ, îi vine țifă și curge singură, se crede că copilulŭ ce alăpteză doresce țifă și trebuie să-i dea (4).

Dacă unei femeii până la trei zile nu-i vine țifă, *este semnŭ că nu-i va trăi prunculŭ* (5).

Dacă unei femeii, din nebăgare de sémă cu apa ce-a beut'o, i s'a întâmplatŭ să bea și vre-unŭ pērŭ, atunci capetă morbulŭ numitŭ *astuparea țifei* (6).

În *Macedonia* prima alăptare se face după ce aŭ trecutŭ 24 de ore, și se potrivește ca să fie odată cu răsăritulŭ sórelui, punându-se atuncŭ pe capulŭ lehusei o sită și înăuntru o pâne, pentru ca să aibă multŭ lapte; câte odată se trece gurguiulŭ printr'o verigă, lăsându astŭ-felŭ să sugă prunculŭ, apoi se rupe o bucățică din pânea ce a fostŭ pe capulŭ lehusei și muind'o în vinŭ, i-o dă să o mănânce.

Din odaia lehusei, după asfințitulŭ sórelui, nu se scóte nici lumînare aprinsă, nici cărbuni aprinși și nici vr'unŭ altŭ obiectŭ, căci se crede că dacă s'ar face astŭ-felŭ, acesta ar atrage după sine pierderea lăptelui lehusei (7).

(1) Com. de d-niŭ Rom. Simu, și B. Iosofŭ: Dacă pe cea ce a născutŭ o cercețeză în timpulŭ acela câtŭ stă în casă (40 zile) altă muiere, ce încă lăpteză unŭ prunculŭ, și dacă acesta nu mulge lapte pe așternutulŭ născutei de curându, îi duce țifă la acesta, ce a cercetat'o.

(2) Ionénu, op. cit. p. 15.

(3) Com. de d-lŭ Rom. Simu.

(4) Ionénu, op. cit. p. 24

(5) Ionénu, op. cit. p. 8.

(6) Com. de d-lŭ Elia Popŭ.

(7) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ în Macedonia, în op. cit. p. 43.

În *Bucovina* din contră există credința, că până ce nu se botéză copilul nou-născut, nu e bine de a se da nici un lucru din casă; de aceea, ca nou-născutul, trăind, să se fie de casă. Dacă se dă ceva din casă, atunci copilul respectiv tótă vieța lui e numai óspe acasă, numai pe drumuri și prin sat trăesce (1).

Mai departe este datină la Români din Macedonia să se păzescă ca nu cum-va perdelele de la ferești să fie rădicate, pentru ca lehuza să nu vadă lumină la vr'o altă casă, căci atunci îi fuge laptele.

Asemenea nu se lasă lehuza singură în casă până ce nu se botéză copilul, nici nu póte nimene intra la dînsa după ce s'a culcat. Iar înainte de culcare se acoperă oglinzile cu prosópe, apoi se afumă cu tãmâe și se închid uşile; acésta se face până la 40 de zile dela nascerea pruncului.

Lehusa nici odată nu dă cu mâna sa vr'unu obiectu sa parale, căci se crede că-și dă laptele (2).

În *Térra-Románescă* femeile, ce nu au lapte, ieaú pásatú cu sémîntă de măraru și ferbându-le, beaú zama ce iese dintr'insele; saú ieaú mazere cu rădăcină de pătrunjel și rosmarin și flóre de nucșoră, facú ciorbă dintr'insele, și în tótă vremea o mánăncă nelipsit, pe lângă altele ce mai au gust (3).

În fine, credú Români din unele părți ale *Bucovinei* că dacă un copil móre îndată după nascere, fără de a gusta țîța mîne-sa (mă-sii), acela numai dacă i s'a rostit formula botezului se face ínger (4).

De se întemplă să fugă laptete dela lehuza, atunci se toc-

(1) Com. de d-lú Ionică alú lui Iordachi Isacú.

(2) Burada, Obiceiurile la nascere, op. cit. p. 43.

(3) Lupașcu, op. cit. p. 62.

(4) Com. de d-lú Ionică alú lui Iordachi Isacú.

mesce unū omū, ca să iea turta ce a fostū făcută pentru *cașmete* (ursite), s'o înmóie în apă curgătoare sau într'o fântână, și după aceea s'o dea lehusei s'o mănânce, pentru ca să-i vie laptele (1).

Româncele din *Transilvania* din contră, dacă își perdū laptele, facū o gaură în loculū acela unde a născutū, varsă puțină apă într'insa, și apoi bëndū cu o țevă apă din gaura aceea, credū că capătă iarăși laptele îndērēptū.

Mai departe, dacă o femeie își perde laptele, este datină totū în *Transilvania*, că iea o fâlie de pâne se duce și se pune din jos de roșile morii, ține pânea acolo unde stro-pesce róta învêrtindu-se și apoi, mîncândū acea fâlie de pâne, crede că capătă iarăși laptele la locū (2).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū in Macedonia, in op. cit. p. 46.

(2) Com. de d-lū B. Iosofū.

XI.

U R S I T Ó R E L E.

Ursitórele, numite altmintrelea și *Ursite*, iar la Români din *Macedonia*, *mire*, *albe*, *hărăsite* și *cașmete*, sunt trei *fete* sau mai bine zisă trei *ține* (1), cari, după credința unora, vină, ca să croască *ursita* copilului nou-născut (2), totdeauna în săptămâna în care s'a născut un copil, în nopțile fără de soț, adică: a treia (3), a cincea și a șaptea

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor în Macedonia, în op. cit. p. 44: «Aceste *trei mire*, numite și *albele* sau *hărăsitele* sau și *cașmetele* (ursitele), se crede că sunt trei fete mari sau neveste îmbrăcate în alb, cari stau prin grădină sau pe sub streșina casei, iar noptea se primă și prin ogradă; de aceea este obiceiul că, dacă cine-va iese noptea din casă, să se ducă prin ogradă, trebuie numai decât să tușescă și să-și facă cruce, dicându vre-o rugăciune, *Tatăl nostru* sau *Sfinte Dumnezeule*, acesta pentru ca să audă cele *trei mire* și să se ferescă, ca nu cum-va să fie călcate în picior, ceea ce ar fi mare păcat.»

(2) Wlilocki, op. cit. p. 9: «In aceste șese săptămâni a *opta noapte* după nascere e de mare însemnătate pentru totă familia, pentru că în această noapte vină cele trei *Ursite* în casă și hotărăscă sôrtea nou-născutului.»

(3) Frâncu, op. cit. p. 148. — Ionenu, op. cit. p. 15. — Laurianu și Masimă, Dict. limb. rom. II, 543. — I. Slavici, Die Romänen in Ungarn, Siebenbürgen

nópte (1); după a altora însă în cele trei nopți dintâi după nascere (2), și cu deosebire în cea dintâiu (3); 'și iarăși după a altora abia într'a opta nópte.

Maî nainte însă de a porni, a veni și a croi sórtea se sfătuescú asupra *urselei* copilului. Cea maî bătrână întrébă pre cele-lalte: ce sórte să-î croéscă? Cele douë maî tinere respundú să-î croéscă bine. Ea însă ursesce după cum a fostú mulțămită saú nu, adecă bine saú răú, đicéndú: «*să aibă traiulú meú din (cutare) đí și somnulú meú din (cutare) nópte.*» Cele-lalte douë, sciindú prea bine că în aceea đí și nópte ea n'a fostú mulțămită, o rógă să fie milósă (4).

După ce s'aú înțelesú în privința *Urselei*, se pornescú tustrele la casa unde se află copilulú nou-născutú ca să-î urséscă.

În timpurile vechi, pe când ómenii erau maî buní, maî drepti și maî priincioși, și nu așa de răi, invidioși și pécătoși ca în điaua de astăđi, se đice că mulți le vedeaú când vinú și le audiaú cum ursescú, cu deosebire însă móșele, cari priveghiaú pre copiii nou-născuți precum și pre mamele acestora (5).

În timpurile de față însă nu se maî arată nici nu maî spunú nimérui nimicú, pentru că móșele precum și alte per-

und der Bukovina, Viena 1881. p. 167. — «Țera nouă», an. III. p. 445: «Dar veni điaua *Ursitorilorú*, adecă la trei đile după nascere, la mieđulú nopții venirá să dea hotărire de ceea ce are să pătéscă copilulú, când o să ajungă omú.»

(1) Fráncu op. cit., p. 148.

(2) «Țera nouă», an. II. Bucuresci 1886. p. 250. — Bolintinénu, Călătorii în Macedonia, p. 89: «Ca și țeranii noștri din Principate, Románii Macedoní aú *Ursitorile*. Trei đile dela nascere, credú că trei femeí spirite vinú în casa unde s'a născutú prunculú și ținú sfatú la căpétaiulú légánului despre a lui ursită.»

(3) Șeđetőrea, redact. de Ios. Vulcanú, an. II. p. 26.

(4) Fráncu, op. cit. p. 148.

(5) Com. de d-lú I. Georgescu. — «Țera nouă», an. III. p. 444: «Pe când lumea bună era și ursitórele le audia.»

sóne din timpurile trecute cari le vędură și le auđiră, au destăinuitú tóte secretele lorú, și de aceea acum se ferescú de urechile lumii și cu atátú mai multú de ochii sęi. Afară de acęsta nicı nu e bine ca omulú sǎ-și scie înainte *ursita* sa, cǎci atunci, dupǎ cum spune unú cǎntecú din Bucovina:

De-ar sci omulú ce-arú pǎți,
De 'nainte s'ar feri,
saú :
De-ar sci omulú ce-ar pǎți,
Nici din casǎ n'ar eși.

Și de-órece în timpulú de faǎ nime nu scie nicı nu vede, când sosescú *ursitórele*, pentru cǎ ele vinú de regulǎ pe la mieđulú noptii, când toți cei din casǎ dormú, și anume cǎtú se póte de incetișorú și vorbescú șoptindú (1); de-aceea, dupǎ credința Románilorú din unele pǎrți ale *Țerel-Románesci*, e bine, când unú copilú se nasce și când se presupune cǎ aparú ursitórele la feréstrǎ sǎ se ținǎ ușile și ferestrele deschise, și sǎ fie cea mai mare liniște în timpulú facerii (2).

Asemenea e bine ca optú đile dela nascerea unui copilú pǎrinții lui sǎ fie totú veseli, iar nu triști, cǎci dacǎ sunt triști, se'ntristézǎ și ursitórele, și cum vorú fi ele în acele optú đile, așa va fi apoi și copilulú în viétǎ (3).

Mai departe fiindú ursitórele adese orı fórtē tonatice și supǎrǎcióse, Románcele cautǎ din cu bunǎ vreme tóte chipurile și mijlócele cum le-arú puté mai bine íntra ín voe,

(1) Com. de d-lú G. Tomoiagǎ.

(2) Ionénu, op. cit. p. 8.

(3) Ionénu, op. cit. p. 11. — Negoescu, Credințe pop. publ. în «Lumina pentru toți», an. III. Bucuresci 1888. p. 473: «Nu este bine ca pǎrinții copilulú, în cele dintái optú đile sǎ fie triști, pentru cǎ scǎrbescú Uristórele și, cum vorú fi ele atunci, așa va fi și noulú-nǎscutú.»

ca să ursescă noŭ-născutului copilŭ o vieță îndelungată, bună, senină, liniștită și fericită.

Așa în unele părți ale *Transilvaniei* nemijlocitŭ după ce a început femeea a se trudi de nascere, mōșa pune pe masă unŭ cotŭ de pânză nouă, fină și curată, iar pe pânză unŭ blidŭ plinŭ cu fărină cernută de grău; apoi, sare, pâne, unŭ caerŭ de lână și unŭ deceriŭ. Tōte obiectele acestea trebuie să rămăe trei țile și trei nopți pe masă. Când se'mplinescŭ trei țile dela nascere se vede pe fărină urma ursitōrelorŭ. Dacă în restimpulŭ acestorŭ trei țile, câtŭ umblă ursitōrele, nu află acestŭ darŭ, se supără și ursescŭ ca noŭ-născutulŭ copilŭ să n'aibă nimicŭ în vieța sa (1).

În alte părți totŭ din *Transilvania* se punŭ asemenea pe masă, care e frumosŭ și curatŭ așternută, trei talgere cu grău fiertŭ, trei pahare cu apă și trei cu untŭ-de-lemnŭ, iar într'o scăfiță o sumă anumită de bani, anume ca prin acēsta să le despue bine. Apa, după credința poporului, însemneză vieță, iar untulŭ de lemnŭ, avuție. Și acum, pe când membrii familiei, stândŭ într'o anumită depărtare de masă, murmură unele rugăciuni, pe atunci mōșa, cum se apropie miezulŭ nopții, prinde a lauda bunătatea și puterea ursitōrelorŭ printr'unŭ cântecŭ, care se numesce « *Cânteculŭ ursitelorŭ* (2). »

În *Banatŭ* în sēra a treia după nascere, când, după credința Românilorŭ din acēstă țēră, vinŭ *ursitorile* ca să ursescă sortea prunculuiŭ noŭ-născutŭ, pune mōșa la capulŭ copiluluiŭ o *pogace* făcută din făină de grău curatŭ, iar deasupra pe *pogace* trei cruceri (3), apoi o oglindă, unŭ pieptene și

(1) Com de d-lŭ Rom. Simu.

(2) Slavici, op. cit. p. 167.— Wlislöcki, op. cit. p. 9—10.

(3) Dacă pune numai unŭ singurŭ cruceriŭ, atunci *ursitorile* începŭ a se sfădi, alŭ cărei din ele să fie cruceriulŭ, și așa sfădindu-se ursescŭ copiluluiŭ vieță rea. Însă dacă sunt 3 cr. atunci fie-care ursitōre își iea cruceriulŭ sēu și îndestulându-se cu acēsta ursescŭ copiluluiŭ bine.

o lingură cu untură; anume ca, viindă ursitorile, să aibă fie-care câte ună cruceriă de cheltuielă, apoi ce mânca, în ce se căuta și cu ce se pieptăna. Totă atunci mai pune ea de-asupra pogacei încă și o păreche de *brăcirî* nouă.

Adoua și de dimineță mōșa încinge cu brăcirile pre nepōtă, iar pogacea, untura și cruceriă îi duce și-î dă porcarului satului său altui păstoră sătescū ce trece pe stradă și mână vitele la pășune, și anume: pogacea ca s'ō mănânce, cu untura să se ungă pe capă, iar pre cei trei cruceriă să-și cumpere ceva (1).

În alte părți totă din *Banată* mōșa pregătesce în spre sēra a treia după nascere o cină, numită *cina* sau *cinișōra ursitoriloră*, în următorulă chipă:

Iea cam pe timpulă când e sōrele la chindie, o *sīnie* (2), și o acopere cu o bucată de pânză curată și ne mai purtată. Împrejurulă sīniei pune nisce *brăcirî noi*, iar la mijloculă ei ună *blidașelă* curată, în care tōrnă de 3 oră câte 3 mână de făină de grău cernută prin o sită dēsă; de-asupra făinei pune o lingură nouă cu sare și alta cu untă și ună pahară nouă și curată cu apă de isvoră neîncepută, adecă din care n'a bēută nime. Prinde apoi 3 lumini de cēră de tōrtele blidașelului, iar împrejurulă lui pune totă felulă de cereale precum: grău, cucuruză, pasule, etc.

După ce a pregătită tōte acestea, mēsură statulă pruncului nou-născută cu trei fire de mătasă roșie pre cari le înfășură apoi împrejurulă paharului cu apă de pe sīnie.

Fiindă astă-felă sīnia — masa — preparată o pune la capulă nepōtei și a nou-născutului său nepoțelă, aprinde cele trei lumini de cēră de pe tōrtele blidașelului, face de trei oră cruce și apoi se rōgă mai de multe oră cătră Dumneșeu

(1) Com. de d-lă Iocănă Popovică, învțătoră.

(2) *Sīnie* se numesc o masă rotundă de lemnă cam de ună metru în diametru de mară și făcută de ștrugară.

și cătră precurata fecióră Maria ca să trimită ursitorile, clicëndũ:

Dómne, Dumneđeule !
Trimite ursitorile,
Să vină tóte voióse,
Voióse și bucuróse,
La sînie să gustéscă
Lui N. bine se 'mpărțéscă (1)
N. puținelũ să muncéscă
Și multũ bine să trăéscă! etc.

După rostirea cuvintelorũ acestora lasă sînia să stee peste nópte acolo, unde a pus'o dimpreună cu tóte cele ce le-au așezatũ pe dînsa, iar părinții noũ-născutului dimpreună cu móșa grijescũ ca să vadă ce vorũ visa.

Máne ȓi, după revêrsatulũ zorilorũ, vine móșa cu trei fetițe de vîrstă pânã la șépte anĩ, cãrora le împărțesce tóte lucrurile de pe sînie, orĩ numai unele mîncãri copilãresci, precum: mere, pere, nucĩ, etc.; iar cele-lalte, luându-le și ducêndu-le la sine acasã, le mănâncã ea cu casnicii sêi (2).

În unele părți din *Moldova* și *Țera-Românéscã* trei ȓile după nascerea unui copilũ se întinde asemenea în camera, unde se aflã acesta, o masã mare încãrcatã cu mîncare, spre a îndupleca ursitórele, carĩ vinũ atunci nóptea și carĩ, după credința poporului, aũ nevoe să mănânce, ca să-ĩ urseze bine (3).

În alte părți, și mai alesũ din *Țera-Românéscã*, a treia ȓi după nascerea unui copilũ, séra, se pune în casa, unde elũ dórme, pãne, sare, vinũ și banĩ, cãci în acea sérã vinũ

(1) În unele părți din Banatũ se întrebuintézá verb. *a împărți* în locũ de *a ursi*.

(2) Com. de d-lũ Ios. Olariũ, invêțãtorũ.

(3) Bolintinênũ, op. cit. p. 89. — «Țera Nouã,» an. II. p. 250.

ursitórele copilului să-l urseze și să găsească ele de bcutu, de mncatū și bani de cheltuială (1).

La Româniî din *Munții apusenî* ai Transilvaniei, adecă la *Moși*, lucrulū celū dintâiū este, după nascerea unui copilū, să-i dea o lingurișă cu unsóre de ursū ca să pótă resista influenței ursitórelorū (2).

În *Macedonia* este datină ca a treia și după nascere să se facă *masă mare*, și se procedéză la unū faptū, care se crede că are mare înrîurire asupra viitorului noului născutū : se pune adecă unū băiatū sau o fată ca de 12 ani, ai cărui părinți trăescū, ca să frămînte o turtă micușă, făcută din aluatū nedospitū, care se cóce în vatra casei în cenușă. Acea turtă se pune apoi sub perna pruncului și se păstréză 40 de zile. Dacă este băiatū, se mai pune o pungă cu bani, o armă, o carte, călimari, hârtie și o pană, și alte obiecte după profesiunea ce părinții dorescū să îmbrășișeze; dacă este fată i se pune acū, degetarū, fórfecei și altele.

În nóptea ce urméză se culcă toți mai de vreme și se închidū ușile, cari nu se deschidū cu nici unū prețū orî cui ar veni din afară, căci se crede că *în cea nópte aū să vindă cele trei mire să scrie noroculū și sórtea pruncului*.

De aici este credința la poporulū românū din Macedonia, că omulū nu trebuie să se scârbescă despre orî ce nenorocire i s'ar întempla, căci orî-ce ar fi făcutū ca să se evite cea ce i s'a întemplatū, ar fi fostū cu neputință, căci *așa i-a fostū scrisū să pătésca*.

De se 'ntemplă ca la casa omului să fie câni, atunci în

(1) Ionénu, op. cit. p. 15. — Laurianū și Massimū, Dict. II, 543. «*Ursitorile* vinū în acea și nóptea, și de aceea pentru acea nópte, se pune la capul pruncului o masă cu cele mai simple mncări: pâne, sare, vinū, etc. din cari să mance ursitorile și să fie bine dispuse pentru pruncū.»

(2) Frâncu, op. cit. p. 147.

nóptea acea, se trimită pe la némuri sau prietenii ca nu cumva lătrându, să se sparie *cașmetele* și să fugă (1).

În fine, *Românii* din *Bucovina* credă și spună că venindă ursitórele și neaflându lumină în casa, unde se află copilulă nou-născută, atunci se mânia, și-î *ursescă* o sórte rea. Din contră, aflându lumina, îi ursescă o sórte bună. Dreptă aceea, fie-care móșă precaută, cum prinde a se îngână ȕiua cu nóptea, aprinde o lumină și o pune pe masă ca să ardă tótă nóptea (2).

Sosindă acuma ursitórele, spună o sémă de Români, că întră fórté încetă pe feréstră sau pe ușa casei în care se află copilulă nou-născută, se ducă până la légânulă aceuia. se pună la capétaiulă lui și acolo apoi stândă îi ȕesă viitorulă (3). Dela acéstă credință se vede că vine apoi și datina Româniloră din unele părți ale *Țerei-Românesce* de a ținé, când se nasce ună copilă, ușile și ferestrele casei deschise, ca să aibă pe unde întră ursitórele (4).

Cei mai mulți înși însă credă și spună că ele, după ce aă sosită, se postéză la feréstra casei, unde se află copilulă (5), și stândă acolo începă mai întâi și întâi a-î tórce firulă vieței, și anume cea mai mare, adecă *Ursitóre*a ținéndă o furcă în mână pune firulă și învirte fusulă; cea mijlocie, adică *Sórte*a, îlă tórce din caerulă prinsă la furca ce o ține *Ursitóre*a în brău, și-lă învirtesce pe fusă; iar cea mai mică,

(1) Burada, Obiceiurile la nasecra copiiloră în Macedonia, în op. cit. p. 43—44.

(2) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

(3) Frâncu, op. cit. p. 147. — Bolintinenu, op. cit. p. 89.

(4) Ionenu, op. cit. p. 8: «Când ună copilă se nasce, apară ursitorile la feréstră, de-aceea se țină ușile și ferestrele deschise și cea mai mare liniște în timpulă facerii.»

(5) «Șeȕetóre», ed. de Ios. Vulcană, an. II. p. 26. — I. St. Negoescu: «Credințe», în «Lumina pentru toți», an. III. Bucuresci 1888, p. 473. — «Familia», an. XIX, p. 302.

adecă *Mórtea*, ținându în mână unú fórfece pintre tăișurile căruia trebuie să trecă firulú, când voesce, atunci strînge fórfecele la olaltă și taie firulú (1).

După ce i-au torsú firulú vieței, dacă copilulú s'a născutú într'unú *ciasú bună*, prindú a cântá cu unú versú fórte frumosú, voiosú și plăcutú și a-í sorți de bine; iar dacă s'a născutú într'unú *ciasú răú*, nu numai că prindú a dauí și a cântá cu unú viersú fórte duiosú și tristú, ci totú-odatá a-í și sorți de răú (2); apoi începú pe rîndú: una a-í da minte și norocú, alta frumusețe saú uriciune, a treia bogăție saú sărăcie, glorie saú *robie*, maí pe scurtú a sorți sórtea noului-născutú, spunêndú din firú în pèrú tóte celea ce aú să i se întempe, și când va muri, de ce felú de mórte are să mórá.

De aici apoi, dela acéstá credință, se vede că vine și datina móșelorú din unele părți ale *Transilvaniei* de a nu privi la feréstrá, când se nasce vre-unú copilú, temêndu-se ca nu cum-va să vie *ursitórele* și prin acésta, fiindú-cá nu le este iertatú să le vadá, să le supere (3).

Ce se atinge în specialú de *ursita* lorú, trebuie să notámú aici că ea, fie 'n bine fie 'n răú, fie orí și cum va fi aceea, după-ce aú rostit-o odatá și aú scris'o într'o carte, numitá «*Cart-a Sorții*» (4), nu numai că trebuie să se împlinească, ci ea rămâne vecinicá, neschimbatá, nimene în lume, afará de uniculú Dumneđeú, care e maí mare și maí puternicú decât dînsele, de s'ar pune luntre și punte și de ar întrebuița orí și ce ar voi, nu e în stare să prefacă ceea ce aú ursitú ele odatá; orí să-lú scape din pericolulú

(1) «Familia», an. XIX, p. 312.

(2) «Familia», an. XIX, p. 302. 313, an. XX, p. 586.

(3) «Familia», an. XIX, p. 302.

(4) I. Popú Reteganulú, Povești, Partea IV, p. 50. — Credința Românilorú din Bucovina.

saŭ mórtea care i-aŭ predestinat'o (1). Unŭ s'ingurŭ mijlocŭ prin care s'ar schimba *ursita* unui omŭ, e numai acela : dacã auđindu-le ce aŭ ursitŭ, s'ar ruga nemijlocitŭ dupã acésta și anume pânã ce n'aŭ apucatŭ a i-o scrie în *Cartea Sorții*, sã-i croéscã altã ursitã mai bunã. Dacã însã aŭ apucatŭ acuma a o scrie, atunci e în zadarŭ (2).

Unŭ copilŭ, la cãpëtãiulŭ cãruia ursitórele nu s'aŭ pututŭ înțelege, va avé o viațã sbuciumatã în bine și în rëu (3).

Credința în *ursitóre*, în nemãrginita lorŭ putere de a croi dupã voințã sórtea fie-cãruï omŭ și nestrãmutabila lorŭ hotãrire, nu numai cã e fórte răspânditã și adâncŭ înrãdëcinatã în sînulŭ poporului românŭ, ci ea este totŭ-odatã și fórte veche, de óre-ce, dupã cum ne vomŭ încredința din șirele urmãtóre, Românii aŭ moștenit'o dela strãbuniï lorŭ, dela vechii *Romani*.

*Romani*ŭ aveaŭ, ca și Românii de ađi, trei đine de nascere pre cari le numeaŭ în genere *Parcae*, dela verb. *pario-partus* a nasce, iar în specie pre una *Parca*, dela actulŭ nãscerii, pre a doua *Nona* și pre a treia *Decuma*, dela lunile a noua și a đecea, în cari se nascŭ ómenii. Mai pe urmã însã, voinđŭ a le asimilã *Moerelorŭ* (*Μοῖρα*) grecesci (4), eliminarã pre *Parca* și adaoserã lângã *Nona* și *Decuma* pe *Morta* ca đinã a morții, pentru cã în nascere se cuprinde și *Mórtea*.

Aparițiunea și lucrãtívitatea acestorŭ *trei surorï torcëtóre* saŭ *ursitóre* se citézã de cãtrã poeșii și sculptura romanã

(1) Com. de d-lŭ Rom. Simu. — «Șeđëtóra», ed. de I. Vulcanŭ, an. II, p. 27.

(2) Com. de d-lŭ Antonŭ Georgiu, din Transilvania.

(3) Frãncu, op. cit. p. 148.

(4) *Grecii cei vechi* credeaŭ cã intr'o peșterã întunecósã nu departe de tribunalulŭ suteranŭ se aflaŭ *trei đine de sórte*, pre cari le numiaŭ ei cu unŭ nume colectivŭ *Μοῖρα*, iar în deosebï pre cea dintãiu *Κλωθῶ* (*klotho* = torcëtóre), pre a doua *Λαχέαις* (*Lachesis* = hotãritóre de sórte) și pe a treia *Ἄτροπος* (*Atropos* = neîndepãrtóre dela hotãrirea sa.)

cu puține abateri întocmai după modelul mitologiei grecesci. Precum *Moerele* grecesci, așa și *Parcele*, ca țin de sorțe, vinu la celu născutu și-i anunță sorțea, întâia și a doua hotărîndu-i bine, iar a treia de regulă o mörte curenđă, spunêndu-i tot-odată din ce are să fie aceea (1).

Pe lângă *Parcae* Romanii mai aveau încă și o altă specie de țin de nascere anume *Fata Scribunda*, cari dela împêratulü Augustü încöce s'au recunoscutü a fi identice cu *Parcele* și cari se invocaü în ținua din urmă a sêptemânei ca să hotărască sorțea prunculu (2).

Fata Scribunda veniaü cântându și scriaü sorțea nou-născutulu într'o carte saü pe o tablă, unde sunt scrise sortile tuturorü ömenilorü, și ce a fostü odată scrisü a fostü *fatum*, țină divină (3).

Astü-felü credeaü Grecii și Romanii !

Deci din cele reproduse până aici rezultă că *ursitöarele române*, atâtü în privința numêrulu câtü și aparițiunii și ursirii lorü, corespundü întru tôte cu *Moerile* grecesci și cu *Parcele* și *Fata Scribunda* ale Romanilorü.

Se nasce acum întrebarea : de ce le numescü *Românii ursitöre* saü *ursite*, și nu *Moere* saü *Parce*, cum le numiaü Grecii și Romanii ?

Atätü Grecii câtü și Romanii credeaü că *Moerele* saü *Parcele* nu numai că *torcä firulü vieței omenesci*, din care caussa s'au numitü ele apoi atätü de unii câtü și de alții *torcëtöre*, *surori torcëtöre* (4), ci totü-odată că ele ilü și urdiaü (5).

(1) Preller, Römische Myth. II. Bd. Berlin 1883, p. 193. — Marienescu, Cultulü păgänü și creștinü. I. Bucuresci 1884, p. 309.

(2) La Greci *Moerele* veniaü a șepțea țină hotărască sorțea. După Tertulianü (de an. c. 39) în ținua din urmă a sêptemânei, ceea ce corespunde cu a șepțea țină, iarä Preller (Röm. Myth. II, 210) le invöcă a noua țină.

(3) Marienescu, Cultulü păgänü, p. 310.

(4) Preler, Gr. Myth, I, 434. — Idem, Röm. Myth. II, 193.

(5) Senec. Apocol. At Lachesis plena orditur manu et Neroni multos annos de suo donat.

A *urđi* însă vine dela verb. lat. *ordior, orsus (orditus) sum*.

Deci dela verb. *ordior* s'au formatu pe de o parte in limba română cuvintele: a *urđi*, *urđire*, *urđitü-ă*, *urđoie* sau *urđoiü* și *urđitorü*, *urđitoare* și *urđelä*; iar pe de altä parte și anume dela sup. *orsus* verb. a *ursi* și *preursi* = a predestina, *ursitoare* și *ursite* = dînele ce predestinezä, ce soțescü, *ursitü* dim. *ursitelü* fem. *ursitä* = persönele predestinate a se însoți între olaltä, și *ursitori* și *ursitoare* = persönele, respective vrăjitorii și vrăjitoarele, cari *facü pe ursitä* (1).

Prin urmare credința în *Ursitoare* și în *ursirea* sau predestinarea lorü nu pöte fi de altä origine, fără numai romanä.

Afarä de acësta ne mai potü servi ca dovadä despre originea lorü romanä, — pe lângä dicerile *așa mi-a fostü ursita*, *așa mi-a fostü sörtea*, *așa mi-î sörtea*, *așa mi-a cîntatü Ursitä când m'am născutü*, — încă și acestea: *așa mi-a fostü partea*, *așa mi-a fostü împărțitü*, ceea ce însemnezä atäta câtü: *așa mi-a fostü ursita* sau *sörta*, *așa mi-a fostü ursitü* sau *soțitü*; apoi: *asta mi-a fostü partea*, adecä: *asta mi-a fostü ursita*, *asta mi-a fostü menitä de Ursitoare* ca sä-mi fie soție, ceea ce ne aduce aminte de *Parcele* romane, căci din aceeași rädęcina, din care se trage cuv. *Parca*, se trage și cuv. *pars* = parte = sörte.

In fine, ca dovadä despre originea romanä a *Ursitoarelorü*, ne mai potü servi încă și cuvintele förte întrebuintate de poporul românü, precum: *asta mi-î scrisa*, *așa mi-î scrisa*, *așa mi-a fostü scrisü*, *așa stä scrisü în slovele ursitoare*, apoi: *așa mi-î data*, *așa mi-a fostü datü sä fie*, *ce sä facü ducä nu mi-a fostü datü altmintrelea?* etc. ne aducü aminte de *Fata Scribunda* și de *fatum* alü Romanilorü.

(1) De aici vine apoi că unii, bună örä ca Cihac, Dict. I, äü scrisü și pre dînele din cestiune cu *z* și nu cu *s*, *urđitoare* = (dînä) in locü de *ursitoare* (asemenea dînä), ceea ce însă nu e corectü.

XII.

B O T E Z U L Ū.

Dacă pruncul nou-născut e de o constituție sănătoasă, părinții săi în genere nu-l botează de grabă, ci-l lasă până a opta zi, unii chiar și mai târziu, adecă până ce se însănătoșează și rădică nepoța; iar dacă e de o constituție slabă, bolnăvicioasă, atunci caută ca să-l boteze cât mai de grabă, ca nu cum-va să móră nebotezat.

În genere însă caută, ca fie-care prunc să se boteze cât se poate mai de grabă, ca să nu crească ca *păgân* (1).

Românii slavisați din *Moravia* cred și spun că copilul, care nu se botează timp mai îndelungat, va avé ochi mari, și asta de dorul botezului (2).

(1) Românii din unele părți ale Transilvaniei, după cum ne scriu d-nii R. Simu și B. Iosofu, cred că copiii nebotezați, ca păgâni, cresc cu mult mai repede decât cei creștinați. În comitatul Solnocu-Doboca, după cum mi-a scris Aurelu Chintoanu, stud. gimn., dacă copilul nu e slab țin 2—3 zile, iar alții îl țin până într'o zi de sârbătoare și apoi îl botează cu solemnitate. — În *Macedonia*, copilul se botează de ordinăru la a șeptea zi, potrivit-se ca să fie în zi de Duminecă, când pe la cei mai cu dare de mână se face atunci și masă mare. Veți Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor, în op. cit., p. 46.

(2) Enders, op. cit., p. 39.

Maî înainte însă de ce vomă trata despre datinele și credințele române usitate la *Boteză*, vomă vorbi puțină despre *nași* sau *nănași*, adecă despre persoanele cari țină pruncii la boteză și fără de cari nici ună pruncă sănătosă nu pôte să se ncreștineze.

Obiceiulă de a cere dela aceia, cari se botéză câte ună *nașă* sau *nănașă*, care să garanteze pentru buna credință și viață a loră, este fôrte vechiă și ajunge până la timpurile apostolice. Unii vedă în persóna apostolului Andreiă pre întâiulă nașă, basându-se pe cuvintele s-tului evanghelistă Ioană, I, 40—42:

«Unulă din cei doi, cari aușiseră de Ioană și-i urmaseră, era Andreiă, fratele lui Simonă Petru. Acesta a aflată întâi pe Simonă, fratele seă, și a șisă: «noi amă aflată pe «Mesia, adecă pe Christosă. *Și l'a adusă la Isusă.*»

Incotenstabilă însă este, că instituțiunea *nașiloră* este celă puțină totă așa de veche ca și botezulă copiiloră mică. Este evidentă că copiii mică nu puteau să vie singură și să cêră botezarea loră, prin urmare sau trebuia să remăe nebotezați, sau trebuia să fie cine-va, care să-i aducă la boteză și să cêră pentru ei harulă sacramentală (1), care să-i ție în brațele sale în timpulă botezului (2), și care, după cufundarea loră în apă, să-i rădice și să-i primescă (3).

Afară de acêsta, celă ce se boteză, trebuia să depună mărturisirea credinței sale și să renunțe la diavolulă și la operele lui și la cultulă lui și la tótă pompa lui. Acêstă mărturisire și renunțare era imposibilă să o facă copiii; era decă necesară ca să fie cine-va, care să mărturisescă și să răspundă în numele

(1) Offere ad baptismum, ad perciendam spiritualem gratiam.

(2) Gestare manibus, tenere in baptismo, super fontem in ulnis tenere.

(3) Suscipere a fonte, a sacramento baptismale; ex sacro fonte; de baptismo, de sacro fonte filios spiritualiter suscipere; elevare de sacro fonte.

copilului și să făgăduască în locul lui, căci altu-lelă ar fi fostă trebuință să schimbe orânduiala botezului păzită la botezarea copiilor. Dar biserica, admițându ca la botez să răspundă nașul în locul copilului, n'a avut în vedere numai ca să păstreze tipul său formele obicinuite ale celebrării acestui sacramentă, ci a căutată dela începută a satisface și o altă trebuință superiără și mai profundă. Biserica consideră ca o dătorie a ei a boteză numai pre acei copii, despre cari se putea crede că, rămânându în viață și crescându, voră avé o educațiune creștină și voră împlini promisiunile date la botez; de aceea ea dar considera representațiunea copilului la botez prin naș ca ună felă de garanție din partea acestuia; ea privia pre aceia, cari dau răspunsurile în numele copilului (*responsores*) ca răspunsabili și garanți (*sponsores, fidejussores*).

Cine aducea ună copilă la botez, cine cerea botezul pentru ună copilă și-lă representa la celebrarea sacramentului cu mărturisirea și cu răspunsurile, lua prin acésta asupra-și o grea răspundere și îndătorire înaintea lui Dumneđe, a bisericei și a copilului. Elă garanta pentru viitorea instrucțiune a copilului în învățăturile creștine și pentru educațiunea sa creștină. Ceea ce elă a mărturisită și făgăduită în numele copilului conținea o promisiune din partea sa proprie, adecă făgăduința că elă va îngriji întru câtă stă în puterile omenesci ca renunțarea la diavolă și mărturisirea credinței să devie în viitoră o adevărată faptă a copilului.

Din cele șise urméză dar, că instituțiunea nașilor era o necesitate din momentul ce admitea și trebuia să admită botezul copiilor.

Dar noi găsimă nași nu numai la copii, ci și la adulți sau ómenă crescuți. Trebuie dar mai înainte de tóte să facemă deosebire între nași de copii și nași de ómenă mari.

Nașii de copii. La începutul figuraă ca nași ai copiiloră de obiceiă *părinții loră trupesci*, și într'adevără ei puteau să împlinescă mai ușoră dătorile ce incumbă nașului. Căci cine ar puté îngriji saă stărui mai multă pentru educațiunea creștină a copilului decât părintele seă ?

Cu tóte acestea încă de timpuriă s'a născută și în fine a predominată opiniunea că nu este permisă părinților trupesci a fi totă-odată și părinți duhovnicesci, adecă nași. Motivele acesteă escluderă pară a fi fostă următóarele :

1) Că părinții trupesci n'au totă-deauna cultura cerută, ca să potă da copiiloră instrucțiunea și educațiunea creștină, după cum doria biserica.

2) Că, în casulă încetării din vieță a părinților, copilulă să nu rămână fără nici ună protectoră, care să îngrijescă pentru educațiunea lui.

3) Din momentulă ce părinții creștini deja ca părinți trupesci sunt dători a îngriji pentru educațiunea copiiloră loră, așa că din nașie nu se nasce pentru ei o nouă îndătorire, din contră însă se póte întemplă ca ei să negligeze împlinirea dătoriei loră, era fórtă prudentă a separă pe părintele trupescă de părintele sufletescă (nașulă) și prin acésta a dobândi o garanție mai întinsă pentru crescerea creștină a copilului. Totă-odată prin acéstă separațiune se arată și mai clară deosebirea între educațiunea trupescă și educațiunea spirituală, precum și valórea mai mare a acesteia din urmă.

4) În fine, se póte că, fiindă-că nașii erau considerați și ca *marturi* pentru botezarea copilului, s'a cređută necesară a nu admite pre părintele trupescă ca naș, spre a nu fi bănuită mărturia sa.

Nașii aveaă îndatorirea, după cum s'a đisă mai sus, a anunța și a aduce pre copii la boteză, a dà în numele loră

cuvintele răspunsuri la celebrarea sacramentului, și ca nise garanți ce sunt să îngrijescă pentru viitoarea vieță spirituală a finilor lor, sprijinindu-i cu sfaturi bune ca să împlinescă făgăduințele date lui Dumnezeu la botez.

Augustinū pune nașilor îndătorirea a se gândi că, încheindū pentru finii lor legătura cu Dumnezeu, s'au sacrificatū și pre sine însuși lui Dumnezeu, și de aceea sunt dători, nu numai a îndemna pre finii lor cu vorbe, ci să le fie chiar prin propria lor viață esemplu de o vieță sântă și plăcută lui Dumnezeu. Dela fericitulū Augustinū avemū și unū lungū discursū adresatū cătră nași. — «Vă sfătuescū — le țice elū între altele — ca de câte ori vine solemnitatea Pascilorū, toți bărbații și tôte femeile, cari ați rădicatū copii din botezū, să cunoscă că ei s'au pusū pe sine garanți pentru ei la Dumnezeu și că de-aceea trebuie să aibă pentru ei solitudine de o adevărată dragoste și să-i sfătuescă a păzi castitatea, a conservă virginitatea până la căsătorie, a reținé limba lorū de ori-ce blăstēmū și perjurū, a nu scôte din buza lorū cântece rușinoșe și necurate, a nu fi mândri nici ambițioși, a nu avé în inima lorū mânie sau ură, a nu se ocupa cu pređiceri, a nu atârna nici odată nici șie-și nici altora talismane și alte lucruri diabolice, a fugi de fărmeătorī și servitorīi diavolului, a păstra credința catolică, a visită mai desū biserica, a ascultă cu urechea atentă lecțiunile divine fără a vorbi, a primi bine, după cum li s'a ȑlsū la botezū, pre străini, a fi pacinici însiși, și pre cei în discordie să-i îndemne la concordie, și să arate cătră preoți și părinți respectū și o adevărată dragoste.» (Ierm. 163.)

Nașiū din botezū la ómenii mari. Când celū ce se botéza nu mai era copilū, ci omū deja crescutū, regula generală era ca să aibă de nașū pre acela care l'a instruitū în învățatura creștină și l'a prezentatū episcopului pentru primirea

botezului. Și fiind-că cu catechizarea tinerilor, erau însărcinați diaconii (respective diaconițele), de aceea găsimu de obicei ca nașu, la tineri de sexul bărbătesc pre diaconi, iar la cei de sexul femeesc pre diaconițe, regulă pre care o vedem recomandată și de constituțiunile apostolice (lib. III. c. 16.)

Cu toate acestea însă nu era opritu ca să figureze ca nașu și alte persoane, cari stau în relațiuni amicale cu celu ce se boteza.

Se înțelege dela sine, că nașii de categoria acésta n'aveau aceleași dătorii ca cei-lalți; ei n'aveau a răspunde în numele celoru ce se boteza, căci aceștia erau înșiși în stare a da răspunsurile necesare, afară numai dacă ei erau muți, sau aflându-se într'o bôlă gravă au perdutú usulú limbei. În privința acestui din urmă casu Cirilú din Alexandria scrie următoarele :

«Pentru aceia, cari se află într'o bôlă periculósă și trebuesc botezați, se lépédă (de diavolú) și se unescú (cu Christosú) persoane, cari din dragoste împrumută limba lorú celorú ce sunt împedicați de bôlă.»

Misiunea principală a acestorú nași consistă întru acésta: de a garantá pentru viața viitoare a finilorú lorú, pentru constanța credinței lorú, pentru curățenia moravurilorú lorú și a-í îndemna spre bine.

Din dăatoriile nașilorú resultă dela sine condițiunile ce pune biserica spre a admite pre cine-va ca nași. Nașii trebuiaú să fie membri credincioși ai bisericei și în stare de a da cuvenita instrucțiune, bucurându-se totú-odatá și de o purtare piósă și nepátată. De-aceea nu se primiaú ca nași *necredincioșii, ereticii, catehumenii*, cei aflați în penitență și cei posedati sau lipsiți de mintea sănétósă, precum în fine nici ómenii neculți. Iar pentru ca să fie sigură despre ca-

pacitatea lor, biserica regulase ca numele lor să se înscrie în registre și să se publice înainte de a se săvârși botezul.

Câtă privește în fine numărul nașilor nu era fixat, se poate însă admite ca regulă generală, că la fie-care botez era un singur naș.

Biserica desaproabă obiceiul unora de a lua mai mulți nași, căci, afară de alte inconveniente ce avea acest obicei, apoi mai era și interesul de a nu se întinde prea mult rudenia duhovnică, care constituia un impediment de căsătorie (1).

Tote așezămintele bisericesci, câte s'au înșirât până aici în privința nașilor, precum și toate datorințele față de fiii lor sufletesci, cari sunt numiți de cătră dînșii pretutindene, în toate țerile locuite de Români, *fin* sau *cini* sing. *fin*, dim. *finșoră*, *finucă*, *finuțu*, fem. *findă*, *finșoră*, *finuca*, *finuță*, rostită și *cindă*, *șindă*, *cinișoră*, *șinișoră*, *cinuca*, *șinuca* și *cinuță*, *șinuță*, mrom. *chilină* fem. *chilină*, sunt usitate, cu puține modificări și abateri, după cum ne vom încredința din și-rele următoare, până ați la poporul român.

Mai pretutindenă, nu numai în *Bucovina*, ci și în celelalte țeri locuite de Români, este datină ca nepoța a doua sau a treia și, după ce s'a sculat din pat, să se pue la cale cu bărbatul său cam pe când să fie *botezul* nou-născutului copil și pre cine anume să pue de *cumătru* sau *cumătră* (2)

(1) «Biserica ortodoxă română,» jurnalul periodicu-eclésiasticu, an. VI. Bucuresci 1882, pag. 300—304.

(2) *Cihac*, voindă, precum se vede, numai decât să argumenteze că *Românii au fost încreștinași de cătră Slovenii din Panonia* (Dict. d'etym. dacorum. t. II. p. VIII.), derivă cuv. rom. *cumătru*, *cumătră* și *cumătrie* (cuv. dim. *cumătrișă*, *cumătree*, verb. *a se încumătri* și adj. *încumătrită*—ă nu-i sunt cunoscute) dela vsl. *cūmotrū* (compater) și *cumotra* (commater).

D-lu Dr. D. Onciulă însă e de părere că cuv. rom. *cumătru* vine dela lat.

respective de *nașu* (1). De regulă cei mai mulți însurăței în dătinéză a lua ca *cumătri* respective ca *nașt* la primii lor copii pre nașii, cari i-au cununat pre dînșii. De aici se vede că vine apoi și numirea de *nănași* sau *nănași*, care e după părerea mea, compusă din *nunū* și *nașu*, și care se dă, mai ales în Bucovina și Transilvania, tuturor persó-

con-matrius («Convorbiri lit.» an. XIX. București 1886. p. 183.). De aceeași părere e și d-lu A. D. Xenopol (Istoria Românilor, vol. I. Iași 1888, nota dela p. 153.)

Care dintre acești domni are dreptate, aléga filologiei. Eū numai atata voiú să dicū că Români, când au începutú ași *boteza* copiii, a întrebuinta cuv. *botezū*, *butejune*, *botezătorii*, *botezatū-ă* și *a botezà*, cari cuvinte, după cum recunoște și Cihac însu-și (op. cit. p. XIII.) vinū de la lat. *baptizo*, au trebuitú să numescă și pe persoanele, cari *le-au ținutú copiii la botezū*, asemenea c'unú cuv. de origine latină.

(1) *Cihac*, din aceleași motive, cari s'au arătatú în nota precedentă, voinđu cu ori ce prețú să arate că și cuv. rom. *nănașū*, *nașū*, *nănașd*, *nașd* și *nășicd* (form. *nănașū*, *nănașd*, *năndșucū*, *năndșucd* și *năndșicd* nu le cunoște), cu cari intituléză copiii români de pretutindene pe persoanele ce i-au ținutú la botezū, sunt de origine slavonă, le amestecă la unú locú cu cuv. rom. *nanđ*, *nenecđ*, *nene*, *nea*, *neicđ*, și *neiculiđ*, ca cu atata mai lesne să potă ajunge la rezultatul doritú. Uită însă, sau nu voesce să scie că *nașii* față de *finii* lorú sunt numiți și *părinși sufletesci* spre deosebire de *părinși corporali* ai acestora. Mai departe sau nu scie sau nu voesce să scie, că persoanele, cari sunt numite de cătră finii daco-rom. *nași* sau *nănași*, și *nănași*, finii mrom. le numescú *nunū*. *Nunū* se numesce în Macedonia omulú care *botézđ* unú copilú, iar nu se dice *nașū*. Când copilulú e botezatú de o muere, acésta se numesce *nunđ*, iar nu *nașd* (Vang. Petrescu Crușovénu, Mostre de dialectulú macedo-rom. Basmé și poesií pop. București 1881, pag. 155.)

Prin *botezū*, după cum ne învață s-ta Scripturá, *copiii se nascú de a doua óră*, iar născătorii lorú de astă-dată sunt cei ce-i ținú la botezū, adecă *nașii*.

Primii născători sufletesci ai copiilorú ce se botéză au fostú, după cum am vėdútú și mai sus, însiși părinții lorú corporali, iar mai pe urmă *nunii*, adecă persoanele, cari au cununatú pre părinții lorú.

Nașii însă sunt nu numai *părinți sufletesci*, ci totú-odată și *nonni* sau *non-nae-le* finilorú, adecă *crescătorii* lorú, căci cuv. lat. *nonnus-i* și *nonna-ae* (Freund, Wörterbuch der lateinischen Sprache; III Bd. Leipzig 1845 p. 436—437), dela care credú că se derivă cuv. rom. *nunū* și *nunđ* = *nașu* și *nașd*, însemnézá nu numai călugărú și călugăriță, ci totú-odată și *crescătorii* (Erzieher); prin urmare persoanele ce ținú pre copii la botezú sunt în același timpú și *nunú* și *nași* prescurtatú *nunū*—*nașū* = *nănașd*—*nănași*.

nelorū, ce ținū la botezū nu numai pre primii născuți, ci și pre cei-lalți copii.

Maī pe urmă, dacā aū maī mulți copii, ceea ce se în-
tēmplā celorū maī mulți însurați, atunci iaū ca *nași* sau
nānași pre cine voescū și cine le maī e dragū, în genere însă
dintre consāngenī, iar în lipsa acestora și pre alții (1).

Dintr'unū satū străinū numai rare-orī se îndătinēzā a luā
cumātri, și dacā se și iaū atunci respectivii trebuie să fie
rudeniī. De altā lege, maī alesū la poporulū de jos, se
iaū numai rare-orī.

Dupā ce s'aū pusū acum la cale cine să le fie *cumātru*
și nou-născutului copilū *nașū*, iea bārbatulū unū șipū saū o
ploscă cu rachiū saū cu vinū, se duce la respectivulū, pe
care doresce să-lū aibā de *cumātru* și spuindu-ī scopulū
pentru care a venitū, îi închinā cinstea adusā.

În *Macedoniū*, când are nānașulū să vie ca să boteze, i se
ducū cu trei țile maī înainte maī multe daruri pe unū *tāftā*
(tablā): *cofeturī*, *țiganī*, *rachiū*, *distimele* (prosōpe), *pārpozi*
(colșuni), *cāftane* (batiste de mētasā), și altele; tōte acestea
acoperite cu *una cevre* (batistā) *brodatā cu petelā*, dīcēn-
du-ī: «*Sursiți la bisericā a pategiune*» = poftiți la bisericā
la botezū!

Celū ce a adusū aceste daruri primesce unū *piat cu uriz*
(o farfurie cu orezū) saū *paradzi* (parale) (2).

Bārbatulū saū femeea poftitā ca *nașā* nu se pune nici
când de pricinā, ci, dupā ce primesce pre viitorulū sēū cu-

(1) Com. de d-lū Vasile Turturēnū, preotū: «de *nași* se iaū în prima li-
nie cei ce aū cununatū pre părinții copilului, apoi și alte nēmuri și amicii.»
—R. Simu, învățătorū în Orlatū, precum și alți Romāni. —Burada, Obiceiurile
la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 47: «Este obiceiulū că acela
ce a cununatū sā și boteze, și numai în casū când îi este cu neputință, atunci
pārinții copilului cautā unū altū nānașū.»

(2) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 47.

mătru într'unu chipu câtu se póte de amicalu, îi promite că, numai dacă nu va fi cum-va împedecatu, îi va împlini cu cea mai mare bucurie și dragoste dorința, și acésta cu atáta mai de grabă cu câtu că, după credința generală a Românilor, fie-care creștinu adevăratu este datoru a se prinde cumătru, de aru fi celu ce-lu îmbie unu omu ori și câtu de sërmanu și nebăgatú în sémă; de óre-ce pentru fie-care copilú botezatú i se iartă câte unu păcatú și se face mai plăcutú lui Dumneđeú; apoi și de aceea pentru că și Domnulú nostru Is. Chr., când a umblatú cu Sân-Petru pe pámintú, încă nu s'a pusú nici odatá de priciná, ci nu odatá a botezatú până chiar și celorú mai sërmani ómeni, cari l'au poftitú ca cumătru.

Celu ce refuzá primirea oficiului de *nașú* are, după credința poporului românú, fórte mare păcatú, iar celú ce primesce și botézá de bună voe, aceluia nu numai că pentru fie-care copilú botezatú i se iartă câte unu păcatú, nu numai că are pomaná, ci totú-odatá îi aduce fie-care încreștinare mare norocú și multú bine.

Domnulú nostru Is. Chr., când umbla pe pámintú, botezá nu numai celorú ce-lu rugau, ci elú adese-ori se îmbia și singurú. Decí óre n'ar fi unu păcatú strigátorú la cerú, credú și đicú Români, dacă ei ar face mai altmintrelea de cum a făcutú Mântuitorulú lumii? Dreptú aceea mulți inși nici nu mai aștéptá a fi îmbiați și rugați, ci singuri se îmbie cu đile, ba chiar și cu sêptémâni înainte, ca să fie primiți ca cumătri.

Mai alesú cei mai avuți și fără de copii se apucá de-a rîndulú ca cumătri, și care a botezatú pre unu copilú, botézá de regulá și pre cei-lalți.

Datina și credința acésta nu numai că e fórte răspândită printre Români de pretutindene, ci ea se aflá exprimată

chiar și 'ntr'o sémă de cântece poporane. Așa balada «*Română Grue Grozovanulă*» ne spune în privința acésta următóarele :

Apoi Grue se pornesce
Și 'n Moldova se ivesce
Ca ună sóre, ce 'ncălđesce,
 Incălđesce
 Și rodesce.
Că multă bine 'n lume face
Sufletulă să și-lă împace :
 Creștinéză
 Și botéză ;
 Dă de fină
 Câte-ună tretină,
 Și de fină
 O tretină. . . .

Iar Alecsandri, culegătorul baladei din cestiune, ȃice cu privire la versurile acestea :

«Românii sunt fórte bucuroși de cumătrie, judecându după marele numără de cumătre ce se găsescă în fie care sată (1).»

Dacă móre cumătrulă saă cumătra, dacă sunt împedecași saă bolnavi, atunci copiii loră țină la boteză. Și numai atunci se schimbă cumătrulă celă dintăiă, când nu mai rămăne nime mai aprópe din seminția lui.

Când se botéză ună *Jidovă* saă altă necredinciosă, atunci de regulă se prindă mai mulți fruntași ca *nași*. Ii facă chiar și vestminte romănesci, îi dăruescă bană și pămîntă ca să devie și elă gospodară în rîndă cu dînși; iar dacă e holteiă caută de-lă și însoră, ca să nu umble lela și mai pe urmă să devie apostată.

Ce se atinge de numără, se iea în genere pentru ună co-

(1) Poesii pop. ale Romănilor, Bucuresci 1866, p. 81 și 84.

pilă numai câte unu singurū nașū, rarū câte doi, și de totū rarū mai mulți decât doi.

Escepțiune dela acéstă regulă generală se face numai în casulū acela, când unei femei nu-î trăescū copiii, cu tóte că nasce mai în totū anulū câte unulū, cređendū că dacă va luă mai mulți cumătri, atunci îi va trăi copilulū (1).

Asta se face, ca și în vechime, mai multū din cauză ca să nu se lățescă și înmulțescă prea tare *rudenia sufletescă*, căci la Români înrudirea prin botezū însemnéză mai multū chiar și decât unū frate.

Dovadă despre acésta avemū următórea împrejurare, că botezândū unū frate saū soră la unū altū frate saū soră, ei nu se numescū mai multū *frați* saū *bădică* și *lelică*, ca mai înainte, ci *cumătru* și *cumătră*.

Mai toți membrii dintr'o comună sunt cumătri mai depărtați saū mai apropiați.

Acéstă înrudire spirituală îi ține apoi pre toți la olaltă, acésta îi înșghébă și întăresce.

Totū din acéstă cauză unū cumătru are fórte mare trecere la altū cumătru. De-aice vine apoi că cumătri cei sermani sunt fórte multū ajutorați de cătră cumetrii lorū cei mai avuți.

Și dacă *cumătrii* între olaltă se ținū așa de aprópe înrudiți, cu atáta mai multū e considerată înrudirea dintre *nași* saū *nănași* și dintre *finii* botezați de dînșii.

Din cauza acésta apoi nici când nu se póte încheia o căsătorie între unū *finū* și *nașa* sa, și vice-versa. Acésta ar fi păcatulū celū mai mare. Dreptū aceea nime nici nu se încumetă a gândi la așa ceva. Ba nici chiar fiii cumătrilorū, după

(1) Com. de d-lū Ionică a lui Iordachi Isacū: «Dacă unei femei nu-î trăescū copiii, cu tóte că nasce în totū anulū câte unulū, trebuie să-și ica 12 cumetri la botezū, și atunci îi va trăi copilulū.»

credița poporului român, nu pot să se căsătorască între oaltă, căci ei sunt considerați ca și frați.

«In toate părțile — scrie d-șora Elena Sevastos, — unde am întrebat, mi-au spus, că rudenia în Christos e mult mai puternică decât cea de sânge; că bună oră mai curându ai pute lua în căsătoria sora decât cumătra, că nașul e mai mult decât părintele, de vreme ce unul ți-a dat nu-mai viața, pe când celalalt te-a creștinat; și acest păcat numai atunci ți s'ar ierta, când, după ce ți-ai uns trupul cu ceară și i-ai dat foc, ai pute scăpa tefăr (1).»

Dovadă despre această credință și datină foarte lăpătată avem pe lângă experiența de toate zilele, încă și o mulțime de posesii populare din toate țările locuite de Români.

Iată ce spune un fin nașei sale, carc voia ca finul său s'o iee de nevastă:

Să mă ierți nașă, pe mine,
Nu mă pot iubi cu tine,
Nici să fiu bărbatul tău,
C'asta nu vrea Dumnezeu
Un fin și-o nașă se iubi,
N'a fost, și nici n'a mai fi! (2).

Și acum, după ce am vădit când, cum și pre cine aleg Români de *cumătri* respective *nași* și ce cred ei despre dînșii, să trecem la credințele și datinele dela *botez*.

Cumătri, după ce au fost invitați și au primit asupra lor îndatorirea ca să fie *nași*, prepară următoarele obiecte, cari sunt de neapărată trebuință, parte în decursul botezului, parte mai pe urmă, și anume:

(1) Nunta la Români. Studiū istorico-etnografic comparativ. Edițiunea Academiei române. București 1889, p. 26—27.

(2) Avram Gorcea, «Roazan» baladă pop., in «Tribuna», an. VI. Sibiu 1889. N-ro 267.

Luminile de botez. Acestea mai de multu le preparău nașii singuri din céră curată galbănă sau și albă. In timpul de față însă, pe când mai totu comerciul e în mâna străinilor, le ieau nu odată și de prin dugheni. Luminile le împodobescă cu diferite flori naturale, mai alesă cu busuiocă, apoi cu strămătură, cu bumbăcelă, cordele de mătăsă, precum și cu alte obiecte colorate. Pe lângă acăsta mai légă de dinsele încă și vre-o câțiva coți da citu sau de lână, ori ună șaluțu, sau ună șalu dar mai cu sémă o bucată de pânză albă ca la doi coți de lungă, ori ună ștergariă sau tulpană.

Afară de acăsta mai ducă la boteză încă și o altă bucată de pânză albă sau ună ștergară frumosă, care se numesce *crijma*, în unele părți însă *fașă*, și în care de cumună se pune și se învălesce copilulă, după ce-lă scôte preotulă din apa în care lă cufundatū și botezatū.

Atătū din *crijma* acăsta câtū și din pânza cea albă, ce se légă la lumină, se face mai pe urmă *cămeșă* pentru copilulă botezatū (1). Cu cămeșă acăsta se îmbracă copilulă, când e de 3—4 luni.

După rânduiala bisericeii însă *crijma* ar trebui să se păstreze până la mórte, când se pune pe făța repausatului; de regulă însă i se face în cele mai multe părți dintr'insa ună vestmîntū albă, simbolulă vieții nepătate.

Din coții cei de lână își face mama copilulă o fotă, o fustă și ună șarafanū (2).

In fine, mai prepară și ducă nașii încă și *scutece*, *căiță* în capū, ună *oghelașă*, ună *brânețū* fórte frumosă țesutū,

(1) Com. de d-lă Ionică a lui Iordachi Isacū, agriculorū în Mahala, districtulă Cernăuțului. «Din *crijma*, cu care s'a ținutū copilulă la botezū, se face cămeșuică, tótă pânza se pune în acea cămeșă, nimică nu se lépədə».

(2) Or. Dlujanski, în «Albina Carpaților», an. IV, p. 75.

numitū în genere «*fașă*,» apoi *mâneci* precum și alte vestimente mai mici menite pentru copilulū ce are să se boteze, acestea din urmă însă, afară de brânețū, nu le ieaū cu sine la botezū, ci le lasă acasă la nepotă.

În unele locuri este datină ca preotulū cu *brăulū* saū *brânețulū* (fașa) acesta să stropescă pre copilū după ce l'a botezatū, în locū de a-lū stropi cu buretele.

În *Transilvania* nașa prepară asemenea *scutece, cârpe, fașă*, în cari îlū duce pre copilū la botezū. *Pânza*, care o aduce nașa, trebuie să fie atâta de lungă, câtū să se potă încinge cu dînsa, adecă să o cuprindă pre nașă (1).

În *România* există credința că dacă *fașa*, ce se dă unui copilū de nașū, se brodesce prea lungă, *se va însura copilulū bătrânū*, iar de va fi scurtă *se va însura tînēră* (2).

Totū în *România* se crede că cu *betele* dela botezulū unui copilū nu e bine să se încingă mă-sa, pentru că îmbătrănesce curêndū și va fi mai multū bolnăviciosă decât sănētósă (3).

În *Ungaria*, comitatulū *Satmarū*, înainte de botezulū unui pruncū, nănașa duce finulū seū ca darū o bucată de giolgiū, numită *crușmă*. Dacă se întêmplă să-i mōră finulū îndată după botezū, orī și mai târđiū până la unū anū, atunci nănașa sa numai decăt îi cōsă o cămeșă din *crușma* acēsta și-lū îmbracă cu dînsa, cređêndū că la județulū de pe urmă se va scula cu cămeșă acēsta. Dacă nănașa nu i-ar da *crușma* acēsta, atunci finulū seū ar trebui la județū să se scōle cu pielea gōlă (4).

(1) Com. de d-lū Rom. Simu.

(2) Ionenu, op. cit. p. 27. — «Șețetōrea» an. I. Fălticeni 1892 p. 125: «Când botezi copii să le dai fașă lungă.»

(3) Ionenu op. cit. p. 26. — «Lumina pentru toți», an. III, p. 473.

(4) Com. de d-lū El. Popū, învățatorū în Șomcuta-mare.

În *Macedonia* lucrurile ce le primesce pruncul la botez ca daruri sunt: *fuştănice* (rochiţă), *parpozii* (colţuni), *fesa* (scufiţă) *de zofe* sau de *sultănie* (stofe de mătăasă şi lână) cu dantele, avându aninat în mijlocul ei o *flurie* (moneadă de aur), *fesa* se mai face şi din *mantindă*, *curazei* şi *giamfeză* (stofe de mătăasă); toate aceste lucruri se numesc în Magarova *armata a űiclui*, iar în Vlahoclisura şi alte locuri se numesc *tacmea a űiclui* (1).

Sosind űiua, în care are să se boteze copilul, atât űoşa cât şi cumătri, cari ieau cu sine toate cele pregătite pentru botez, se adună mai întâi la casa nepoţei şi de aici apoi, luându űoşa copilul, se duc cu dînsul sau la biserică sau la preotul acasă, adecă unde are să fie botezul, căci mai ales în *Bucovina* unii preoţi îndătină a boteza la dînsii, alţii însă, şi cu deosebire cei din *Macedonia*, numai la biserică (2).

Înainte de plecare, dacă nou-născutul e băiat, űoşa îl scaldă frumos şi-l înfaşă într'o cămeşă albă de a tătâne-său, dacă-i copilă într'una de a mîne-sa (3).

În unele părţi totu atunci űoşa îndătină de a-i pune între scutece sau în faşă şi anume pe pieptu o franzolă sau o bucaşică de pîne şi una de sare, une ori chiar şi bani, cu scopu ca totă viaţa sa să aibă pîne şi sare, să fie, după cum spune românul, nu numai norocit, ci totu-odată şi bun ca pînea cea de grâu (4).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor în Macedonia, în op. cit. p. 47—48.

(2) Burada, Obiceiurile, p. 47: «Botezul se face totu-deauna la biserică şi în nefiinţa părinţilor; de obicei nu vine nimeni străin decăt cei invitaţi mai din nainte cu *nohotu şi strafide*»

(3) Dict. M. Ursaca.

(4) Com. de d-lu V. Turturcnu, preot, precum şi alţi Români din Bucovina.

În *Suceava* precum și în unele sate din prejurul acesteia, când are să se boteze pruncul, îl îmbracă nănașa sa cumătra cea mare în straele de botez, iar maică-sa îi pune la piept niște bani de argint ca să fie cu noroc (1).

În *Transilvania*, când pleacă la botez, mōșa viră la fașa copilului *sare* și *pāne*, pentru ca să se facă avut și norocos. Iar când îl ia în brațe, ca să se ducă cu dînsul la biserică, mōșa ȃice: «*ducă unū pāgānū ca să aducă unū creștinū.*» La 'ntōrcere ȃice: «*am dusū unū pāgānū și am adusū unū creștinū*» (2).

În alte părți, totū din *Transilvania*, înainte de-a plecă la botez saū în decursul botezului, nānașul capetă unū săcușorū de pāne pe care-lū păstrēză, ca suvenire despre datoria sa; și în casū de trebuință spre a griji pentru susținerea trupescă și sufletescă a nou-născutului (3).

În părțile *Oraviței* din Banatū, înainte de a plecă mōșa cu celū nou-născutū la biserică, îl atinge cu crescutul de pragulū ușei de jos în semn ca să nu se prindă deochiulū de elū, ȃicēndū:

—Cum se așeză pragulū sub lemnū, sub lume, sub țēră, așa să se așeze și deochiulū la celū nou-născutū.

La eșirea din casă îl dă pe ferēstră, ȃicēndū.

—Cum se ține ferēstra de casă, așa să se țină și nou-născutulū de mama sa! (4).

În alte părți, totū din *Banatū*, când iese mōșa cu prunculū din casă ca să mērgă cu dēnsulū la biserică să-lū boteze, unulū dintre casnici o întrebă:

—Ce ai, mōșă, în lēgānū?

(1) Dljanschi, în op. cit. p. 75.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) W. Schmidt, op. cit. p. 26.

(4) Aurelū Iana. «Credințe la Nasceri» în «Familia.» an. XXV. Oradia mare, 1889 p. 483.

Móşa, daca prunculă ce are să se boteze e băiată, răspunde: «*ună moşă*», iar dacă e copilă: «*o móşă*».

—Moşă—móşă— să dea Dumneđeş să ajungă!— ăice la acésta casniculă.

Eşindă şi mergéndă cu prunculă la biserică caută móşa cu cea măi mare precauşione ce felă de ómenă va întálnă pe drumă, căci cum e înfăşişarea şi purtarea ómeniloră ce-ă întálnesce aşa crede ea că va fi şi prunculă când va cresce mare.

La biserică pune totă móşa mâna dréptă a nepoşelulă sěş pe cartea preotulă, rugândă pre Dumneđeş ca şi nepoşelulă sěş să ajungă cărturariă şi omă mare (1).

În împrejurimea Şomcutei-mari comitatulă Satmară, din *Ungaria*, când are să se boteze ună prunculă, i se pune la capă o carte, anume ca să fie cărturariă, oră o secure, ca să fie meşteră, oră alte obiecte cară le placă măi bine părinşiloră (2).

În *Téra-Românescă*, când se duce naşulă de iea pre copilă dela mama sa ca să-lă boteze, trebuie să lase jos ceva *argintă* spre noroculă copilulă; în realitate însă argintulă acesta e pentru móşă (3).

La Românită din *Istria*, când se scóte copilulă din casă spre a-lă duce la biserică să se boteze, se umple ună paneră cu de ale mâncării şi se duce cu copilulă, ca viéşă prunculă să fie înbelşugată (4).

În cele măi multe părşă ale *Bucovinei* e datină ca naşă, când mergă la boteză, să ducă preotulă şi ună felă de

(1) Com. de d-lă Iosifă Olariă, învăşătoră în Domană.

(2) Com. de d-lă Elia Popă, învăşătoră în Şomeuta-mare.

(3) «Lumina pentru toşă», an. III, pag. 473.

(4) Burada, «O călătorie în satele românescă din Istria», în «Tribuna», an. VIII. Sibiu 1891. No. 161.

cinste adecă o găind, o huscă de sare și unū șipū de rachii, dacă botezulū se sēvērșesce la dînsulū acasă, iar dacă se sēvērșesce la biserică, cinstea acēsta o duce mōșa mai nainte, și anume atunci cînd i se anunțā că aū să vie cu copilulū la botezū.

Deci preotulū, dacă botezulū se sēvērșesce la dînsulū acasă, cum a primitū cinstea ce i s'a adusū, îndată însemnēzā *prunculū*, adecă îi dă sau îi pune unū nume, care-i remâne apoi pentru tōtā viēța.

În *Macedonia* numele, pe care are să-lū dea copilulū nașa, nu-lū scie nimene mai nainte decāt ea. De aceea în momentul cînd preotulū botēzā copilulū se strîngū împrejurulū lūi o mulțime de băieți, ca să auđā numele ce se dā copilulū; după aceea ei se repedū ca să ajungā care de care mai de grabă acasă la mama copilulū, ca să-ī spue ce nume i s'a datū. Băiatulū ce a adusū mai înlāi acēstā scire la părinți, primesce o mulțămire în bani (1).

Nemijlocitū după însemnarea *prunculū* și cetirea rugăciunilorū usitate la însemnare, începe a ceti *jurdmîntele*, adecă *rugăciunile de lepēdare de Satana și împreunare cu Is. Chr.* După cari urmēzā apoi sēvērșirea s-tei taine a botezulū.

Ce se atinge în specialū de sēvērșirea tainei acesteia, trebuc să notāmū aice că ea se sēvērșesce în tocmai după cum prescrie s-ta nōstrā biserică și după cum arată «*rēnduiala s-tulū botezū*» cuprinsă în *Euhologionū* sau *Molitvenicū*; cu acea deosebire numai că uniī preoți cufundā pre copiii ce-ī botēzā într'unū vasū de lemnū anume spre acēstū scopū făcutū și numitū în unele locuri *cristelnițā*, iar alții, mai alesū cînd copiii sunt ceva cam slabi, îi udā numai peste totū corpulū cu apă sfințitā.

(1) Burada, Obicciurile la nascerea cop. in Macedonia, in op. cit. p. 47.

Afară de cele strictu religiose se mai observă în decursul botezului încă și următoarele datine și credințe :

Cine a avut ocaziune să asiste mai de multe ori la botez și mai ales cine a fost mai de multe ori *cumătru mare*, respective *nașu*, trebuie să fi observat că mai fie-care copil, nemijlocit după ce a început preotul să-i cetască *jurămintele* sau *exhorcismele*, adică *rugăciunile de lepădare*, începe a plânge. Unii copii plâng mai încet, alții însă așa de tare, că nu ești în stare să-i molcomești.

Românii din unele părți ale *Bucovinei* cred că plânsetul acesta nu e natural, ci că diavolul, care este provocat ca să iasă dintr'însul și să-lu părăsască, l'ar face să plângă și să strige așa de tare anume că d'oră i-ar stârni vre-o b'olă; însă de ar plânge copilul ori și cât de mult și ori și cât de tare, nimic rău nu p'ote să i se 'ntemple.

Dacă copilul în restimpul acesta tace, dacă nu se urnesce nici nu plânge de feliu, atunci, după credința Românilor din *Transilvania*, e unu semn rău (1).

În poporul român din *Ț'era-Românească* însă este ideea că, când copilul plânge neîncetat înainte de botez, cere ca numai decât să fie botezat (2).

Ac'asta este apr'ope de ideea emisă de cătră sinodul convocat la an. 252 de S. Ciprianu.

Dreptu aceea toți Românii din *Ț'era-Românească* cred că nașul, care ține copilul în brațe, totu timpul cât îl ține să nu-lu *ș'isie* (*ș'isiescă*) dacă plânge înaintea popii, căci îi *ș'isie* (*ș'isue*) norocul, ci să-lu lase să plângă (3).

Mai departe e de observat că dacă la botezarea unui

(1) Wlislöcki, op. cit. p. 10.

(2) «Biserica ort. rom.» an. VI. Bucuresei 1882, p. 199. Nota I. — Ionénu, op. cit., p. 18: «Copiii cari nu sunt botezați și plângu multu, prin acelu plânsu ceru botezu.»

(3) Ionénu, op. cit. p. 26. — «Lumina pentru toți», an. III, p. 173.

copilul sunt doi nași, atunci amândoi îl țin pe rînd și anume cel dintâiu, cel mai cu viață, în totu decursul ceterii *rugăciunilor* dela însemnare și până după cufundarea și scóterea sa din apă, sau mai bine disu până după rostirea formulei dela botez; iar alu doilea dela scóterea sa din apă și până la fine, adecă totu timpul cât duréză rugăciunile dela *taina s-tului miru*, care urméză nemijlocitu după botez.

Dacă botéză unu bărbatu și o femeu, atunci îl ține mai întâi bărbatul și apoi femeea și anume totu-deauna după ce-lu scóte din apă.

În unele locuri, dacă sunt mai mulți copii de-odată de botezat, este datină ca toți să se cufunde în una și aceeași apă, dar *nu li se dă unul și același nume*, ci fie-care capătă unu nume deosebitu. În cele mai multe părți însă fie-care copilul se cufundă deosebitu în apă anume pentru dînsul sfințită.

Dacă se botéză în una și aceeași apă, atunci copiii respectivi se consideră de cătră poporul român din *Bucovina* și *Moldova* ca *frați, frați din botez*, și din cauza acésta, fiindu de deosebite sexuri, adecă unu băiatu și o copilă, când sunt mari, nu se pot căsători, căci dacă s'ar căsători, nu numai că ar fi unu mare păcatu, ci totu o dată copiii ce s'ar nasce dintr'înșii ar fi nisce arătări, monstri (1).

«*Frații în botez*, — scrie d-șora El. Sevastos, — păcatu de mórte să se iea. Dela S-tu Nichiforu se scie, că de se întemplă să ai unu finu în Constantinopole și o find în Veneția și de se 'ntemplă, că daraveri de negoț și felu de

(1) Com. de d-lu. V. Turturénu, preot: «Copiii se botéză în ape deosebite. Dacă se botéză într'o apă se înfrățesc (se înemuresc) și acésta înemurire e o pedică de căsătorie. Dacă s'ar căsători astu-felu de copii între olaltă, apoi s'arú nasce din ei nisce *arătări* (monstri).»

felu de întimplări ce vinu pe capulū omulū, să-î întălnescă și întălnindu-se să se placă și plăcându-se să se căsătorescă, atunci păcatū va fi saū ba, și-a đisū S-tu Nichiforū, că de vorū sci, că-sū *frați din botezū* și se vorū lua e păcatū de mórte; iar' de nu vorū sci, atunci cum n'orū sci nimicū, așa nu le va fi nimicū. Poporulū ține rudenia de sânge până la alū treilea némū, iar cea din Christosū până la alū șeptelea (1).»

În *Transilvania*, când sunt de-a se boteză mai mulți băieți de-odată, se crede că e bine să se boteze într'o apă și de regulă se și botéză.

Din contră se crede, tocmai ca și 'n Bucovina și Moldova, că nu e bine a se boteză unū băiatū și o fată în una și aceeași apă, pentru că se pôte întempla ca aceștia să se căsătorescă mai pe urmă și ar fi unū păcatū dacă s'ar lua doi frați (2).

În *Țera-Romănescă* există credința că nu numai cei ce se botéză în una și aceeași apă sunt *frați sufletesci*, ci chiar și aceia, cari aū fostū ținuți de una și aceea-și persónă la botezū. Prin urmare, precum celorū dintăi, așa și celorū din urmă nu le este încuviințatū a se căsători într'olaltă (3).

(1) Nunta la Români, p. 27.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

(3) «Voința bisericei române», an. I, No. 21, Bucuresci 1891: «În comuna Olănesci, pl. Cozia, județul Vâlcea, se urmază tratațiunii de căsătorie între locuitorul Gh. Filipū Olănescu și Elisaveta Costică Olănescu, juni, cari pe lângă că sunt veri alū doilea, mai sunt și frați sufletesci, botezați de același nașū.»

Și mai la vale:

«Negreșitū acestū faptū a fostū revoltătorū moralei publice, ceea ce a făcutū pe părintele Părvulescu, parochulū acelei comune, a se opune cu toți dinadinșulū efectuării acestei căsătorii.

«Aceste două casuri de rudenie, fiindū de natură a opri căsătoria religioasă acestora, a făcutū pe Păr. Protoereū a-și exprima părerea pentru oprire, căci de s'ar efectua o asemenea căsătorie, ar fi unū scandalū față cu dogmele bisericei.»

Gemenii se botéză de regulă de cătră doi saū și mai mulți nași, după cum sunt la numărū, dar se scaldă totū într'o *tróca* (vănuță) și se culcă totū într'unū légănū (1).

Mai de multū, după câtū am înțelesū, era datină în *Bucovina*, ca și 'n unele părți ale *Rusiei*, de-a se boteza copiii în *apa Iordanului* (Bobotezei) la riū în produhū. Acéstă datină bigotă însă astăđi a eșitū cu totulū din usū.

În *Macedonia* la botezulū unū pruncū femeile bătrâne plângū, avëndū în vedere nefericirile ce așteptă în viețā pe unū pruncū, după ce se face omū. Iar, pe când la *Greci* preotulū și nașulū suflă, ca să gonéscā pre diavolulū, la Romāni, toți căți sunt de față trebuie să sufle și să scuipe. Mama nu póte să stea față la botezū. Copiii ce se află acolo se trimitū să dea de scire numai că botezulū s'a sēvērșitū și li se daū bani saū cofeturī (1).

După ce l'au botezatū și anume după ce l'au scosū din apă, preotulū pune pe copilulū botezatū în *crijmă* și 'n acésta se ține apoi până ce ajungū cu dînsulū acasă.

Ce se atinge de apa în care s'a botezatū, e de observatū că se aruncă tot-deauna într'unū locū curatū și mai cu sémā lângā unū pomū saū pe straturile cu florī.

În *Transilvania*, unde, fie érnā fie varā, se cufundā în *cristelniță* și anume în bisericā, aruncă móșa apa dela botezū într'o bortā anume spre acéstū scopū menită, care se află într'unū ungheriū de bisericā, rostindū în același timpū unele formule și đicale misterióse (2).

Fie-care copilū nemijlocitū după lepēdarea de Satana și împreunarea cu Christosū, saū mai bine đisū nemijlocitū după ce s'a botezatū și 'ncreștinatū, capētā, după credința popo-

(1) În Bucovina și Trasilvania, com. de I Georgescu.

(2) Bolintinēnū, Călătorii în Macedonia, p. 88.

(3) Wliskoeki, op. cit. p. 10—11

rului român, câte un *îngeru păzitoriū*, care prin întregu decursulū vjeții sale îl scutesce și apără de tóte relele. De-aceea fie-care copilū se cuvine să se róge în tótă séra îngerului său păzitoriū, recitându următoarea rugăciune :

Îngerū, îngerășulū meū !
Rógă-te lūi Dumneđeū
Pentru suflețelulū meū
Peste ȓi și peste nópte
Pân' la ciasulū celū de mórte!

O variantă a rugăciunii acesteia sună astū-felū :

Îngerū, îngerășulū meū !
Sluguța lūi Dumneđeū,
Păzè-mi (1) suflețelulū meū
Celū de ȓi și celū de nópte
Pân'n ceasulū celū de mórte,
Îngerū bunū păzesce-mě,
Cruce dulce-adórme-mě (2).

Altă variantă, auȓită dela o Româncă din comuna Bălăcéna, districtulū Suceviī :

Îngerū, îngerășulū meū
Rógă-te lūi Dumneđeū
Pentru suflețelulū meū
Și din ȓi și din nópte
Pân' la ciasulū celū de mórte.
Sfîntă cruce-adórme-mě,
Îngerū bunū așteptă-mě,
Dómne sfinte iartă-mě!

A treia variantă din *Moldova*, județulū Sucéva, plaiulū Muntele, comuna Mălini, dict. de Mariuca Nistorū, sună așa :

Îngerū, îngerășulū meū,
Rógă-te lūi Dumneđeū
Pentru suflețelulū meū

(1) *Păzè-mi* = păzesce-mi.

(2) Dict. de unū Românū din Vicovulū-de-sus.

Și din ȃi și din nópte
Pân' la ciasulũ celũ de mórte.
Sfintã cruce apërã-mě,
Îngerũ bunũ deștéptã-mě,
Dómne miluesce-mě,
Cu crucea pãzesce-mě,

A patra și cea din urmă variantă, auđitã de la Marióra
Corjanũ, rómãncã din orașulũ Sucéva, sunã precum urmézã :

Îngerũ, îngerășulũ meũ,
Sluguța lui Dumneđeũ,
Feresce-mi sufletulũ meũ
Peste ȃi și peste nópte
Pân' la ciasulũ celũ de mórte.
Cruce'n casã,
Cruce'n masã,
Cruce'n tuspatru cornurĩ de casã,
Cruce'n ceriũ, cruce'n pãmĩntũ,
Cruce'n loculũ un' mẽ culcũ !

O altã rugãciune, care asemenea e îndãtinatũ de-a o învêța
și a o rosti copiĩ ceĩ micĩ înainte de cinã și de culcare, e
acésta :

Cruce 'n casã,
Cruce 'n masã,
Cruce 'n patru cornurĩ de casã.
Dumneđeũ cu noi la masã,
Maica sfãnta la feréstrã.
Îngerășulũ mẽ pãzesce,
Sfãnta cruce mẽ 'ntãresce ;
Îngerășulũ mi-ĩ luminã,
Sfãnta cruce mi-ĩ hodinã (1).

O variantã a acesteĩ rugãciunii sunã astũ-felũ :

Cruce 'n casã,
Cruce 'n masã,

(1) Din Mitoculũ-Dragomirnei, com. de d-lũ Dr. St. Saghinũ.

Cruce 'n tusp patru cornuri de casă.
Şede sîntulŭ Nechita în casă
La mijlocŭ de masă
Cu sabia scôsă
Cu straele scurte,
Scurte, mohorîte,
Şede şi cetesce
Ne 'ncetatŭ din zori
Până 'n cântători
Şi din cântători
Pân' la răsăritulŭ sórelui
Sórele a răsăritŭ,
Mě uitai spre răsăritŭ
Vêđui *Unghîta* (?) venindŭ
Treî picuşuri o picuratŭ,
Ceriulŭ totŭ s'o luminatŭ
Dumneđeŭ s'o bucuratŭ (1).

O altă variantă a acestei rugăciuni din districtulŭ Năsău-
dului, în *Transilvania*, sună aşa:

Cruce 'n casă,
Cruce 'n masă.
Că nu-î casă,
Că-î cetate
Cu uşile 'nfecate,
Cu ferestrele 'nziuate.
Şede Mninŭ
Cu Vêrtolomninŭ
De mă străjuesce
Din méđă-nópte
Până 'n cântători,
Din cântători
Până 'n răsărita sórelui.
Din resărita sórelui
Se facŭ douě luminele :

Una se ruga lui Dumneđeŭ
Pentru sufleţelulŭ méŭ,
Şi de điuă şi de nópte
Până 'n ceasulŭ celŭ de mórte.
Cruce sînt' adormi-mě,
Îngerŭ bunŭ deşteptă-mě.
Sus în naltulŭ cerului
E o biserică albă.
În biserică cine şede?
Luca *vangelescŭ* (2)
Ţine mâna dréptă
Ţine-o carte albă,
Ţine mâna stângă
Ţine-o carte sîntă.
Cum cetia,

(1) Dict. de Florea Curcanŭ, agricultorŭ în Bosanci, districtulŭ Sucevii.

(2) Luca vangelescŭ = evangelistulŭ Luca.

<p>Aşa grăia : «Auđiți «Voï sfinți, «Precum ați auđitü «De Domnulü Christosü : «Restignitu-l'o, «Treï cuie de ferü bätutu-ï-o, «Treï picurï de sânge picuratu-ï-o, «In paharü sprijinitu-ï-o,</p>	<p>«In obrazü isbitu-ï-o . . . » Şede sfîntulü Nechita Cu cămaşă scurtă, Cu sabia smultă (1). Când în carte cânta Lacrimele-şi vërsă, Mere de aurü se făceaü, Ingerii le strîngeaü, La Dumneđeü în cerü le suiaü (2).</p>
---	---

In fine, a treia rugăciune cu multü mai lungă decât cele precedente, dar care, după cum prea lesne ne vomü încredința din cuprinsulü ei, e o compilațiune din treï alte rugăciuni, cari așisderea trebuie să fie răspândite în poporü și care se rostescce mai multü de cătră copiii ce au fostü atacați de *Samcă* sau mai bine ăisü cari au avutü *Rëulü copiilorü*, sună precum urmëză:

<p>Îngerü, îngerășulü meu ! Rógă-te lui Dumneđeü Pentru suflețelulü meu . Rógă-te din ăi de nópte Pân' la ciasulü celü de mórte! Iar când mórtea nemilósă A veni cu crunta-ï cósă Suflețelulü să mi-lü iee, Atuncea să mi se dee Luminiță mândră 'n mână Și precistanie 'n gură, Tămâiță învëlită Cu céră acoperită La sfânta bisercă dusă Și pe sfînta cruce pusă . . . Mama mea, când m'a născutü, Pe cruce că m'a făcutü,</p>	<p>Pe cruce m'a botezatü, Sfânta cruce m'apëratü De duhulü celü necuratü Șepte ăile și mai bine. Dumneđeü e totü cu mine In tóte sfintele ăile Treï surorï de-ale lui Lazărü Una Malina, Una Mădălina, Una dalba Rusalina, Diminëță s'au sculatü Și pe câmpü că s'au luatü Pe câmpulü Salimulü Și-a Ierusalimulü, Și după ce s'au luatü Acolo c'au căutatü Nouë floricele.</p>
--	--

(1) Smultă = scósă.

(2) «Gazeta Transilvaniei» an. LI. Brașovü 1888, No. 112.

Dară ele
Floricele
N'au găsitū,
Ci-au găsitū
O mic' albiniță,
Și din albiniță
S'a făcutū ceruță
Și din ceruță
S'a făcutū o luminiță.
Luminița s'a aprinsū
Raiulū s'a deschisū
Dumneđeū a 'nvisū,
Pe noi ne-a cuprinsū

Și din gur'a ȃisū :
«Cine-a sci și-a spune
«Astă rugăciune
«Totū la lună,
«La sēptēmână,
«Suflețelulū și l'a scōte
«Din cāte rele din tōte
«Din negurā,
«Din pēcurā,
«Din brōsce cātū vacile,
«Pāingenī cātū casele,
«Din nāpārci cātū fagiū
«Și din șerpī cātū brații!» (1).

O variantă a acestei rugăciuni, și anume a părții din urmă, care se numesce de cătră poporū «*Rugăciunea sfintei Vineri*», sună ast-felū :

Sfânta Vineri, Vinereā,
C'ești la față tinereā,
Inima ți încārunția,
Nime nu se pricepeā,
Numāi trei fete feciōre
A lui Lazārū soriōre :
Una Maria Malina,
Una blānda Mādālina,
Și-una dalba Rusalina.
Ele, cum mi te-au vēđutū,
Indatā s'au priceputū
Și în cāmpū cā mi s'au dusū
Dela Rusalimū spre-apusū
Pe la revērsatū de zori
Sā gāsēsca nouē florī,
Nouē florī bune de lēcū.
Ele florī bune de lēcū
Orī și cātū

S'au truditū
N'au găsitū,
Ci-au găsitū
Pe la 'nserate
Nouē lumīnārī curate.
Luminele s'au aprinsū
Raiulū s'a deschisū,
Christosū a învinsū,
Maica-sa a rīsū
Și din gur'a ȃisū :
«Cine a sci și-a spune
«Astă rugăciune
«A prea sfintei Vineri
«Tot-deauna Joī sēra
«Cāte de trei orī
«Și Vineri deminēța
«Cāte patru orī
«Scosū îi va fi sufletulū

(1) Din Vama, com. de G. Lucanū, stud. gimn.

«Din negură
«Din păcură
«Din văpaia focului
«De supt talpa iadului,

«Din viță
«In viță
«Până într'a șeptea viță» (1).

Afară de rugăciunile până aici înșirate mai este încă una, numită «*Rugăciunea săptămânei*», care sună precum urmază:

Sântă Lună!
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumnezeu lăsată,
Mă închină ție
Ajută-mi mie!
Sântă Marți!
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumnezeu lăsată,
Mă închină ție
Ajută-mi mie!

Și totu așa pentru fie-care ți ce urmază până Duminică.
Iar când ajunge la acesta, ȃice:

Sântă Duminică!
Cu rugă rugată,
Cu inimă plecată,
De Dumnezeu lăsată,
Mă închină ție
Ajută-mi mie!
Precum ai ascultată
Și ai ajutată
La 40 de mucenici
Și la 40 și cincă
De mânăstiri.
Și mă închină ție
Ajută-mi și mie!

(1) Dict. de Florea Curcană, agricultoră în Bosancă districtulă Suceviă.

Și mă închină
Și la Maica Domnului
Să-mi ajute-a țice
Aceste cuvinte,
Cu luare aminte
Séra culcându-mă
Și deminéța sculându-mă ! (1)

Am spusă mai sus că fie-care copilă capătă la botezū unū *îngerū pǎzitorîū*. De aceea, când cine-va în decursulū vieșii sale se lasă înduplecatū și condusū mai multū de alșii decât de mintea sa, sau când se teme de tótă nemica, când e din cale afară fricosū, se țice că e *slabū de îngerū*. Din contră, când e din cale afară prea curăjosū, îndrășneșū sau chiar rēutăciosū, când se restesce cu cușitulū asupra cui-va, voinđū a-lū străpunge, atunci se crede că îngerulū fuge de dînsulū (2).

Româniî din unele părșii ale *Transilvania* însă credū și spunū că fie-cărui omū i se dă la nascerea sa nu numai unū îngerū ca conducătorū și apērătorū în acéstă vale a plângerii, ci totū odată și unū *spiritū răū*, unū *diabolū*, care stă cu îngerulū pǎzitorū în neconțință luptă ; și faptele omulū atárnă apoi dela împrejurări, după cum adecă unulū capătă putere asupra altuia (3).

Spunū Româncele din unele părșii ale *Bucovinei* că nu e bine ca *luminile de botezū* să se dea cui-va, ci să ardă numai în casa, unde se află copilulū de curēndū botezatū.

De aceea *cumatri ceî marș*, adecă nașii, nici când nu lasă

(1) Dict. de Mărióra Corjanū, Româncă din orașulū Sucēva.

(2) «Șeđetóre» an. I. Fălticenî 1892 p. 125: «Săteniî aū credinșă că fie-care sufletū are pe lângă elū unū îngerū, care ilū apēră de rele; când săteniî facū rēutășii și mai alesū când se rēstescū (adecă voescū a da, ridicândū mâna) cu cușitulū, îngerulū se depărțeză de omū.»

(3) Schmidt, Das Jahr, p. 25.

luminile de botezū preotului, ci le ducū cu sine la casa părinților copilului botezatū (1).

Din contră, în *Țera-Românească* este datină ca din lumina-rea dela botezulū unui copilū să se opréscă o bucată, ca să o arate copilului când se va îmbolnăvi, căci i se va face bine, iar restulū să se lase la biserică (2).

Cele trei luminări însă de pe marginea *putinei* (cristelniței), adecă a vasului în care se hotéză copilulū, se păstréză, că dacă se deóche, să-lū afume din ele (3).

După ce s'a întorsū acasă *luminile de botezū* în unele părți din *Bucovina*, și mai alesū în acelea unde nu este datină să se întórcă cu dînsele aprinse, se punū pe masă ca să ardă. Și dacă celū botezatū e *fată*, trebuie luminile să ardă în trei serī după olaltă, ca să se mărite. Dacă nu ardū, nu se mărită. La băieți nu e numai decât de trebuință ca să ardă (4). În alte părți, totū din *Bucovina*, cum s'aū întorsū dela botezū, cumătri le aprindū și le daū nepótei. Acésta, luân dule, le stînge.

În comuna *Calanfidesci*, districtulū Siretiului, după ce s'aū întorsū de la botezū, móșa, cum întră cu copilulū în casă, se pune cu dînsulū pe laiță în capulū mesei pe o perină; pune apoi copilulū pe o pâne și o bucată de sare, ce se află pe masă. După-ce l'a pusū, vine tatălū copilului cu unū paharū de bēutură și cinstesce cu dînsulū pre móșă.

Móșa dice:

— Să te vėdū sănėtósă, nepótă. Dumneđeū să te rădice cu sănėtate și cu brațele pline. Cum amū ajunsū la botezū, așa să ajungemū și la cununie! — Cinstesce. —

(1) În Ilișesci și alte sate.

(2) Ionénu, op. cit. p. 27.

(3) Ionénu, op. cit. p. 26.

(4) Din Dorna, dict. de V. Diacū.

Nepóta, luându paharulü diresü, și cinstindü la *cumättru* respective la *cumättra-mare*, ñice :

— Să te vëdü sănëtosü (sănëtósă)! Dumneðeu să-ți dea sănëtare și multü bine, că ne-ați statü întru ajutorü !

Acum móșa strigă pre tatälü copilulü și dându-i-lü pe acesta, ñice să-lü crëscă cu ușurință și cu bucurie.

Cumättru dacă sunt doi *cumättri*, cinstesce la cela-laltü cumättrü, cumättrulü la bucătăriță, adecă la femeea care a statü nepótei de ajutorü și a făcutü bucatele trebuincóse pentru *cumättrie*. După acësta cinstescü pe rîndü la toți cei ce se află în casă (1).

În comuna *Crasna*, întorcëndu-se móșa dela botezü cu copilulü în brațe înaintea cumättrilorü, cum a ajunsü și a întratü în casă, se duce cu copilulü dreptü la masă, la mijloculü căreia se află de mai nainte pusă o pâne întrëgă, netăiată; și se așëză în capulü acesteia, chiar și în casulü acela când copilulü ar plänge ori și câtü de tare. Cumättri, așëzându-se așîșderea împrejurulü mesei, punü luminile stinse de-a curmezîșulü acesteia. Vine apoi o femee și aprindëndü o lumină o dă cumättrulü mare. Cei-alalți cumättri aprindü luminile dela acesta. Vine după acësta *nenele* copilulü și iea șipulü cu paharulü, cari asemenea se află de mai nainte puse pe masă, și cinstesce pre móșă, *bea unü paharü de bine*; móșa cinstesce pre cumättrulü celü mai bëtränü, acesta pre cei-alalți cumättri și așa pe rîndü pâna ce a umblatü paharulü pe la toți și fie-care trebuie să bea de bine. După ce s'aü pärîndatü toți, móșa se scólă dela masă și, luändü pânea de pe masă precum și copilulü, se duce la patulü nepótei și închinându-i copilulü ñice :

— Póftimü cu norocü și sănëtare, cu voe bună; . . . crescere ușoră să-ți trimită Dumneðeu !

(1) Dict. de Catrina Racolța.

După acesta îi dă copilul și pânea.

Tot așa fac și cumetri dându-i luminele.

Mama primind copilul pânea și luminele, sărută mâna mōșei și mulțămescce atât acesteia cât și cumătrilor ȃi-cȃndȃ:

— Mulțămescȃ, moșicȃ dragȃ, și d-vōstrȃ cumătrilor și nȃnașilor! Cum aȃi ajunsȃ de l'aȃi botezatȃ, așȃ sȃ ajungeȃi sȃ-lȃ și cununaȃi!

Cinstesce apoi și ea atȃtȃ pre mōșȃ cȃtȃ și pre cumȃtri.

Dupȃ acȃstȃ, dacȃ *cumȃtria* nu se face ȃn aceea ȃi, ȃși ieaȃ rȃmasȃ bunȃ și se ducȃ cu toȃi pe acasȃ (1).

ȃn *Frȃtȃuȃlȃ-vechiȃ* districtulȃ Rȃdȃuȃlȃ, cum se ȃntorcȃ dela botezȃ, unulȃ de casȃ, orȃ și care, pune o perinȃ pe masȃ, mōșȃ pune copilulȃ pe perinȃ iar la capulȃ lui *pȃne* și *sare*. Dupȃ acȃstȃ nenele copilulȃ cinstesce pre mōșȃ, iar mōșȃ pe cumȃtri ceȃ mari. Fie-care trebue sa cinstȃscȃ cȃte unȃ paharȃ de bine ȃn sȃnȃtateȃ copilulȃ. Dupȃ ce a cinstitȃ fie-care, aprindȃ luminele, și dacȃ sunt mai multe cumȃtre saȃ cumȃtri ieaȃ copilulȃ dimpreunȃ cu luminele, pȃnea și sarea, se ducȃ apoi la nepȃtȃ, și ȃnchinȃndu-i-le ȃicȃ:

Poftimȃ cumȃtrȃ prunculȃ acȃstȃ
Pe care l'amȃ botezatȃ
Și ȃncrȃștinatȃ
Și'n lege l'amȃ bȃgatȃ.
Ți-lȃ dȃruimȃ dumi-tale
Cu pȃne și cu sare,
Cu darulȃ sfinȃiei sale,
Cresce-lȃ ușorȃ
Și sȃnȃtosȃ! (2)

Dupȃ acȃstȃ prezentare și ȃnchinare urmȃzȃ masa saȃ

(1) Diet. de Aniȃ Ursachi.

(2) Diet. de Zamfira ȃgnȃtȃiei.

mai bine  is  cum tria, despre care vom  vorbi în capitolul XVI.

 n alte p r i ale *Bucovinei* mo a, cum  ntr  în casă, în-m nu z  copilul  nou-botezat  mamei sale,  ic nd  :

—Bine v'am  aflat ! bine  i noroc  să dea Dumne e  pruncului nou-n scut !  i creștere u or ;  i de-aseenea  i D-tale, nepo ic  drag , sculare u or   i 'ns n to are!

Să- i fie bra ele pline,
Casa cu noroc   i bine!
Acesta bine să nu cr sc 
Dumne e  altul  să vă d ru sc !
Precum a i ajuns  pre acesta
De l'a i botezat 
 i  ncre tinat ,
A a să ajunget 
Ca să-l   i cresce i,
 i să vă  nvrednici i
Ca să-l   i c s tori i!

La care r spund  p rin i :

—D  D mne, mo ic  drag ! . . . Dumne e  să teaud !.. să- i fie cuv ntul  deplin ,  i să ajungi  i d-ta cu noi la tóte cele ce ne-ai urat  nou   i pruncului! (1).

 n comuna *Vama*, districtul  C mpulungului, sosind  n na ul  cu finul  se  a casă,  l  închină mai  nt i pe la icóne  ic nd :

Să fi , finule, cinstit ,
De to i  menii iubit 
Ca  i sfintele icóne!
To i să se uite la tine,
 i a a să  i se 'nchine
Cum se 'nchin  la icóne!

Apoi,  ntorc ndu-se c tr  p rin i, le ur z   ic nd  :

(1) Com de d-lŭ G. Tomoiag .

Să trăiți, cumătrilor!
S'ajungeți
Să vedeți
Pe acestu finu căsătoritū
Și deplinū gospodăritū.
Și s'ajungeți să vedeți
Și fiil fiilorū săi
Adecă pe nepoței!

După acēsta, desbrăcându-se de cojocū și puindu-lū pe masă cu pērulū întorsū în sus, așeză pre finulū său de-a-supra cojoculū, și iară-și uréză:

Finule, să străesci,
Și să cresci
Și să te 'nmulțesci,
S'ai atâtea oi cu miei
Și vaci cu viței
Și norocū
Căți perī în acestū cojocū (1).

În *Transilvania*, după ce s'au întorsū dela botezū, pune mōșa pre copilū de-a dreptulū pe masă și chēmă pre părinți ca să-lū iea de acolo și anume dacă e feciorū pre tatălū său, iar dacă e fată pre mama sa (2).

În alte părți, totū din *Transilvania*, după ce au sositū casă, copilulū se predă prin o cūvintare sērbătorēscă din partea cumătrilorū, mamei sale, iar acēsta, primindu-lū îlū pune pe masă, care e fōrte frumosū acoperitā, primindū în acela-și timpū darurile din partea celorū de față. O masă animatā încheie apoi acēstā și însemnatā, la care se înțelege de sine că nu lipsescū datinele și părerile superstițiose. Așa de es, dacă-ī pică cui-va în timpulū ospēțului cuțitulū saū furculița jos și se împlântă în pămintū, e unū semnū

(1) Com. de d-lū Nicolaiū Lucanū, cant. bis. din Vama.

(2) Com. de d-lū Rom. Simu.

rău, căci se crede, că copilul va muri de o, mörte nenaturală. Dar în ziua acésta nici vitele domestice nu sunt trecute cu vederea, din contră gospodariul de casă le dă de astă dată nutrețu mai bun, ȳicându în acela-și timp: «*mâncatți și vė rugați pentru copilulū meū!*» In unele locuri înainte de masa dela *botejune* cumătrulū mare aruncă paserilorū meiū saū grău, care a statū trei ȳile și trei noțți în lėgănulū copilului, ȳicându: «*să cante tatăluț cerescū laudă și onóre și să-lū rőge ca să-ı dée copilului sănėtate!* (1).»

Datina din urmă ne revócă în memorie datina *Romanilorū* de-a da mēruntae de purcelū *Strigelorū*, pe cari le credeau ei că sunt unū felū de paseri uriciose de nōpte (2).

In *ȳera-Romănescă*, după ce unū copilū este botezatū, adusū acasă dela biserică, se pune pe o baligă de vacă din oborū, apoi se duce mă-sa și-lū iea de-acolo. *Acésta se face ca să aibă copilulū parte de vite* (3).

Totū în *ȳera-Romănescă*, unū copilū, după ce s'a botezatū, în ȳia acésta se pune lângă elū unde dörme unū fierū, o mătură, și se presară tărīțe și spuză din focū, ca să nu vie *Mama-pădurei* să-lū omóre saū să-lū pocéscă (4).

După tóte acestea urmăză *cumătria* saū, cum se spune în Transilvania, *ospėtarea*, despre care vomū vorbi mai la vale.

In *Macedonia*, îndată după botezū în bisercă chiar, se imbracă copilulū cu fustănice, punėndu-ı și fesa pe capū, și apoi nașa ilū iea pe brațe, precum și douė luminări aprinse împodobite cu dantele roșii și verđi, pe cari le ține una într'o mână și alta în cea-laltă; și așa merge până la casa

(1) Wlilocki, op. cit. p. 11.

(2) Preller, Röm. Myth. t. II p. 238.

(3) Ionėnu, op. cit. p. 27.

(4) Ionėnu, op. cit. p. 28.

lehusei. Când intră în odaia lehuzei, face mai întâi cu o luminare aprinsă semnul crucii pe pragul ușei, ținându:

«*Tihi bună s'âncherdisască părinții, s'bănează să-î mîncăm numta* (norocū bunū, să se bucure părinții, să trăească, să-î mîncămū nunta, adecă *să mîncămū la nunta*); iar de va fi fată: *și la feciorū să dea Dumneșe!*

După rostirea acestorū cuvinte pune luminările aprinse într'o pîne anume, ca inima copilului să fie curată și să fie belșugū la casa lui.

Dacă se întemplă de se stingū luminările pe drumū, atunci credū Românii macedoneni, că copilul n'are să fie cu norocū, iar dacă nu se stingū și e timpū frumosū în acea ții, atunci copilul va fi cu norocū.

Dimpreună cu mōșa și nașii saū *nuni* mergū și toți, cei ce aū fostū invitați la botezū, acasă la lehusă și o felicitază; apoi li se servește cafea, rachiū, lucumi, nohotū, strafide, țigăni și vinū, apoi se punū la masă (1).

În fine, trebuie să mai amintimū încă și aceea că, dacă copilul nou-născutū arată simptome de mōrte, mōșa saū și altă persoană pōte să-lū boteze și fără de preotū; și asta din cauză ca copilul să nu mērgă neîncreștinatū în cea-laltă lume, unde, prefăcēndu-se în *Moroii*, l'arū aștepta cele mai crâncene torturi.

În cazul acesta e de ajunsū ca mōșa, saū cine este, să-lū stropēscă cu apă sfințită și să-î rostēscă corectū formula botezului.

Atātū în *Bucovina* câtū și în *Transilvania* și *Ungaria*, după câtū îmi este mie cunoscutū, în astū-felū de casurī băețiorū li se dă numele *Ioanū* și copilelorū *Maria*, și decī formula botezului acestuia sună așa:

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 48.

«Botéză-se robulū lui Dumneḑeu *Ioanū (Maria)* în numele Tatălūi și alū Fiulūi și alū S-tulūi Duhū, aminū! (1).»

Și dacă unū copilū astū-felū botezatū móre, se 'ngrópă de cătră preotū ca și orī care altū creștinū, iar dacă nu i se rostese formula, dacă móre ne 'ncreștinatū, îlū ingrópă de regulă móșa și anume într'unū ungheriū alū ținterimulūi.

În părțile *Oravițez*, fiindū copilulū slabū și nefiindū speranță de vieță, i se dă unū nume, închinându-lū la o icónă din chilie, ca nu cum-va murindū să fie perdutū pe cea-laltă lume (2).

În *Macedonia*, de se 'ntêmplă ca copilulū să fie gravū bolnavū și în pericolū de mórte, de nu póte să vie în grabă preotulū să-lū boteze, femeile ce s'arū fi aflândū acolo îlū botéză, turnândū apă peste elū, făcêndu-se una nașă și ȃicêndū :

«*Luplu să-l măcă, vru să nī ti-l iea ne patizat, tata, mama, creștinī aīi fură, și cu creștin aīi mi fac* (Lupulū să-lū mănânce (draculū) vru să mi te iea nebotezatū, tata, mama, creștinī imī fură, eū creștinū mă facū.)

Apoi spunū mai multe rugăciuni, *Tatălū nostru, Sfinte Dumneḑeule*, și altele.

Dacă copilulū móre nebotezatū, se ingrópă de móșă și tată în afară de cimitirilū bisericeī, fără sicriū și pusū numai pe o scândurică negeluită (3).

(1) Com. de mai mulți Români din Bucovina, și Aurelū Chintoanū, stud gimn. din Chicediū, comitatulū Solnocū-Doboca: «De cum-va prunculū născutū este slabū, móșa face forma botezulūi, turnândū apă pe mână în semnū de cruce, și apoi stropindu-lū pe capū și punêndu-i numele. Acêsta se ȃice în poporū a *închina prunculū* noū-născutū.»

(2) A. Iana, «Credințe la născerī,» în «Familia» an. XXV p. 483.

(3) Burada, Obiceiurile la născerea copiilorū în Macedonia, în op. cit. p. 46—47.

XIII

NUMELE DE BOTEZŪ.

În cele mai multe părți locuite de Români este datină ca părinții să nomincze singuri pre nou-născuții lor copii, în altele îi nominéază nânașii, și iarășî în altele, mai alesă când copiii se nască în vre-o ȓi însemnată, li se dă de regulă numele sfintului său a sfinteî respective, care se serbéză în ȓiua aceea, în credinȓă că dacă nu li s'ar da numele acestora, sfîntulă său sfînta respectivă s'ar supăra și atunci ar fi rěu de nou-născuții copii.

Unii părinți, mai alesă când li-aă muritū copiii cei din-tăi, le daă celoră ce s'aă născutū în urmă numele ce-lū pórtă ei, alȓii alū moșilorū și strămoșilorū, și iar alȓii alū unui dintre nēmuri, care are mai mare norocū de copii decăt dînșii.

Cei mai mulți inși însă, atâtū dintre părinți câtū și dintre nânași, nu se uită nici la ȓiua, în care s'a născutū cutare copilū, nici la împrejurarea că cei mai de nainte-le-aă muritū, ei caută unū nume care le convine și le place lorū mai tare și pre acela îlū daă apoi filorū respective finilorū

săi ce au să se înceştineze. Dar, după cum ne vom îndrăgini din şirele următoare, şi aceştia alegă mai totdeauna numele unui sfânt mai însemnat, anume ca copilul, când va fi mare, să scie când are să-şi serbeze ziua onomastică.

Preoţii, cari botéză pre asemenea copii, trebuie apoi la săvârşirea tainei sf. botezului să se acomodeze dorinţei exprimate de părinţi şi nănaşi.

Au fostă însă totdeauna şi mai sunt încă şi în ziua de azi foarte mulţi preoţi, cari nu voră nici de cum să iea în considerare dorinţa exprimată de părinţi şi nănaşi, de ar fi aceea ori şi câtă de îndreptăţită, ci ei fie-cărui copil nou-născut îi dau numele sfântului de rând, în care şi s'a născut sau în care se botéză copilul respectiv. Ba unii preoţi mergă şi mai departe, ei adică, dacă au ořeşi care antipatie sau mânie asupra părinţilor, ori dacă copilul, ce are să se boteze, e născut de fată mare, alegă numele cele mai întortocate şi mai urite şi apoi cu numele acelea îi botéză.

De-i frumosă şi totă-odată consultă din punctul de vedere pastorală să o facă acesta, nu e tréba noastră s'o discutămă aice. Una însă totuşi trebuie s'o amintim. Sunt adică mulţi părinţi, cari, blândi şi răbdători fiindă din firea lor, deşi nu au căpétat copilul lor numele dorit de dînşii, nu mai spună nimăruî nemică, ci se mulţănescă numai cu atăta că inmediat după înceştinare îi schimbă numele ce l'a primită la botez cu altul, cu care îl numescă apoi câtă trăescă sau, în casul cel mai favorabil, îi întortocă numele astă-felă că nime nu-lă mai pôte cunosce de unde se trage, bună oară ca *Nicanoră* în *Canoniră*, *Dămiană* în *Di-amină*, *Veniamină* în *Vehamină*. Sunt iarăşi mulţi părinţi, cari nu se mulţănescă numai cu atăta, ci ei, vedëndă că copilul lor a primită ună nume, ce nu le convine de felă,

nu numai că rezonéză asupra preotului, ci încă, când li se nasce altă copilă fie acela bolnăviciosă ori sănătosă și tare ca tunul, înduplecă pre moșă ca să-i rostéscă mai întâi formula botezului și abia după aceea îl ducă la preotul ca să-i cetéscă rugăciunile usitate la botez.

Nu e bine să fie omulă totdeauna prea îngăduitoriă. Dar și când e din cale afară încăpăținată încă nu e bine, căci, după cum am văduțu din cele espuse mai sus, prin încăpăținare de multe ori ajunge la ună rezultată cu totulă contrariă voinței sale.

Dacă preoțimea, din capulă locului, cum aă începută a se încréștina Români, i-ar fi lăsată pre aceștia în pace să-și aléga ei înși-și numele, după cum le-aă apucată din moși strămoși, dacă o parte de preoți nu s'ară fi ținută strictă de cărțile bisericesci, iar altă parte și mai alesă cei de naționalitate străină, n'ară fi dată copiiloră acestora nume de acelea cari le-aă convenită și plăcută loră mai multă, atunci de bună sémă că astădi amă întimpina la Români cu multă mai puține nume de boteză de origene străină și cu multă mai multe de origene romană de cum provină în realitate. Așa însă numele de boteză usitate în timpulă de față la Români le putemă împărți în patru părți principale, după epocile în cari aă fostă ele prima oră adoptate și întrebuințate de Români, și anume după

- I. *Epoca romană,*
- II. *Epoca slavonă,*
- III. *Epoca fanariotică, și*
- IV. *Epoca română.*

În șirele următoare noi vomă reproduce vr'o câte-va nume de boteză, cari sunt mai usitate la Români și cu deosebire la cei din Bucovina.

Țicemū numai vr'o câte-va, căci dacă amū sta să le reproducemū pre tôte, atunci n'ar încâpea în cadrele unui capitolū ca celū de față, ci ne-arū trebui spre scopulū acesta unū spațiu cu multū mai mare și totū-odată unū timpū și studiū mai îndelungatū.

Vomū începe deci mai întâi cu cele din :

I. *Epoca romană.*

Saghinū = Sabinus.

Corjinū = Corvinus (1).

Loginū = Longinus

Marinū tem. *Marina* = Marius

Sorinū = Solinus.

Macsinū = Maximus dim. Maximinus.

Casianū = Cassius.

Costantinū = Constantinus, *Costandinū*, dim. *Costandinașū*, presc. *Tantinū*, *Tintinū*, *Tică* dim. *Ticuță*, *Dinu*, *Dinuță*, *Ginu* ; nume de familie : *Costantineșcu*, *Dinu*, *Dinulescu*.

O doină din *Transilvania* și anume din *Țera Oltului*, în care provine numele *Dinu*, sună precum urmază :

Măi bădiță *Dinule*,
Pe tine *Dinulū* te chemă,
—Eū-ți ducū dorulū fără sémă.
De nu te-ar chema *Dinulū*
Nu ți-ași mai duce dorulū.
Dine, cu a ta mândrie
M'ai adusū la sērăcie.
Intru'n casă focu-i stînsū,
Iesū afară lemne nu-sū.
Și mergendū și pe la șurā
† Nu vėdū picū de-adunăturā

nu s'adună

Numele -
fosta mea

(1) Aceste două în timpulū de față provinū mai multū ca nume de familie.

Ca să iea pasărea 'n gură;
Și mergându și pe la șopu
N'am aflat fênă nici unū stropū
Câtū să iea pasărea 'n ciocū (1).

Costanū = Constans, se rostesc și *Costânū*, dim. *Costănașū*, *Costănelū*, *Costăniță*, *Costănuță*; presc. *Stanū*, *Stană*, *Stănilă*, fem. *Stancă*, dim. *Stănică*, *Stăncuță*; nume de familie: *Stăncescu*, *Stănescu*, *Stanciulū*; sate: *Costăna*, *Stănesci*. *Costea* presc. din Constantem, dim. *Costeii*, *Costică*, *Costiță*; nume de familie: *Costașū*, *Costescu*; sate: *Costesci*.

Aci trebuie să notăm că în timpul presentū rarū care preotū mai dă copiilorū numele *Constans*. Poporulū însă nu l'a uitatū nici acuma și de-aceea îlū dă elū adeseorī copiilorū, carī aū primitū la botezū numele *Constantinū*.

Crăciunū; nume de familie: *Crăciunū*, *Crăciunașū* și *Crăciunescu*.

Iacobū = Iacobus, dim. *Iacobuță*, *Iacobuțū*; ca nume de batjocură *Coblea*; nume de familie: *Iacobanū*; sate: *Iacobeni*, *Iacobesci*.

Stefanū = Stefanus, dim. *Ștefănașū*, *Ștefănelū*, *Fănelū*, *Ștefănică*, *Fănică*, *Ștefănucă*, *Fănucă*, *Ștefăniță*, *Făniță*, *Ștefănuță*, *Fănuță*, presc. *Fană*, în Banatū și *Cenă*: nume de familie: *Ștefanescu*, sate: *Ștefănesci*.

Nicōră = Nicolaus, se 'ntrebuinteză în timpulū de față mai multū ca nume de familie: *Nicorescu*, rutenisatū: *Nicorovicī*; sate: *Nicoresci*.

Andrea = Andreas, dim. *Andreașū*, *Andreieșū*, *Andreiucă*, *Andreiută*, *Andreuță*, altmintrelea și *Andreiū*, *Udrea*.

Luca = Lucas, nume de familie: *Lucaciū*, *Lucanū*.

Ioanū = Ioannes, *Ionū*, *Onu*, *Ona*, *Onea*, *Oncea*, *Oncu*, dim.

(1) Doine, strigături și chiuituri, culesc de mai multī învătători zeloși, Brașovū 1891. p. 172.

Ionașu, Ionașcu, Ionelü, Ionică, Nică, Nicu, Nicuță, Nicuțu, Cuță, Ionuță, Niță, Nițu, Nițucă, Ionuțu, Nuțu, Ionete; fem. Ioana, dim. Ionica, Ionuța, Iónca; nume de familie: Onea, Oncea, Oncescu, Onciulü, Oncu, Onișorü, Onigă, Ionașcu, Ionescu, Nuțu; numele sfintului; Sânt-Ionü.

Lazărü = Lasarus, dim. Lăzărelü, Lăzdrică; nume de familie: Lăzărénü, Lăzărescu și Lăzdroiü.

Petru = Petrus, provine adese-orî Petru și Petrea, dim. Pêtrașü, Pêtrașcu, Petrică, Petrucă, Pietrucă, Trucă, Trucu, Pietruță, Truță, Pietrișorü, Pietriucă, Pietrucü, Pietrușcă, Trușcă; aceste patru din urmă se întrebuintează mai mult pîntre rezeșii din Bucovina, districtulü Storojinețului, cari vinü adese orî în atingere cu Rutenii din acestü districtü; serbătorea: Sân-Pietru și Sân-Chietru; nume de familie: Pêtrașü, Pêtrașcu, Pietrișorü.

Florea = Florianus, se 'ntrebuintează și ca nume de familie; dim. Florinü; fem. Flórea dim. Florică; nume de familie: Florénü.

Dumitru = Demetrius, Duñitru, Mitru, Dumitrașü, Duñitrașü, Nitrașü, Dumitrică, Mitrică, Trică, Dumitriță, Mitriță, Dumitrelü, Mitrelü, Mitică, Dumitruțü, Duñitruțü, Truțu, Mitu, Mita, Tuță, Tuțu, Trucă, Tia, Dumitruță, Mitruță, Nitruță, Nitruțü, Truță; fem. Dumitra; în vechime trebuie să fi fostü și Medru, căci dacă n'ar fi fostü așa, poporulü n'ar numi serbătorea acestü sfintü Sâ-Medru; nume de familie Dumitrașcu, Dumitrescu.

Toaderü = Theodorus, Todorü, Tudorü, Tudorinü, Tudurü, dim. Toderășü, Toderelü, Todirelü, Tudorelü, Tudurelü; Toderică, Toderică, Toderiță; fem. Tudora; Toderiță. nume de familie: Toderénü, Todoranü, Toderescu; sate: Toderesci; serbătorea: Sân-Toaderü.

Georgiü = Georgius, Giurgiu, Giurgia, Giurge, Gheorghe,

dim. *Gheorghieșu*, *Gheorghiuță*; nume de familie: *Giurgiuvenă*; orașe *Giurgiu*, *Sân-Giurgiu*; sate: *Giurgesci*; sărbătorca: *Sân-Georgiu*.

O doină poporană din giurulă Bărcăului, în *Biharia*, în care provine mai de multe ori numele *Giurge*, se începe astă-felă :

Strigă *Giurge* din *Giurgesci* -
De la porcii cei domnesci:
Nime 'n lume nu-lă d'aude, /
De și graiulă lui pătrunde
Până chiar la maică-sa
In pragu vecină-sa.
Mă-sa din graiă i grăia :
— Ce ți-î ție *Giurge* meă,
Tragu-mă 'n noroculă tēă? -
Opincile ți s'aă ruptă,
O merindea ți-o trecută? / -
 Giurge din graiă i grăia : -
— O măicuță, maica mea,
Merindea nu mă-a trecută,
Opincile nu s'aă ruptă,
Ci mă topește ună doră, —
Ună doră că vreă să mă 'nsoră . . . (1)

Iar o baladă de pe valea Crișului negru, în care provine numele *Giurgiu*, se începe așa:

Frunță verde de urzică,
Strigă, Dómne, cine strigă,
Strigă *Giurgiu* dintre lunci, /
Dela boi și dela junci.
Nime 'n lume nu aude
Strigătele sale crude,
Numai sacă maică-sa

(1) Antoniu Papp, Doine populare, în «Familia» an. XXV. Oradea-Mare 1889, p. 439.

- Din grădina soro-sa.
Ea tare se îngrozia,
Pân' la dînsul se ducea
Și din graiū așa grăia :
— Ce ți-î ție *Giurgiu* meū,
— Ce-a ajunsū pe capulū tēū ? . . . (1)

Marcu = Marcus, dim. *Mărcuțū*, *Mărculețū*, *Mărcușorū* ;
nume de familie: *Marcu Mărcuțū*.

(*Domnica* = Dominica-ae, dim. *Domnicuța*.

Maria = Maria-ae, dim. *Marica*, *Mărióra*, *Măriorica*, *Măricica*, *Măriuca*, *Măriucuța*, *Măriuța*, *Mărița*, *Mărițica*, *Mărițuca*, *Bia* ; sērbătórea: *Sântă-Măria-mică* și *Sântă-Măria-mare*.

Numele acestea precum și derivatele sale le întēlnimū fórtē adese-orī nu numai în vorba de tóte țilele, ci și în poesia poporană.

Iată câte-va exemple :

O doină din *Bucovina* se 'ncepe astū-felū :

Mărióra dela țeră,
Nu lăsa omulū să móră
— Pentr'unū picū de gurișóră!

Altă doină din *Transilvania* și anume din *Țera Oltului* sună precum urmēză :

Măriușo bărbatū n'ăi,
Tu gurița cui o dai?
Dă-mi-o mie, lele *Marie*,
Pân s'o cóce póma 'n vie,
Atunci ți-o daū și eū ție.

A treia doină totū de acolo :

— *Măriușo* șurturi multe,
Ți mă-tii să te mărite,

(1) Pompiliu, Balade populare române. Iași 1870. p. 41.

Că și eu încă mă 'nsorū,
Să-mi facū casă cu pridvorū,
Grădină cu foișorū.
Și 'n grădină-mi facū fântână
Să spele Măriuța lână.
Ea mi-o spală, ea mi-o 'ndrugă = ?
Să facă lui *Ghiță* glugă (1).

A patra doină din *România*, județului Vlașca, comuna Ungureni, se începe așa:

— Și-am ȕisū verde sălcioră,
Marițico, *Mariórá*,
Căci n'ai tindă și cămară
Să mă găzduesci diseră.
— Și am ȕisū verde costreiū,
Ba am tindă și bordeiū
Să găzduescū doi și trei (2).

Titiana = Tatiana, masc. *Tatinū* = Tatius. — Probabilū)
că în legătură cu numele acesta stă și planta numită de
poporū *Iarba lui Tatinū* sau simplu *Tatină* lat. *Symphytum*
consolidum.

Domnița = Domitia.)

Grăpcina = Agripina, *Gracina* și *Grachina*.)

Matrona = Matrona.) *Vida* °

Vióra, dem. *Viorica*.

Margareta = *Margarinta*.

Irina, lat. Irena, dim. *Irinuca*, *Irinuța*.)

Păuna, masc. *Păunū*, dim. *Păunașū*, *Păunelū*, acestū din)
urmă și ca nume de familie.

Amëndouē numele acestea provinū fôrte adeseorī și în
litura poporană, cu deosebire în cântece, unū semnū că sunt
fôrte respândite și întrebuițate.

(1) Doine, strigături și chiuituri, culese de mai mulți învățatori zeloși, Brașovū 1891, p. 173 și 174.

(2) «Șeȕetóraea» an. I. Fălticeni 1892, p. 113.

O horă din *Bucovina*, în care provine numele *Păuna* sună așa :

Frunză verde și una,
Se mărită *Păuna*
Și remâne grădina,
Grădina cu florile,
Stratulă cu garofele (1).

O doină din *Transilvania* și anume din comitatul *Albeii de jos*, în care provine numele *Păunașu*, sună precum urmază :

— *Păunașu*, pénă rotatú,
Unde mergi așa gătatú?
— La mândruța într'altú satú.
— Țipă péna, păși mai tare,
Că mândruța ta mai móre:
Frate-so-î ține lumină
Soru-sa plânge 'n grădină,
Mumă-sa pânză-î croia,
Tatalú-séu casă-î făcă
«Lasă, tată, sălaşulú,
Că mi-a venitú drăguțulú,
Dragulú mamei, dragú frumosú,
— Și dela mórte mí-o-ai scosú (2).

Ana=*Anna*-ae dim. *Anica*, *Anicuța*, *Anița*, *Anițuca*, *Anuța*, *Anca*, *Ancuța*, *Rarița*, *Rarițuca*.

Pulcheria=*Pulcheria*-ae, *Porchira*, *Prochira*, dim. *Pulcherița*, acesta e de provenință mai nouă; *Fira*, *Firuca*, *Firuruța*; nume de familie *Porchirénú*.

Catrina=*Catharina*-ae; presc. *Trina*, dim. *Catrinuța*, *Catinea*, *Tinea*, *Catincuța*, *Iincuța*, *Cuța*, *Catița*, *Țița*; o fată sau femeie naltă și bolocănósă: *Catrinoiú*.

(1) Marianu, Poesii populare române, doine și hore. Cernăuți 1875, p. 215.

(2) Doina, strigături și chiuituri, culese de mai mulți învățători zeloși, Brașov 1891, p. 14.

II. Epoca slavonă.

Vasile—*Basilius*, dim. *Vasilică*, *Silică*, *Lică*, *Vasilicuță*, *Licuță*, *Vasilcu*, acesta totu-odată și ca nume de familie, *Viliciu*, *Vilică*. (Veđi despre acestea două și «Familia» an. VIII, p. 280), *Țilică*, *Țilea*.

Iacovă—*Iacobus*, nume de familie *Iacoviță*. Poporul de rîndu nu-lu întrebunțeză mai de felu, ci numai unii dintre rezeși, la cari provine și numele de familie citatū.

Niculaă, dim. *Niculdeșu*, *Niculică*, *Culică*, *Niculuță*, *Culiță*, *Nicoluță*, *Niculcea*; nume de familie: *Niculcea*, *Niculita*.

Grigore, *Gligore*, dim. *Grigorașu*, *Grigoriță*, *Grigoruță*, *Grigoruțu*, *Gogu*, *Goguțu*, *Goruțu*; nume de familie: *Grigorașu*, *Gorașu*, *Grigorenă*, *Grigorescu*, *Grigorcea*, *Gorcea*.

Ilie, *Ilea*, dim. *Iliașu*, *Ilieșu*, *Iliucă*, *Iliuță*, *Iliuțu*, *Iluță*, *Iluțu*, *Luță*; nume de familie: *Iliuțu*, *Luță*; satū: *Sânt-Ilie*.

Gavrilă, *Gavrila*, dim. *Gavrilașu*, *Gavriluță*, *Gavriluțu*, *Vriluță*; nume de familie: *Gavrilescu*.

Pavelă, *Pavelă*, *Păvelașu*, *Păvelucă*, *Păvelucă*, *Pavelică*; nume de familie: *Pavelea*.

Alexandru, *Lisandru*, dim. *Alexandruță*, *Druță*, *Sandu*, *Sandutu*, *Duțu*, tem. *Sanda*, *Alecu*, *Alecuțu*.

Mihailă vsl. rus. *Mihail*, *Mihailo*, *Mihali*, *Mihaiu*, *Mñihaiu*, *Nihaiu*, *Mnihdeșu*, *Mihailă*, *Mñihailă*, *Nihailă*, *Mihaița*, *Mñihaița*, *Nihaița*, *Mihăicuțu*, *Mihalaciucă*, acestea două usitate mai alesū în Transilvania, *Mihaluță*, *Mñihaluță*, *Nihaluță*, *Mihălucă*, *Nihălucă*, *Mihailașu*, *Mihălașu*, *Mnihalașu*, *Mihălașu*, *Mihu*, *Miu*; nume de familie: *Mihăilă*, *Mihăescu*, *Mihalescu*, *Mihălenă*, *Mihuță*; sate: *Mihatcea*, *Mihăleni*.

Ilena—*Helena*, dim. *Ilenuța*, *Nuța*, *Ilenuca*, *Ilinca*, *Ilincuța*, *Ilencușa*, *Ilionca*, *Léna*, *Lena*, *Nena*.

Odochia, *Dochia*, *Odoca*, *Odochița*, *Dochița*, *Chița*.

Paraschiva, Chiva, Părasca, Pătrăscuța, Paraschița, Paraschițuca, Pachîța, Chița, Pachîțuca.

Mardalina = *Magdalena, Mădălina, Mădălinuța, Nina.*

Vârvara, Vârvărica, Vârvăruca, Vârvăruța.

Samuilă, Samoilă, Samuilă, Samoilă, Șamolea, Samolașu, Molică:

III. Epoca fanariotă.

Costandachi = *Constantină, Costachi, Costăchelă, Costăchiță. Dumitrachi* = *Dumitru, Dumitrache, Mitralache, Trache, Tachi, Tăchiță.*

Petrache = *Petru, Petrachi, Pătrachi, Pătrăchelă, Trachi.*

Manole = *Emanuil, Manoilă, Manuilă, Manolachi, Lachi. Manolașu.*

Mihalache = *Mihaiu, Mihalachi, Lachi.*

Aice trebuie să notăm, că toate numele cari se sfârșesc pe *achi* sau *ache* provin numai la Români de prin orașe și la rezeși, la țărani însă numai rar.

Marghiola = *Maria, Ghiola, Marghiolica, Ghiolica, Margolița, Lița:*

Gheorghe = *Giorgiu, Ghiorghiașu, Ghiorghieșu, Ghiorghică, Ghiorghită, Ghiță, Ghiorghiuță, Ghițuca, Ghiorghiliță, Ghiorghiuță, Ghiuță, Iuță Ghiorea, Gogu, Goguță, Guță;* nume de familie: *Ghica, Ghiorghiu, Gheorghescu, Ghiorghianu, Ghițescu, Ghiuță,* sat: *Gheorghiteni.*

Spiridonu = *Σπειριδίωv, Schiridonu, Sriedonu, Scridonu. Scridonașu, Scridonelu, Scridonuca, Scridonutu.*

Nichiforu = *Νικήφορος, Chiforu, Chifuru, Chiforașu, Chiforelu.*

Nechita = *Νικήτας, Nichita, Nichituță,* nume de familie: *Nichitușu, Nichitenu.*

Garofa, Garofina, Garofița.

Pinteleiū = Παυθελείον, *Pântea, Pîntea*; acestū din urmă și ca nume de familie.

Frosina = Eufrosina, *Frosinca, Frosincuța, Frosinuța, Fră-sina, Sînuța.*

Lisaveta = Elisabeta, *Saveta, Savetca, Savetcuța, Veta, Vetuca, Vetuța, Savetuța, Safta, Săftica, Săftița, Săf tuța.*

Smaranda, Smarandița, Mandița, Maranda, Marandița, Maranduța, Maranduca.

Zamfira, Zamfirica, Zamfiruca, Zamfiruța, Zanchira, Fira, Firona; masc. *Zamfirū, Firū, Firică*; nume de familie: *Zamfirescu.*

Rucsanda, Rucsanduța, Casandra, Căsandruca, Căsandruța.

IV. Epoca romană.

În acéstă epocă o parte bunicică de părinți și nănași, până chiar și din mijlocul poporului de rîndū, aū începutū a da fiilorū, respective finilorū, nume de origine romană.

Totū așa facū și unii preoți în comunele păstorite de dînșii.

Partea cea mai mare însă nici acum nu se pôte desbăra cu totul de numele și diminutivele străine, cugetându pe semne în mintea lorū cea corcită, că dacă se vorū im-popota în pene străine vorū arăta cu multū mai frumoși și nobili de cum sunt în realitate (1).

(1) Veđi despre materia acēsta și studiulū «Numele române» în «Gazeta Transilvaniei» an. LV. Brașovū 1892 No. 118: «... Unū poporū, ce nu-și scie istoria străbunilorū sēi pôte să cadă în orba erōre, de a iubi mai multū ce e străinū, cugetându că e mai bunū decât ce e alū sēu. Și aci în mare parte aparține poporulū rusticū, care neavendū *luminători* în sinulū sēu, cari să-lū deștepte, nu scie sērmanulū că se numără și elū între alte popōre. Ba, de es., când bietulū țeranū aude pre preotulū sēu, pre învățătorulū sēu saū

Să sperămū însă că în curîndū fie-care Romînu adevăratū va veni la cunoscînță că haina străină, nu numai că nu-lū încăldește, ci încă îlū și diformeză!

pre altū inteligentū din satū, strigāndu-și băteii cu numele de *Ianoș! Șandor! Marișca!* cugetați ca nu cade în osānda de a crede, că alū lui *nume* de *Ionū Grigore, Toaderū,* sunt prostesci și neînsemnate, că veți Dōmne, de ar fi de ceva, domnulū ista încă și-ar pune la copii *nume* de *Ionū, Grigore,* etc.

«Numai unū poporū care își cunoșce istoria și și-o iubescē cu pasiune, își va iubi cu pasiune numele, portulū, datinele și cāntecele sale.

«Credeți că în timpurile vechi ale nōstre, cānd erāu fōrte puțini, ba de locū inteliginți în poporū, poporulū era mai curatū în criteriile sale de naționalitate. Mai de multū erāu preoți cari erāu Romāni întru tōte, — adecā nu se deosebiaū întru nemicū de poporulū de rāndū, și astū-felū fiindū, aū susținutū criteriile de naționalitate în Romānū. Basați pe acestū adevērū, susținemū aci, că de es. înainte cu 100, 200 de anī mai tārđiū erāu mai multe *nume romane* în poporulū nostru. Atunci în timpurile întunecate, Romānulū trăia ca rusticū, și în rusticitatea sa își apăra numele și moșia.

Ah! ce timpū era atunci,
Cānd Romāniī ca păstori,
Țēra lorū și-o apăraū
Ca și braviī luptători.

«Vedeți că îndată ce unele familiī romāne, trecēndū la altā confesiune, saū nobilitāndu-se, ori făcēndu-se grafi și baroni, lāsāndu-și națiunea, își lāsarā și numele.»

XIV.

MĂRTURIILE.

În *Țera-Românească* este datină că în decursul botezării unui copil și anume când cântă preotul «*câți în Christos s'a botezat în Christos s'a și îmbrăcat, aleluia,*» nașul, carele a ținut copilul în brațe și, în numele finului, de trei ori «*s'a lepădat de Satana,*» să bage mâna în pungă, ca, după ce a plătit preoților și dascălilor, să mai împartă bani și celor ce au stătut de față la împlinirea tainei botezului, și anume tuturor persoanelor ce se află în biserică, fără deosebire de bogat sau sărac.

Firescul înțeles, ce se atribue împărțirii acestor bani, e că cei ce i-au primit sunt «*martori,*» cari pot atesta, la orice împrejurare, că întru adevăr noul născut a îmbrățișat religiunea creștină, cu toate dogmele și după toate riturile bisericești. De aici apoi și numirea de «*mărturie*» dată monedelor dăruite. Câte s'a împărțit, atâtea «*mărturie*» va avea copilul despre autenticitatea botezării sale. Dacă, prin vre-o necurată ispită, mai târziu s'ar îndoi de acest fapt, apoi toți câți au primit «*mărturie*» la a lui creștinare

și cari s'au legatū pe făcute s'o constate la vreme de nevoie, se consideră ca fiindū gata să «mărturisescă» că în adevărū copilulū cutare în anulū, luna, ziua și biserica cutare, s'a împărtășitū cu marea taină a botezului.

La țară s'a obicinuitū să se dea în totū-deauna numai monede de aramă. Dacă nașulū e omū cu dare de mână, apoi împarte de argintū, și trebuie să fie bogatū de totū ca să împartă de aurū. Acestū din urmă casū se întâmplă fôrte rarū, și numai în cerculū restrînsū alū avutelorū famliii, când botezarea se face acasă.

În epoca *Fanarioțilorū* și în totū timpulū câtū a circulatū în România moneda turcescă, cei bogați da mahmudele, icosari și nisfiele de aurū. De multe ori, între mărturiile date personalū micului finū, se vedeau constantinați și vechi monede de o adevărată valóre pentru numismatică. Adesea nașulū hărăzea copilului bani de aurū bătūți de Greci și de Romani, ca lucruri fără nici unū prețū pentru elū nepriceputulū. «Ce mai trebă, își dicea dînsulū, de-alū de aceste aū și Țigani!»

Cătū despre sărăcime, la care datinele se păstrează totū-deauna mai cu țârie, sărăcimea da lăscăi de argintū și de aramă. Când se întrebuița moneda nemțescă, *mărturiile*, consta, în orașe ca și pe la țară, din «*firfirici*» de 13, 22 și 23 de parale; cei bogați se suiau chiar până la jumătăți de «*sfațū*» sau «*sorocovețū*».

Particularitatea de căpetenie a mărturiilorū era de a fi străpunse și legate de o mică cordea ori bandlică roșie sau albastră, înodată cu fundă. Astū-felū se fixă cu unū acū pe pieptulū asistențilorū dela botezū și erau purtate tótă ziua, mai cu sémă de rudele și musafirii casei, cari prășnuiau noua cumătrie.

Ađi în sfîrșitū sătenii mai săraci împartū bani românesci

de câte 10; cei mai bogați dau monede de 50 în argint. Câtă pentru bogați, obiceiul a luat o altă față; căci pentru fie-ce botez anume se fac medali de argint sau de aur, pe cari se înscrie data născerii, anul și numele noului născut, ziua botezării, une-oră chiar și numele nașului.

Înțelege oră-cine marea deosebire dintre mărturiile monedă și mărturiile medali. Cele dintâi au fost, sunt și vor fi în totă-deauna cheltuite, astă-fel încât, de ne-am ține la stricta-le însemnare, putem dice că copilul botezat rămâne fără «*mărturie*», în casă de a ave nevoie de aceste documente autentice pentru a și constata creștinarea. Scopul dar nu e cătuși de puțin ajuns, căci menirea lor e de a fi păstrate ca probe pipăite despre îndeplinirea riturilor religioase, pe când în practică se transformă în nisce bani dați de pomană, cari, îndată după eșirea din biserică, pot trece din mână în mână și călători, ca oră ce ban, din pungă în pungă.

Și în adevăr, din cauza acestui din urmă rezultat, unită cu o interpretare despre care va veni vorba mai la vale, mult și de mulți s'a tot crezut că «*mărturiile de botez*» n'au fost născocite pentru altă-ceva decât ca să fie o pomană, nu se scie pentru sufletul căruia răposat. Chiar preoții nu le sciă da altă însemnare; căci dintre câți am avut ocaziune să cercetez în această privință, toți mi-au explicat lucrul în acestă înțeles, că sunt nisce bani dați de pomană, ceea ce, precum vom vedé, e cu totul departe de adevăr.

Nu e însă totă astă-fel și cu mărturiile-medali. Printr'însele, scopul datinei se îndeplinesce de minune; căci neputendă fi cheltuite, rămân în păstrarea celui ce le-a dobândit ca, la vreme de trebuință, să probeze faptul spre pomenirea căruia au fost anume pregătite. Împărțirea lor

dar nu mai are caracterul unei pomeni în bani, ci o valoare genealogică, ca însemnătatea unui soi de registru numismatic, foarte apropiat de intențiunea cu care s'a statornicită acestă vechiă obiceiă.

În urma acestor expuneră, e locul să ne întrebăm: unde și de când s'a început datina, în ce chip și pentru ce serviciu?

Ca multe din vechile institui, ea își are originea în credințele religioase, în mitologia greco-romană. A ei închipuire pare-mă destulă de istetă, ca să merite a ne atrage băgarea de seamă. De aceea voi și stăruie asupra-î pe cât se cuvine acestor repede cercetări.

Nu pôte fi îndoială că nascerea omului a fostă totă-deauna considerată ca ună faptă de mare însemnătate, la cei vechi, ca și la moderni, la păgâni ca și la creștini, la sălbatici ca și la civilizați. Analele feluritelor popore înregistrează cele mai ciudate obiceiuri păzite înainte ca și după nascerea copilului. Aici tatăl trebuie să ajuneze și să postescă cu lunile, pentru ca pruncul să fie ferit de o mörte prematură, de vițuri și de infirmități corporale; colo e nevoit să ieie locul lehusei și să rabde dela rude și prieteni mulțime de neajunsuri; dincoace noulă-născută e primită cu sgomotose petreceri, aiurea cu doiöse lacrimi.

Spiritulă greco-latină se sciă depărtă chiar dela începută de eresuri atâtă de complicate și se mulțami numai să puie nascerea omului sub bine-voitorea ocrotire a dumnezeirii.

Când dar noi dămă ađi copilului numele sfântului, a căruă și e sărbătorită, în timpulă când s'a născută, nu facemă decât să urmămă, pe nesciute, acestui spirită religiosă și bisericescă, cređendă negreșită, că punemă prunculă sub imediata protecțiune a sfântului în ziua căruia s'a născută și ală căruă nume l'amă adoptată pentru miculă din fașă.

Bătrânii Greci nu mergeau atât de departe, și nici Romani, deși o puteau face prea bine ca politeiști ce erau. Ei fără a da nume de zei și semi-zei, puseră născerea copiilor sub auspiciile *Junonei*, această suverană a ținuturilor, cum o numesc Pindar. Junona însă, deși suverană, și tocmai pentru că era suverană, nu asista la toate născerile. Cu această misiune era însărcinată fiica sa *Ilitia*, sora *Ebiei*, a Tinereții. Copilul dar nu se născuse fără religie. Din contră: eșea în lume profesându religie politeistă, căci nu-și dădora viața, după credințele de atunci, decât divinităților Olimpului. Dacă dar la noi creștinarea vine după trei zile și chiar mai târziu, la dînșii autoritatea religiei se arăta și se exercita chiar din primul minut.

Pe aceeași *Junonă*, totu-deauna suverană, Romanii o numeau *Lucina*, pentru motivul că asista la născerea copiilor. Lehusele se adresa la ea zicându-i: «Juno Lucina, fer opem, serva me, obsecro.» Te conjur, Juno Lucina, dă-mi ajutor și-mi slujește!

Iată credința religioasă, veche ca și însăși rasa greco-latină. Dela dînșii până la datină nu era decât un pas, și preoții politeismului nu întârziară să-l facă.

Ne-apărată că Junona cea atot puternică și atot știutoare ținea prea bine minte câte născeri se întâmplau pe zi și noapte, de ore-ce lua act de dînșele prin mijlocirea Ilitei. Cu toate acestea, registrele dumnezeiești nu erau la dispoziția nimărui pe pământ, și oamenii trebuiau să știe și dînșii ceea ce știa Junona. Preoții dar — căci mulțime de instituții, cărora spiritul cel practic al Romanilor le-a dat un caracter civil, la început nu erau decât privilegiul exclusiv al preoților — preoții se vedură siliți să țină și dînșii o statistică ore-care despre numărul celor născuți, ca și de al celor răposați.

Dar regulata păstrare a «actelor stărei civile» nu e lucru ușor chiar în zilele noastre. Și apoi religiunea, care pretundenii s'a silită să aibă în mâinile sale or-ice instituțiuni sociale, nu se îndura să dea un caracter profan acestei statistice atât de importante.

Atunci printr'o dibăcie foarte desă întrebuințată, ridicară un templu ținelor Junona-Ilitia, menit să serve dreptă cancelarie de înregistrare nascerilor pe cari divinitățile le avea sub a loră ocrotire. Acestă deposită, această arhivă sfințită nu avea însă registre de conținut și de păstrat, ci monede de aramă, de cele întrebuințate în primele timpuri ale vechei Rome. Căci, la nascerea fie-cărui copilă, ca și la mórtea fie-cărei persóne, — părintele de familie depunea în templu o monedă de acestea, ca să serve dreptă documentă constatată de actele nascerii făcute cu ajutorulă Junonei Lucine. Câte monede se aflaă depuse într'o lună, sau într'ună ană, atâția copii se nascură în Roma: statistică primitivă, ce e dreptă, dar ușoră și plină de câștigă! Iar fiindă-că, în chipulă acesta se da Junonei o nouă atribuțiune, apoi i se dete și ună noă titlu, ca protectóre a nascerilor se numea *Lucina*; ba ca protectóre a statisticei prin monede se numi și *Moneda*. Cei ce voră să consulte texturile, potă găsi în această privință mulțime de amănunte în Cicerone, Ovidiu, Titu Liviu, Plutarchă, Valeriu Maximă, Macrobiu și Solină; eă unulă le trecă, celă puțină aici, spre a nu obosi pre cetitoră.

Iată dar în resumată originea monedeloră date în memoria nascerii copilului. Datina dar avă dela începută ună caracteră religiosă, însă ună scopă profană în realitate, căci sub formă fățișă ținea loculă «registreloră de stare civilă» și înlesnia posibilitatea unei statistice mai multă sau mai puțină regulate, care constata mișcarea populațiunii și numărulă locuitoriloră.

Când instituțiunea trecu din mâna preoților într'a censorilor, darea monedelor rămase ca obicei, ca deprindere și cu atât mai mult cu cât nici o lege scrisă nu veni s'o desființeze, de óre-ce nu prin legi scrise fusese înființată. Și astú-felú se păstră până la ivirea creștinismului, când noua dogmă, neputénd'o șterge cu desévîrșire, se mulțami s'o supuie — ca pre tóte riturile și datinele păgâne — unei prefaceri de formă, unor schimbări numai superficiale.

În periodul martirilor și persecuțiunilor, adepții noiei religii urgente erau nevoiți să se strîngă pe furis, în adâncă noptii tăcere, prin case retrase, prin pivnițe boltite, prin scorburi depărtate. Aici își făceau rugăciunile, aici îndeplineau sfintele taine, aici botează pre noi-născuși sau pre noi-convertiți.

Era dar lucru firesc ca datina împărțirii monedelor de botez să fie păstrată. Căci pe de o parte servia a constata numărul celor ce îmbrățișau creștinismul prin primirea botezului, adecă progresele noiei dogme; pe de alta, da acestui actú înfățișarea unei pioșe ceremonii, la care «*marturii*» noului botezatú dobânda unú darú în valórea curentă, cu care puteau trăi de ađi până mâne, ei cari erau isgoniți din afaceri, răstigniți pe cruce, aruncați în mijlocul fiarelor sêlbatices sau arși de vii pe piețele publice.

În alú doilea periodú sórta își schimbă pasulú. Sub împératulú Constantinú celú mare, creștinismul, din prigonitú cum era, deveni prigonitorú. Góna în contra păgânătății fú totú atâtú de amarnică din parte-í, căci pe lângă pofta de rês bunarea atátorú suferințe mai era și năzuința de a sterpi unú inamicú pe jumétate surpatú, care nu mai tráia decât prin obiceiuri și prin credințe domestice.

Acestú tristú și sângerósú capitolú e de domeniulú istoriei religioșe. Faptulú neîndoiosú e că creștinismulú ar fi ștersú

cu desăvîrșire orî-ce amintiri, orî ce superstițiunii, orî-ce instituțiunii păgâne. O îndoită pedecă îi stete însă în potrivă : înțâi că tóte deveniseră o a doua fire a lumii romane, și apoi că nu se găsiau altele mai potrivite care să le înlocuiască. În acéastă situațiune, creștinismul nu putù decât să le prenoască, să le schimbe forma și une-orî înțelesul.

Câtù despre preoți, erau și ei ca preoții tuturorù religiunilorù. Dacă printre dînșii s'au găsitù bărbați cu talentù, oratori, filosofi și scriitori de valóre, apoi marea-le majoritate nu erau nici mai sfinți, nici mai desinteresați decât pontificii, sacrificatorii și augurii politeismului. Astù-felù, în ducerea monedelorù la biserică găsiaù și ei o nimerită ocașiune de a face averi. Obiceiulù dar fù manșinutù. A-lù fi combătutù era fără nici unù folosù. Și, ca să nu samene întocmai cu celù păgânescù, avurà priceperea de a-lù despărți în două.

1. La botezù, mărturiile remaseră numai pentru asistenți și li se dete greșita însemnare de pomană. Cele destinate preoțilorù sau comunității religioase, adecă detronatei Junone Monede, fură înlocuite cu o plată în numerarù, ceva mai mare decât o simplă monedă de aramă și dată personalù servitorilorù altarului.

2. Câtù despre înmormintări, biserica găsi că cea mai bună statistică e tragerea clopotului, care era în stare să vestească tuturorù încetarea din viață a ómenilorù. Astù-felù, afară de «*ortulù popei*» se mai adause și «*ortulù clopotului,*» alù cărui glasù de aramă se însărcina să ție loculù registrelorù scrise negru pe albù.

Resumândù dar faptele, le putemù înșirui în modulù acesta :

La începutù, *mărturiile de botezù*, fură simple monede de aramă, duse la templu în chipulù unei declarațiuni de nasceré ; sub creștinismù serviră ca mijlocù de controlù pentru

numărul noilor creștinați, iar în urmă ca daruri de pomână, pe când ați începă a-și relua adevărata-le însemnare, acea de a fi nisce documente genealogice în sînulă familiilor, ceea ce e ună progresă rațională și moralisatoră.

Aceste diferite transformări aũ fostă firesci și neapărate. Ună lucru însă a rămasă stătornică în totă timpulă: numele; căci, în totă timpulă existenței loră, *mărturiile* aũ avută înțelesulă de «*dovadă*» capabilă de-a constată fie nas-cerea fie botezarea individulă.

În sfîrșit, o altă particularitate demnă de observată e tăria, cu care li s'a păstrată caracterulă religiosă chiar atuncă, când, ca ați bună-ora, legile civile le facă prisotore și fără de folosă (1).

(1) G. Dem. Teodorescu, «Arheologia literară» în «Convorbiri literare» an. XI. Iași 1877. p. 305—310.

XV.

SCHIMBAREA NUMELUI.

Dacă unŭ copilŭ e atacatŭ și maltrătatŭ de vre-unŭ spiritŭ necuratŭ saŭ e cuprinsŭ de vre-o bôlă grea și nu se pôte de grabă mântui de dinsa, româncele din *Bucovina* îndătinéză a-î schimba numele de botezŭ și a-î da altŭ nume, cređendŭ că prin acésta atâtŭ spiritulŭ celŭ răŭ câtŭ și bôla se depărtéză dela dînsulŭ și se însănătoșéză.

Procedura acesteî schimbări de nume e următórea :

Unulŭ dintre căsași iea pre copilulŭ bolnăviciosŭ și-lŭ dă unei vecine saŭ altei femeî din satŭ.

Femeea, luândŭ copilulŭ, se duce cu dînsulŭ până la unŭ locŭ, *și schimbă numele* de botezŭ, se întórcé apoi înděrěptŭ și-lŭ dă mameî sale đicēndu-î că i-lŭ dăruesce, tot-odată îi spune și cum se chēmă, adecă numele ce i l'a datŭ ea.

Mama copilului dintru începutŭ se face că nu voesce a-lŭ primi, đicēndŭ că ei nu-î trebuescŭ astŭ-felŭ de copiî, saŭ că are prea mulți; mai pe urmă însă totuși îlŭ primesce, și din minutulŭ acela apoi nici ea nici cei-lalți căsenî nu-lŭ numescŭ mai multŭ după numele sēŭ de botezŭ, ci după numele care i l'a datŭ femeea cea străină.

În alte părți, totu din *Bocovina*, dacă unele femei n'au norocul de copii, dacă le totu moru, atunci ca nu cum-va și celu nou-născutu să le moră, îndătinéază de a-î vinde.

Vîndarea acésta se face astu-felü :

Femeea respectivă, dacă bună óră nu are norocü de fete, caută pre o femee care a avutu mai multe fete și pre tóte le-a crescutü mari.

Femcea aceea vine la feréstă și întrebă :

—N'aveți cum-va vre o copilă ?

—Ba avemü !— răspunde cea de casă,— dar nu avemü norocü să trăéscă !

—Vindeți-mi-o dară mie că eü, mulțămită Domnului, am norocü destulü !

—Bine! . . . și-o vîndü bucurósă . . . câtü mi-î da pe dînsa ?

—Câtü ceri ?

—Dă . . . ce să-ți spunü! . . . cam multü, căci dóră-î bujorü de copilă, nu alta! . . .

—Atâta potü să-ți dau pe dînsa, mai multü nu! . . .

—Adă banii încóce !

Femcea cea străină întinde acuma prin feréstră unü pușorü saü vr'o căți-va cruceri.

Mama copilei iea banii prin feréstă și totü prin acésta îi dă copila.

Străina, luändü copila în brațe, încunjură cu dînsa casa și apoi întră prin ușă în năuntru. Întrândü în casă dice:

—Nu mi-ți primi de masü, căci sunt străină și de departe, și nu sciü în cotro să mai apucü . . . și apoi mai am și copila acésta cu mine și nu sunt în stare ca să mergü mai departe cu dînsa . . .

—Ba te-omü primi, de ce nu !— răspunde mama copilei . . . poftimü treci mai aprópe.

Femneea pune copila pe patü seü jos, dacă e mai mă-

rișoră; iar ea se așează pe o laiță saū pe unū scaunū ca să ședă, simulându că ar fi fórte ostenită de drumū.

—Da. cum se numesce mititica?— întrebă acum mama copilei.

Femeea îi spune numele ce i l'a datū.

Cu acesta se mântuesce apoi tótă procedura vîndării și schimbării numelui, și atâtū străina câtū și mama copilei credū că copila astū-felū vîndută trebuie să trăească.

În orașulū Cămpulungū numele copilului celui bolnavū se schimbă astū-felū:

Mama saū și unū némū de aprópe alū copilului stă cu acesta în casă lângă una din ferești, iar celū ce voesce să-lū cumpere stă afară totū la ferestra aceea.

Celū din casă ȃice, pronunțându numele schimbatū alū copilului:

—Iacă aici ai pe N. ȃi-lū vîndū cu atȃția și atȃția crucerī!

Celū de-afară, dȃndu-i crucerī ceruți, iea copilulū pe ferestra în brațe, și-lū duce pe ușa îndērēptū în casă.

Astū-felū se repeșesce procedura acēsta de trei ori după olaltă (1).

Totū așa se schimbă numele copiilorū și în Vicovulū de sus precum și în alte comune din districtulū Rȃdȃușului, cu acea deosebire numai că Romȃniī din comunele ultime sunt de părere că copilulū vîndutū rēmane după dreptū celui ce l'a cumpēratū, și dacȃ pȃrinții sēi voescū mai tȃrȃiū ca copilulū vîndutū să fie iarȃși alū lorū, trebuie să-lū rescumpere asemenea prin ferestrȃ, cȃci la din contrȃ, dacȃ nu-lū rescumpērȃ, pe cea-laltȃ lume n'aū parte de dȃnsulū (2).

Datū schimbării numelui de botezū nu numai că esistȃ și în *Moldova*, ci ea trebuie să fie totū-datȃ și fórte veche

(1) Com. de V. Burduhosū, stud. gimn.

(2) Com. de d-lū V. Turturēnū, preotū.

la Români din această țară, ca și în Bucovina, căci iată ce ne spune Pr. S. S. episcopul Melchisedec în privința ei:

«Despre acestu fiu alu Marelui Stefanu, *Bogdanu alu doilea*, observăm că elu mai avea și supranumele de *Vladu*. De aceea în o mulțime de urice ale Marelui Stefanu elu se amintesc cu amândouă aceste numiri. . . .

«Obiceiul de a avé doue numiri unul din botezù, altul adaosù pe urmă din motive superstițiose, există și astăzi în poporul român. Când unù copilù zace de o bólă grea și îndelungată, mai alesu însoțită de spasmurî, mamele schimbă numele bolnavului, creșdendù că prin acesta arù ascunde óre cum copilulù de spiritulù celù rău, carele, după credința lorù, produce bóla. Cu modulù acesta copilulù remâne în tótă viața cu douë nume, unulù celù din botezù, altulù celù superstițiosù.

«In cásulù de față póte că numele de *Vladu* să se fi adaosù lui *Bogdanu celù micù* spre a-lù deosebî de *Bogdanu celù mare*, și a continuatù une-orî a se numi astù-felù și după mórtea fratelului mai mare Bogdanù (1) :

«De nu-î trăesce copiii, — scrie domnișóra El. Sevastos, cu privire totù la Români din *Moldova*, — pe copilulù ce i-a mai rămasù îlù vinde pe feréstră unui norocosù la copii, sau strînge petice dela nouë case neprimenite de face rochiță copilului ca să trăescă (2).

Cu privire la Români din *Țera-Românescă* d-lù G. I. Ionénu scrie următóarele :

«Ca unù copilù să trăescă, îlù cumpără vre-o familie dela părinți (3).»

(1) «Biserica ortodoxă» an VI. Bucuresci 1882. p. 690—691.

(2) Călătorii, p. 45.— Veți și Ioanù Créngă, Scrieri, Povești. Iași 1890, p. 149: «Totù Stanù mă chémă; dar dela o bólă ce am avutù când eramù micù mi-am schimbatù numele din *Stanù* în *Ipate*, și de atuncî am remasù cu douë nume.»

(3) Ionénu, op. cit. p. 12.

În *Transilvania* și *Ungaria*, și anume în comitatul Solnocu-Doboca și alu Satmarului, numele de botez al unu copil se schimbă mai cu sémă atunci, când copilul respectiv capătă *amețelă*, *îmbătăciune* sau *stropșală* dela celu Necurată adecă dela Dracul.

Schimbându-i numele de botez cu un altu nume nou, se crede că Dracul îl perde din vederi și nu scie în veci mai multă merge la dînsul (1).

De multe ori însă îndătinéză Români a schimba numele de botez al copiilor se nu numai din cauza vre unci bóle grele, ci, după cum am arătat în capitolul XII, și din cauza că nu le convine numele, care l'a dat preotul, sau pentru că nu sunt în stare să-l rostéscă cum se cade (2).

În cazul acesta, cred ei, că copiii, căroră li s'a schimbat numele, vor cresce mai ușor și nu se vor bolnăvi așa de lesne

În *Macedonia*, când într'o familie nu trăesc copiii, ci mor de mici, este asemenea datină, ca și în cele mai multe părți din Dacia Traiană, să se iea copiii și să se arunce pe feréstră în brațele cui-va, și apoi mamele lor se fac că-i cumpără cu 5 sau 10 parale, aducându-i în casă, nu pe feréstră, pe unde s'au scos, ci prin o alta sau pe ușă (3).

(1) Com. de d-lu Elia Popu, învățător în Șomcuta-mare și Aurelu Chinteanu, stud. gimn. «Se întemplă că numele celu d'întăiu se schimbă la copiii cari au amețelă sau și alte bóle, creșându-se că după acesta îl lasă bóla.»

(2) Pretutindene usitată. D-lu Ioanu Popovici, învăț. în Opațita în Banat, ne scrie: «Pe la noi încă se schimbă numele de botez al copiilor și al fetelor din cauza următoarelor: Unii părinți, când li se botéză copiii, spun móșei ca să spună nașului cum să pună numele la pruncul ce se botéză. Dacă nașul și preotul adoptéză propunerea, bine, părinții sunt bucuroși; iar dacă nașul e capricios și preotul unu bigot sau încăpăținat, pun nume nepotrivite cu dorința părinților și cu equitatea timpului. Și ce urmăză de aice? Supărarea părinților se duce până într'acolo, că ei schimbă cu totul numele de botez al copiilor și-i strigă după cum le vine lor mai bine la scotélă.»

(3) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilor, în op. cit. p. 50.

Din această datină se vede că și la Români din Macedonia trebuie să existe schimbarea numelui cu scopul ca săle trăească copiii noii-născuți.

Numele cele mai usitate, cu deosebire la Români din Bucovina, cari se dau copiilor din cauză de bolă, sunt mai ales de acelea cari nu se află prin cărțile bisericesci și în special nume da fiere sălbătice, precum pentru băeți: *Lupu* dim. *Lupușoru*, *Ursu* dim. *Ursulică*, *Ursache*; iar pentru copile: *Lupă* și *Ursă* (1).

Cum că întru adevăr numele acestea sunt cele mai usitate se pôte foarte lesne cunoște încă și din următoarele nume de familie, cari s'au format de la cuv. *Lupă*, *lupă*, și *ursă*, *ursă* și cari asemenea sunt foarte răspândite în Bucovina: *Lupu*, *Lupană*, *Lupăiă*, *Lupulesei* dela *Lupulăsa* soția lui *Lupu*, de es. Nicu *Lupulesei*, *Lupanca*, *Lupașcu* presc. *Pașcu*, dela care *Pașcană* dim. *Pășcănelă*, orașul din Moldova *Pașcană* și *Pașcău*; *Lupascănu*, *Lupuscănu*, *Lupescu*; *Lupa*, *Lupă* de es. *Toaderă* a *Lupă*. *Ursu*, *Ursaca*, *Ursachi*, *Ursănu*, *Ursulică*, *Ursulică* și *Ursulănu*.

Români din munții apuseni ai *Transilvaniei*, adică *Moșii*, credă despre Ursă, ca și Români din Bucovina, că călcându pre cine-va pre șele e scutit de bole și că pre celă cu numele de Ursă nu l'ară pută găsi mórtea. De aceea la *Moșii* și la *Crișeni* numele de *Ursu*, *Grozavu*, *Lupu*, *Gura-Lupului*, *Poravu* etc. înlocuesc numele de boteză *Petru*, *Ioan* și *Niculae* etc. (2)

(1) Com. de mai mulți Români și Romănce din Bucovina și Moldova. D-lă V. Turturănu, preotă, ne scrie între altele și acestea: «Părinții schimbă numele, dacă copilulă e bolnăviciosă și ca să nu móră îi dau altă nume. Ca să nu móră copiii se vindă pe căți-va bană unuia, căruia îi trăescă copiii, care are parte de dinși, prin ferăstra casei, la care ocaziune se dau cu deosebire numele: *Lupu*, *Lupa*, *Ursu*, *Ursa* etc. etc.

(2) T. Frăncu și G. Candrea, op. cit. p. 147.

Numele înșirate mai sus le dau Români și de aceea, de ore-ce ei cred că, precum nu se atinge nici o bôlă sau alte rele de fiarele selbatice, așa să nu se apropie și atingă nemică și de cel cu numele schimbat, și precum se înfi-
oră animalele nerăpitoare la vederea celor răpitoare, așa să se înfioreze și să se înfricoșeze toate spiritele necurate precum și toate bôlele de cel cu numele schimbat; în fine, precum nu urmăresce un animal domestic sau nerăpitor pre unul răpitor și nu-i dă în cale, totu așa și spiritul necurat sau bôla să nu urmărescă pre cel cu numele schimbat, și să nu-i vie în cale, nici să deie în urma lui sau a numelui său, nici să-i strice, nici să-l afle în vre-un felu ore-și care; ci să-l părdă din vedere și să nu-l mai afle nici când, fie chiar și după mörte.

Numele ce le capătă în chipul sus arătat le rămân apoi pentru totă viața, așa că mulți inși, și mai ales femeile, numai la ziua onomastică țin numele primitu la botez, alții din contră nici atunci, ci abia la mörte li se scie numele celu adevărat, și ei o facu acesta mai multu numai de frica spiritelor celor necurate, ca nu cum-va *acestea să le strice*.

XVI.

C U M Ă T R I A .

În cele mai multe părți locuite de Români este datină că în ziua, în care se botează copilul nou-născut, părinții acestuia, de bucurie că au căpătat un nou făt, să dea un prânz, o masă. Și de orice masa acesta se da mai mult în onoarea cumătrilor mari, de-aceia se numesce ea mai pretutindene în Bucovina și Moldova *cumătrie*.

Cumătria se face în unele părți din *Bucovina* ziua și anume nemijlocit după botez, sau mai bine zis după ce s'au întors cumătri cu copilul de la botez, în care casă se numesce ea și *botejune*; în altele în aceeași zi seara, și iarăși în altele, precum bună-ora în ținutul Dornei, dacă copilul se botează Vineri, cumătria se face Sâmbătă seara, iar dacă se botează Sâmbătă, atunci se face Duminecă seara; mai pe scurt când le vine părinților copilului mai bine la socotă.

În timpul acela, când moșa cu copilul și cu cumătri pleacă la botez, tatăl copilului său și altul de oarecine din casă, se duce prin sat și poftesce pe cei mai de aproape înnemuriți precum și pe vecini la cumătrie.

Totû în timpulû acela nepóta, dacă este deplinû restaurată, iar de nu, o altă femeie, care ține loculû de bucătăriță, prepară bucatele trebuincioșe pentru cumătrie.

După ce s'aû întorsû cumătrii cu copilulû și cu mōșa dela botezû și aû cinstitû fie-care pe rîndû câte unû paharû de bēutură, după cum s'a arētātû mai sus în capitolulû XII, și după ce s'aû adunātû acum și toți cei poftiți, bucătărița, saû cine este, începe a adûce bucatele și a le pune pe masă, iar gospodariulû și gospodina de casă a pofti pre ôspeți ca să se așeze la masă.

Bucatele cele mai usitate la acēstă ocașiune sunt, în țile de fruptû : *zēmă, sarmale, friptură și plăcinte*, în țile de postû : *borșû de pesce, gălusce, pesce și vērđare*.

Cum s'a pusû sorbitura, toți cei adunați, afară de cei de casă și de mōșă, se așeză la masă, și anume în cele mai multe părți bărbații de-o parte, iar femeile de cea-laltă parte a mesei.

După ce s'aû așezātû cu toții și mai cu sēmă cumătri și nēmurile acestora, tatălû copilului, luândû unû paharû, închină la cumătru saû cumătra mare; iar dacă sunt mai mulți cumătri, apoi la celû mai vērstnicû dintre dînșii, țicēndû :

— Nănașule saû cumătre! bine ați venitû la noi cu sănătate!

— Bine v'amû aflatû cu sănătate! — rēspunde cumătru, — bine și norocû să dea Dumneđeû peste totû loculû, și mai alesû noulû nostru finuțû!

— Să trăiți!... Precum ați ajunsû de l'ați creștinātû, așa să ajungeți să-lû și cununați!

— Dă Dómne!

Apoi, închinândû și cinstindû toți, câți se află la masă, unulû după altulû câte unû paharû de bēutură și *dândû-lû fie-care de bine*, anume ca copilulû botezatû să fie curatû, începû a ospēta din bucatele puse și a se petrece câtû se pōte de bine.

Când se punû însă *sarmalele* saû *găluscele* pe masă, atunci

móşa aprinde lumina de botezú; dacă sunt două, le aprinde pe amândouă, le pune alătura într'o cofiţă şi dimpreună cu acesta le pune pe masă. Iar când le pune pe masă dice :

Bună vremea la Dumnia-vóstră
Cinstiţi mesenî şi gospodari,
Dar mai alesú la cumătri işti mari!
Iată că v'aducú luminî frumoşe,
Strălucite, luminósc,
Inaintea Dumnilor-vóstre,
 Să şedă,
 Să ardă,
Să vă vedeţi de voioşi,
 De bucuroşi
 Şi de frumoşi ;
 Să le priviţi,
 Să cinstiţi
 Şi să vă veseliţi ;
 La ele să cătaţi,
 Să ospetaţi
 Şi să vă bucuraţi !

vara
oratori

După acésta iea móşa copilulú dela nepótă şi infăşindu-lú şi împodobindu-lú, dacă e vara, frumosú cu florî, se duce cu dinsulú iarăşi de naintea cumătrilorú mari şi închinându-lú acestora dice:

Bună vremea la Dumnia-vóstră,
Cinstiţi mesenî şi gospodari,
Dar mai cu de-alesú
La Dumnia-vóstră, cumătri mari !
Bine v'am găsitú sănătoşi
 Şi voioşi !
Iată v'aducú unú finú alú Dumniavóstră,
Dela nânaşi pocinocú,
Dela Dumneđeú norocú !

Poftimă, cumătră mare,
Dăruiesce finului Dumitale
Ce te trage inima,
Ce-î voi, ce ți-a plăcea!

Cumătra mare răspunde:

Mulțămimă, moșică dragă!
Mulțămimă că l'ai adusă
Și 'nainte mea l'ai pusă;
Iar să-lă vedă câtă îi de mare,
De istețu și de frumosă,
De voinică și sănătosă!

După acesta cumătra mare ia peste masă copilul din brațele mōșei, îl sărută pe frunte, și-lă dă apoi altei cumătre, și totă așa una dela alta, iar cea de pe urmă cumătrului mare, acesta la ală doilea cumătru; și totă așa până ce se părëndeză toți oșteii, căți se află la masă; și fie-care cumătru și cumătră, respective oște, începëndă dela cumătra mare, care l'a luată întăia-și dată în brațe, dă copilului căte ună dară bănescă după puțină dela 50 cr. până la 1 sau 2 fl. Iar când îi dă darulă țică:

Poftimă, moșică dragă,
Dela noi cam puțintelă,
Dela Dumneđeă mai multă!

După ce s'aă părëndată în chipulă arătată, îlă dă iarăși mōșei îndăreptă.

În unele locuri este datină ca darurile pentru copilă să se adune abia după ce cumătrii mari dimpreună cu cei-alalți oștei aă mâncată și bēută de ajunsă. Atunci mōșa pune copilulă nou-botezată sau pe masă de 'nainte oșteiloră sau pe brațele cumătriloră, iar aceștia, ținēdu-lă pe brațe, îi pună pe pieptă 1 fl. până la 2 fl. adică câtă potă. Cei-alalți oștei,

câți se află la masă, asemenea îi dăruiesc câte ce-va, fie-care după putere, și după cum îl trage inima ȳicându:

Dela noi pocinocũ,
De la Dumneȳeũ norocũ!

Saũ:

Dela noi puȳintelũ
Dela Dumneȳeũ mai multã!

Dupã ce a datũ acuma fie-care, cãtũ a avutũ sã dee, mȳșa iea și lãgã banii adunaȳi în tulpanulũ, cu care a fostũ copilulũ învãlitũ; apoi, luãndũ și pre copilũ de pe masã saũ din braȳele cumãtrilorũ, unde a statũ totũ timpulũ cãtũ a duratũ adunarea banilorũ, și ȳicendũ cãtrã cumãtri mari:

Cum aȳi ajunsũ de-aȳi botezatũ,
Așa sã ajungeȳi sã cununaȳi
Și iarãși sã botezaȳi!

Îlũ duce și-lũ dã dimpreunã cu banii mamei sale.

Mama copilului numãrã, cum pȳte, toȳi banii cãȳi s'aũ strĩnsũ, și apoi spuindũ cãȳi sunt de toȳi, mulȳamesce cumãtrilorũ și mȳșei precum și celorũ-lalȳi ȳspeȳi pentru ajutorulũ primitũ.

Dupã ce s'aũ strĩnsũ darurile pentru copilũ și s'aũ datũ mamei acestuia, mȳșa iea unũ talgerũ pe care se aflã o plã-cintã și-lũ pune pe masã.

Acãsta însemnãzã ca ȳspeȳii sã mai dee cãte unũ darũ bã-nescũ.

ȳspeȳii nu se punũ de pricinã. Ei aruncã și pe talgerulũ acesta cãte vr'o cãȳi-va cruceri.

Banii aceștia sunt meniȳi pentru mȳșã, care îi și strĩnge, cum a datũ fie-care cãtũ a avutũ sã dee (1).

În *Frãtãduȳulũ-vechiũ*, districtul Rãdãuȳului, cãnd vinũ *plã-*

(1) Dict. de Catrina Racolȳa, Romãncã din Calafindesci, satũ în districtul Siretiului.

cintele, atunci se aprind luminele de botez, cari le-au fost strînsă mai nainte de acésta nepóta, și așezându-se într'o cofiță se pună pe masă. Totu atunci cumătrulă saă cumătra mare, dacă nou-botezatulă e băiatu, strigă :

— «Ne trebuie ciobanu la oi!» iar dacă e copilă: «ne trebuie o gânsăriță!»

La auđulă acestoră cuvinte, mōșă, dacă nou-botezatulă e băiatu, ilă învêlesce într'ună cojocă cu perii întorși, îi pune ună tulpană pe capă, și așa ilă dă apoi cumătrulă, care, luându-lă și puindu-i în tulpană 1—3 fl., ilă dă bărbatulă saă femeii de lângă dînsulă, acésta altei femeii, și totu așa merge copilulă din mână în mână, până ce ajunge iarăși la cumătrulă mare, și fie-care îi dăruése câte 10 saă mai mulți crucei, adecă care câtă pôte și voesce.

După ce a dăruită fie-care, câtă a avută să dăruéseă, daă copilulă dimpreună cu darurile mōșei.

Mōșă, mulțămîndă cumătriloră mari precum și celoră-lalți meseni pentru darurile primite, iea atătă copilulă câtă și banii dimpreună cu luminele aprinse și le dă nepôtei.

Nepóta, mulțămîndă așîșderea tuturora, pune copilulă lângă sine, strînge banii, cari sunt legați în tulpană, iar luminele le întorce mōșă, care din nou le pune pe masă ca să ardă.

După acésta pune mōșă o franzolă pe ună talgeră și o dă cumătrulă.

Cumătrulă, luândă talgerulă, împlântă vr'o câți-va crucei în franzolă. Totu așa facă și cei-lalți ôspeți pe rîndă.

Dândă toți, câtă aă avută să dee, iea cumătrulă iarăși talgerulă, pune pe dînsulă două pahare pline de bătură și le închină apoi mōșei.

Mōșă, luândă talgerulă cu banii și cu paharele, mulțămesce tuturora pentru dară, dă apoi ună pahară bucătăriței, în-

chină ea la unŭ cumătru, iar bucătărița la altŭ cumătru, și apoi cinstescŭ amândouă de bine bēutura din paharŭ.

Banii adunați în franzolă sunt meniți pentru mōșă, care-î și strînge.

Sfârșindu-se și acēsta, cumătrulŭ mare taie plăcintele puse mai înainte de acēsta pe masă, și puindu-le pe *sahane* le împărțește pe la óspeți.

Sfârșindŭ de mâncatŭ și plăcintele, stingŭ luminele de botezŭ, se scólă dela masă și, luându-și fie-care rămasŭ bunŭ, se ducŭ cu toți pe acasă, căci cu acēsta se încheie cumătria (1).

În *Bosancă*, districtulŭ Sucevei, după ce aŭ statŭ óspeți 2—3 ore la masă, cumătrulŭ saŭ cumătra mare, luândŭ unŭ talgerŭ, dăruiesce nou-născutului pruncŭ, pe care i l'a datŭ mōșa în brațe, 1—3 fl. cari îi aruncă în talgerŭ, apoi toți cei lalți îlŭ imiteză, dăruindŭ și ei câte 20—30 cr., pe cari asemenea îi aruncă în talgerŭ.

Sfârșindŭ de datŭ fie-carele ce l'a trasŭ inima ca să dee, pune cumătrulŭ mare talgerulŭ cu banii strînși pe peptulŭ copilului și astŭ-felŭ îlŭ predă mamei sale, ȃicēndŭ:

—Poftimŭ cumătră, grijiți și păstrați, să aibă finuța nōstră de salbă și cercei. Dela noi puținŭ, dela Dumneȃeŭ mai multŭ, însutitŭ și înmiitŭ!

—Mulțămimŭ, cumătre, mulțămimŭ! — răspundŭ cei de casă.

De unde v'ați cheltuitŭ,
Dumneȃeŭ să v'implinēscă

Insutitŭ
Și 'nmiitŭ!
Să trăiți,
Să sporiți
Totŭ din finŭ
În finŭ!

(1) Dict. de Zamfira Ignătóiei.

Cum ați ajunsă să-î botezați,
S'ajungeți să-î cununați!

— Amină!... Dee Dumneșeu! — răspundă cumătri.

Apoi aducendă mōșă o *pupăză*, adecă ună colacū lungă-
rețū anume spre acestū scopū făcutū, țice cătră cumătra mare :

Poftimū, gospodarī cinstiți,
Cum stați aici și cinstiți,
Totū așa bine-voiți
Și'n pungă mână hăgați,
Părale albe cătați;
Și de mērunte n'afiați,
Chiar și întregi să luați,
In pupăză le'nplântați
Și moșichei i le dați
S'aibă și ea în istū anū
Macarū de unū peștimanū
Și moșoiulū de-unū caftanū,
Că așteptă mai de-unū anū.
Fiți bunī, fiți bunī și'nplântați,
Nici decum să n'așteptați,
Ca să fiți prea multū rugați,
Că și mōșă, de trăesce,
Fie-căruī trebuesce;
Ați la unulū mână la altulū,
Și totū așa la'ntregū satulū!

Acēsta și multe altele înșirându-le mōșă, fie-carele înplântă
câte vr'ō căți-va cruceri în pupăză. Iar după ce s'au pă-
rēndatū cu toții și mōșă și-a strinsū banii, se daū mână-
rile cele din urmă, și iarăși începū a ospetă, a cinsti și a
se veseli, ca și la începutū, până ce sosescē timpulū ca să
se scōle dela masă și să se ducă fie-care pe acasă (1).

In satulū *Balacēna*, districtulū Suceviī, cum s'au iutorsū
cumătri și cu mōșă dela botezū și s'au adunatū toți cei ce

(1) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

aŭ fostŭ poftiți la cumătric, mōșa pune pe masă întâi mai multe șipurī de rachiŭ. După acēsta așeză mîncările și anume, întâi: rēciturī, dacā e și de fruptŭ, iar dacā e de postŭ, apoi totŭ cāte unŭ blidŭ de reciturī, dar de pesce, și unulŭ de rasolŭ. Sfirșindŭ toți ôspeți de mîncatŭ din acelea, strînge mōșa blidele de pe masă și pune altele cu *zēmă de găindă*, iar în postŭ *borșŭ cu pesce* și rasolŭ cu sfeclē. În fine vinŭ plăcintele saŭ vērđările și dimpreună cu dînsele friptura saŭ pesce prăjilŭ.

Când pune mōșa plăcintele, atunci nānașulŭ cere dela dînsa ca să-i aducă copilulŭ noŭ-botezatŭ.

Mōșa iea copilulŭ, îlŭ învêlesce într'o *bondiță* (pieptărașŭ); și viindŭ cu dînsulŭ de 'naintea nānașuluiŭ dîce, în casŭ când copilulŭ începe a plînge, că strigă să-i dea oi, ca să aibă din ce-și face altă bondiță mai frumōsă și mai căldurōsă.

Nānașulŭ promite finuluiŭ saŭ o ôie saŭ o mieluță. După acēsta pune pe pieptulŭ copiluluiŭ 1 fl. saŭ, care are putere, și mai multŭ. Afară de acēsta îi mai promite încă și o vițică saŭ o vacă cu lapte, pe care i-o și dă mai pe urmă.

După acēsta iea mōșa copilulŭ dela nānașŭ și-lŭ pune pe masă de 'naintea celorŭ-lalți ôspeți. Pune pe pieptulŭ lui unŭ *tălgerelŭ de cēră* făcutŭ în formă de cruce, iar cei ce se află la masă punŭ în acestŭ tălgerelŭ cāte 20-40 cr., dîcîndŭ unulŭ că-i dă de cióreci saŭ ițari, altulŭ de pālărie, dacā e băiatŭ, de catrință, tulpanŭ etc. dacā e fetiță.

Iea apoi cumătrulŭ mare o plăcintă și o bucată de găină de pe masă, înfige în plăcintă unŭ *puișorŭ* (10 cr.) saŭ și mai multŭ și o dă apoi mōșei.

Mōșa, luândŭ plăcinta și jucândŭ cu dînsa în mână, se duce pe la cei-lalți ôspeți și fie-care îi dăruesce, după împrejurări și putere, cāte mai mulți crucerī.

Sfirșindu-se și acēsta iea mōșa copilulŭ și-lŭ dă mamei sale

dimpreună cu banii adunați; apoi începe a cinsti pre óspeți de buna creșterea și norocirea pruncului (1).

În *Fundulă-Moldovei*, districtul Cămpulungului, unde se face *cumătria* sau *botejunea* abia la o săptămână sau două după botez, adică abia după ce s'a însănătoșat și rădicat nepóta din pat, sosindú ziua hotărítă, tatălú copilului se duce pe la cei ce voescú să iea parte la cumătrie, și fără a-i cinsti cu vre-o bătură óre-și care, îi poftescé ȓicéndú:

Poftimú să faceți unú bine
Să veniți pâna la mine,
Că facú astăȓi botejune!

Cei poftiți, dar mai cu sémă femeile, gátindu-se, ieaú cu sine oué, câte unú blidú de brânȓă sau făină de grâu, iérna câte vr'o câte-va fuióre de cânepă, iar vara câte-o legătură de lánă, și apoi se ducú la botejune. Ajungéndú la starea locului, daú cele aduse femeii de casă, ȓicéndú:

— Poftimú de sănétatea sau de sufletulú lui N. N.!

Nepóta, luándú darurile aduse și stríngéndu-le, mulȓămesce fie-căreia índeosebí pentru dínsele.

După ce s'aú adunatú acuma, se punú cu toȓi la masă și anume nánașulú, adică cumătrulú celú mare, pe-o ladă sau pe unú scaunú ínaltú, iar cei-lalȓi óspeți ín doué rínduri ín prejurulú mesei.

Sfírșindu-se unú ríndú sau doué de bucate, mama sau tata iea pre copilulú nóu-botezatú și se duce cu dínsulú de 'naintea nánașului, anume ca să-i dee unú darú óre-și care.

Nánașulú precum și toȓi cei-lalȓi, carí se află la masă, íncepú acum a da câte unú darú copilului și anume ín mâna celui ce-lú ține ín braȓe, ȓicéndú:

— Poftimú de curea, pălărie, cușmă etc. dacă e báiatú, de tulpanú, mărgele etc. dacă e copilă.

(1) Com. de Mich. Jemna, stud. gimn.

Aici trebuie să observăm că Românii din Fundul-Moldovei au datină de-a aduna daruri în timpul cumătriei numai pentru copiii ómenilor celor sërmani, nici când însă și pentru a celor avuți, ca în alte părți ale Bucovinei.

După ce s'au adunat banii pentru copil și după ce i-au înmănuat părinților, iea nânașul un málai și înplântă într'insul vr'o câți-va cruceri. După dînsul înplântă și ceilalți óspeți pe rîndu câte unul sau mai mulți cruceri de juru împrejurul málaiului, pe care îl dau apoi dimpreună cu banii móșei, pentru care s'au strînsu.

După adunarea banilor mai staú, mai ospétéză și mai cinstescú pușinú, istorisindú în același timp diferite istorioare și cîntîndú diferite cîntece de bucurie sau de jale, după cum e fie-care dispusú, și apoi luîndu-și rêmăsú bunú se duce fie-care pe acasă (1).

În *șinutul Dornei* este datină ca darurile menite pentru copil să se dea înainte de masă.

Móșa din acestú șinutu, când vede că bucatele sunt gata, înfașă copilul, după ce l'a înfașatú îl stîrnesce ca să plîngă, și apoi îl pune pe masă d'inaintea cumătrului, respective a cumătrei mari, șicîndú că-i trebuie bani de ciobote, opinci etc. și de aceea plînge.

Fie-care dintre cei de față, începîndú dela cumătrul mare, punú banii lîngă dînsul, șicîndú unii, că îi dau pentru pâne și pentru sare, iar alții :

Eú dau pentru sănătate,
Că-i mai bună dintre tóte !

Nânașul trebuie numai decát să dea ceva, căci d móșa îl înfrică, că-i duce băiatul, adică finul acasă.,

Banii îi strînge mama copilului.

(1) Dict. de Faraschiva Lehaciú-Leușténú.

După aceea, puindu-se bucatele pe masă, începă a se ospeta și a se veseli, a grătulă, a cinsti și a bea atât în sănătatea copilului nou-născut și a părinților săi cât și în sănătatea cumătrilor mari, a mōșei, precum și a celorlălfī őspeți căți se mai află la masă (1).

Gratularea cea mai îndătinată, care se rostesc de astă dată cumătrilor mari, și mai cu sēmă din partea őspeților adunați, e cea următoare:

Cumătre (sau cumătră) mare!
Precum ai ajunsă să botezi,
Așa să ajungă să și cunună,
Să ai totă fină de fină
Să-ți fie voia deplină!

În cele mai multe părți ale *Bucovinei* este datină de a se închina și a bea cu paharul, decă cumătra mare, când îi vine de aslă dată rindul, voindă a da petrecerii ună aeră cât se pōte de veselă, luândă paharul ȳice:

Dragu-mi-i paharul plină
Și badea nu prea bētrānă.
Dragu-mi-i paharul rasă
Și bădița nu prea grasă!

Cumătra
mare
Și

Bărbatul, căruia i s'au adresată aceste cuvinte, voindă a constrînge pre cumătra mare ca să bea întregă paharul, ȳice:

În fundulă paharului
Sănătatea omului,
Decă cine nu bea de dușcă,
Acela mōre de pușcă!

Și cumătra cea mare mai bine bea întregă paharul decăt să mōră de o mōrte așa de rea.

În ținutulă Săliște din *Transilvania* au o sēmă de înși

(1) Com. de d-lă Vasile Diač.

datină de-a rosti, precum la mesele cele mari dela nunți, așa și la această ocaziune, următoarele versuri :

Ce frumoasă adunare,
Totu de cei ce scurgu pahare.
Deci celu ce bea să trăiască,
Celu ce nu bea să plesnescă.
Celu ce bea e unu omu bunu,
Celu ce nu bea e nebunu.
Celu ce bea e omu voinicu,
Celu ce nu bea e calicu.
Celu ce bea e omu voiosu,
Celu ce nu bea-i ticălosu.
Celu ce vinulu nu va bea,
Nici în raiu nu va intra,
Că și sântulu Petru dice :
Beți vinulu să nu se strice ! (1)

În părțile dela munte, unde adese-orî se întrebuițeză *plosce* în locu de șipuri, ne avându destule pahare la îndemână, beau și din ploscă. Deci celu ce a primitu plosca dice :

Cuî i voia să nu móră,
Pue plosca subsuóră.
Cuî i voia să trăescă,
Plosca să n'o părăsescă !

Multu, puținu, e pretutindene cunoscutu că Românulu, până ce nu-î închină și cinsti tu mai întâi, până atunci nu voesce să bea, căci dice elu : trebuie să scie omulu din ce mână a beutu, din bună sau rea. Dreptu aceea, dacă ai închinatu la dînsulu și n'ai gustatu măcaru câtu de puținu, nu primesce paharul, ci dice :

Nu mi-î vina,
Nu 'ntindū mâna ;
Când mi-î vina
Totu-deauna !

(1) Com. de d-lu B. Iosofu.

O sémă de Români, cari sunt mai avuți, facu adese-orî cumătrie cu lăutari, de cum-va aceea nu pică în vre-unu postu, și cu deosebire în săptămâna mare. Iar dacă din întâmplare nu potu căpeta lăutari, se mulțămesc și numai câte c'unu cimpoeshu sau flueraru, să aibă numai cine le cânta.

O astu-felū de cumătrie cu lăutari, la care de regulă iea parte și preotulū dimpreună cu dascălulū, dintre cari celū dintăiū stă în fruntea, iar celū de-alū doilea în cornulū mesei, se numesce *cumătrie grasă* sau *cumătrie în genunchi*, va să dică până la genunchi de plină.

Cumătriile în genunchi, cari se facu de regulă după ce s'a însănătoșatū cum se cade nepota, duréză cu multū mai lungū decât cele de rîndū și voia cea bună e cu multū mai animată (1). În timpulū mesei cântă nu numai lăutarii ci adese-orî și óspeții diferite cântece, iar după ce s'a sculatū dela masă prindū a și juca.

Unulū dintre cântecele usitate la acéstă ocașiune, și mai alesū în timpulū mesei, e și celū următorū:

Lelea albă ca omētulū
Se iubesce cu cumătrulū,
Da cumătra să nu scie,
Vorbă 'n casă să nu fie.
Lelea albă cum e cașulū
Se iubeșce cu nânașulū,
Da nânașa să nu scie
Lungă vorbă să nu fie.
Brădănașū cu vîrfulū verde,
Cumătra sprîncene negre,
Cine-o vede mintea-și pierde (2).

(1) «Dacă în decursulū unei cumătrii, — ne scrie d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū din Mahala, — se 'ntemplă prea mare chefū, dacă óspeții sunt de-o potrivă peste fire bine dispuși, e unū semnū că copilulū, pentru care se face cumătria, nu va trăi lungū timpū.»

(2) Din Crasna, dict. de Marióra Bărbuță.

Altă cântecă, care asemenea se cântă în decursul mesei dela cumătrie, sună astă-felū :

Frunță verde de-alămâe,
Dragă mi-î cumătra mie,
Da cumătru și mai tare,
Că i numele mai mare,
Da cumătra să nu scie
Lungă vorbă să nu fic (1).

In fine alū treilea cântecă sună așa :

Dragu-mi-î câmpulū cu florī
Și cumătrulū une-orī.
Dragu-mi-î câmpulū cu erbă
Și cumătra câte-odată.
Când ninge și viscolia
Cumătru la noi venia.
Acuma-î caldū și frumosū,
Cumătru la noi n'a fostū.
Și-amă multū e caldū și bine,
Cumătru la noi nu vine.
Frunță verde pipigioiū,
Poftimū cumătre la noi,
Că noi suntemū bucuroși
De cumătriī cei frumoși.

Ba, la cumetriile cele grase, când veselia și voia cea bună a ajunsū la culme, nu o dată auđi și pre tatălū copilulū adresându-se atătū cătră nevasta sa câtū și cătră cumătriī cei mari și dicëndū :

Să trăescū și eū și tu,
Și cumătru selécū,
Și vițelulū de sub vacă
Și cumătra, că mi-î dragă!

(1) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

Saū așa :

Isvorașu cu apă rece,
De-ar da Dumneșeu să sece
Să rămâie numai tină
Să dau mâna
Cu vecina.
Cu vecina
Nu-mi dă mână
Cu cumătra totu-da-una!

La cumătrie, după cum amu amintitu și mai sus, ieaū parte numai bărbați și neveste, adecă numai cei căsătoriți. Decī, dacă anume saū numai din întemplantare intră și vre unū feciorū în casă, unde se ține cumătria, atunci móșa, cum dă cu ochii de dīnsulū, îi iea și ascunde cușma, anume ca să pótă dormi copilulū și să ajungă, ca să pórte și elū cușmă saū pělărie.

Precum mai nainte, în decursulū mesei și mai după aceea în decursulū joculū, îndătinéză de-a cânta diferite cântece, totū așa îndătinéză și după ce s'a sfișitū cumătria și anume când cumătrii își ieaū rēmasū bunū și voescū să se pornescă spre casă.

Așa cumătra mare, când își iea rēmasū bunū dela cei de casă, cântă :

Frunđă verde lemnū de nucă,
Mi-a venitū vremea de ducă ;
Mi-a fostū vremea mai de multū,
Dar' eū nu m'am priceputū !

Saū :

Cântă cuculū pe butucū,
Vine vremea să mă ducū.
Sara bună, eū mă ducū
Nu vė facū nici unū buclucū !
Sara bună eū vė lasū,
Nu vė lacū nici unū năcazū !

Sara bună nu de *tătă*, (1)
Că mai am gându să vă vedu!

Sau :

Vreme-mi-î de mersu acasă,
Holereuța nu mă lasă.
Sara bună nu de tătă
C'am de gându să vă mai vedu!

Sau :

Sara bună mi-ași lua,
Nu mă'ndurū de Dumnia-ta,
Cumătriță, draga mea!
Sara bună eu mă ducū.
Mulțămimū, gură de cucū.
Sara bună, nu de tătū,
Că am gându să te mai vedū!

Mama copilului, care voește ca cumătrii, respective cumătra, să mai stea ca să mai petrecă împreună și să se mai veselască, țice:

Cumătră, ciréș'amară
Fă-mi cu ochiū pân'afară.
Cumătră, ciréșă dulce,
Fă-mi cu ochiū când te-î duce! (2)

Cumătra, nu numai că-î face cu ochiulū, dar luându-și din nou séra bună, dă numai decât să se pornescă.

Mama copilului urmază:

Dragu-mi-î, boeri, de voi,
C'ați venitū până la noi,
Și mi-î dragū de Dumnia-vóstră,
C'ați venitū la casa nóstră,
Da de-acum mai dragi mi-ți fi
Că și mai desū mi-ți veni!

(1) *Tătă* = totū, se aude fórté adeseori in Bucovina atătū in vorba de tóte țilele, câtū și in poesia poporană.

(2) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

În sfârșit, vedându mama copilului că cumătriile nu glumesc, ci voru numai decât să plece spre casă, iea unû șipû de rachiû și petrecându-î până la pôrtă, cântă:

Cumătrița mea cea dragă,
Mî-a trecutû acum de șagă.
Cumătră, cumătră hěi,
Când audû de sara bună
Mi se uscă limba 'n gură!

Dacă între cei ce-și ieaû rēmasû bunû se află și vre-o nevastă străină, fără părinți, frați și surori, atunci numai ce-o veđi și pre aceea rădicându-și vócea și cântându:

Voî nu vė prea fuduliți
Și la min' încă veniți,
Că voî prea bine mă sciți
Că eû îsû fără părinți;
Și veniți în sėrbători,
Că eû îsû făr' de surori;
Și voî totû nu mă uitați,
Că eû îsû cea făr' de frați (1).

Ajunși la pôrtă mai beaû încă câte unû rîndû saû douė de pahare și apoi se despărțesc, întorcēndu-se cāsașii în casă, iar cei-alalți ducēndu-se fie-carele pe la locuințele lorû.

În unele părți ale *Moldovei* câte-va țile după botezû, unû prietenû alû casei umblă cu o garafă cu rachiû, întră în fie-care casă, țice câte-va vorbe de cinste pentru gazdă, apoi umplēndû paharulû îlû închină fie-căruia dintre gospodari și-î poftesce pe sară la cumătrie. De obicinuitû vorbele ce se țicû la asemenea împrejurări, sunt de felulû următorû:

— Jupānulû nānașû și jupānesa nānașă, împreună cu ai lorû cumătri, se închină la cinstita fața Domnia-vóstră ca la unû mândru codru verde și vė poftesce să osteniți de sară

(1) Din Gălinesci, districtul Rădăuului.

până la gazda dumilorū-sale, că li s'a născutū pruncū tinerū și frumosū și de mare veselie s'a umplutū casa lorū. Tare se vorū supēra cinstiții nānași și întrēga cinstita adunare dacă veți da greșū la acēsta.

Gazda rēspunde prin cāte-va vorbe, arētāndū că nu va lipsi dela adunare și înapoindū paharulū ca să-lū îndulcēscă, trimisulū îlū iea iarāși și, ȃicēndū: «*mulțămimū*», îlū dă *de dușcă*, iar poftitorulū adauga: «*să vē fie de bine.*»

Odată cu amurgulū seriī începū a se aduna unulū cāte unulū cei poftiți la cumătrie, bărbații cu femeile lorū, căci și în Moldova numai gospodarii se poftescū la asemenea petreceri.

Sosindū la casa de cumătrie, bărbații se strīngū grāmadă de-o parte și femeile de altă parte, fie-care cētă vorbindū de ale sale.

În vremile de demultū bărbații vorbiaū de cumpenele resbóielorū, de vitejiile Domnilorū și ale boerilorū; fie-care își spunea povestea întēmplărilorū sale în bătăliile cu Turcii, cu Tătarii, cu Ungurii saū cu Litfa. Astăȃi grăescū despre nevoile lorū, despre jidovulū crīșmarū, despre ciocoi, iar cei din părțile muntóse mai multū despre întēmplările cu dihania de ursū.

-- Umblamū — ȃice unulū — după o găină sēlbatică ce de multă vreme o auȃisemū codcodocindū prin *smida* (1), când la capētulū plaiuluī, colo, scii, dreptū bradulū celū pirlitū . . . he! he! rēspunde altulū ce stă cu ochii țintă la povestitorū. . . numai iacă o dihanie cātu-mi-ți-i mamilă stātea în cārare par că-mi ațineă calea; aprindū într'insa, că Dómne îndāmână-mi mai venia, și chitescū dreptū în frunte încāt nici n'a mai mișcatū. Era unū ursū bīrzū țintatū în frunte; pare-mi

(1) Smida e o pădure de braȃi arși, în care aū crescutū tufe noue.

se că tocmai acela, care mai astă primăvară mi-a luat un cărlan de m'a durut în suflet, — scii cărlanul cel Țertin.

— Dar dumi-tale Ți-a mersu bine — rĂpunde unu altulu — cĂ în locu de o zĂmĂ de gĂinĂ, te-ai alesu cu o piele de ursu, dar mie mi s'a sfetitĂ mai rĂu: era despre sĂrĂ și mĂ dusesemĂ sĂ-mi aducĂ boii; scoborĂ pe *sgħiabi* (1), cĂnd la capĂtulĂ *tarniȚei* (2) iacĂ dihania de ursu; dupĂ ce-mi supsese boulu, flĂ movilise, și acum ședeĂ nepĂsĂtorĂ de-asupra pe *partamuri* (3); așĂ m'am aprinsu de mĂnie, vĂdĂndu-mi boulu perdutĂ, încĂt mi-am ȚisĂ în mine: de acum totĂ una mi-e, ori eĂ, ori elĂ; punĂ mĂna pe o ȚișiturĂ și strigĂndĂ înfri-coșatĂ, ca sĂ-i ieau apa dela mĂrĂ, am și repeȚitĂ într'insulu. N'a statĂ dihania de pricinĂ, ci a rupt'o de fugĂ. — Ești și omĂ fiorosĂ — adaugĂ rĂdĂndĂ unu altulu. — Ba nu, bre, — rĂspunde iarĂși altulu — da era ursu de cei furnicoși, care fuge de-șĂ scĂte ochii cĂnd vede omĂ.

La aceste vorbe dau cu toȚii unu hohotu de rĂsu, și altora li se taie pofta sĂ mai povestĂcĂ vitejii cu urșii.

În vremea acĂsta Între femeii, ca dela gĂgĂitulĂ gĂscelorĂ nu se mai Întelege nimicĂ, vorbescĂ tĂte de odatĂ, chicotescĂ și rĂdu cu hohotu.

AșĂ merge rĂnduialĂ, pĂnĂ cĂnd gazda saĂ nĂnașĂ poftesce la masĂ, În capulu cĂreia se așĂzĂ nĂnașulu și nĂnașĂ și apoi totĂ pĂrechĂ, bĂrbatĂ și femeie, dupĂ cum sunt de fruntași, pĂnĂ se Înceie masa. MĂnĂncĂ, beau și se veselescĂ mai multe ceasuri, glumindĂ și rĂdĂndĂ asupra jidanulu din satĂ saĂ despre vre-unĂ prosticĂ ce s'a pribegitĂ la masĂ.

(1) *SghiabulĂ* este o cĂrare prin valea dintre doi munȚi.

(2) *TarniȚa* este unĂ drumĂ bĂtutĂ de oi saĂ de vite prin unĂ locĂ greu de umblatĂ.

(3) *Partamuri* se numescĂ bucĂȚile dintr'o vitĂ ruptĂ de ursu, pe care acesta le face grĂmadĂ și apoi se sue de-asupra lorĂ, faptĂ ce se numesce «*a movi*».

Pe la sfîrșitul mesei se dregu paharele cele dulci, întâi drege nânașul și pune ceva mai multu în paharū mai făgăduindū copiluluī acolo în fața tuturorū o vițică; apoi începū ceīlalți a pune banī în pahare după puterile lorū.

Cu acești banī își scôte gazda cheltueele mesei și une-orī mai prisosesce ceva.

După ce se slîrșescū paharele dulci ôspeții începū a se rădica dela masă.

În tótă vremea câtū ține masa, doi balaurī negri ca dosulū ceanuluī cântă unulū din scripcă și altulū din cobză felurite cântece de țeră eum și altele vechī împămîntenite, precum sêrbésca, corăbiasca și rusésca. Din când în când câte unū ôspe chefăluitū întinde unū paharū de vinū scripcaruluī orī cobzaruluī, đicēndu-ī:

—Bea, balaure. co ți-lū tornū în capū!

Țiganulū se scólă, închină și elū, dar' cine bagă în sémă închinăciunea țigănéscă?

După rădicarea mesei stă totū temeīlū cântecelorū și a jocurilorū. Flăcăiī ametiți saltă legănatū, cântă din gură, glumescū, prujescū și chiue, bătēndū cu picióarele de rēsună pămîntulū. Acum își deschidū dragostele totū mersulū lorū; prin inimile femeilorū trecū când segeșile iubirei, când ale temutuluī. Unele cântă în pilda altora :

Nu sciū țese, nu sciū cósă,
Dar nu-mī pasă, că-sū frumósă.

Cântecū mestecatū cu laudă și batjocură, pe care nici o femeie de țeră nu-lū primesce cu mulțămire, celū puținū în ochiī lumii.

Este în sufletulū Românuī unū fondū însemnatū de în-tristare, care se revarsă prin versulū duiosū și tristū alū cânteculuī sēu și prin vorbele ce đice la cântare. Acestū su-

flectă a presurată note triste chiar și în cântecele menite pentru veselie. Iar *Doina* este culmea tuturor; ea închide într'însa inima întregă, are ceva a sufletului singuratic și jalnic, pe care nu-l poate zugrăvi nici un cuvânt în limba grăită, afară poate de *dorulă*, care se apropie întru câtu-va prin mulțimea întrebunțărilor lui. Până la acest cântec toți sunt veseli, sorbindu unul din bucuria altuia, dar de îndată ce se aud sunetele străbătătoare ale doinei, se lasă de mână și de după gât și fie-care se ascunde în adâncurile jalnice ale sufletului său. Țiganii lăutari au ghicit aceste însușiri ale Românilui, de aceea pentru a scăpa de batjocurile și șăgile dupăcite ce pornesc din veselia sburdalnică, ei încep un cântec de *inimă albastră*, care pune pe gânduri până și pe cei mai zurbagii; iar unii, cei mai cu foc, încep să strige lăutarilor că au nemerit-o, «*căci par'că le iea cu căușul dela inimă.*»

Sfârșindu-se astă-fel de cântece și indesându cocoșul cântărilor sale, oșpeții încep a se împrăștia, în vreme ce unii mai slabi dormu duși unde i-a apucat vremea (1).

În județul Sucevii precum și în alte județe din partea de sus a *Moldovei*, cumătria se face sa nemișlocit după botezul nou-născutului copil sa la vr'o câte-va zile după aceea, când atât părinții copilului cât și nănașii săi invită pre rudeniile lor cele mai de aproape ca să iee parte la dinsa.

După ce s'au adunat toți cei invitați și după ce s'au așezat la masă, moșa, înfășind copilul în scutecele cele mai frumoase ce le are, se duce cu dînsul la cumătrii cei mari, adecă la nănașii săi, cari sta în capul mesei; și prezentându-l lor, dice:

(1) A. Lambrior, «Obiceiuri și credințe la Români.» în «Convorbiri lit.» an. IX, Iași 1.875, p. 2—5.

Din găoză din rogozū
O ieşitū ietū fētū frumosū,
Şi cere scufă şi salbă
Să se ducă 'n lumea albă,
Cere calū de călărie
Şi o stea la pălărie
Ca să trecă de pustie;
Şi mai cere unū calū brézū,
Că-î feciorū de omū vitézū.
Dă-î măicuţ' unū oborocū,
Ca să-şi cate de norocū,
Şi mai dăi măicuţ'o sită
Ca să-şi cate de ursită;
Şi mai fă maic' o plăcintă
S'o mâncămū până la nuntă.
Ca grăulū N. N. să crească
Şi 'ntru mulţi ani să trăască!

După rostirea acestei *urări*, fie-care mesanū scóte şi dă câte unū darū bănescū pentru copilū şi anume mai întâi nânaşii săi, apoi rudele şi vecinii.

Mai pe urmă, şi anume după ce au statū cu toţi unū restimpū bunū la masă, după ce fie-care a gustatū din bucatele aduse şi puse pe masă şi a cinstitū câtū a voitū şi i-a plăcutū, móşa iea o pâne saū unū mălaiū, merge cu dñsulū mai întâi la cumătrii ceī marī apoi la fie-care óspe în deosebī şi, făcēndū diferite glume, cere ca să-ī dee şi ei câte unū darū pentru ostenélă ce-a avut'o.

Şi fiindū că aşa-ī datina din moşi-strămoşi, nime nu se pune de pricină, ci fie-care scóte câte vr'o câţi-va banī, câtū îi lasă inima, şi-ī implântă în mălaiū.

Cu adunarea acestorū banī se încheie apoi cumătria, se scólă cu toţi delā masă, şi luāndu'şi rēmasū bunū delā purinţii copilului, căruia îi dorescū viaţă îndelungată şi ne-

pătă, minte sănătoasă, fericire și toate cele bune, plăcă fie care mulțămitu spre locuința sa (1).

În *Țera-Românească* (2) și în *Transilvania* se dă asemenea pretutindene după botezū câte unū prânđū mai mare sau mai micū, după cum e și starea părinților pruncului. Cu acea ocasiune se facū apoi, ca și în Bucovina, unele prezente parte în bani parte în naturale. Pe unele locuri banii se aruncă sau în scaldă sau în lęgănulū pruncului.

Dela ceī prezenți precum și dela aceia, cari vinū mai târđiū în casa pruncului, se *iea somnă*, adecă se taie nițelū pěrū sau se pune câte unū bănuțū la pernă (3).

În părțile *Oraviței*, din *Banatū*, se face asemenea după botezū unū prânđū, la care iea parte nașulū, mōșa, sau alte nēmuri, cari venindū rōgă de sănătatea noū-născutului, aducēndū daruri, cu care ocasiune dicū: «Eū daū puținū, Dumneđeū să dea mai multū, đile multe, norocū și fericire!» (4)

În alte părți din *Banatū*, după botezarea unū copilū, tatălū acestuia, dacă e cu dare de mână, pregătesce unū prânđū

(1) Dict. de mai multe Romānce din satele Mălini și Rădășeni. Veđi și «Gazeta sătēnului», foia cunoscīnelorū trebuinciōse agricultorului și poporului, an. III. Rimnicu-Sărătū, 1886 p. 187.

(2) «Lumina pentru toți» an. III. București 1888. p. 473: «După botezū, nașulū merge acasă la părinții noului-născutū, unde se face masa, la care vinū rudele și prietenii atātū ai nașului câtū și ai părinților pruncului și daū, câte unū darū pruncului.»

(3) Com. de d-lū Georgescu inv. în Secadate. — «Gazeta Transilvaniei,» an LV. Brașovū 1892. No. 207: «Afara de botezulū realū, se mai facū — în Ilva mare — și așa numitele «*botejunī*.» Atunci gazda casei vestesce pe aceia, pre cari îi doresce să-i aibă la batejune, care în casulū acesta este unū *ospēțū de prietini*. Ceī chemați se intrunescū la casa chemătorului, care îi ospetă bine. Atunci fie-care oște își ține de datorie să cinstescă gazdeī o vițea, una ori mai multe oi, bucate, ba și bani. Acei oștei, cari cinstescū o vițea, unū mănzū o vaca (nu și cei cari cinstescū oi, capre, bucate, bani) *intră în cumătrie* cu gazda casei. Acesta, la casū de nevoe, la cumătri alergă mai întâi după sfatū și ajutorū.»

(4) Aur. Jana, «Credințe la nasceri», în «Familia» an. 1889 p. 433.

mare, numită *gostie*, la care pe lângă nași și mōșă, mai chēmă încă și pre bărbatulū mōșei, apoi pre vecinī, prietenī și rudeniī; une-orī aducū chiar și lăutari.

După ce aū prânditū și s'aū veselitū cu toții, fie-care óspe, înainte de a-și lua ziua bună și a se porni spre casă, caută și scóte vre-o câți-va bani, care câtū se 'ndură și după cum îi e și puterea, și puindu-ī la capulū miculū botezatū, ȓice:

— Eū îți daū puținū, Dumneȓeu să-ȓi dea mai multū!

Rostindū cuvintele acestea, dă mâna cu cei de casă și, luându-și rēmasū bunū dela dinșii, se pornesce în cotro s'a indreptatū.

Nemijlocitū însă înainte de pornire, *gāzdóia* casei dă nașulū saū nașei ca darū o maramă frumósă, iar mōșei o *pogace*, pe care sunt grămădite cārnurī fripte, aluaturī fine, iar de-asupra ca la 8 — 10 *rifi* de pânză fină, alū cārei mijlocū vine dreptū de-asupra pogacei și a aluaturilorū, iar capetele se tragū (tārīe) pe jos. Pogacea și pânza acēsta trebue s'o ducă mōșa până la sine acasă ȓinēndu-o mai sus decāt umērulū, alătura cu capulū, iar capetele pânzei lāsāndu-le să se tārīe după dīnsa ca unū șlepū după o dómnă, anume ca cine va întâlni-o pe drumū, să stea loculū, să-ī admire darulū și să pótă ȓice: «mare și frumosū darū i-aū datū!»

Cu acēsta apoi, petrecuȓi fiindū nașii și mōșa de cātră pārinȓii copilulū și de lăutari până la unū locū, une-orī chiar și până acasă, se gată gostia saū actulū botezării.

Cei mai sēraci, dacā nu potū în ziua botezării da și ei unū prāndū ca cei bogati, hotārēscū a-lū da pe altă Duminecā saū sērbātore, une-orī chiar și la 2—3 sēptēmāni. Atunci facū și ei o mică *gostie*, dar totū-deauna mai pe sēracie și mai cu puținū șgomotū (1).

(1) Com. de d-lū I. Popovici.

În *Ungaria* asemenea e datină de-a se da unŭ *ospęțŭ* în onórea cumătrilorŭ mari și a móșei, dar mai cu sémă numai după botezulŭ unŭ *pruncŭ* (băiatŭ).

În decursulŭ ospęțului acestuia, care, cu puține abateri, se face mai totŭ așa ca și în cele-lalte părți locuite de Români, nepóta e dătore să spele mânile móșei, ceea ce se face așa: tórnă apă curată într'unŭ blidŭ, și apoi, luând cu mânele séle apă de-aceea, spală cu dinsa mânile móșei; iar după ce i le-a spelatŭ îi dă o ștergură nouă ca să se ștergă. Atátŭ ștergura acésta, câtŭ și o năframă, asemenea nouă, care i-o dă mai pe urmă, rămânŭ ale móșei ca darŭ pentru ostenéla sa precum și pentru mâncarea ce i-a preparat'o și i-a adus'o, câtŭ timpŭ a fostŭ bolnavă.

Spélarea mânilorŭ móșei de către nepóta sa trebuie în ori ce casŭ să se întêmple în vieța acésta, căci dacă nu se întêmplă, atunci móșa în cea-laltă lume e tótă până în cóte *sângiósă*.

Dacă nepóta a neglijatŭ în decursulŭ vieții sale actulŭ acestalŭ spélării, și s'a întêmplatŭ să móră, atunci móșa se duce la dinsa până a nu se înmorminta, și némurile ei o spală pe mâni și o ștergŭ cu pânza ce se află pe fața repausatei (1).

În fine în *Macedonia* după botezŭ se pune masă la martori, și în timpulŭ mesei se aduce unŭ vasŭ cu vinŭ, la fie-care óspe care aruncă în năuntru bănișori saŭ parale, menite a se cóse pe scufița copilului. Cele-lalte formalități se facŭ ca și la Români din Dacia-Traiană, fără nici o deosebire (2).

(1) Com. de d-lŭ Elia Popŭ, învățătorŭ în Șomeuta-mare.

(2) Bolintinénu, Călătorii la Români din Macedonia, p. 88—89.—Veđi și Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, în op. cit., p. 46.

XVII.

S C Ă L D Ă C I U N E A.

În decursul cumătriei său nemijlocit după acesta urmează de regulă *Scăldăciunea*, numită altmintrelea și *scăldușă* sau *scăldușcă*; adecă copilul nou-născut se scaldă de cătră *cumătrii mari*, nașii copilului, cari l'au ținut la botez.

În cele mai multe locuri din *Bucovina* însă este datină de a se scălda copilul de cătră cumetrii cei mari abia a doua sau chiar a treia și după botez, și acesta din cauză ca să nu se ștărgă prea de grabă *mirul* de pe dînsul, ci să dărmă cel puțin o noapte în mir (1).

În acele locuri, unde se scaldă a doua sau a treia și, mai există încă și acea credință că pe copilul botezat nu e nimăru iertat să pue mîna, pînă ce nu-l scaldă nănașa sa (2).

(1) Com. de mai mulți inși precum și de d-l V. Turturénu, protă: «*Scăldăciunea*, numită altmintrelea *scăldușcă*, se face totă-deauna a doua și după botez, pentru că la botez pruncul se miruesce și de-aceia în aceea și nu se cade a scălda sau a spēla copilul, căci se spală mirul de pe dînsul.»

(2) În Stroesci, com. de d-l I. Berariu, paroch și exarch.

Scăldăciunea se face în cele mai multe părți din *Bucovina* astăzi felul:

A doua zi după botez sau cumătric, coala când se apropie sora spre amiazi, se adună la casa nepoții mai multe femei dimpreună cu cumătra sau cumătrul mare, adică cu cel ce a ținut copilul la botez.

Dacă cel ce a ținut copilul la botez e bărbat, vine de regulă dimpreună cu soția sa, dar nu aduce nici un dar, dacă e femeie, atunci aceea vine de regulă fără de bărbatul său, dar aduce cu sine și de astă dată, ca și mai înainte la botez, pelinci, fașă, un tulpănaș, un brâu, o perinuță, toate acestea nouă (1).

În *Boianu*, districtul Cernăuțului, și în Vicovul-de-sus, districtul Rădăuțului, nașa aduce de regulă finului său de astă dată ca dar: o fașă, un *scutec* și o bucată de pânză nouă ca de vr'o 3—4 coși de lungă pentru pelinci, precum și o *căpătușcă* (2) albă și una cu flori (3).

În *Fundul-Moldovei*, districtul Câmpulungului, dacă nașul copilului e femeie, când merge să *scalde copilul de mîră*, duce următoarele daruri: o păreche de dăsașuși, un scul de *lână albă* ori *lae*, apoi *scutece*, o *fașă* și un *tulpănaș* de legat capul copilului, cari sunt puse într'o traistă nouă și cât se poate de frumoasă. Pe lângă acestea mai duce încă și o *olă nouă*.

Obiectele prime sunt menite pentru înfășurarea copilului, iar oia de încălțit scaldătorea într'însa.

Dacă cel ce a botezat e bărbat, toate lucrurile acestea le duce nevasta sa, care scaldă totu-odată și copilul. Dacă n'are soție, le duce o soră sau altă femeie. Iar dacă e sër-

(1) În Calanfindesci și Frătăuțului-vechiu.

(2) *Căpătușcă* = basmă.

(3) Com. de d-lu V. Turturcni. preot.

mană, și n'are lucruri de acestea în casa sa, trebuie să le cumpere dela alții, căci de dusă, fie avută ori sërmană, fie-care trebuie să le ducă (1).

După ce s'au adunată acum toate femeile, câte au avută să se adune, căci bărbații, atară de cumătrul mare, mănicării în Bucovina nu e datină ca să ia parte la *Scăldăciune*, mōșa prepară scăldătōrea (scăldușca), adecă tōrnă apă curată și ne 'ncepută în ȳla cea nouă, care a adus' o cumătra cea mare, respective soția cumătrului mare, anume spre acestu scopu de acasă și care însemnă *ca copilulū să aibă glasū ca și ȳla cea nouă când se cumpără din tîrgū*, și apoi o pune la focu ca să se încăldescă. În același timpū pune în ȳla cu apă încă și următōrele plante sau semințe de plante, precum: *busuiocū*, câte-va *fire de grăū*, *mărariū*, *mintă*, *romăniță*, câte-va *botiū* (botie) sau *măgăliū de macū*, *semînță de cânepă*, precum și una sau mai multe pene de ori și ce felū de pasere.

Busuioculū îlū pune de aceea ca nou-născutulū, și mai alesū dacă e copilă, să fie atrăgētōre și iubită ca busuioculū;

Firele de grăū, ca să aibă cînstea grăului; și precum e grăulū celū mai alesū și mai căutatū dintre toate pānele albe, așa să fie și copilulū mai alesū, mai căutatū și mai vēdūtū dintre toți ȳmenii;

Mărariulū, să fie plăcutū ca mārariulū în bucate;

Minta și *romănița*, ca să crească ușorū și să fie sănētosū;

Botiile de macū, ca să pōtă ușorū și bine dormi;

Sămînța de cânepă, ca să crească iute ca cânepa; iar

Penele, ca să fie ușorū ca pana, precum și pentru aceea ca toate să le pricēpă și învețe ușorū, și totū așa să trăescă în lume.

Totū așa facū și mōșele romānce din *Macedonia*; acelea

(1) Dict. de Paraschiva Lehaciū — Leuștēnū.

încă pună în scaldătoare, după ce s'a botezată copilulă, *bu-suiocă*, ca să fie *mușată* (frumosă), *paradzi* (parale) de argintă ca să fie avută, și *sare* ca *să aibă hare* (să fie plăcută) (1).

După ce s'a încălțit scaldătorea astă-felă preparată, o iea dela focă și o tórănă într'o vănuță saă covățică, numită altmintrelea în unele părți atătă din Bucovina câtă și din Moldova alghie dem. *alghiuță* (2), în care mai pune încă și o lécă de *aghiasmă*, puțină *lapte dulce*, o bucățică de *zahar*, precum și unulă saă două *ouă*.

Apa sfințită saă *aghiasma* însémnă ca copilulă să fie ca acésta de curată;

Laptele dulce, ca să fie albă și frumosă ca laptele, precum și pentru aceea ca să-i fie vieța dulce ca laptele, să trăéscă bine în lume;

Zoharulă, mai alesă dacă e copilă, anume ca să fie lumei dulce ca acesta; iar *ouele*, cari rămănă întregi până a doua zi, când le sparge mama copilulă și așa sparte le pune apoi în scaldătoare, însemnéză ca să fie curată, plină și sănétosă ca oulă.

Mai totă aceste obiecte îndătinéză a le pune în *scaldușă* și Româncele, respective móșele, din unele părți ale *Moldovei* precum bună óră cele din județulă Sucéva (3).

În *Țéra-Românéscă*, când se scaldă copilulă pentru prima óră dela boteză, i se pune în scaldătoare o bucată de pâne și una de slănină de porcă, anume *ca copilulă să créscă ca pânea în coptoră și să se îngrășe ca ună purcelă*. I se mai pune încă și o córdă de vióră ca în viața lui să cânte frumosă (4).

—————

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, publ. în op. cit., p. 41.

(2) Dict. de Anița Pletosă, Româncă din Rădășeni, județulă Sucéva.

(3) Dict. de An. Pletosă din comuna Rădășeni: «*Scaldătorea*, numită altmintrelea *scaldușă*, o face móșă din apă ne'ncepută. După ce o pune în *alghiuță* și-o *stêmpéră*, pune într'insa grău, zahară și pene, ca să fie ușoră ca pana.»

(4) Ionénu, op. cit., p. 27 și 28.

Iea apoi totu mōșa copilulū și-lū vîră în scăldătore. După ce l'a vîritū, cumătra, respective cumătrulū mare, nașulū copilulū, iea lumina de botezū, o aprinde și apropiindu-se de vasulū, în care se află copilulū, *pică* (picură) dintr'însa în scăldătore în forma crucei cāte de trei orī în fie-care locū și anume : întāi la capū, apoi la piciore, după aceea în partea dréptă și pe urmă în cea stāngă.

Dacă sunt doi saū și mai mulți cumătri, atunci picură fie-care pe rēndū, aruncāndū în același timpū cāte unulū saū și mai mulți florinī în scăldătore.

Vinū apoi pe rēndū tōte femeile cāte se află de fațā și stropindū copilulū cu puțină apă, aruncă și ele în scăldătore cāte vr'o căți-va crucerī saū pușorī, după cum sunt de avute.

Banii aceștia, carī sunt meniți pentru mōșă (1), însemnéză ca copilulū să fie *bānosū* și *norocosū* cātū va trăi.

Iar luminele le punū pe masă, unde le lasă să arđă până mai pe urmă.

După acēsta cumătra mare scaldă singurā copilulū. Dacă sunt mai multe cumătre ilū scaldă fie-care pe rēndū. Iar dacă nașulū copilulū e bărbatū, atunci ilū scaldă nevasta sa, în lipsa acesteia mōșa saū și altă femeie. Totuși și nānașulū trebuie să tōrne măcarū o lēcă de apă pe copilū (2).

După ce l'a scaldatū și spēlatū cum se cade, iea cumătra cea mare *crijma*, în care a fostū pusū după ce s'a scosū din botezū, o mōie în scăldușcă și șterge cu dînsa copilulū mai întāi pe la tōte încheeturile, unde a fostū unsū cu

(1) Datina Rom. din Calafîndesci, Ilîșesci, Frătăuțulū-vechiū și Sucēva.— Veđi și Or. Dlujanschi, Din viața pop. rom., în «Albina Carpaților» an. IV. Sibiiū 1879, p. 76.

(2) În Calafîndesci, dict. de C. Racolța;— în Frătăuțulū-vechiū, dict. de Zamfira Ignătōieci; apoi în Ilîșesci.

miră, apoi în gură ca să nu-i pută, pe subsuori ca să nu asude și la urechi ca să audă bine (1).

Nespălându-lă cumătra cum se cade cu *crijma*, în gură, subsuori și 'n urechi, se crede că copilului, câtă trăește, îi pute din gură, asudă foarte tare și nu aude bine (2).

În Boiană și Mahala, districtul Cernăuțului, dreptul de a scălda pre celă botezată întâia oră după boteză îlă are numai nănașa. Alte femeii și cu deosebire mama copilului nu se cuvine nici decum să-lă scalde de miră, pentru că după credința Românilor din aceste două comune ar fi ună mare păcată când l'ar scălda altă femeie, și nu nănașă-sa.

Dreptă aceea nănașa, după ce atâtă ea câtă și cei-lalți meseni cară voescă, aă aruncată mai întâi câte unulă sau mai mulți cruceră în scăldătore, mőie cornulă crijmei în scaldă și picură copilulă cu dinsa în gură de trei oră anume ca să nu se prindă de dinsulă nici ună rău, apoi picură cu lumina de boteză, care arde în totă timpulă scăldării, în scăldușcă câte trei picușuri: la capă, la piciore și la ambele mână în forma crucii. După acēsta, scăldându-lă și spălându-lă cum se cuvine, iea *tripliculă* (3) și busuicolă, care a fostă legată la lumina de boteză, precum și crijma, ale cărei cornuri le îndoesce la ună locă, și prindēdu-le pe tőte acestea la olaltă, le mőie în scaldă și șterge cu dınsele pe copilulă scăldată la urechi, la mână, subsuori, în *stinghiuri* (4) precum și la tőte cele-lalte încheetură ale corpulă.

După ce l'a scăldată și ștersă în chipulă cum s'a arētată, îlă scőte din scăldătore, prindēdu-lă cu mânăle de ambele

(1) În Fundulă-Moldovei întrebuițcă Romāncele în locă de *crijmă* spre scopulă acesta oră și ce felă de pānză cūrată. Com. Par. Lehaciă — Leuștēnă.

(2) În Fundulă-Moldovei, com. de d-lă P. I. Leuștēnă.

(3) *Triplică* se numesce ună sculișoră de ață rēsucită de colőre albă, roșie și albastră.

(4) *Stinghiuri* se numesce încheeturile de sus ale picióreloră.

umere ale obrazului anume ca să crească înalt și drept și să-i fie grumađul lung, apoi aruncându-l pe scutece și pelincă, ca să fie sprinten, îl înfașă, îl stringe de nas și-i face de trei ori cruce peste corp. După acesta îl pune pe o perină curată și-l acopere cu crijma, dacă e băiat, așa ca fața să-î rămâie descoperită, iar dacă e copilă o acopere și pe față, anume ca să fie rușinosă.

Astfel acoperit și în locul unde l'a pus îl lasă să stea până după scoterea și aruncarea scaldătoarei, în care s'a scaldat (1).

În Poiana-Ștampii, districtul Dornei, sfirșind nănașa copilului de scaldat și scoțându-l din scaldătoare, îl înfașă în pelințele și scutecele ce le-a adus anume spre acest scop de acasă sau în pânza și brăul, care l'a adus la botez, și după aceea îl duce și-l dă mâne-sa ținându-l:

Poftim ține-l!
Să fie voios,
Sănătos
Și frumos;
Lucrător,
Ascultător
Și îndurător;
Să trăiească
Și să crească;
Să fie harnic, foc,
Să aibă mult noroc.
Iar' dumnia-ta cumătră,
Ca o mamă adevărată,
Să trăești
Să poți să-l crești,
Și să-l povățuești!

Iar dacă e copilă ține:

(1) Com. de d-lu V. Turturcnu și Ionică alu lui Iordachi Isacu.

Poftimŭ ține-o !
Să fie voiósă,
Sănětósă
Și frumósă ;
Lucrătóre,
Ascultătóre
Și 'ndurătóre ;
Să trăiéscă
Și să créscă ;
Să fie harnică, focŭ,
Și să aibă multŭ norocŭ ;
Iar dumnia-ta, cumătră,
Ca o mam' adevérată,
Să trăescŭ
Să poți s'o creșci
Și s'o povățuesci.

Mama copilului, primindu-lŭ, sărută mâna cumătrei, dacă acésta e mai bétrână decât dŭnsa și mulțamesce, ȃicendŭ :

Mulțamimŭ, cumătră,
Că l'ai botezatŭ
Și l'ai creștinatŭ. . .
Dumneȃeu țŭ-ajute ! . . . (1)

În Frătăușulŭ-vechiŭ, după ce-lŭ scóte din scăldătóre, îlŭ așeză pe lâna unui pieptarŭ, anume ca să fie îmbrăcatŭ ca óia, și apoi îlŭ pune alătura cu maica sa (2), iar în Fundulŭ-Moldovei, după ce-lŭ încinge cu fașa, sub care pune 50 cr. saŭ 1 fl. îlŭ ia în brațe și lumina de botezŭ în mână, apoi sărutându-lŭ atâlu pre dŭnsulŭ câtŭ și lumina, îlŭ duce la mama sa și dându-i-lŭ acesteia ȃice :

-- Poftimŭ de sufletulŭ meŭ !

Iar dacă nu l'a botezatŭ femeea, ce i-lŭ dă, ci bărbatulŭ ei saŭ altulŭ cine-va, ȃice :

(1) Dict. de mai multe Romănce de locŭ din Poiana-Ștampii.

(2) Dict. de Zamfira Ignătóieci.

— Poftimū de sufletulū bărbatului meu, saū de sufletulū lui N. care l'a botezatū!

Mama copilului, primindu-lū, îi sărută mâna și-i mulțămesc (1).

În fine în *Macedonia*, unde scăldușca e asemenea usitată a doua și după botezū, cum a scăldatū nanașca copilulū, cum l'a pusū în scutici de lână, lucrute în casă și țesute la amândouă capetele cu roșu, și cum l'a înfășatū cu șitóre, de care se anină unū inelū de aurū ori de argintū, îl ū ia în brațe și ducēndu-se cu elū la maica sa țice :

« *Nună dela mine hîlinū (fnū), dela Dumneđeē creștinū!* (2) »

După ce a predatū acum cumătra mare copilulū maicei sēle, mōșca scoțēndū baniī, carī i-aū aruncatū mai nainte cumătrii precum și cei-lalți meseni din scăldătóre, ia covățica saū vānuța cu scăldușca, în care a fostū scăldatū copilulū ca să o scótă afară. În același timpū cumătra saū soția cumătrului mare, luāndū lumina de botezū aprinsă într'o mână, iar unū șipū de rachiū fiertū cu miere precum și unū paharū în cea-laltă mână, merge în urma ei, iar cele-lalte femeī, cāte se mai află la scăldăciune prinđēndu-se de mână și formāndū unū felū de danțū se ducū cu tótele în urma lorū petrecēndu-le pānă la o apă mergētóre, dacă se află vre-o atare prin apropiere, saū în grădinița cu straturile, însă de regulă în pomētū, unde este, și anume totū jucēndū, cāntāndū (3) și strigāndū :

(1) Dict. de Paraschiva Lehaciu-Leuștēnū.

(2) Burada. Obiceiurile la nascerea copiilorū, în op. cit. p. 42 și 48.

(3) Datina Romāncelorū din cele mai multe comune din Bucovina precum din Boianū și Mahala com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū și V. Turturēnū: « Mai nainte de a presentă copilulū nanașului saū nanașii, mōșca scóte și varsă scăldătóreā într'unū locū curatū sub unū pomū saū o tufă etc. Femeile mergū tóte împreună cu mōșca și cu nanașca cu lumina de botezū aprinsă. » — Din Vicovulū-de-sus și Voitinēlū com. de d-lū Dumitru Cārdeitū, agricultorū: « Femeile mergū cu scăldușca afară cāntāndū și jucāndū ca să jóce și elū bine, și o tórnă apoi la unū pomū ca să creșcă ca pomuīl de mare. »

Hopa, hopa,
C'a ȕisũ popa
Sã jucãmũ
Și sã cãntãmũ,
Sã ne 'nvetãmũ
Bine 'n lume sã fãcemũ,
De rœũ sã ne apetãmũ,
Sã nu facemũ nici cãnd rœũ,
Sã fie lui Dumnezeu
Neplãcutũ
Și uritũ;
Sã fãcemũ numai frumosũ
Sã placã și lui Christosũ,
Sã facemũ numai plãcutũ
Sã placã Duhului sfĩntũ,
Și sã facemũ numai bine
Sã placã la orĩ și cinc (1).

Saũ așã :

Hop, lelișã cu sumanũ,
Cu trei ace 'n peștimanũ :
Unũ pișcã,
Unũ mișcã ;
Unũ 'mpunge, unũ scôte,
Unũ strigã cã nu pôte ;
Unũ face
Cum îi place (2).

Cum aũ eșitũ din casã afarã cãntã :

Ușoru-ĩ cu flóre 'n gãțã,
Greũ e cu copilũ la țĩțã.
Mai bine cu flóre 'n fațã
Decãt cu copilũ în brațe,
Cã eũ flóre n'am purtatũ,
Cu copilũ m'am deșteptatũ (3).

(1) Din Crasna, dict. de Anița Ursachi.

(2) Din Mahala, com. de d-lũ Ionicã alũ lui Iordachi Isacũ, agricultorũ.

(3) Din Crasna, dict. de M. Bãrbutã.

Ajungându în pomëtü se oprescü la unü mërü saü përu saü și la altü pomü verde, sănëtösü și frumosü care se aflä la unü locü curatü (unde nu-sü pomï la o răchită saü la unü socü, iar în grädina cu florile la unü trandafirü etc.) și acolo apoi tórnä scäldätórea la trupina pomului respectivü anume ca copilulü sä créscä, sä 'nfloréscä și sä rodéscä ca pomulü ; iar la locü curatü de aceea, pentru că acésta e cea dintâi scäldätóre de când s'a miruitü, și mirulü e sfintü, apoi și pentru aceea că în scäldätóre se aflä și aghiasmă. Iar când o tórnä ñice:

Sä créscä mare ca pomulü și sä fie sănëtösü (sănëtósä) ca dñsulü!

Totü așa facü cu apa din scäldätórea acésta și Român-cele din *Macedonia*, acelea încä o aruncä la locü curatü, cu acea deosebire numai că ele de obiceiü n'o ducü s'o verse mai departe în afarä de streșina caseï, ca nu cumva sä se verse peste *albele* saü *hărăsitele* (ursitele) despre cari am vorbitü mai sus (1).

Cum a aruncatü scäldätórea móșa prävale covățica, adecä o întórce cu gura în jos și, punëndu-se pe dñsa sä ședä, ñice:

*mare de
vodnică* { S'a resturnatü covata,
Sä träéscä nepóta;
Și s'a resturnatü de-odată
Sä mai facä înc'o fatä,
S'a resturnatü pe-unü piciorü
Sä mai facä și-unü feciorü (2).

Cumätira mare, dimpreună cu cele-lalte temeï puindu-se și ständü rötä împrejurulü móșei începü asemenea a cânta și a ñice:

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorü, în op. cit. p. 41.

(2) Din Mahala, com. de d-lü Ionicä alü lui Iordachi Isacü.

Jocă mōşa pe covată
Să mai aibă câte-o fată,
Jocă mōşa pe ştiubeiū
Să mai aibă *nepotei* (1).
Să trăescă nepotulū
Să mai facă şi altulū,
Să trăescă nepóta
Să mai facă şi alta.
Nepotulū dac'a trăi,
Noi bine ne-omū veseli
Cu fete şi cu feciori,
Că de-acestea ne-a fostū dorū.
Să jucămū, s' ne veselimū,
Totū de-acestea ne gătimū.
Şi nepotulū să trăescă
De-acestea să ne gătéscă! (2).

Apoi încunjurându pomulū şi jucându atâtū în prejurulū
lui câtū şi alū mōşeii, care şede şi acum pe covată, chiue:

Dragulū mamiū sugătorū
Să trăesci, să crescī uşorū,
Să fii tatiū de bunū sporū
Şi mamiū de ajutorū
De pe vatră pe captiorū!

Dacă celū scăldatū e copilă:

Draga māmuchii păpuşă
Să trăesci, s'ajungī mătuşă,
Să fii bună jucăuşă
Cu gunoiulū după uşă! (3)

După a treia încunjurare şi anume după ce aū sfîrşitul de
chiuitū următórea chiuitură:

(1) Mōşa atâtū pre copiii ce-ī moşesce, câtū şi pre părinţii acestora îi numesce *nepotū-ă*.

(2) Din Stroesci, com. de d-lū I. Berariū.

(3) Com. de d-lū G. Tomoiagă, cant. bis.

U, iu, iu nânașă mare,
Iea și suflă 'n luminare,
Dór' a arde și mai tare
Să svêrlimū cea scăldătóre
'N grădina cu florile
Să strîngemū nurorile ! (1)

încetéză de jucatū, cumătra stinge lumina, iar una dintre femeî iea nisce bețe și începe a scormoli cu dînsele, ca și când ar ara spre semnū ca celū noū-născutū să aibă norocū la arătură, își face apoî barbă spre semnū ca celū noū-născutū să fie preotū, în fine umblă cu nisce ciucălăi în mână spre semnū ca celū noū-născutū să fie avutū (2).

În *Boianū* și *Mahala*, dacă noū-născutul e *băiatū*, facū o mulțime de șăgi cu lucruri bărbătesci, precum: cosescū, adună, căpițescū, îmblătescū etc., iar dacă e *fată* facū lucruri femeesci, precum e și ocupațiunea femeilorū, adecă péptenă, scarmenă unū cojocū, torcū, cöse cusuturī și multe alte mai facū (3).

Apoî sculându-se móșa de pe covată le provócă să sară peste acēta, anume ca să aibă și ele câte-o fată saū feciorū, đicēndū:

Haî, săriți peste covată
S'aveți și voi câte-o fată,
Dar săriți cam nălțiorū
S'aveți și câte-unū feciorū.

Nevestele, cari dorescū să aibă copii, începū acum a sări una după alta peste covată, făcēndū și de astă dată o mulțime de glume (4).

(1) Din Valca-Putnei, com. de V. Tocariū.

(2) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(3) Com. de d-lū V. Turturēnū.

(4) Com. de d-lū V. Turturēnū.

În *Sucéva* din contră, întorcându mōşa covăţica saū vānuţa, fie-care femeie, mai alesū cele tinere în locū să sară, se punū să şédă pe vānuţa; acōsta însemnéză că în curēndū o va învrednici Dumneđeū şi pre dînsa cu unū astū-felū de odorū (1).

Am amintitū mai sus că la *Scăldăciune* ieaū parte numai femeile şi cu deosebire cele mai de aprōpe înemurite cu nepōta dimpreună cu cumătra mare, şi numai *limpede* acestea iesū cu scăldătōrea şi se ducū cu dînsa ca s'o arunce la unū locū curatū. Bărbaţiū nu aū datină de a lua parte la scăldăciune, cu atātū mai puţinū la scōtērea scăldătōrei. Şi dacā naşulū copilului e bărbatū, atunci în loculū lui iese cu scăldătōrea numai soţia sa cu mōşa şi cu cele-lalte femei, iar elū rēmāne în casă. Decī dacā se 'ntēplă să se amestece printre femei şi vre-unū bărbatū, atunci vai de capulū lui ce mai facū cu dînsulū. Mai întâi începū a-şi bate jocū de dînsulū, cântāndu-ī diferite cântece sarcastice, precum :

Frunđă verde de alună,
Catū la délū, délulū rēsună,
Leliţa pe gār' adună.
Ce să facū să mă 'ntālnescū,
Douē vorbe să-ī vorbescū,
Inima să-mī rēcorescū.
Ia m'oiū da *dipe* unū corciū
Şi m'oiū trage 'nctū pe josū
Ca s'o prindū şi s'o sārutū,
C'alta nu-mī trebe mai multū,
Că-ī lucru nepriceputū ! (2)

Apoi de ar fi orī şi câtū de voinicū, femeile întăritate începū a-lū trage în colo şi 'n cōce, a-lū lua în totū chipulū peste piciorū, astū-felū că bărbatulū, scăpatū cu mare greū

(1) Or. Dlujanschi, în op. cit. p. 75.

(2) Din Crasna, dict. de Aniţa Ūrsachi.

dintre dînsele, își face cruce și nu mai are curagiū altă dată a se mai viri la acéstă întêmplare printre femeî, ba elū învață și pre alfiî ca să se ferescă de dînsele, cu ocasiunea ducerii și aruncării scălduscei (1).

Iar, după ce s'aū săturatū acum de jucatū și de făcutū diferite comediî, iea cumătra mare șipulū celū cu rachiū, îlū pune pe unū *sahanū*, umple unū paharū și închină mai întâi la mōșă, bea puținū rachiū dintr'insulū, iar restulū îlū aruncă pe pomulū la a căruî rădēcina a aruncatū scăldătōrea. După acēsta, luândū mōșă paharulū închină la una dintre femeile de fațā, aceea la alta, și totū așa una la alta pe rēndū până ce aū ajunsū la cea din urmă. Dacă sunt douē saū mai multe cumătre mari, atunci cinstesce fie-care atâtea rēndurî de pahare de bine, câte cumătre sunt. Iar când a ajunsū rēndulū la cea din urmă, și după ce a bēutū și acēsta, se prindū iarășî de mânā și începū din nouă a juca și a cânta:

Frunđă verde de omētū,
Beū holercă și mē 'mbētū
La cumătru prin pomētū.
Ași mai bé și-o țir 'de bere.
Că cumătru-î cu putere! (2)

După ce aū luatū în capū, saū cum spune proverbulū, după ce aū prinsū ciocârlanulū de cōdă:

De-ași putē cânta ca cucu
Nu m'ași mai strica cu lucru.
D'asa cântū ca ciocârlanu,
Prăpădescū vremea cu anu! (3)

Saū astū-felū:

(1) In Bosancî și alte sate, com. de G. Tomoiagă.

(2) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță.

(3) Din Crasna, dict. de An. Ursachi.

U, iu, iu,
Și buhuhu,
Pân' la anu
Și altu!
Pân' la anu
Și ciobanu! (1).

După ce aū cinstitū tóte, femeile *înflorescū* pre móșa cu diferite flori, dacā e varā, iar dacā e érnā, o *înflorescū* numai cu unulū saū mai multe fire de busuiocū uscatū. In același timpū își punū și lorū cāte unū firū de busuiocū la ureche. Une-orī, în timpū de varā, nu numai că o *înflorescū*, ci voinđū a face mai multū hazū și voe bunā, prindū a o urzica pe māni, pe picióre, mai pe scurtū pe unde apucā, astū-felū cā unele móșe, fiindū nerābdātóre și țifnóse, prindū a plānge de usturime și ciudā. Apoi începū iarāși a juca, a chiuī și a face diferite comedii. Pe urmā, ținēndu-se de mână, móșa cu șipulū și cu paharulū într'o mână, iar cu covāțica în alta și cumātra mare cu lumina aprinsā mergēndū înainte, se întorcū totū jucāndū și făcēndū chefū pānā în pragulū ușei (2).

In satele de peste Prutū și anume în Boianū și Mahala, după ce aū aruncatū scāldātórea și aū sāritū peste covatā, și după ce aū făcutū diferite șegī și aū cāntatū mai multe cāntece glumețe, nevestele de față ieaū pre móșā și o punū în covāțicā și astū-lelū o ducū apoi pe sus pānā în casā, unde đicū celorū de față că móșa a voitū să fugā cu ciobacā, iar ele, alergāndū după đinsa aū prins'o și-aū adus'o în casā.

Móșa, cum a intratū în casā, se duce, petrecutā fiindū de o mulțime de glume, risete, dreptū la copilū, unde l'a fostū pusū și lāsātū cumātra cea mare înainte de a scóte scāldātórea

(1) Din Frātăuțulū-vechiū și Calafindescī.

(2) In Calafindescī, dict. de C. Racolța.

afară, îl ia cu perină cu tot în brațe și ducându-l dimpreună cu lumina cea de botez aprinsă, îl dă nănașului său nănașei seale, adecă celui ce l'a ținut la botez, ținându:

Cinstite cumătre mare!
Poftim un cioban la oi,
Că pe deluri și pe văi
Totă vara le-ar purta
Și le-ar pasce și 'nturna;
Pe delul cu florile
Elu ar pasce oile,
Pe valea cu carpenele
Ar înturna caprele.
Caprele-să iuți de picioru
Dar și elu e sprintenioru.
Ciobănașu-i mititelu,
Dar' fiindu că-i ușurelu,
De picioru îi bunu și elu,
Măcaru că e mititelu.

*Copilul sa fie
Cioban - i se
meaz*

Iar când îl pune pe mâna cumătrului țice:

Cinstite cumătre mare!
Poftim că finul cel mare
Cere numa o oie mare,
Iară cel mai mititelu
Cerc-o vacă cu vițel.
Vre-a mânca lapte și elu!

Nănașul, luându copilul în brațe și puind de-asupra crijei pe piept 1—2 sa și mai mulți florini, după cum e și starea sa materială, țice:

Poftim, moșă, de-un purcelu,
Să aibă parte de elu!

Banii aceștia rămân ca daru pentru finu.

Moșă mulțămind nănașului pentru darul primitu, îl ia iarăși în brațe, și de astă dată îl duce și-l dă mamei sale, adecă nepoței, cu banii și cu lumină de botez cu totu,

urându-i în același timp să trăescă până ce-lă va vedé mare și pusă în cale.

Nepóta, adecă mama copilului, luându-lă și mulțămindă nănașului pentru dară, iar móșei pentru ostenéla sa, o cinstesce cu ună pahară de rachiă.

Móșa, primindă și cinstindă paharul de bine, și ne mai avéndă de o cam dată altă oficiu de împlinită, se duce și se așeză și ea la masă în rëndă cu cele-lalte femeí (1).

În *Crasna*, la întórcere, ducéndă pre móșă asemenea pe covățică, ca și cele din Boiană și Mahala, îi cântă următorul cântecă până ce ajungă la pragulă ușei și daă să între în casă :

Lelița secerătore,
Seceră vara la sóre,
Durere de mijlocă n'are,
O pusă secerea 'n pămîntă
Și se sue 'n delă la vëndă
Ca să-î trecă de urită (2).

Ajungéndă la pragulă ușei gospodarulă de casă le iese cu o lumină aprinsă înainte și le întrebă pe unde aă călătorilă și ce aă făcută.

Femeile răspundă că aă fostă de aă turnată scăldătórea la trupina ună arbore a nume ca copilulă, care s'a scăldată într'însa, să créscă și să rodéscă ca arborele respectivă în bine și în abundență, și precum arborele își lățesce ramurile sale, așa să se lățéscă și înmulțéscă și seminția noă-născutului copilă.

După acésta, lăsândă móșă covățica în tindă, întră cu tótele în casă și se așeză după masă. Cumătra mare pune lumina pe masă ca să ardă. Apói desface crijmă dela lumină și îmbrobodesce pre nepotă cu dînsa, iar cordeluța saă

(1) Com. de d-lă Ionică ală lui Iordachi Isacă și V. Turturénu.

(2) Din *Crasna*, dict. de An. Ursachi.

bumbăcelul, cu care a fost crijma legată la lumină, lăgă copilul la grumază ca să nu se deóche. Iea după aceea și lumina și o dă nepótei, iar nepóta, primind'o o stînge și o strînge.

În *Frătăuțulu-vechiu*, cum s'aũ înturnatũ și-aũ intratũ în casă, ieau copilul de pe pieptarulũ, pe care a fost pusũ înaintea de a eși cu scăldătórea, îlũ înfașă în obiectele cele noue cari le-a adusũ cumătra mare la cumătrie, iar cele vechi le dă de-o parte. După ce l'a înfașatũ îlũ dă nepótei dîcendũ:

Poftimũ, cumătră, finulũ
Cu pâne și cu sare,
Cu darulũ sfinției sale.
Eũ l'am scăldatũ,
L'am spălatũ,
L'am îmbrăcatũ,
Și l'am înfrumusețatũ.
Iar Dumnia-ta-lũ ține
Și mi-lũ cresce bine
Cu norocũ și sănătate
Ca să ai dintr'însulũ parte !

După ce i-a datũ copilulũ, móșa stînge luminele în *grîndarũ*.
Mama copilului, primindu-lũ, rãspunde :

Mulțămimũ, cumătră,
Cum ai ajunsũ de l'ai botezatũ
Și încreștinatũ,
Așa s'ajungĩ sã-lũ și cununĩ.
Iar lumin'acesta
Cum ai făcut'o
Și-ai gătít'o,
Și-ai împodobít'o,
Așa s'o veđi și 'n ceea lume
De gătítã
Și 'mpodobítã ! (1).

(1) Dict. de Zamfira Ignătóiei.

Așezându-se după acésta la masă, móșa cinstesce la cumătra saũ cumătrulũ mare, ȃicendũ :

Precum ai ajunsũ
A-lũ boteza,
Și-a-lũ scãlda,
Așa sã ajungĩ
A-lũ și cununa !

-- Sã dea Dumneȃeũ! — rãspunde cumãtra. Apoi luãndũ paharul cinstesce la nepótã, nepóta la o femeie, femeea la gospodarulũ de casã, iar acésta la cea mai bẽtrãnã și mai cu vaȃã dintre muerile presente, și totũ așa pãnã ce trece rëndulũ pe la tóte. Apoi începũ a mânca din bucatele ce sunt puse pe masã și a se veseli, a cãntã și a istorisi cãte de tóte (1).

Cãtrã finea mesei vine *bucãtãriȃa* cu mãnã drẽptã legatã, iar în mãnã stãngã duce unũ talgerũ cu o bucãticã de pãnẽ și dãnd'o cumãtrii incepe a se vãita cã s'a friptũ și s'o miluescã mesenii, ca sã se pótã vindeca, pentru a le putã face și alte dãȃi mãnãcãri și mai bune. Toȃi mesenii saũ mai bine ȃisũ mesenele punũ în pãnẽ cãtũ voescũ și daũ talgerulũ cu crucerii înapoi. Dupã acésta *masa se sparge* și fie-care se scólã și se duce acasã (2).

Cumãtra mare își ieã de regulã rẽmasũ bunũ prin unũ cãntecũ.

În *Moldova*, judeȃulũ Sucéva, cumãtra mare, sufulcãndu-șĩ mãnecelã picurã mai întãi cu lumina de botezũ în scãldãtore în crucișũ, apoi flũ spalã cu *sprijinela* (3) prin urechĩ ca sã audã bine și sã nu fie zoiosũ și colbãitũ, la nasũ ca sã fie în tótã vremea curatũ și *sghicitũ*, la gurã ca sã nu

(1) În Calafindesci, Bosanci și Ilișesci.

(2) Or. Dlujanschi, în op. cit. p. 76.

(3) *Sprijinela*=crijmã.

pută, subsuorî ca să nu se opărescă, pe palmî ca să nu asude, și în urmă la tóte *încheetorile* mânelorî și ale piciórelorî ca să fie spornicî la lucru și îndemânicî la umblatî.

După ce l'a scăldatî și ștersî în chipulî cum s'a arĕtatî, totî cumătra mare îlî scóte din scăldătóre, îlî înfașă și în-cinge cu *șitóre* (1) și apoi îlî duce și dă, gata înfășatî, maicii scéle.

Móșa, care în totî timpulî acesta a statî de o parte, iea acuma apă curatā, tórñă nānașî pe mânî ca să se spele, și după ce s'a spĕlatî îi dă unî prosopî ca să se ștérgă.

Cumătra mare, la rĕndulî sĕu, cum s'a ștersî, scóte unî francî, care e menitî pentru móșă, și-lî pune pe alghiușă.

Móșa, strîngĕndî franculî, ia alghiușă cu scăldătóreă și, fiindî-că acĕsta e cu mirî, o scóte afară și o aruncă la unî locî curatî (2).

În unele părți din *Banatî*, unde este datinā de a se boteza copiii mai cu sĕmă Duminica, nu se scaldă mai multî în ȕiua aceea, ci, ca și 'n cele mai multe comune din Bucovina, abia a doua ȕi după botezî. A doua ȕi diminĕță însă, scăldāndu-se, și fiindî scăldătóreă acĕsta cea dintâi după botejune, nu se duce și lépĕdă acolo unde s'aŭ lepĕdatî cele-lalte calde până la botezî, ci, fiindî prima scăldătóre după botejune *unsĕr*, adecă fiindî copilulî unsî de preotî cu mirî sfințitî de Archireŭ, se duce, ca și 'n Bucovina și Moldova, și se lépĕdă la rādĕcina unî pomî roditorî, în locî curatî, și totî așa se face și cu cele-lalte calde, cāte douĕ în tótă ȕiua, ce urmĕză în decursî de unî anî; acelea încă se ducî și se lépĕdă totî la rādĕcina aceluî pomî; saŭ celî pușinî în apropierea lui (3).

(1) *Șitóre*=cingĕtóre, chingă.

(2) Dict. de An. Pletosŭ din Rādăsenî, și M. Nistorŭ din Mălinî.

(3) Com. de d-lŭ Ioanŭ Popovicî, invĕțătorŭ în Opatiția.

În ținutul *Dornei* scaldăciunea se face totu-dăuna în aceeași di în care s'a scaldat copilul și anume nemijlocit în ainte de a se pune bucatele pe masă sau mai bine ținut în ainte de începerea cumătriei.

Scaldătorea o prepară mōșa din apă curată, adusă dintr'unu părău curat, o încăldește într'o olă nouă, asemenea curată, o pune într'o covățică curată, în care mai pune încă și *lapte dulce* precum și *apă sfințită* de preot. Aceste obiecte se pun de aceea, ca copilul să fie bun, iuțisoru, să crească de grabă și să dōrmă bine.

După acēsta face cruce asupra scaldătorei și apoi bagă băiatul în năuntru.

Când e acum băiatul în scaldătore picură nănașa sau nănașul, adecă celu ce l'a botezat, cu lumina de botez, în scaldătore și anume dela drepta la capu, apoi din stânga la piciore, dela stânga la capu și pe urmă dela drepta la piciore. Acēstă picurare se repeșese de trei ori după olaltă. După ce a picurat aruncă bani de argintu pentru mōșa în scaldătore.

Dacă celu ce l'a botezat e bărbat, atunci îl scaldă mōșa, iar dacă e femeie, atunci îl scaldă femeia respectivă, și totu ea îl scote, îl înfașă și-lu pune pe masă, iar apa, în care a fostu copilul scaldat, n'o scot în aceeași di afară, ci o păstrază până a doua di diminēță, când apoi o scote mōșa și o aruncă într'unu locu curat.

Când pune nănașa copilul pe masă, atunci toți cei adunați se află la masă.

După ce l'a pus pe masă așterne un tulpanu pe peptu și fie-care dă ca daru câte ceva băiatului, și anume îi pun pe peptu dela 50 cr. până la 2 fl. Cine n'are bani, dă și pânză. De multe ori însă, și anume cei mai avuți, dăruesc pruncului totu atunci câte o *oie* sau *vițică* pe care s'o ție și s'o crească în norocul pruncului botezat de dînșii.

În multe locuri vita dăruită se ține și se cresce astû-felû că înmulțindu-se și vânđendû prășila copilulû sau copila respectivă e în stare mai pe urmă să-și cumpere o falce și mai bine de pământû.

După ce a datû acum fie-care ce a avutû să dea, iea mōșa copilulû dimpreună cu banii și-î dă nepōtei. Acēsta mulțămescе tuturorû pentru cele dăruite și primite.

Finindu-se și acēsta iea mōșa o bucată de pâne și mergendû cu dînsa la fie-care ôspe, încependû dela cumătra saû cumătrulû mare, țice :

Cinc n'a da părăluța
I-a mușca mâța mânuța?

Făcendû acēsta fie-care înfige în pâne câte unulû saû mai mulți cruceri. Baniî aceștia sunt ai mōșei.

După ce a adunatû acum și mōșa partea sa se începe masa. Stăpânulû de casă cinstescе mai întâi la nânași saû cumătri și de acolo merge pe rëndû.

Astû-felû totû mâncândû, bëndû și veselindu-se staû la masă ca la vr'o două pâna la trei ôre. Apoi, mulțămindû cu toții gospodarulû și gospodinei de casă, se scōlă dela masă și pornindu-se mai întâi cumătra saû cumătrulû celû mare înainte, iar cei-lalți după dînsulû, se duce fie-care la ale sale, dorindû încă odată însănētoșare grabnică nepōtei și crescere ușoră prunculû.

În fine mai e de observatû încă și aceea că dacă mōre copilulû îndată după ce a fostû botezatû, atunci nu se scaldă de felû nici nu se face cumătrie (1).

(1) Dict. de Măriuca Ursacă și Vasile Diacû din Dorna.

XVIII.

SCĂLDĂTÓREA NEPÓTEI.

La o săptămână după *Scăldăciune*, pe unele locuri cu multă mai înainte de acesta, iar în altele chiar și a treia și după nascere, scaldă mōșa pre nepótă.

Scăldătórea acesta se face astū-felū: se pune într'o căldare mare ca la 4 — 10 cofe de apă precum și diferite plante și anume: *mintă negră*, *mărariă*, *romăniță bună*, *gălbinele* de cele ce mirósă frumosū, *tămăiță*, *smeurică* (resedă), *sulcină*, *nalba*, *póla Sântă-Măriei*, *calapēră*, *lemnulū Domnului*, *tóe* și *strohū de fēnū*. Atătū apa câtū și plantele acestea se 'ncăl-descū bine până ce iese tótă puterea dintr'însele, apoi se tórnă într'o vană mare în care se lasă până ce se stēmpēră. După aceea se scólă nepóta, se viră în vană și, stândū în picióre, mōșa o spală peste totū corpulū.

Nemijlocitū după acesta, ieșindū din vană, se îmbracă într'o cămeșă curată, se încinge bine și se îmbrobóde. Iar mōșa, luândū apă sfințită, i-o tórnă în vērulū capulū și prinde și cu acesta a o spēla pe obrazū, pe mâni, pe picióre și pe peptū anume ca să fie curată, pentru că înainte de a se scálda

și spëla cu apă sfințită se consideră de *necurată* precum și pentru aceea ca să pótă face mâncare, să-î fie încuviințatū a umbla pe lângă casă și-a aduce apă dela fântână, pentru că până ce nu se scaldă nu-i este nici decum iertatū să prindă ceva în mână saū să iasă afară.

Sfârșindū mōșa de scăldalū și de spëlatū pre nepótă, începe acum acēsta a spëla mânele mōșei totū cu apă sfințită și anume de aceea pentru că și mōșa, după ce a rădicatū copilulū, încă se ține de necurată. După ce a spëlat'o îi dă, în locū de ștergariū, o păreche de mâneci de pânză nouă și subțire de fuiorū ca de doi coți de lungă, saū și de călți, după cum adecă e și nepóta de avută, puindu-le pe mână, începēndū dela grumazū și până la vērvulū degetelorū și cu acestea se șterge apoi mōșa pe mână (1).

Mănecele acestea, cari rēmānū mōșei ca darū din partea nepótei, însēmă ca ea să aibă în cea-laltă lume cu ce acoperi stropiturile de sânge cu cari a fostū stropită după ce a *strînsū pëcatele femeii*, adecă după ce a rădicatū copilulū.

Dacă n'ar căpëta mănecele acestea, în cea-laltă lume s'ar vedé tótă improșcată cu sânge.

Mōșa după ce s'a ștersū (2), împăturesce mănecele bine, le strînge și le pune de o parte. Iar mai pe urmă, după ce le-a dusū acasă, își face dintr'însele o cămeșă saū unū cămeșoiū.

Sfîrșindū și acēsta iea mōșa copilulū nou-născutū, îlū desfașă și-lū petrece de trei ori, așa golū cum este, prin cămeșă, în care l'a născutū mă-sa, și anume bāgēndū-lū prin póle și scoțēndū-lū prin gură. Petrecerea acēsta se face cu

(1) În Calafindesci dict. de Catrina Racolta și în Fundulū-Moldovei dict. de P. L. Leuștēnū.

(2) O sēmă de mōșe nu se ștergū în mănecele acestea, ci într'unū ștergarū saū altă pânzătură.

scopu ca copilulu să nu capete *rëulü copilorü* sau *Samca* nici să nu se umple de *rofiü* (1).

După petrecërea copilulu iea mōşa cămeşa şi o spală în scăldătórea, în care s'a scăldatü nepóta, iar după acësta, luândü scăldătórea dimpreună cu tóte plantele ce aü fostü puse într'insa şi scoţënd'o afară o aruncă într'unü locü retrasü pe unde nu umblă nici ómenii nici vitele, anume ca să nu calce într'insa şi să se bolnăvescă (2).

O sémă de femeí lëpëdă la ocasiunea acësta şi cămeşa, în care aü născutü, anume ca să nu capete copilulu *bólă luméscă* (3).

În unele localităţi din *Moldova*, judeţulu Sucevií, unde este datină de a se scălda nepóta cam de comunü a treia, a opta sau a noua şi, punü în scăldătórea acesteia, dacă e iernă: *stohü de fëñü*, *văsdóge* sau *bonce*, sing. *boncă*, *bozü* şi *busuiocü*, iar dacă e véra: *cătuşnică*, *româniţa*, *mătura de grădindă*, *bozü*, *ovësü*, *mălinü* şi *vetrice* (4), precum şi alte flori de câmpü, cari după ce se fierbü mai întâi într'unü ceaonü, se lasă până ce se potolescü, şi apoi nepóta se scaldă cu apă de acësta.

Scopolü punerii acestorü plante e, după cum spunü unele, ca nepóta să se întărescă şi să se scóle mai de grabă (5).

După scăldare, nepóta dă móşei, ca şi 'n Bucovina, o bucată de pânză câtü ar puté face douë mâneci la o cămeşă dintr'insa. De acestü petecü de pânză se şterge apoi móşa, după ce s'a spëlatü mai întâi pe mâni. Dacă nepóta nu-í dă nemică, atunci móşa, venindü mai pe urmă, se spală şi se şterge de cămeşa nepótei, anume ca tótă necurăţenia s'o

(1) Dict. de Paraschiva L. Leuştenü.

(2) Dict. de P. L. Leuştenü.

(3) Ionénu, op. cit. p. 9. — *Bólă-luméscă* = frente = sifilitică.

(4) *Vetrica* e o plantă înaltă cu frunză mëruntică, flóre galbănă, care cresce pe prilóge şi pe haturí.

(5) Com de A. Pletosü din Rădăşeni, şi M. Nistorü precum şi alte Románce din Mălini.

dea de pe dînsa pe nepoată, precum și pentru aceea, ca să nu rămâie necurată pe cea-laltă lume.

Se mai dă mōșei, totu la acēstă ocașiune, încă și unū căușu saū strachină plină cu făină și sare de-asupra. Dacă noulū-născutū este fată, se pune peste tōte unū fuiorū de cânepă, ca să aibă pērū mare. Căușulū saū strachina plină însemnă ca copilulū să ție de grabă capulū în sus (1).

În *Țera-Românescă* la trei ȝile după facere, mōșa scaldă pre lehuză în albia, în care mōie și cămașa cu care a făcutū, trecândū în același timpū corpulū lehuzei cu ea, ca să-ī pēră petele de pe față (2).

O sēmă de femeī, totū din *Țera-Românescă*, și anume acelea cari aū născutū întāi băiatū, taie pōlele cămeșei cu care a născutū și le daū la fete mari să trecă de nouē orī prin ele, ca să se mărite curēndū (3).

Unele femeī din *Bucovina* însă, dar mai cu sēmă mōșele din acēstă țēră, taie tivitura dela pōlele cămeșei, în care a născutū nepōta, și o daū fetelorū mari ca să se încingă cu dînsa, creȝēndū că fata, care se va încinge cu o atare tivitură asemenea se mărită de grabă

În *Banatū* de cum-va mōșa împreună cu *nepōta de buricū* orī și numai una dintre ele voiesce ca respectiva nepōtă să nu mai nască alți prunci, mōșa nu multū după nascere, spală pre nepōtă, o îmbracă în altă cămașă, iar cămașa pătată, dimpreună cu buriculū tăiatū alū nou-născutulū prunci precum și cu cuȝitulū saū fórfecele cu care l'a tăiatū, le duce și le îngropă pre tōte la unū locū lângă *o moghild*, unde se împreună trei hotare, sorocindu-le în același timpū ca numai

(1) «Șeȝetōrca», an. I. Fălticeni 1892, p. 153.

(2) Ionēnu, op. cit. p. 14.

(3) Ionēnu, op. cit. p. 8.

atunci să mai nască nepóta N. altú pruncú, când se vorú desgropa lucrurile îngropate de ea.

Murindu-í nepótei respective prunculú și voindú să aibă acum altú pruncú, se duce la moghila din cestiune și desgrópă tóte lucrurile îngropate acolo, în credință că prin acésta desface vrăjitura făcută la îngroparea lorú și că prin urmare va puté iarăși căpéta altú pruncú. Și de cum-va lucrurile amintite nu sunt putređite, e cu atáta mai sigură în desfacerea vrăjiturii. Dar ea, ca să fie și mai sigură, nu se lasă numai cu atáta, ci mai încercă încă și unele întorsături cu cămașa, ori mánâncă vermulețul ce se află cam de comunú în polamida spinósă ce cresce véra în grâú (1).

Totú în ȕiua aceea, în care s'a scáldatú nepóta, scóte móșa și paele și fénulú pe care a născutú acésta, le duce într'unú locú îndositú, pe unde nu umblă vite și ómení, și acolo apoi le aprinde și le arde. La locú deschisú însă nu le duce nici când, pentru-că pe acolo lesne ar puté să calce ómenii și vitele, și apoi, amésuratú credinței poporului, s'ar bolnăvi, ar tuși, căci și 'n paele acestea încă s'au strecuratú pécate de ale nevestei ce-a născutú (2).

Totú așa facú și nevestele din *Moldova*. Acestea adecă cum aú luatú pre nepótă din patú și aú scáldat'o, îndată scotú și patulú, în care a născutú, ducú paele dintr'insulú într'unú locú pe unde nu umblă nimene, le aprindú și 'n loculú lorú punú altele noué (3).

În *Ungaria*, comitatulú Satmarului, cum se ímplinescú trei ȕile dela nascere, merge móșa la nepóta sa, íea *gozulú* din patú, îlú scóte din casă și-lú duce în ogradá departe și aprindéndu-lú ȕice fetelorú și feciorilorú de prin veciní, pre carí i-a chiámatú cu puřinú mai nainte de acésta :

(1) Com. de d-lú Ios. Olarú.

(2) Dat. Rom. din Bucovina.

(3) Dict de M. Nistorú și alte Románce din Măliní.

—Săriți câte de trei ori desculți și numai în *cămăș*i peste acestă gozū aprinsū!

Fetele *buntuzuindū* foculū aprinsū și sārindū peste dînsulū dîcū:

—Așa să umble feciorii după noi cum sarū scînteile acestea!
Iar feciorii făcîndū asemenea spunū :

—Așa să se bată fetele după noi, cum se batū scînteile acestea de piciórele nóstre!

După acésta ducū în patū altū gozū noū, apoi se punū la masă și se ospetéză.

Acesta se chiamă ospěțulū, când își plinesce móșa serile.

Scurtū după acésta spintecă móșa câte-va haine mai moi și mai slabe, pre cari le-a adusū de acasă, face dintr'însele *fășū* și le duce spre a înfășa pre noulū sēu *nepotū* saū *nepótă*, căci astū-felū numesce ea pre copiii noū-născuți și *ridicați* de dînsa (1).

În fine în acele locuri, unde nepóta se scaldă a treia dî după nascere, totū într'acea dî iea móșa și *casa* saū *loculū*, în care s'a aflatū copilulū, care până atunci s'a păstratū într'o ólá saū *sciobă*, pune într'însulū trei fire de piperū, trei de tāmăe, trei de usturoiū și-lū îngropă într'o *bortiță* de regulă sub prispă cu gura în sus anume ca femeea, ce l'a avutū, să mai nască încă și alți copii. Dacă însă se îngropă cu gura în jos femeea nu mai are alți copii și atunci e păcatulū móșei, care l'a îngropatū astū-felū.

Firele cele de piperū precum și cele-lalte obiecte se 'ngrópă dimpreună cu loculū de aceea, ca nemică rēū să nu se pótă apropia de *loculū copiilorū* și pe urmă și de dînsii.

În același locū, unde se îngropă *casa* și 'n același timpū când se 'ngrópă, se aruncă în unele părți ale *Bucovinei*, pre-

(1) Com. de d-lū Elia Popū.

cum bună oră în Fundulă-Moldovei, și scaldătorea în care s'a spălată întâia oră copilulă nou-născută, și care de multe ori se păstrează până a treia și în același vasă, în care s'a păstrată și loculă (1).

În alte părți, totă din *Bucovina*, este datină că îndată ce o femeie a născută loculă, mōșa îlă stropesce cu aghiasmă, îlă pune într'o olă și-lă îngropă asemenea într'ună locă scutită, de regulă în tindă după ușa. În casă însă nici când, căci se crede a fi păcată (2).

În *Moldova*, județulă Sucéva, loculă după ce a eșită cu desvîrșire, se strînge întâiă într'o covată, iară după aceea se îngropă și se astupă bine cu lută după ușa tinđii saă într'o șură unde-va, anume ca să nu dea nisce căni de dînsulă și să-lă mănânce, căci dândă și mîncîndu-lă ar fi mare păcată, de ore-ce e sînge de creștină (3).

În *Țéra-Românescă* în loculă, unde se îngropă *casa*, se pune și o para de argintă, ca să aibă copilulă, care a stată în acea casă, norocă la bani (4).

Cu scaldarea nepôtei se sfîrșesce apoi și totă serviciulă mōșei, mai alesă dacă scaldarea acésta a urmată după scaldăciune.

(1) Dict. de P. L. Leușténă.

(2) Dict. de Mariuca Ursaca din Dorna.

(3) Dict. de M. Nistoră și alte Romănce din Mălină.

(4) Ionănu, op. cit. p. 13.

XIX.

I N B I S E R I C I R E A.

Am amintitū mai sus (cap. VIII) că fie-care muere după nascerea unui copilū e considerată de cătră poporū ca necurată și ca atare șese săptemâni sau patru-șeci de țile nu-î este de felū iertatū a se depărta de lângă casă.

Implinindu-se cele șese săptemâni, cea dintâi cale, ce o face, e aceea că luându-și copilulū se duce cu dinsulū la biserică parte ca să i se cetască *rugăciunea de 40 de țile*, după care-î este apoi permisū de a merge orî unde ar voi, parte ca să i se *înbisericéscă* sau *înbisericéze* copilulū nou-născutū, adecă să iea începutū de a intra în biserică.

Mai 'nainte de acésta însă, cu o ți sau două, e datină ca fie-care nepótă să se scalde și să se curățéscă. Iar în diminéța țilei, când voesce să plece la biserică, se spală și se îmbracă în hainele cele mai curate ce le are. Totū așa face ea de astă-dată și cu copilulū sēū, cu acea deosebire numai că acestuia îi pune sub fașă o bucățică de sare și una de pâne.

După ce s'a pregătitū în chipulū arētatū, iea copilulū în brațe,

saŭ dacă nu e în stare singură a-lŭ duce, îlŭ dă altei femeii ca să i-lŭ ducă și așa, se pornesce la biserică.

Ajungându la biserică nu întră îndată în năuntru, ci aşteptă la pragulŭ acesteia până ce iese preotulŭ din biserică ca să-î cetescă rugăciunea de 40 de zile.

Eșindŭ preotulŭ începe a-î ceti rugăciunea de 40 de zile, în care timpŭ femeea stă cu copilulŭ în brațe în genunchi pe pragulŭ bisericeii.

Sfîrșindŭ rugăciunea prescrisă de cetitŭ ie a preotulŭ copilulŭ din brațele mamei sale, care acuma se scólă din genunchi, face cu dînsulŭ semnulŭ crucii înaintea ușelorŭ bisericeii, ȃicîndŭ:

«Inbisericéză-se robulŭ (rôba) luŭ Dumneȃeŭ N. în numele Tatălŭ, și alŭ Fiulŭ, și alŭ St. Duhă, acum și pururea și în vecii vecilorŭ, amină.»

Apoi băgându-se cu dînsulŭ în biserică, ȃice:

«Intra-va în casa ta, închina-se-va cătră biserică cea sfîntă a ta.»

După ce a intratŭ în biserică și anume când a ajunsŭ în mijloculŭ acesteia, saŭ mai bine ȃisŭ în despărțitura bărbătescă:

«Inbisericéză-se robulŭ luŭ Dumneȃeŭ, . . . prin mijloculŭ bisericeii te va lăuda.»

În fine când ajunge de 'naintea ușelorŭ altarului:

«Inbisericéză-se robulŭ luŭ D-ȃeŭ!»

După acêsta îlŭ închină pe la tôte icónele împêrătesci și apoi dacă copilulŭ e de parte bărbătescă, întră cu dînsulŭ pe ușa de cătră amiaȃi și în altarŭ, unde îlŭ atinge cu capulŭ de tuspătru laturile mesei celei sfinte, și-lŭ scóte pe ușa de cătră miaȃă-nópte în despărțitura bărbătescă, unde-lŭ pune apoi saŭ de 'naintea ușelorŭ împêrătesci saŭ de 'naintea tetrapodului. Dacă însă e de parte femeescă nu-lŭ ba-

gă de felu în altarū, ci îlū închină numai de 'naintea icónelorū împărătesci și apoi punându-lū în unulū din locurile mai sus indicate, se 'ntorce în altarū.

Totū așa se face înbisericirea și 'n județulū Suceviū din *Moldova*, cu acea deosebire numai că aici nici copilele nici băeții nu se bagă în altarū, ci se 'nchină numai pe la icóne, iar după ce s'aū închinatū îi duce preotulū în despărțitura femeescă și acolo îi pune înaintea icónei Maicii Domnului saū îi dă maicii séle în mână (1).

Mama copilului, după ce i s'a cetitū rugăciunea de 40 ȃile, întrându și ea în urma preotului în biserică, în cele mai multe locuri ținându-se de epitrachirulū preotului, se duce până în mijloculū bisericeī și acolo așteptă până ce preotulū îi înbisericesce și închină copilulū pe la icóne. Iar după ce i l'a înbisericitū și l'a pusū acum jos se apropie de copilū, bate trei metane, sărută icóna de pe tetrapodū și după acésta îlū rădică de jos și se întorce cu dînsulū în despărțitura femeescă.

În multe locuri este datină ca nânașulū saū nașa copilului, dacă se află în biserică, să bată cele trei mētane, să rădice copilulū de jos și să-lū dea apoi mamei sale.

Mama, după ce a rădicatū copilulū saū l'a primitū din mânele nașului și s'a dusū cu dînsulū în despărțitura femeescă, sărută mâna tuturorū femeilorū celorū mai bătrâne decât dînsa, iar cu cea ce sunt de-o sémă cu dînsa se sărută în gură și abia după acésta se postéză într'unū locū, unde stă apoi până ce se sîrșesce liturghia.

O sémă de femei, cari sunt ceva mai avute, plătescū înainte de acésta preotului o liturghie atâtū pentru sănătatea lorū câtū și a copilului nou-născutū.

(1) Diet. de An. Pletosū din Rădășeni.

La sfârșitul liturghiei copilul nou-născut și înbisericit se împărtășește cu sf. taină a comunicăturei. E însă de observată că la comunicătură nici când nu-lu ține mama sa, ci în unele sate e datină de a-lu ține nașul sau nașa, iar în altele de regulă unul dintre epitropii bisericeii.

Totă aici trebuie să amintim că în unele comune *lumînările*, ce s'au întrebuințat la botez și cari au ars ne'ntrerupt prin totă decursul *cumătriei* precum și vr'o câte-va zile și nopți după acésta, nu le păstrează mai multă în casă, ci nepota, când se duce prima oră cu copilul la biserică, iea cu sine și lumînările acestea, pre cari după împărtășirea copilului le dăruiesce bisericeii cu scopul ca să ardă la icóna *Maicii Domnului* sau la patronul copilului. Și mai cu sémă se observă acésta, când nou-născutul e copilă, cređendu-se că dacă lumînarea dela botez stă prea multă în casă ne-arsă, atunci și copila, după ce cresce mare, nu se pôte mărita de grabă, ci trebuie mulți ani să stea lată, pentru că și lumînarea ei dela botez a stătut prea multă nearsă (1).

Dacă mamei copilului i s'a cetit rugăciunea de 40 de zile înainte de ce s'au împlinit șese săptămâni dela nascere, sau dacă e cum-va bolnavă, atunci aduce copilul nou-născut la biserică altă femeie ca să se înbisericeze și să se împărtășească cu sfintele taine.

După ce s'a împărtășit copilul de astă-dată cu sfintele taine, nu se împărtășește mai multă până după alu șeptelea an, afară de acésta mai e de observat încă și aceea că după ce s'au împărtășit spiritele cele necurate nu au mai multă putere de a-lu cerceta pe acasă și a-i face vre-unu rău. Totuși ele și după acésta potă multă rău să-i facă, dacă nu se păzesce cum se cade de locurile acelea, unde spiritele cele necurate petrecă mai cu plăcere.

(1) Com. de d-lu G. Tomoiagă.

Dreptu aceea fie-care mamă luătoare de sémă caută ca copilul s'eu nici când să nu mâie sau să dormă, fie ziua fie nopte, pe haturî, în cornurile gardurilor, în unghere, pe sub soci, în case de mai mulți ani părăsite, prin cetățî dărâmate, în pivnițe, în ripi, în lunci, pe părae, pe movile de hotară, în păduri unde s'au întemplată vre-o mórte grabnică, orî s'a spânzurată cine-va sau s'a inecată, sau s'a junghiată, sau a fostă ucisă de tâlharî, pentru că tóte locurile aceste după credința poporului sunt necurate, de óre ce spiritele cele necurate și rele petrecă și jócă pe dînsele. Și mulți copii până la 7 ani, ba adese-orî chiar și ómenii în vîrstă, mîindă peste nópte sau dormindă pe asemenea locuri, s'au nenorocită, sculându-se din sánătoși, cum eraă mai nainte, muți, gângăiți, schimosiți, ba chiar și nebunî (1).

Unele mame, carî sunt mai avute, după ce li s'a cetită rugăciunea de 40 de zile și după ce s'au întorsă dela biserică acasă, de bucurie că au scăpată dela așa numita «*cușcă*», adecă de oprirea ca să umble unde-va fără rugăciunea acésta, daă și puțină masă, însă numai în cerculă celă mai restrînsă familiară.

În *Ungaria*, unde este datină a se ceti femeii, ce-a născută rugăciunea de 40 de zile ca și în cele lalte țeri locuite de Români, mama copilului, când iese din bisercă spre a se întórce acasă, merge la icóna Maicii Domnului și iea dela acésta vr'o câte-va florî vestejite cu scopă ca să le pue în ciupă în credință că făcendă acésta copilulă va fi bună, va dormi tótă ziua și nu va plânge mai nici când (2).

În *Macedonia*, luândă nepóta în ziua a 40-a dela nascere *ñiclu* (prunculă) cu dînsa, merge la biserică *ca s'li dă preftulă i'fchii* (să-i dea preotulă binecuvîntare.)

După ce a dată preotulă prunculă binecuvîntarea îndă-

(1) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

(2) Com. de d-lă Elia Popă.

tinată maica-sa, întorcându-se cu dinsulă acasă trece pe la trei fântâni și înmôie în tustrele turta cea frămîntată de unŭ copilŭ, a treia ți după nascere, despre care am vorbitŭ mai sus și după ce vine acasă o mănâncă ca să-î vie lapte cu îmbelșugare pentru hrana copilului.

De ordinarŭ nepôta nu merge de a dreptulŭ acasă după ce iese dela biserică, ci se duce la nașa, care cele mai de multe ori pune parale și zahărŭ în sînulŭ copilului ca acesta să fie dulce la vorbă și bogatŭ.

Ce se atinge de împărtășire trebuie să observămŭ că în *Macedonia* este datină ca copilulŭ nou-născutŭ să se împărtășescă îndată după botezŭ și nu mai pe urmă în timpulŭ înbisericii. ca 'n țêrile române din cöce de Dunăre, și dacă în momentulŭ când i se dau sîntele taine, nu plînge, môșa îlŭ pișcă de trupŭ sau îlŭ strînge de nasŭ ca să plîngă, de aceea fiindŭ că se crede că prin plînsŭ cere dela Dumneđeu să se creștinescă (1).

În fine trebuie să mai amintescŭ încă și aceea că o parte din credințele și datinele înșirate în capitolulŭ de față erau usitate și la o sêmă de popóre din anticitate.

Așa la *Grecii cei vechi* femeia nu eșia din casă pentru a se duce la Templu decât după 40 de ȝile dela nascere (2).

La *Iudei* muerea născetóre se consideră după nascerea unŭ fiŭ de necurată prin șapte, iar după nascerea unei fiice prin patru-spre-ȝece ȝile și era îndătorită în casulŭ dîntâr a nu se depărta de casă prin patru-ȝeci, iară în casulŭ alŭ doilea prin optŭ-ȝeci de ȝile. După decursulŭ acestora aducea la templu unŭ sacrificiŭ de curățire. Acéstă datină iudaică a trecutŭ mai pe urmă și în biserica creștină în formă de rugăciunea cea de curățire, ce se face la mueri la patru-ȝeci de ȝile după nascere (3).

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, op. cit. p. 48—49.

(2) Censorinus, capit. 11.

(3) Isid. de Onciulŭ, Manualŭ de archeologia biblică. Cernăuți 1884, p. 150.

XX.

C O L Ă C I M E A.

În cele mai multe părți ale *Bucovinei* și *Moldovei* este datină ca părinții noilor născuți și încreștinați să ducă nănașilor, respective cumătrilor, colaci ca semn de recunoștință și mulțumită pentru că le-au ținut fiii la botez.

«A da și a primi colaci, — scrie V. Alecsandri, — este una din vechile datini ale țării. În toate împrejurările cele mai însemnate ale vieții omului, la *nascere*, la *botez*, la înmormântări, colacii nu lipsesc, și ieau proporțiuni de mărime potrivită cu starea omului. — Când se nasce un copil și se botază, părinții duc colaci nașului (1).»

Despre acei părinți, cari n'au dus nici nu au de gând să ducă colaci pentru fiii lor și mai cu seamă pentru cei ce au repausat, se crede că au foarte mare păcat și că pruncul mort nu e mai mult al părinților nici nu se roagă lui Dumnezeu pentru dînșii. Din contră, dacă părinții au dus nănașilor colaci pentru dînsul, atunci e fiul lor drept și se roagă pentru dînșii înaintea lui Dumnezeu (2).

(1) Poesii pop. ale Rom. p. 101 — 102.

(2) Com. de d-lu G. Tomoiagă.

Dela *colaci* aceștia, cari în genere sunt făcuți din făină albă și curată de grâu și cari sunt cu multă mai mari decât cei de rëndu, se numesce datina acésta în cele mai multe părți ale Bucovinei *Colăcime*. Pe unele locuri însă se numesce și *cumătrie* din cauză că mai toți cei ce ieaă parte la dinsa sunt *încumătriți*.

Colăcimea se face în ori și care ți de peste anū. Cele mai multe ori însă facerea ei atârnă dela voința și împrejurările sanitare și materiale ale nânașilorū. De comunū nânașii așteptă până ce aū mai mulți fiși și abia după aceea poftescū pre părinții acestora la colăcime, anume ca speșele să fie mai mici și mai ușorū de purtatū.

Unii cumătri facū colăcime a doua ți după Pasci, când în cele mai multe sate din Bucovina este datină de a se duce nu numai nêmurile cele mai de aprôpe, ci și cumătrii unulū la altulū cu pască, alții în țiua hramului bisericescū saū în altă sêrbătore mare și iarăși alții îndatinéză a o face în țiua patronului, mai pe scurtū fie-carc când apucă și când îi vine mai lesne și mai bine la socotelă.

Pe lângă părinții finilorū din botezū și pe lângă finii din cununie, cari de regulă încă aducū colaci dacā cum-va n'aū adusū mai nainte, se poftescū la colăcime de cătră cei ce o facū mai totū-deauna și alte persône, și mai cu sémă nêmurile cele mai de aprôpe și amicii cei mai intimi.

Finii din cununie vinū și aducū colaci totū-deauna singuri. Pentru cei din botezū, fiindū încă prea mici, vinū și aducū colaci părinții lorū. Toți cei-lalți însă, cari mai sunt poftiți, nu aducū nici unū darū.

Dacă copilulū botezatū trăesce, părinții acestuia, respective cumătrii nânașilorū sêi, ducū de regulă *patru colaci mari*, făcuți, după cum am mai spusū, din făină albă și curată de grâu (1).

(1) În Crasna, Calafindesci, Bosanci, Ilișesci și alte sate din Bucovina.

Pe alocurea obicînuescă a duce numai *doi colaci*, ba pe la orașe și prin unele sate din apropierea acestora, în locu de colaci, *nisce pupeze* lungărețe ca și *pomenele* (asemenea unu felu de colaci lungăreți) de cari ducă și dau câte 8—10 sau 12.

Toți colaci, cari se prepară pentru colăcime, se împletescă de regulă în câte patru, șese sau optu *împletituri*, și uneori se facă, după cum am mai spusă, așa de mari că înainte de a-i *bagă* ca să se cocolă e de lipsă să taie și să lărgescă gura cuptorului. Afară de acestu unii îi *înfloresc* încă și cu felurite flori, făcute asemenea din aluată, și apoi îi bagă în cuptoră ca să se cocolă.

Colaci aceștia însemnă că viața pruncului nou-născută, să fie îndelungată, și precum e colaculă rotundă și deplină, așa și viața pruncului să fie rotundă și deplină. Și cu câtă *s'au nemerit* și ghicită colaci mai bine, cu câtă *au crescut* mai tare și *s'au făcut* mai rumeni și mai frumoși, cu atâta și bucuria celoră ce i-au făcută e mai mare, căci se crede că cu câtă reușescă colaci mai bine, cu atâta și viața fiului pentru care se ducă ei nănașiloră va fi mai fericită și îndestulată de tôte bunătățile (1).

Cine nu e în stare să facă și să ducă colaci, acela ducă în loculă loră una sau două pătrări de grâu (2).

În ziua colăcime și anume înainte de a se porni părinții cu colaci la cumătri se adună mai mulți dintre nămură la aceștia și împodobescă colaci cu felurite flori naturale, se înțelege dacă e vară, apoi pună printre dinșii turte dulci, smochine, strafide, o bucată de zahără, ba de ună timpă încocolă chiar și zaharicale, precum și 2—4 oca de soponă, care

(1) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

(2) În Crasna, com. de M. Bărbuță, în Fundulă-Moldovei, com. de P. L. Leuștenu, și în Ilișesci com. de mai mulți înși.

însamnă ca finulü saü fina sä fie curatã. Apoi tôte acestea dinpreunã cu colaciï, cari sunt așezați unulü peste altulü, se acopëru c'unü șalü, tistimelü saü tulpanü frumosü, ori cu o hasmã frumósã de mãtase, ori cu o nãframã frumosü cusutã.

Pe alocurea cumãtrii mari îndãtinëzã a spune înainte ce felü de gustü aü și cam ce le-arü plãcé sä le aducã, precum: materie de o rochie, o fațã de mindirü, fețe de pernã saü unü brãu de șamü de încinsü. Deci pãrinții fiilorü botezați de dînșii cumpërã și 'nvëlescü colaciï și cu de acestea (1).

Obiectulü cu care se acopëru atãtã colaciï câtü și celelalte lucruri înșirate însemnëzã ca finulü saü fina sä fie modesti (2).

În unele locuri, precum în *Mahala*, *Crasna*, *Bosancï*, *Ciocãnesci*, *Cãrlãbaba*, pe lângã colaci și unele din obiectele înșirate mai sus, mai ducü încã și o huscã de sare, unü tãlgerelü noü, unü paharü și unü șipü cu rachiü saü cu vinü, cari asemenea se punü de-asupra colacilorü și se învëlescü c'unü șervetü saü c'unü tulpanü.

Dacã copilulü botezatü a muritü înainte de ce aü apucatü pãrinții sëi a duce colaci pentru dînșulü, atunci ducü totü-deauna fie-cãruï cumãtru numai *cãte trei colaci*, nici când cu soțü, iar nãframa, șervetulü, tulpanulü, saü ce este, îlü punü de regulã sub colaci anume ca aceștia sä fie descoperiți. Rare-ori se învëlescü, dar și atunci numai cu unü *tulpanü albü*, care însemnëzã nevinovãție. Totü pentru copiii cei morți mai ducü încã și unü *pomișorü*, pre care îlü împodobescü cu *luminele*, nucï, mere, pere, perje, turte dulci, covrigi și

(1) În Bosancï și Mahala, com. de G. Tomoiagã, apoi în Ciocãnesci, com. de G. Burcutãnu.

(2) Com. de d-lü G. Tomoiagã.

pupeze făcute din făină de grâu, precum și ună șipă plină cu mursă sau o ulcicuță cu apă, care se dă de sufletul copilului repausat ca *să-și ude și răcorască sufletul în cealaltă lume* (1).

Pomul său *pomișorul* acesta, încărcat așa de frumos, însemnează *pomul raiului*, pe care crede poporul că stă sufletul în cealaltă lume, pe care și-l închipuiesc când ca o păsărică când ca un om ce stă la umbra unui pom, creștându-se că fie-care suflet are pomul său (2).

Pomul se pune de regulă între cei trei colaci și așa se duce (3).

În unele locuri, precum bună oră în *Mahala*, *Bosanci* și *Stroesci*, dacă mure finul, nănașul trebuie să-l ducă sălășul la mormint, iar după înmormintare cumătrii îi dau la *pranicul* ce se face pentru sufletul repausatului un rënd de colaci sau pomene dimpreună cu un pom asemenea celui descris mai sus, precum și un șal sau tistimel. Iar nănașul, cum primesce pomul, îndată îl împărțese mai tot printre oșpeții ce stau la masă de sufletul finului repausat (4).

În fine mai e de însemnat și aceea că dacă a murit un copil, părinții săi nu așteaptă până ce cumătrii i-or pofți la colăcime, ci când au ei timp și putere, atunci și dînșii cu colaci. În cazul acesta cumătrii, vrându-nevrându, trebuie să facă colăcime. Și dacă li-i de petrecere, mai chiamă și pre alți cumătri și fini, dacă nu, petrecu numai cei ce au venit. În cazul acesta însă colăcimea nici când nu durează mai mult de 2—3 ore (5).

(1) În Crasna și Ilișesci.

(2) Com. de d-l G. Tomoiagă.

(3) În Crasna și Ilișesci.

(4) Com. de d-l I. Beraru și G. Tomoiagă.

(5) Dict. de M. Bărbuță.

Pregătiți fiindu cu tóte cele necesare, după cum s'a arătătú mai sus, cum a sositú timpulú ca să plece, se îmbracă sêrbătorește, ieaú colacií și pomulú, adecă fie-care ce are să ducă și se pornescú cu dînșii la cumătrii saú mai bine ȓisú la Colăcime.

Ajungêndú la starea locului, cum aú întratú în casă și aú *datú bunđ ȓiua* saú *bunđ séra*, închină colacií stăpânului saú stăpânei de casă prin o orație potrivită.

În casú ca aducêtorulú colacilorú să nu fie oratorú bunú, atunci îi închină altulú în loculú lui, care e mai istețú și mai bunú de gură ȓicêndú:

Bună ȓiua,
Bună ȓiua !
(Bună séra,
Bună séra !)
La d-ta, cumătre mare,
Și la d-ta cumătră mare !
Ne-arêtamú cu colăcei,
Colăcei-sú mititei,
Dar mândri și frumușei,
Că-sú făcuți din grăú frumosú
Ca și fața lui Christosú.
Colacií ni-sú mititei,
Dară voia nóstră-i mare
La fața domniei-tale
Și voia nóstră-i deplină
Ș'inima încă ni-i bună.
Poftinú de întinde mâna,
Că ȓi-i vina !
Uită-te în sus și 'n jos
Și la fața lui Christosú.
Să lași inimă păgână,
Să iaí inimă română,
Să prindí colacií în mână.
Uită-te 'n fundulú covățelei
Găsi-vei funia vițelci. . .

Cum ai ajunsă a boteza
S'ajungî a-lŭ și cununa! (1)

Saŭ așa:

Poftimŭ dela noi pușinŭ
Dela Dumneșeu mai multŭ,
Că elŭ îî celŭ mai avutŭ!
Binevoișî și primișî,
De-altele vê pregătișî!
Că vrêndŭ bunulŭ Dumneșeu
Elŭ vieșă 'ndelungatŭ
Cu de tôte 'ndestulatŭ
Și sănêtare v'a da
S'ajunșeșî a-lŭ cununa! (2)

O variantă a orașiei acesteia sună:

Bună vremea la dumnia-vôștră!
Am aușitŭ
Că-î Dumneșeu cu d-vôștră
Și-amŭ venitŭ
Și noi la dumnia-vôștră.
Ar fi fostŭ vremea mai de multŭ,
Dară finiî dumnia-vôștră
Nu s'aŭ priceputŭ.
Dar amŭ vi se îchină
Cu norocŭ și voie bună
Și cu nisce colăceî
Frumușeî
Ca și fașa lui Christosŭ,
Să vê fie de bunŭ folosŭ.
Colăcei-sŭ frumușeî
Dar cam mititeî,
Însă voia lorŭ li-î mare
Și de-orŭ trăi
Colăceî i-orŭ mări

(1) Din Valea-Putneî, com. de d-lŭ V. Tocariŭ.

(2) Com. de d-lŭ G. Tomoiagă.

Și pe dumnia-văstră v'orū mulțami.
Pe lângă tóte aceste
Incă ce-va mai este,
Sub țolișorulū covățelei
Este funicica vițelei,
Vițelei celei pestrițe;
Să trăiți
Să le-o dăruifi,
Să fie mulțamiți
Și dumnia-văstră fericiți ! (1)

Dacă copilulū pentru care s'aū adusū colacii nu trăesce,
atunci în loculū orașiiilorū de mai sus, se ține cea următoare :

Ne-arētămū cu colăccī,
Colăcei de grăū frumosū
Ca și fața lui Christosū.
Colăcei-sū cum i-a datū
Dumneđeū celū prea 'nduratū,
Dară voia nóstră-i mare
Cătră fața dumi-tale ;
Voia nóstră îi deplină,
Că-i dāmū din inimă bună.
Poftimū, cumătră, de-ī primesce
Pentru numele lui Dumneđeū
Și de sufletulū lui N. (2)

În unele localități din *Moldova*, precum bună oră în comunele Rădășeni și Mălini din județul Sucéva, plaiulū Muntele, este datină de a se închina cumătrilorū marii trei feluri de colaci și anume: *colaci de mortū*, *colaci de scaldătór* și *colaci coperiți*.

Cei de mortū se 'nchină, ca și 'n unele părți ale Bucovinei, nemijlocitū după repausarea și înmormîntarea copilulū de curēndū botezatū în decursulū prazniculū ce se dă pentru

(1) Din Vama, com. de d-lū Niculăi Lucanū, cantorū bisericescū.

(2) Din Poiana-Stampii, dict. de Petrea lui Serghie P . . .

sufletulū defunctului și anume îndată după ce s'au datū colaciū preotului funcționarū.

Cei de scaldătoare, cari constaū de regulă din optū oca de pâne și o garafă de vinū saū rachiū, îi duce tatălū copilului dimpreună cu mōșa a treia și saū la o sēptēmână după botezū și închinându-i cumătrilorū țice mōșa, care îi închină:

Bună vremea, cumătri mari !
Se 'nchină finii dumnia-vóstră
Cu colați de grăū frumosū,
Fața Domnului Christosū !
Cum vedeți, colaci-sū mici,
Pentru că și fini-sū mici,
Dară voia lorū li-i mare
Asupra feții dumnia-vóstră !
Ei se rógă să-i primiți,
Dară să nu bănuți,
Că dacā finii dumnia-vóstră
Orū cresce mari și-orū trăi
Și colaci i-orū mai mari.
Voia dumnia-vóstr-orū împlini
Și dumnia-vóstră-ți cheltu.
Poftimū ! . . . să vē fie de bine !
Dar nu uitați nici de mine !

Colaci coperiți, se ducū în genere la jumătate de anū saū la unū anū. În țiuă hotărītă pentru ducerea acestora iea optū oca de pâne, jumătate de oca de orezū, jumătate de oca de săpunū, jumătate de oca de zahărū, douē păpuși de smochine, o litră de córne de mare, o garafă de vinū saū rachiū, tóte acestea se punū într'unū panerū, se acoperū cu o *casenca* (1) saū cu unū *barizū*, din care causă se și numescū *colaci coperiți*, și apoi mai invitându încă și pre alți

(1) *Casenca* e unū felū de tistimelū de lână cu florī pe mărghini.

inși, cari asemenea aũ să ducă colaci, mergũ cu toții la cumătrii mari și cum ajungũ ȃice mȃsa :

Bunã vremea cumătri mari !
Iacã se 'nchinã finulũ dumnia-vȃstrã
Cu colaci de grãu frumosũ,
Fața Domnului Christosũ.
Dacã finulũ dumnia-vȃstrã o trãitũ
Și-o mai crescutũ
Și colãceii s'aũ mai mãritũ,
Voia dumnia-vȃstrã o 'mplinitũ,
Ca și dumnia-vȃstrã s'aveți de cheltuitũ.
Poftimũ primiți
Și sã nu bãnuți,
Ci sã vã grãbiți
Colaciĩ sã-ĩ luați
Și sã cãutați
Cã 'n fundulũ covãțelei
Este și funia vițelei ! (1).

Saũ așã :

Bunã vremea, cumãtru mare !
Iacã se 'nchinã finulũ dumi-tale
Cu colãcei
Frumușei !
Colãceii-sũ cam mititei,
De-abia-ĩ ținũ în mãnã de grei.
Da se rȃgã cumãtri dumnia-vȃstrã
Cãtrã cinstita fața dumnia-vȃstrã,
Cã dupã cum isũ ei ostenitori
Sã nu fiți bãnuitori,
Ci sã fiți binevoitori
Și de colaci primitori.
Poftimũ, sã vã fie de bine !
Și sã vã 'ndurați a pune
In fundulũ covãțelei

(1) Dict. de Anița Pletosũ, Romãncã din Rãdãșeni.

Funicica vișelei.
Da de-ar fi și-o cârlănică
Că nu-i trebuie funicică! (1).

În comuna *Broscent* și împrejurime ducerea colacilor se sărbătorește cu multă curățenie și duh plecatu de cătră sătenî.

Cei ce nu dau nașilor colaci de botez, când mor, se crede că sufletul lor e opritu la *vămile văzduhului*, sau pătinesce cine scie ce greutăți în lumea cea-laltă.

Cam același lucru se întâmplă și celor ce nu dau colacii de nuntă.

Dacă părinții unui copil nu pot da cumătrului colacii de botez, aceștia le lasă cu limbă de mörte să-și dea colacii. Se crede asemenea că și părinții copiilor, ce nu dau colacii de botez, suferu pe ceea lume din astă pricină.

Acestu obicei se sărbătorește cam în tóte locurile din munții Moldovei Sâmbătă séra, sau Duminică, nu se ține în sémă însă adese-orî vremea.

Cumătrii sau finii ducă cumătrilor orî nașilor cam următóarele lucruri: doi, trei colaci mari, sau în locul colacilor se póte duce câte-va oca de făină de grâu, o bucată de zahăr, strafide, smochine, sopon, o păreche de ciobotele femeiesci, o castncă, orî un tulpăn, ș. a.

Lucrurile acestea se punu pe o masă, se acopëru și după ce vorba începe și găzdași își mântue pregătirile, unul din sătenî descoperind colacii, chiamă pre cumătri orî pre nași și le închină colacii dicëndu:

Bună vremea,
Bună vremea,
Cumătre Ióne! (2).

(1) Dict. de Mariuca Nistoru, Româncă din Mălini.

(2) Aici se pune gradul de înrudire ce are închinătorul colacilor cu gazda.

Iacă se închină
Finiî dumnia-vóstră
Cu nisce colaci de grâû frumoşi
Ca faţa lui Christosû,
Şi c'o buticică de vinû,
Să vë fie chiefulû deplinû ;
Da-ţi primî şi de holercă
Să nu vë fie rëû nemică,
Şi-o băsmăluţă de mătasă
Pentru faţa dumnia-vóstră alésă.
Colăceii îsû cam micî,
Dar voia li e mare
Asupra feţei dumnia-vóstră.
Se rógă să-î primiţi
Şi să nu bănuţi,
Că de vorû trăi
Colaciî vorû mări.
In dosulû colacilorû
Este funia vacilorû
Şi căpăstrulû cailorû.
In dosulû colăceilorû
E funicica viţeilorû
Şi coşăraşulû mieilorû.
De nu credeţi
Puneţi mâna şi vedeţi,
Că eû dreptû nu spunû
De câtû odată în anû.

Unii închinători dicû următórea închinăciune :

Bună vremea,
Bună vremea,
Domnilorû cumătri mari !
Iacă séra a 'nseratû
Şi noi colăcei c'aceştia
Nu amû închinatû ;
Iată se arată cumătru d-vóstră
Şi cu finiî dumnia-vóstră
Cu nisce colăcei

Mândri şi frumoşi
Ca faţa lui Christosû,
Colăceii îsû mititei
Inşă voia li e bună şi marc
Asupra feţelorû domniei-vóstre.
Finiî şi cumătrii de-orû trăi
Colăceii vorû mai mări
Şi voia dumnia-vóstră vorû în-
deplini.

Dumnia-vóstră,
 După cum ați fostü ostenitori
 Și cheltuitori
 Poftimü fiți buni și primitori.
 Poftimü de-asupra pe colăccți
 O hasmă mândră de șese lei.
 La dumnia-lorü le-ar fi fostü
 Vremea maî de multü,
 Dar ei nu s'aü priceputü . .
 Dumnia-lorü arü fi făcutü
 Colaciî câtü de mari,
 Da nu aü avutü
 Grău la hambariü.
 Poftimü dumnia-vóstră
 Colaciî îi primiți
 Și la finî ceva dăruiți;
 In dosulü colăccilorü
 Coșărașulü mieilorü,
 In dosulü colacilorü
 Funicica vacilorü.
 Poftimü că maî avemü
 Unü butoiü cu vinü
 Ca să vă fie chefulü deplinü.
 Dar fie și de holercă

Să nu vă fie de rău nemică.
 Vremea a fostü să aducă
 Acestea maî de multü,
 Dar nu s'aü priceputü,
 C'aü trimesü carële
 In jos la Hârlău
 Și-a fostü drumulü rău;
 A fostü drumulü grunzurosü
 Și-aü picatü bușile din carü jos.,
 Și-aü umplutü fundurile
 Unghiurile
 Și dógele
 Prilógele,
 Și cercurile
 Bîlcurile;
 A rămasü o buticică ológă
 Dintr'unü fundü și-o dógă,
 Am întinsü mâna
 Și-am luatü și eü una,
 Am venitü acasă la cumătri
 Să o ducemü să cinstimü,
 Să ne fie la toți chiefulü de-
 plinü (1).

In împrejurimea Șomcutei-mari sau Chiorü, comitatulü Satmarü in *Ungaria*, unde este asemenea datină de a se duce cumătrilorü mari *colaci de nănași, se respundü* la masă prin o staroste astü-felü :

Cinstiți hoeri de cinste!
 Este rëndü
 Și cuvintü
 Dela Dumneđeü celü sfintü
 Întăia órá,
 Și-a doua órá

Este rëndulü
 Și cuvintulü
 Maicii
 Precistiî
 Și-a apostolilorü
 Și-a tuturorü sfinților :

(1) «Șečetóra», an. I. Fălticeni, 1892, p. 36—38.

Iar a treia rëndü
Este cuvîntü
Dela gazdele de locü.
Da-le-ar Dumneđeü norocü,
Cinstiři cumătri mari
Ai nănașilorü celorü mari...
Scimü noi dreptü și-adevăratü
Cum Dumneđeü a lăsatü.
Că döră noi am avutü
Nu tocmăi tare de multü
O odraslă din trupulü nostru,
Care 'n maica mănăstire
Prin rostulü nănașilorü
Și-a preotului de locü
A primitü sfîntulü botezü.
Dară una noi nu scimü
Cu ce să le mulțămimü,
Și-una nu ne pricepemü
Ce o să le întorcemü?
Intörcă-le Dumneđeü
Cu mia
Și cu suta!
Dar și noi totü le răspundemü
Doi colaci de grăü frumosü
Ca pelița lui Christosü
Și strigămü toři la Christosü!
Să dea Dumneđeü norocü
Și viéță la *porobocü*
Și cu doi potilaři laři
Tocmăi din târgü cumpăraři
Din târgü dela Țiligradü;
Nisce zadii de mătasă
Să le pörte sănătösă
Cinstita gazdă de casă.
Scimü dreptü și-adevăratü,
Cum Dumneđeü a lăsatü,
C'am avutü, din întemplantare,
Și-o cinstită mōșă mare,

Dumneđeü să ni-o trăescă
Ca și de-acum să moșescă,
Și la dînsa nu putemü
Zölă să i-o întorcemü,
Intörcă-i-o Dumneđeü.
Dar noi totü îi răspundemü
O pâne de grăü curatü,
Cum Dumneđeü l'a lăsatü,
Și-o zadie de mētasă
Ca s'o pörte sănătösă.
Avut-am și-unü ceterașü
Inăltuțü și drăgălașü,
Fără de care
N'am fi fost în stare
Tréb'acēsta s'o făcemü,
Și lui încă-i răspundemü
Cu colacü de grăü frumosü
Ca pelița lui Christosü,
Să strige și elü la Christosü
Să dea Dumneđeü norocü
Și crescere la porobocü.
Iar scimü dreptü și-adevăratü,
Cum Dumneđeü a lăsatü.
C'am avutü și unü chemătorü.
Omü voinicü și cu bunü sporü,
Care pe toři ne-a chematü
Și aici ne-a adunatü,
Și pân' ce ne-a adunatü
Sărit'a elü multe garduri,
Trecut'a multe prilazuri,
Îi răspundemü decü și lui
Un colacü de grăü frumosü
Ca pelița lui Christosü
Să strige și elü norocü
Și crescere la porobocü!
Scimü dreptü și-adevăratü,
Cum Dumneđeü a lăsatü,
C'am avutü și unü socaciü

Fără pică de fundă la gaci, (1) Care multă s'a mai trudită Și multă pe mânuri s'a friptă Totă puindă Și luândă Oțele dela focă . . .	Îi răspundemă deci și lui Ună colacă de grău frumosă Ca pelița lui Christosă. Să strige și elă la Christosă Ca să dea multă norocă Și creșcere la porobocă! . . (2)
---	--

Cumătrii, primindă colaciă și prinđându-i în mână, în casă dacă trăescă finii, pentru cari li s'a adusă, mulțamescă din totă inima părinților, dorindă în același timpă finiloră vieță îndelungată, sănătate, norocă, fericire și mai alesă dacă sunt avuți, promițându-le în schimbă pentru colaciă aduși ună vițelă, o vițică sau o juncă, ună mielă, o cărlană sau o oie etc.; mai pe scurtă ceea ce le dă mâna, ce potă, pre care în scurtă timpă o și trimită finului, căruia i s'a promisă (3).

De multe ori se întemplă că nanașii, ne-avendă copii proprii, testeză la ocasiunea acăsta totă averea loră unuia sau altuia dintre finii botezați de dinșii, care apoi, după mórtea nanașiloră, o și capetă în stăpânire (4).

Dacă însă finulă, pentru care s'a adusă colaciă, a murită, atuncă ȳică: «*Dumneđeu primescă, sa fie de sufletulă lui N!*»

Atătă colaciă câtă și pomișorii, cari s'a adusă pentru finii repausați, cum i-aă luată din mâna celoră ce i-aă adusă în cele mai multe locuri din *Bucovina* îi și împărțescă între toți óspeții adunați. Iar *luminile*, căci în casulă acesta se aducă și luminile dela boteză, le lasă să ardă până spre sfirșită. Iar când ajungă spre sfirșită iaă mucurile, ce mai rămână,

(1) *Gaci* cuv. germ.—ismene.

(2) Com. de d-lă Elia Popă, invățătoră în Șomcuta-mare.

(3) În Cioacănescă precum și în alte sate din munții Bucovinei. Veđi și V. Alecsandri, *Poesii pop.* p. 102.—«*Ședetőrea*,» an. I. Fălticeni, 1892, p. 39: «Cumătrii ori nășii, primindă colaciă mulțamescă finiloră și tuturoră colăcariloră și le făgăduescă în fața tuturoră ori o juncă ori două trei ori și altele.»

(4) Din Stroescă, com. de d-lă I. Berariă.

și puindu-le sub masă le lasă acolo să ardă mai departe până ce se stingă singure de sine.

Unul dintre cei patru colaci, cari se aducă pentru finii cei vii, nănașii îl întorcă părinților cu scopul ca să-l dea finilor, iar dacă aceștia-să mărișori și au venit și ei împreună cu părinții lor la nănași, atunci li se dă lor colacul în mână.

În unele părți împărțirea acesta a colacilor și a pomilor urmăzează mai târziu și anume atunci când voescă cei ce i-au adus să se ducă pe acasă.

După ce s'au adunat acuma toți cei ce au avut să aducă colaci, după ce i-a închinat fie-care cum a știut, gospodarul de casă ia colacii aduși de pe masă și-i pună în altă loc, iar în locul lor pună pe masă diferite bucate, poftescă apoi atât pre cumătri cât și pre cei-lalți inși ce se mai află de față ca să ocupe locul la masă, și anume pre cei mai înaintați în vîrstă și mai cu vață în satul îi pună să ședă în fruntea mesei, iar pre cei mai tineri împrejurul acesteia.

După ce s'au așezat cu toții cumătrul cel mare, stăpânul de casă, luând un pahar de rachiu cinstescă la cel mai bătrân dintre oșpeți, acesta la cumătra mare, iar cumătra la cine o trage mai înainte inima, și tot așa cinstindu-se unul pre altul, bînd și ospetînd petrecă în voce bună cam dela vr'o două-trei ore de după amiază și până hătă târziu noaptea.

Dacă cumătrul mare, căruia i s'au adus colaci, e un om vesel și petrecetor, și dacă mai e încă și avut, atunci face colăcime și cu lăutari. În cazul acesta de multe ori, după ce s'au sculat dela masă, nu se ducă îndată pe acasă, ci se apucă la joc, care nu odată durază chiar și până a doua zi dimineță. Ne fiind lăutari dindămână se mulțamesc și numai cu un cimpoiăș sau cu un fluerar, care scie bine dice din fluer sau din trișcă, să aibă numai după cine juca.

Câtă timp stă la masă, atențiunea lor nu e îndreptată numai la mâncare și băutură, din contră glumesc și istoricesc felul de felul de lucruri și întâmplări atât din satul cât și de prin împrejurime.

Iar unii, după ce au prins o lécă în cap, încep a cânta și felurite cântece, precum:

Holercă cu secărea
Va de mine cum te-ași bé,
N'are cine mă 'mbia.
Imbița-m'a ore cine,
Că ȳ-a fi milă de mine!

Său astă-felul:

Holercuță, draga mea,
Pus'amă gândul că nu te-oi bé.
Unde vedă pe alții bândă,
Vedă inima 'n mine-ardând!

Dacă vre-unul a bătut cam mulțisor și începe a-i fi rău, cei-lalți, observându acela, dicu în glumă:

«*A prinsă ciocărlanul de coddă*» sau «*s'a uitat cam lacomul în fundul paharului*» și de aceea «*s'a cam diochiată*», dar lasă că acuș ȳ va trece și nu i s'a mai întâmpla nemică!

După masă său mai bine ȳis după închierea întregi petreceri dela *Colăcime*, colăcarii, adică părinții și finii, cari au adus colaci, ȳși iaă remasă bună dela găzdași și se pornesc apoi spre casă ducându fie-care cu sine veselia precum și un car de minciuni.

Cumătrilor și nănașilor le pare bine de finii ce au, dacă au semne de bună gospodărie, iar finii ducă cu ei mângăerea sufletescă că la *vămile vėzduhului* și pe cea-laltă lume nu vor fi supuși la muncă oră opriți în drumul lumei fericite de colaci de botez oră de nuntă (1).

(1) Veđi și «Șeđetőrea» an. I. Fălticeni, 1892, p. 39.

XXI.

C R E S C E R E A.

Românca țarancă, de ar fi orî și câtû de bogată și de ar avé orî și câtû de mulți copii, ea nici pre unulû nu-lû dă pe mânele altei femeî ca să i-lû lăpteze și créscă, nici când nu-și caută și năimesce *doică* sau *mamcă*, ci numai dacă-i incuviințéază sănătatea, îi nutresce și crește ea singură. Fiecare Româncă, avută orî sërmană,

Copilû dacă dobândesce
Cu lucru în mână-lû crește,
Ilû légănă cu piciorulû
Și din brău tórce fuiorulû.
Cu o mână îî dă țîță
Cu alta foculû ațîță (1).

De face de mâncare pentru bărbatulû sêu sau pentru lucrători, de caută de vite, de paseri sau de alte animale domestice, de lucră la cânepă sau țese pânza trebuitoare pentru îmbrăcămîntea familieî, de grijesce în casă sau pe afară, mai pe scurtû de-ar fi orî și cât de învăluită și ne-

(1) A. Panû, Povestea Vorb. t. II. Bucuresci p. 153.

căjită ea nici când nu uită de copilul său, ci amușu amușu alérgă la dînsul să vadă ce face, de nu plînge sau pôte îi trebue ce-va, și după ce-lu caută și grijesce se apucă iară și de lucru.

Iar dacă se duce în câmpu la prășitū sau la seceratū, la adunatū fēnū sau la culesū cânepă, ea nu-și lasă copilul de fiță acasă, ci-lu iea totū-deauna cu sine și ajungēndū la starea locului îndată caută o tufă sau îi face o colibuță de buruene, îlū pune acolo la umbră și se dă apoi la lucru și lucră din tôte resputerile. Iar când începe copilul a plînge alérgă la dînsul, îi dă de suptū, îlū desmiardă puținū și adormindu-lū se apucă din noū la lucru și lucră ne 'ncetatū până ce apune sórele.

Și cu tôte că copiii Româncelorū țărance sunt așa dîcēndū din momentulū naserii lorū și până ce crescū mari espuși la o mulțime de neajunsuri și neîndămânări, cu tôte că lóрте adese orī sunt expuși vēntului și recelei, ploii și arșiței sórelui, totuși experiența de tôte dîlele ne arată că ei sunt în-decitu mai sănētoși și mai voinici de cât ai celorū, cari îi crescū cu cea mai mare băgare de sémă și ferelă atātū de umbră câtū și de sóre, după cum merge vorba.

Cunoscută ni-i încă și aceea, că partea cea mai mare a copiilorū de țeranū sunt cu multū mai isteți și mai ajunși de capū la orī și ce învățatură, decât ai celorū dintr'o stare mai înaltă.

Dacă priceperea și de multe orī chiar și mijlócele unui țeranū ar ajunge până acolo ca să-și póрте copiii săi la școlă, atunci lóрте lesne amū avé ocasiune de a ne mândri cu unii dintre cei mai deștepți și culți bărbați.

Să sperămū însă că în curēndū îndemnulū și năzuința după învățatură va prinde rădēcini adânci și în sînulū poporului românū dela țéră.

Până atunci să ne întorcem iarăși la modulul creșterii copiilor de către Românele noastre.

Un străin, scriind despre datinele și credințele Românilor din *Transilvania*, spune în privința creșterii copiilor următoarele:

«Trecându în sfârșit pentru femeia sirguincioasă cele șese *săptemâni de lehzie*, ea iarăși ia partea activă în câmp și în pădure, în casă și prin ogradă la *afacerile* bărbatului său, pe când sugătorul adesea-ori rămâne țile întregi singurelă ca cuculă acasă, și adese-ori capătă abia séra de mâncare.

«Cu tóte acestea copilulă prosperéză, măcară că adese-ori e luat și dus de către părinții săi cale de mai multe țile pe pășunile muntóse, unde nu o dată e destulă de expusă viforiloră cari nu arare ori chiar și n driculă verei vjice pe câmpiile cele înalte ale Carpaților; elă creșce și prosperéză asemenea floriloră de pe munții înguste sale patrii. de către tatălă și maica sa fórté puțină căutată și îngrijită ba chiar prea puțină băgată în sémă. Despre o relație intimă între mamă și copilă nici vorbă nu póte fi la Români; de aceea în genere luată, le și lipsescă loră cântecele de légănă precum și cele de copii, cari ni le înfățișéză poesia poporală ale celoră-lalte națiuni prin adâncimea sentimentului și a intimității sale într'ună chipă atâtă de excellentă (1).»

Pe câte șire, mai pe atâtă neadevăruri, și mai alesă în ceea ce privesce relația și intimitatea dintre mamă și copilulă său sugătoră pe de o parte, iar pe de altă parte că Români n'ară avé mai de felă cântecă de légănă!

Ce se atinge de intimitate am spusă chiar la începutulă

(1) D-r Heinrich v. Wliskoeki, Aus dem Leben der Siebenbürgen Rumänen. Hamburg 1889, p. 11.

acestui capitolu, și o mai repețesc încă o dată, că Românce adevărate numai rară când se despărțesc bucurătoare de copilul său sugător, și ea e totu-deauna cu gândul la dînsul ca să nu i se întemple vre o nenorocire.

Sunt, nu-i vorbă, și de acele mame cari nu-și prea bată capul cu copiii lor, dar numărul aceloră, după câtă știu eu, e foarte mic în comparare cu totalitatea Româncelor.

Ce se atinge de cântecele de lăgănu, apoi acestea nu pe afară și cu atăta mai puțin la lucrarea câmpului pot fi audite; ci ele trebuie căutate în casă lângă lăgănu, dela care și-au căpătat și numirea. Însă acolo e cam greu a le asculta și mai greu a le aduna, pentru că cântecele ce le cântă Românce fiului său fiicei sale sunt mai mult nise dorințe sau taine ale inimei se, nise acorduri duioase, cari nu prea bucurătoare le descopere ea altora, cu atăta mai puțin unui străin.

Au și Români destule și prea destule cântece de lăgănu, dar precum pentru multe altele, așa și pentru acestea nime până acum nu s'a îngrijit să le dea publicității și pôte că nici nu i a dată nimăru până acum mîna de a se apropia de copilul ce abia a început să ațipescă și a constrînge pre maica acestuia ca să i le dicteze.

În șirele următoare însă noi ne vom convinge că și Români din tôte țările încă au felurite cântece de lăgănu.

Mai nainte însă de a reproduce unele dintre cântecele de lăgănu, cari ni-să nouă cunoscute, să vedem cum și din ce este compus lăgănul Româncelor? și ce fel de numiri mai are acesta la Români?

Lăgănul Româncelor e în genere foarte simplu. El e compus din două scândurele mai lungi și două mai scurte în forma unei lădițe sau mai bine zis a unui secieșu (copârșeu) ori coșu de căruță, care e așezat și întărit pe

două picioare (tălpi) semicercuale, pe cari se și lăgână în colo și încóce. La fundu e de regulă mai îngustă, iar la gură mai largă și fără de acoperișu.

Se mai facă *lăgâne* încă și din nuele în forma unei coșerci (corfe) lungurețe. Dar și acestea încă aũ tălpi semicercuale pe cari se lăgână.

În unele părți din *Transilvania* lăgănele din urmă se acață cu nisce funii de grindă, și așa se lăgână (1).

Româncele cele sermane întrebunțază în locu de adevăratul lăgănu adese-oră și o *covățică*, care în unele părți din *Bucovina* și *Moldova*, și mai alesu dela țără, se numesce *alghiuață*. Româncele mai inteligente precum și țerancele cele mai avute aũ adoptatũ de unũ timpũ în cóce lăgănulũ usitatũ la Germani.

O samă de Românce îndătinéză de a culca pre fiii lorũ și'n patũ. Însă acésta după credința poporului românũ din *Transilvania* nu e bine, din contră e păcatũ ca unũ ângerũ curatũ să dórmă într'unũ patũ întinatũ (2).

Asemenea nu e bine de a se pune unũ copilũ în lăgănulũ altuia, *căci ier crescutulũ aceluĩ copilũ* (3).

Scândurelele, din cari se compune unũ lăgănu, sunt în genere de *bradũ* saũ de *paltinũ*, iar nuelele de *alunũ* saũ și de *răchită*.

Din altũ lemnũ, afară de cele înșirate până aice, nu e bine să se facă lăgănulũ. Dovadă despre acésta avemũ următórea doină din *Transilvania*:

Frunđă verde săcărea,
Maică măiculița mea,
Când ai fostũ cu mine grea,

(1) Com. de Romulũ Simũ, învățetorũ în Orlatũ.

(2) Com. de d-lũ Rom. Simũ.

(3) Ionénu, op. cit. p. 24.

Maică rău îți mai părea.

Dară dacă m'ai făcutu

Ție bine ți-a părutū,

*Mi-ai făcutū plaponū de lână,
Fașia de mătrăgună
Și légănū de magheranū
Să mă légănū de măganū (1).*

*legănan de
măganu*

În légănū se așterne de regulă unū păeriū micū umplutū mai alesū cu fênū saū cu pae de grăū saū, de secară, și la capū se pune o perinuță.

Fie-care mamă însă trebuie să iea fôrte bine séma ca pintre fcnulū saū paele din păeriū să nu fie *neghină* saū vre-unū *spinū*, căci acestea potū să-î fie nu numai de stricăciune, ci și de augurū rău. De aceea țice unū cântecū din Transilvania:

Maică, când m'ai legănatū,

Maică, rău m'ai blăstematū.

*In légănū mi-ai pusū neghină
Să nu am în veci hodină,
Și sub periniță spinū
Să trăescū între străini (2).* . .

Și acuma, după ce am văđutū cum și din ce-și facū Româniī légănū pentru copiii lorū, și cum îlū îngrijescū, să trecemū la cântecele de légănū.

Am amintitū mai sus că Româncele, când sunt fôrte învăluite și ocupate cu lucrulū, rare-ori îndătinéză de a adormi pre copiii lorū cu cântece. Nu totū așa facū ele și în ȃile de sərbătore când n'aū de lucru, saū serile când aū sfirșitū totū lucrulū pe afară și când s'aū retrasū în casă. Atunci nemijlocitū după ce i-aū scăldatū, înfășatū, li-aū datū de suptū

(1) Iuliu Moldovanū, Poesii pop. publ. în «Gazeta Transilvaniei» an. 1888. No. 235.

(2) Iuliu Moldovanū, Chîuituri pop. publ. în «Gazeta Transilvaniei» an. LI. Brașovū 1888. No. 142.

și i-au culcatu în lăgănu, începū a-ī legăna și a-ī adormi prin cāntecele lorū cele dulci și melodiōse, în cari cuvinte ca *nani-nani* și *liuliu-liuliu* resună ca o doiōsă desmerdare.

Iată unulū dintre cele mai frumoșe cāntece de lăgănu, prin care îndătinēză *Romāncele din Moldova* a-și adormi *feciorașū* lorū:

Nani-nani, copilașū,
Dragulū mamii feciorașū!
Că mama te-a legăna
Și mama te-a căuta
Ca pe-o flōre drăgălașă,
Ca pre-unū ângereleū în fașă.

Nani-nani cu mama,
Că mama te-a descânta
Să te faci unū vitēzū mare

Ca Domnulū Stefanū celū Mare,
Să fii verde la răsboiū,
Să scapi țera de nevoi;

Nani-nani puiulū meū,
Ferici-te-ar Dumneđeū!
Să fii ôcheșū și frumosū
Ca unū sōre luminosū,
Fetele să te 'ndrăgēscă
Florī în calea ta să creșcă (1)!

Aria cea mai răspândită, pe care se cāntă versurile aceștea, e cea următōre:

Cuvîntulū *nani*, cu care se începe cānteculū reprodușū precum și multe alte cāntece de lăgănu ale Romānilorū, ne

(1) V. Alecsandri, Poesii pop. ale Rom. p. 381.

(2) T. T. Burada, Almanachū musicalū, an. II, 1876, Iași p. 72.

Nenia - veg

aduce aminte de cântecele de lăgănă saă nenia cu carî mamele romane adormiaă pre prunciî lorū (1).

Şi mamele italiene încă îndătinéză, ca şi Româncele nôstre, a legăna pre copiii lorū cu unū felū de *nani-nani*. Ele cântă următórea strofă:

Dormi, dormi, nel mio seno.
Il mio cuor culla sara,
Fa la nina, nana na (2).

Dacă sugătorulū e *fetişórá*, atunci mamele din unele părţi ale *Moldovei* îl adormū prin următorulū cântecū:

Nani, nani copiliță,
Draga mamei garofiță,
Că mama te-a legăna
Şi pe tață te-a spăla
Cu apă dela isvóre
Ca să fii ruptă din sóre.
Nani, nani drăguliță,
Cresce-ai ca o garofiță,
Să fii naltă trestiórá,
Albă ca o lăcrămiórá,
Blândă ca o turturea
Şi frumósă ca o stea (3).

Cântec de lăgăna

Unū cântecū din *Bucovina*, care asemenea se'ncepe cu *Nani, nani*, şi care se cântă atătū băeşilorū câtū şi copilelorū, sună aşa:

Haida, nani,
Nani, nani,

| Puiulū mamiî;
| Puiulū mamiî

(1) Horatii epist. I, 1, 62; Carmen, 3, 28 16. — Phaedri, 3, prolog. 10.

(2) Apud. V. Alecsandri, Poesii pop. p. 382.

(3) V. Alecsandri, Poesii pop. ale Rom. p. 381.

Celū de curcă,

Eū te légănū

Tu te culcă;

Puiulū mamii

Celū de rață,

Eū te légănū

Tu te-așeză;

Puiulū mamii

Celū de domnū,

Eū te légănū

Tu adormi;

Eū te légănū

Totăruism.

Linișorū,

Tu te culcă

Binișorū,

C'a veni domnulū

Cu somnulū

Să-mi adórmă

Puișorulū,

Și-a veni dómna

Cu perina

Să-mi adórmă

Duduca (1).

Altū cântecū, totū din *Bucovina*, care așisderea se 'ncepe cu *nani, nani*, sună precum urméză:

Nani, nani,

Dragulū mamii,

Nani, dragulū meū, și dormi,

Diminéța să te scoli

Să fii mamii de-ajutorū

De pe vatră pe cuptorū,

Tătușii de prășitorū.

Unele Românce din *Bucovina*, pe lângă cuvîntulū desmerdătorū *nani*, întrebuițeză fórtē adese-orī în cântecele lorū de légănū încă și *cuv. liuliu*.

Iată unū astū-felū de cântecū, în care provinū amândouē cuvintele de mai sus:

Haida *liuliu*, puiule,

Puiule, puiușule!

Haida *liuliu* cu mama,

Că mama te-a legăna

(1) Din comuna Balacéna, com. de M. Jemna, stud. gimn.

Și din gură ți-a cânta,
Ți-a cânta unū cântecelū
Scurticelū și frumușelū,
Dóră-i cresce măricelū
Și te-î face voinicelū.
Haida liuliu, nani, nani,
Liuliu, liuliu, puiulū mamii.
Că mama ție ți-a ȝice
Unū cântecū mândru, duiosū,
Ca s'adormi să fiî frumosū,
Părinȝilorū de folosū;
Haida liuliu, băeȝelū,
Dragulū mamii mîȝitelū,
Dóră-i cresce mărișorū,
Să fiî mamii de-ajutorū.
Haida nani, *palicașū* (1),
Dragulū mamii ficiorașū,
Dóră-i cresce maî de grabă,
Să fiî tatiî bunū de trébă! (2)

Unū altū cântecū de légănū, totū din *Bucovina*, și anume
din comuna Crasna, sună așa:

Haî *liuliuȝu*, puiū de pesce,
Haî *liuliuȝu* și-adormesce
Să te pótă mama cresce,
Să-i fiî slujbă cu nădejde,
Să fiî mamii de-ajutorū
Și tátuȝii de bunū sporū;
Să fiî mamii iérna 'n casă,
Tátuȝii vara la cósă
Mână dréptă, de-ajutatū,
Orî-ce lucru de lucratū:

(1) *Palicașū* e unū cuvintū de desmerdare, însă Româncea e ea dictatū cânteculū n'a sciutū să spue ce însemnéză.

(2) Din Bălăcena, com. de Mihaiū Jemna.

De-adusū apă cu cofița,
De-aprinsū séra luminița (1).

O variantă a acestui cântec, culésă asemenea din Crasna, sună astū-félū:

Haī liuliuțū, dragulū mamiī,
Puiulū mamiī, scumpulū mamiī!
Haī liuliuțū și-ī dormi,
Dóră mai măruțū veī fi.
Haī liuliuțū și-adormesce,
Și-adormesce, puiū de pesce,
Dór te-ar puté mama cresce,
Să fiī mamiī de-ajutorū
Și nenuțului de sporū,
Mămuții tale în casă
Iar nenuțului la cósă
De-adusū apă cu cofița,
Séra de deschisū portița! (2)

Altă variantă, totū din Crasna, sună precum urméză:

Dragulū mamiī puiū de pesce,
Haida liuliū și-adormesce
Să te pótă mama cresce,
Să te créscă mărișorū
Să fiī mamiī de-ajutorū
Și tătuchiī de multū sporū,
Să scoți boii din ocolū
Pe Prianū și pe Bujorū
Și la jugū să mi-ī înjugi
Și la plugū să mi-te duci.
Boii că mi-ī înjuga
Și cu tata că-ī ara
Grăū de vară-ī seména

(1) Dict. de M. Bărbuță.

(2) Dict. de M. Bărbuță.

Și-a da Dumneșeu și-a fi
Câtă băiatulă va trăi
Și colaci frumoși vomă face
C'ășa băiatului place!

La ună băiată ce-va mai mărișoră:

Haide liuliă, lulișoră!
Dragulă mamii puișoră,
Doră-i cresce mărișoră,
Să mi te vedă că grăesci
Să nu mă mai năcăjesci,
Că destulă pieptulă mi-ai suptă
Și țitele mi le-ai ruptă.
Fă-te mărișoră și crescă
Că totă dragulă mamii ești.
Și tu 'n câmpă că mi te-î duce,
Mama mâncare țe-a duce
Și după ce mi-î lucră
Îi sta puțină și-î mână
Și tata -s'a hodini,
Câtă cu tine-a măi trăi,
Număi dacă-î ascultă
Cum a țice tătuca.
Dumneșeu s'a bucură
Și ție hrană țe-a da:
Câtă îi fi și-î măi trăi
Nemică nu țe-a lipsi (1).

Altulă:

Dragulă mamii, Ionică,
Puișoră de rîndunică!
Haida liuliă și te culcă
Dor te-ar pută mama cresce
Să te dee la neveste! (2)

(1) Amendouă cântecelele acestă, culese din comuna Crasna, mi le-a comunicată cumnatulă meu d-lă Sam. Petrescu, parochă și exarchă.

(2) Din Mahala, com. de d-lă Ionică ală lui Iordachi Isacă, agricultoră.

La o copilă:

Haide liuliù draga mamiï,
Draga mamiï, puica mamiï!
Haida liuliù de-mï adormï
Deminéța să te scoli
Să fii nenii de-ajutorü
Și mamiï lucru cu sporü.
Câte florï aü fostü pe șesü
Fetele că le-aü culesü
Și le-aü strînsü în mănunchle
Și le-aü pusü în sînu la piele,
Și le-aü strînsü în mănunchiü mare
Pe la asfințitü de sóre
Și mi le-aü pusü subsuórá
Ca copila să-mï adórmă.
Și se va culcá cu sóre
Să-ï pará nóptea mai mare . . .
Și așa mï-a adormitü
Puiulü mamiï celü iubitü,
Că singurá n'a sciutü
Noptița când a trecutü (1).

Altulü:

Draga mamiï copiliță,
Scumpa mamiï garofiță,
De-ar sci mama cui te cresce
Nu ți-ar mai trage nădejde! (2)

La unü copilü, a căruï mamă a muritü:

Haide liuliù, dragulü tatiï,
Căci amü nu-ï țița mamiï!
Țița rea și acrá
Amü te aplécă
Și mână străină
Amü te alină! (3).

(1) Din Mahala, com. de d-lü Ionică alü lui Iordachi Isacü.

(2) Din Mahala, com. de d-lü Ionică alü lui Iordachi Isacü.

(3) Din Crasna, com. de d-lü Sam. Petrescu.

La unŭ copilŭ de fată mare:

Frunđă verde mărăciune,
Când iese fata la lume
N'asculte cine ce-î spune.
Dacă-î spune unŭ flăcău
Ea să-lŭ ție totŭ de rău.
S'asculte pe tatălŭ seŭ,
Tatălŭ seŭ n'o 'nvață rău,
Da o 'nvață totŭ de bine
Să nu jöce 'n jocŭ cu nime.
Joculŭ cela nu-î curatŭ
Multe fete c'a 'nșelatŭ,
Gâțe göle n'aŭ purtatŭ,
Pe părinți i-aŭ rușinatŭ.
Când se 'ncepŭ hramurile
Ele plângŭ cu țilele.
Cătŭ îi vara de frumösă
Ele ședŭ la umbră 'n casă

Altulŭ:

Perișorŭ uscatŭ pe culme,
Câte fete sunt în lume
Nŭ-î nici una amărîtă
Ca fata cea 'nceluită
Și de lume despărțită.
Când flăcăii mergŭ la jocŭ
Ea pune scăldușca 'n focŭ,
Când flăcăii jöcă rötă
Ea aplécă pe covată
Și totŭ plânge și oftéză
Multe lacrimi mai *věrséză*
Și se primblă pe la pörtă
Pare că ar fi plouată,
Cu mânăle subsuöră,
Cu focșorŭ la inimioră.

Și blastemă jocurile
Și tóte petrecerile:
—Câte jocuri am jucatŭ
Lacrimi atâte-am vērsatŭ.
Bădișorŭ, ce m-ai fostŭ dragŭ,
Să vii pân' la alŭ meŭ pragŭ,
Că tu dacă mi-î veni
Eŭ frumosŭ te-oî milui
C'o cojiță de mălaiŭ
Uscată de nouě ai,
C'o strachină de cenușă
De-asupra cu cărbunași
Să scii cum iubescŭ și lași
Cine iubescce și lasă
N'ar mai avé ticnă 'n casă,
Aibă mörte de cuțitŭ,
N'aibă locŭ nici în mormintŭ (1).

Când flăcăii vinŭ pe-a casă
Ea atuncŭ scăldușca varsă.
Fetișöră 'nceluită
Și de lume despărțită!
Cine mi te-a învățatŭ
Pe părinți de-ai rușinatŭ
Pe némuri de-ai supératŭ?
— Măculița din celŭ satŭ
Pe la tóte zorile,
Pe la stratŭ cu florile!
— Păseruică 'n cuiburele,
Copii micŭ în covățele,
Légănă-î, puică, și tacŭ,
Că ți-aŭ fostŭ feciorii dragŭ.
Feciorii la jocŭ s'orŭ ducce,

(1) Din Mahala, com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

Iar tu-î suspina și-î plânge ;
Feciorii 'n jocu oru juca,
Tu-î plânge și-î legăna :
Haida liuliu dragulă mami
Dragulă mami, puiulă mami !
N'ar ajunge țile bune
Celu ce te-a făcutu pre tine.
Elu îi dusu în cătănie,
Numai vestea lui să-î vie,

Trupu-acolo să-î rămăie,
Și-atuncea elu să se 'nsore
Când voiă fi eu fată mare,
Și-atuncea să se cunune
Când voiă eși eu la lume;
Cum mi-a legatū mânele
Și scurtatū drumurile
Scurte-i-se țilele! (1)

Ca și Românele din Bucovina și Moldova, totu așa adormu pre fiu și fiicele lorū și *Românele din Transilvania, Banatū și Ungaria*, cu aceea deosebire numai că aceștea adese-orī începū cântecele lorū cu cuvintulū abua și bua, în locū de nani sau liuliū.

Iată unulū din *Transilvania*:

Bua, bua, cu mama,
Că mama te-a legăna
Și frumosū ți-a descântă :
Bua, bua, puiulă mami,
Dragulă mami frumuselū,
Până-i cresce măricelū (2).

Altulū, totū din Transilvania, și anume din Cohalmū:

Bua, bua, bua,
Puiu mami,
Dragū frumosū
Cresci luminosū,
Să fiī prea norocosū,
Să trăesci nepcătosū ;

(1) Din Mahala, com. de d-lū Ionică alū lui Iordachi Isacū.

(2) Gazeta Transilvaniei, an. LIV. Brașovū 1891. No. 32, in «Foiletonū».

Pentru tine mă năcăjesc
Și 'n lume mă amăresc,
Să te cresc,
Să te măresc!

Ală treilea, totă de-acolo:

Bua, bua, bua,
Puișorū și-ală meu drăguț,
Feciorū fă-te mare mărișorū
Ca să-mă fii de ajutorū
Și să-mă iei boulă de cornū
Și la 'ntorsū și la ogorū;
Pentru tine mă căsnescū
Ca să te cresc,
Să te măresc;
Haide luică
De mi-lă culcă,
Și tu cioră
De mi-lă scolă,
Și tu pesce
De mi-lă cresce,
Și tu rață
De-lă resfață,
Și tu țarcă
De-lă îmbracă,
Numai mare să se facă,
Să crească,
Să 'mbătrânescă,
Pe lume să vecuască!... (1)

Atenți
Reprezentări
anuale
de la 1870?

Iată unulă și din *Banată*:

Bua, bua, Ionașă,
Dragulă mami copilașă.
Tacă și dormă încetișorū
Sufletalū meu puișorū;

(1) B. P. Hasdeu, Dict. limb. ist. și pop. a Românilorū, t. II, p. III. din Adenda.

Până ȕiua te-a trezi
Pe-alũ eĩ pieptũ te-ĩ odihni . . .
Bua, bua, pãunașũ,
Scumpulũ mamii ângerașũ (1).

Altulũ din *Ungaria* și anume din împrejurimea Șomcutei
mari, comitatulũ Satmarũ :

Abua-te cu mama,
Cã mama te-a legãna,
Cucã-te (2) tu pititelũ
Și te scõlã plugãrelũ.
Cucã-te tu și te-abuã
Și te scõlã mãni la ȕiua.
Bãtut'ar fi Dumneȕeũ
Trĩmbele dela belceũ
Care m'am legãnatũ eũ,
Sã nu se legene nime,
Sã fie plãtitũ cu mine.
—Lãgãnã, lele, și tacĩ
Dacã ȕi-a plãcutũ sã-lũ facĩ! (3).

Ce se atinge de cuvintulũ *bua* alũ Romãncelorũ din Banatũ
și Ungaria, trebuie sã amintimũ aici, cã elũ, deși mãi rarũ,
provine și în Bucovina și anume în dõue forme adicã *bua*
și *bda*.

Unũ cãntecũ din satulũ *Bosanci*, districtulũ Suceviĩ, în
care provine acestũ cuvintũ, sunã așã :

Haĩ *bua*, maicã, *bua*,
Cã maica nu te-a lãsã,
Ci ea mi te-a legãnã
Și din gurã ȕi-a cãntã,

(1) Alexandru Onaciũ, «*Cununã*», novelã pop. publ. în «Familia» an. XI.
Buda-Pesta 1875. p. 74.

(2) *Cucã-te* = *culcã-te*. Totũ așã roștescũ verbulũ acesta și Romãncele din
Bucovina, cãnd voescũ sã-și adõrmã copiii.

(3) Com: de d-lũ E. Popũ. invãțãtorũ în Șomcuta-mare.

Și ț-ia cântă 'ncetișorū
Unū cântecū micū, scurtișorū
Și. veī cresce mărișorū,
Ți-a cântă unū cântecelū,
Scurticelū și frumușelū,
Dóră-ī cresce măricelū
Și te-ī face voinicelū! (1)

Unū altū cântecū din orașulū Cămpulungū, în care provine cuvîntul *bða* se'ncepe astū-felū:

Haide lūliu, și-a bða,
Că mama te-a legānā. .

Se întēmplă adese-orī că dormindū unīi copīi ȝiua, când înseréză, fugindu-le somnulū, nu potū să dórma. Decī mamele lorū, vędēndū că prin cântece de séma celorū arētate mai sus, nu potū de felū să-ī adórma, și voinđū în urmă și ele a dormi începū a cântă unū felū de cântece, prin carī provócă felurite vietăȝi ca să le vină întru ajutorū spre adormirea copiilorū, precum:

Vinā raȝā
De-lū ia 'n braȝe,
Vinā știucă
De mi-lū culcă,
Vinā somnū
De-lū adormī,
Vinā pesce
De mi-lū cresce (2).

Mai totū prin aceste cuvinte își adormū copīi și Romāncele din unele părȝi ale *Transilvaniei*:

Vinā raȝā
Și-lū ia 'n braȝe,
Și tu gāscă

(1) Dict. de o Romāncă din Bosancī.

(2) Din Siretū și Bălăcēna.

De-î dă țîță.
Vină *dulcă*
Și mi-lă culcă,
Și tu somnă
De mi-lă adormi,
Și tu pesce
De mi-lă crește! (1)

Iar o variată a cântecului acestuia, totă din Transilvania, sună așa:

Haidă rață
De-lă ica 'n brațe
Și tu mâță
De-î dă țîță,
Și tu *Luireă*
De mi-lă culcă,
Și tu somnă
De mi-lă adormi,
Și tu pesce
De mi-lă crește,
Că copilulă
Trebuesce! (2)

Dacă din întemplantare tatălă copilului e înrolată la ôste și se află departe de casă, atunci mama, adormindu-și copilulă, cântă:

Liui, liui, liui, și iară liui,
Liui, liui, liui, că tată nu-î,
Că tatălă copilului
Pe drumulă Sibiului,
Și tatălă băiatului
Pe drumu 'mpăratului (3).

Nemijlocită însă după versurile acestca, mama întristată

(1) Com. de d-lă I. Georgescu, învăț. în Secadate.

(2) Com. de d-lă Rom. Simu.

(3) Com. de d-lă I. Georgescu.

sburându-î gîndulŭ la bărbatulŭ sĕu, care se află cine scie unde, printre străini, pe cînd ea trebuie să stea singură acasă și să caute de tóte cele trebuincioase, schimbă cînteculŭ sĕu celŭ dulce de mai nainte prin altulŭ tristŭ și cîntă:

Cine n'are norocŭ, n'are,
De cum nasce pîna móre,
Nice eŭ nu am avutŭ,
De cînd mama m'o făcutŭ! (1)

Sunt o sĕmă de bărbați, cari uitându-și dĕtoria de soțŭ și părinte petrecŭ mai multŭ prin crișme decăt pe acasă. Ba, nu destulŭ atăta, cînd se întorcŭ acasă se începŭ la cĕrtă și chiar la bătae cu soșiile lorŭ, neluându în considerațiune că aceste, pe lîngă munca de pe lîngă casă, mai aŭ încă de a căuta și de copii.

Și cu tóte acestea multe femei cari aŭ avutŭ nefericirea de a avé astŭ-felŭ de bărbați, fiindŭ răbdătore și ascultătore în locŭ să se pună de pricină, își caută de trebŭ, desmiardă și adormŭ pre micŭ și nevinovații lorŭ copii ca și orŭ-care mamă fericită, cu acea deosebire numai că atari mame nu o dată sunt necesitate de a adormi pre copiii lorŭ prin cîntece de sĕma celui următorŭ:

Puișorŭ de rîndunea
Mută-ți cuibulŭ de-acolca,
C'a veni tátuța batŭ
Și-a găsi cuibulŭ stricatŭ
Și-o să ni-lŭ dee de capŭ! . . . (2)

Dacă trecemŭ dela Româniŭ din Dacia traiană la cei din *Macedonia* vedemŭ că și Româncele din acĕstă țĕră încă își desmiardă și adormŭ copiii ca și surorile lorŭ de din-cóce de Dunăre. Ba, ce e și mai bătătorŭ la ochi, mamele ma-

(1) Com. de d-lŭ I. Georgescu.

(2) Din Crasna, dict. de M. Bărbuța.

cedonene începă cântecele loră de légănă tocmai ca și cele din Dacia traiană cu cuvântulă *nani*.

Iată ună cântecă și din acele părți :

Nani, nani, bunlu.
Nani, nani, ficiorlu,
Nani, nani, *hina* (1)
Nani, nani papa,
Că va jină tata
Va s' aducă *hitse* (2)
Și bilbitse (3)

Altulă, totă de acolo :

Nani, nani tu mănușă,
S'jină somnul dela ușă,
Ș'ni lia ficiorlu di gușă,
Ș'ni-l ducă tru grădină,
Să-lă cântă nă ghirăchină :
— Ghine mîi ține nielu a nielu
S'ni-l bag iu voiu eă,
Tru grădină trandafil,
Sum trandafil și garofil.

Nani, nani în légănă,
Să vină somnulă dela ușă,
Să-mi iea ficiorulă de gătă,
Să mi-lă ducă în grădină,
Să-î cânte o *ghirachină* (4) :
— Bine-mi vine miculă meă
Să mi-lă pună unde vreă eă,
In grădină sub trandafiră,
Sub trandafiră și garofilă (5).

Sunt mulți copii din firea loră forte răi, cari, măcar că-să destulă de sănătoși și voinici și măcar că capăta tôte cele trebuincioșe la timpă, totuși plângă ne'ncetată dândă mai-celoră vecinică de lucru. Cu tôte acestea însă fie-care mamă, în timpulă scăldării, lăptării și a legănării copilulă seă, caută dacă-î e cu puțință, a fi câtă se pôte de liniștită, voiósă și bine dispusă, ca să nu strice copilulă. Iar dacă împrejurările nu-î iértă a fi totă-deauna liniștită și bine dispusă,

(1) Xῆρα.

(2) hitse = smochine.

(3) Dr. Gustav Weigand, Die Sprache der Olympo-Walachen, etc. Leipzig 1888, p. 117.

(4) Ună felă de pasere.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 46.

atunci celū puținū se feresce în timpulū acesta a-și blăstema copilulū, prea bine scindū că

. . Blăstēmulū de mumă
E rău ca ghiara de ciumă,

saū:

. . Blăstēmulū de mumă
Totū ca rana cea de ciumă,

pe când:

. . Blăstēmulū dela tată
În lume n'a fostū vr'odată.
Așa-î în Țera Românescă,
Unde-î pânea voinicésă,
S'aibă să se pomenésă (1).

De aceea mamele, carī aū copii fôrte rēi, și voescū a avé ticiă, mai de grabă fierbū băciulii de macū și suculū acestora le daū apoi de bēutū și-î scaldă într'însulū, decât să-î blăsteme. Și copiii îmbētași fiindū de suculū celū ameșitorū dormū duși.

Mama nerēbdătore, care nu se pôte reținé de a-și blăstema copilulū, nu numai că nu-și ajută nemică prin acēsta, ci din contră pôte fôrte multū să strice miculū și nepriceputulū seū sugētorū, căci după credința generală a poporului blăstēmulū părintescū totū-deauna pică pe capulū fiilorū seī.

Dovadă despe acēsta avemū și următorulū cântecū din *Bucovina*, comuna Todiresci:

Maica mea, când m'o făcutū
Fôrte bine i-o părutū.
Dară ea, când m'o scăldatū,
Fôrte rău m'o blăstematū.

(1) D. Vulpianū, Poesia poporală pusă în musică, culegere din tôte țerile române. Bucuresci 1886, p. 14 și 15.

Maică ! cu blăstēmulū tēū,
Am ajunsū eū așa rēū ! (1)

Altū cântecū din *Moldova*, județulū Sucēva, comuna Mă-
lini, sună așa :

Mama dinceputū
Când ea m'o făcutū,
Bine i-o părutū;
Când m'o legānatū
Ea m'o blăstēmatū,
Totū blăstēmū cu plānsū
De mine s'o prinsū.
Și când m'o scāldatū,
Ea că m'o scāldatū
Cu apă de iazū
Să fiū de năcazū,
Cu apă din rītū
Să fiū de urītū (2).

Iar o doină din *Transilvania*, care asemenea ne-arată
cātū de rēū e, când o mamă își blăstēmă fiiī, sună precum
urmēză :

O māmucă, mama mea,
Vaī de inimiōra mea !
Vaī și de ȃilele mele,
Una-ī bună, ȃece-sū rele.
Fi-ȃi-a, mamă, și pēcatū,
Că amarū m'ai blăstēmatū,
Când, mamă, m'ai legānatū :
Să am casa cucului
Și odihna vētului !
Fi-ȃi-a, mamă, și pēcatū,
Că pe când m'ai legānatū,
C'unū piciorū mă legānai,
Cu gura mă blăstēmai :

(1) Com. de Ioanū Avramū, ștud. gimn.

(2) Dict. de M. Nistorū.

Să n'am cină cu-așezare
Nici odihnă la mâncare! (1)

Ba, ce este încă și mai mult, nici măcar în glumă, în rîs, nu este unei mame ertat, a-și blăstema copiii săi, dacă voesce ca aceia să fie fericiți, ne cum într'adins, căci dice o altă doină, totu din Transilvania:

Rău, maică, m'ai blăstemat
Vinerea pe nemăncat,
Maică cu blăstem de foc,
Ca să n'am nici un noroc.
Nu știu cum m'ai blăstemat
Că de min' rău s'a legat:
Orî în rîs, orî într'adins,
Că de min' tare s'a prins! (2)

După ce au crescut copiii mai mărișori, după ce *au eșit acuma din pelincă* și au început a se târî dintr'un loc într'altul și-a *gongăni*, mamele lor le fac *cămeșuică* precum și alte vesminte copilăresci cu cari îi îmbracă.

Româncele din *Bucovina* fac de o potrivă atât pentru băeți cât și pentru copile *cămeșuică* (cămeșuțe). Cele din *Transilvania* însă fac pentru băeți *cămeșuțe*, iar pentru copile *iute*. (3).

Prima cămeșuică, după credința Românelor din *Bucovina*, nu e bine să se facă din pânză nouă, ci dintr'o cămeșă veche ca să trăească mai mult, și anume dacă e băiat, dintr'o cămeșă bărbătească, iar de e copilă din una femească.

După credința Românelor din *Transilvania* însă nu e bine de a se face nou-născutului cămeșă din pânză nouă, din cauză că capetă *rêul copilor* său *frasă*. Totu după cre-

(1) Iuliu Bugnariu, Doine și hore pop. din jurul Năsăudului, în «Familia», an. XXII. Oradia-mare 1886, p. 43.

(2) V. Alesiu, Poesii pop. în «Convorbiri lit.», an. XXII. Bucuresci 1889, p. 919.

(3) Com. de d-lu I. Georgescu.

dința acestora nu e bine de a se acoperi copilul cu cărpa din capu pentru-că și 'n casulū acesta încă capătă *frasū* (1).

După credința Româncelorū din *Țera-Românescă* din contră dacă unū copilū micū se ține acoperitū la față, făcându-se marc, *va fi rușinosū* (2).

Și numai atunci, când se duce copilulū unde-va din casă, bună oră în șečetore saū în altū locū, e bine de a se pune ce-va negru peste dînsulū ca *să nu se sperie* (3).

Româncele din *Țera-Românescă*, voindu ca copilulū lorū să trăescă, cea dintâi cămeșă o facū din pânză de căpătatū dela trei case (4). Dar prin gura celei dintâi cămeși, ce se va face unū copilū, să se trecă de trei orī fôrfecele cu cari a fostū croită, ca să fie copilulū tare ca fôrfecele (5).

Asemenea facū și Româncele din *Transilvania*. Acestea *fie-care cămeșă nouă* a unū copilū, înainte de a se îmbrăca acesta cu dînsa, *o scutescū*. Lasă adecă unū cuțitū ca să cadă cu virvulū în josū printr'insa (6).

Totū așa facū și *Româncele din Macedonia*. Iată ce ne spune în privința acēsta D. Bolintinenu: «Cea d'întâi cămeșă ce se pune unū micū copilū, muma înainte trebue să trecă prin tr'insa unū fierū ore-care, ca copilulū să fie tare ca fierulū (7).»

Acoperēmintulū de capū alū copiilorū de țifă se numesce de cătră Româncele din Bucovina *căiță* și *scufiță*, iar de cătră cele din Transilvania *că ță* și *gugiă*, și spre a ferī pre copilū de diochī punū de regulă pe dînsulū unū semnū specialū,

(1) Com. de d-lū Rom. Simu.

(2) Ionenu, op. cit. p. 18.

(3) Com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Ionenu, op. cit. p. 12.

(5) Ionenu, op. cit. p. 20.

(6) W. Schmidt, Das Jahr etc. p. 27.

(7) Călătorii la Româniī din Macedonia, p. 114.

o cordeluță roșie său *unū bănuțu*, ca *ómenii* (1) și femeile, cari dióchie, vëdëndü semnulü, să-și aducă aminte și să nu-lü dióche (2).

Afară de *cămeșă* și *căiță* mai întrebuintéază Româncele spre îmbrăcarea copiilorü sëi încă și multe alte îmbrăcăminte precum: *tulxănase*, unü *brăușorü*, *colțunași*, etc.

Cele mai multe Românce însă credü că nu e bine să se încalțe unü copilü cu *ciorapii*, până nu împlinește anulü, *căci va face mă-sa altulü curëndü* (3).

Asemenea nu e bine ca unü copilü, până nu împlinește anulü să se îmbrace cu haine pe dosü, *căci i se întórce anusulü* (4).

Mai departe nu e bine în timpü de unü anü să apună sórele pe hainele copilului, că apoi capëtă *spaimă*. In sfirșitü femeea să nu bată hainele unui copilü cu maiulü până la unü anü, *că se face copilulü batăușü* (5).

Acésta în privința îmbrăcămintelorü!

Să trecemü acum la alte datine și credințe.

Atätü Româncele din *Bucovina* câtü și cele din *Moldova* și *Transilvania* credü și spunü că nu e bine a legăna légănulü golü, căci acésta aduce copilului mórte timpurie (6).

Asemenea nu e bine ca în légănulü copilului să se culce altulü cine-va, că-i iea somnulü (7).

Din contră când copilulü se scólă din albie, se dă josü și-și légănă covata, mama sa va mai face copii (8).

(1) Atätü Românii din Bucovina cât și cei din Transilvania numescü bărbății, spre deosebire de femei, și ómenii.

(2) Com. de I. Georgescu.

(3) Ionénu p. 21.

(4) Ionénu p. 25.

(5) Com. de d-lü Rom. Simu.

(6) W. Schmidt, *Das Jahr*, p. 26. «Șeqëtórea» an. I. Fálticeni 1892. p. 126: «Când leginü albia copilului fără ca elü să fie în ea, copilulü móre.»

(7) «Șeqëtórea». Fálticeni 1892. p. 52.

(8) «Șeqëtórea». an. I. Fálticeni 1892. p. 172.

Când începe unŭ copilŭ întâia óră să mǎrgă în picióre, atunci Româncele din *Țera-Românescă* taie loculŭ de unde se ridică în sus de jurŭ împrejurŭ cu unŭ cercŭ anume ca să taie piedica copilului ca să pótă merge ușorŭ (1).

În *Bucovina* din contră, când e copilulŭ acum așa de mărișorŭ că se trage pe jos, dar nu póte încă îmbla, atunci voinďŭ să îmble mai de grabă, îlŭ iea unulŭ dintre căseni într'o Duminecă dediminéță de mânuțe și-lŭ duce în picióre până la pragŭ. În același timpŭ iea și mă-sa unŭ fórfece într'o mână, iar în cea-laltă vr'o câte-va pene de găină și mergendŭ înaintea lui taie tóte penele.

Făcendŭ acésta credŭ și ăicŭ că-î taie pĭedica și că din momentulŭ acela copilulŭ póte mai de grabă și cu mai mare ușurință umblă.

Iar când îlŭ vedŭ prima óră că s'a sculatŭ și prinde a umblă singurŭ în picióre, exclamă: *pomŭ, pomŭ* saŭ *copăcelŭ, copăcelŭ*, ceea ce însemnéză: să crească și să stea ca unŭ copăcelŭ dreptŭ în picióre (2).

În *Banatŭ*, când o Româncă vede că copilulŭ ei e acum destulŭ de mare și tare ca să pótă umbla în picióre, cu tóte acestea totŭ nu umblă, așteptă până ce vine o țigancă (cortoroșiță) la cerșitŭ. Atunci, cum întră țigancă în casă, una dintre femeile, ce se află de față, o iea cu vorba, iar mama copilului, ducendŭ-se în sobă și luândŭ de grabă *bătele* țigancei, le bagă și le pune óre unde în casă ăicendŭ:

— «Astea potŭ sta și în casă, nu numai în sobă (tindă)!»

Nemijlocitŭ după rostirea acestorŭ cuvinte o altă persónă iea copilulŭ, ce nu póte umbla, în brațe, iese cu dĭnsulŭ în curte, îlŭ pune călare pe unŭ bețŭ de alŭ țigancei, care asemena l'a luatŭ cu dĭnsa când a eșitŭ afară, și astŭ-felŭ

(1) Ionénu p. 16.

(2) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ și alți Români din Bucovina.

apoi ținându copilul de mânuțe ca să nu cadă ilu pörtă în colo și 'n cóce călare pe bețu ȃicându :

—Cum este de umblătore țiganca, așa să fie și N. de umblătorü!

După ce l'a purtatü în chipulü acesta de trei orü în colo și în cóce, se întörce cu copilulü în casă și pune bețulü la loculü seü de unde l'a luatü.

Despre tóte acestea însă țiganca nimicü nu trebuie să scie, căci dacă scie, în zadarü le-a fostü tótă ostenéla, iar dacă nu scie se crede că copilulü, în urma acestei proceduri, în scurtü timpü va începe a umblä în picióre (1).

În *Macedonia*, când copilulü începe a merge, mama sa îi cântă :

Bor, bor pi t' ubor
 Cu cămeșa di fulior.
 Bor, bor pi t'urziă
 Cu cămeșa burungică.

Când copilulü nu umblä în picióre la timpü, i se légă degetulü celü mare dela piciorulü dreptü de degetulü dela piciorulü stângü cu unü firü de lână roșie, apoi se pune copilulü pe pragulü ușei cu unü piciorü de o parte, și cu cela-laltü de cea-laltă parte a pragului, și acolo pe pragü cu o secure i se taie firulü dreptü în jumătate; în acelü momentü o femeie prevestită de ceea ce trebuia să se facă vine și întrebă: *da ce faci acolo?* — *Tai frica copilului!* — i se raspunde.

În *Magarova* și în alte locuri mai este și acestü obiceiü: douë temeï ieau copilulü una de o mână și alta de cea-laltă mână și-lü ducü în mijloculü ogrădiï, și acolo culegü o mână de surcele, și după ce le légă cu o sföră le pune în spatele copilului, apoi ilü duce la pragulü ușei, și acolo copilulü

(1) Com. de d-lü I. Popovici.

pune unŭ piciorŭ de o parte a pragului și 'cela-laltŭ de cea-laltă parte, și așa sub picioarele copilului o femeie începe a tăia cu unŭ toporŭ, atunci cea-laltă femeie o întrebă: *da ce faci acolo?* — *taț frica copilului!*. — îi răspunde; acesta se face în trei Sâmbete diminșă, surcelele tăiate se aruncă în drumŭ, pentru ca copilul să umble pe cale mai curândŭ (1).

Când începe unŭ copilŭ întâia oră a vorbi și ȃice *tata*, se crede că mă-sa va mai face unŭ băiatŭ, iar dacă ȃice *mama*, va mai face o *fata* (2).

Când unŭ copilŭ nu pŭte de grabă vorbi, spunŭ Româncele din *Bucovina* că e bine a i se da de mâncatŭ pâne din traista unŭ cerșetorŭ. Dreptŭ aceea, când vine vre-unŭ cerșetorŭ și se întemplă că are pâne la dînsulŭ, mama copilului, ce nu pŭte vorbi, se rŭgă să dea o bucăȃică și copilului sŭc.

Cerșetorulŭ, luândŭ o bucăȃică de pâne și dând'o copilului ȃice:

— Na-ȃi pâne dela moșulŭ ca mai de grabă să vorbești! (3)

Româncele din *Banatŭ* din contră aŭ datină de a duce pre copiii lorŭ, cari *nu potŭ de grabă vorbi*, la biserică, și acolo apoi rŭgă pre *crîșniculŭ* (4) bisericeii ca să iea restulŭ apei, ce o întrebuișeză preotulŭ la sf. slujbă și cuminicătură, și să-lŭ tŭrne în *zvonișorulŭ* (5) cu care *zvonesce* (clopoșesce) elŭ în altarŭ la diferite acte, în decursulŭ st. liturghii.

Crîșniculŭ, sciindŭ prea bine care e causa acestei cereri, nu se pune de pricină, ci cum se sfîrșesce st. liturghie, iea apa din cestiune și turnând'o în zvonișorŭ o dă cu acesta de trei ori de bŭtŭ copilului, ȃicândŭ:

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ în Macedonia, în op. cit. p. 49—50.

(2) În Bucovina și Țera-Românescă. — Veȃi Ionenu, p. 16.

(3) Com. de d-lŭ Ionică alŭ lui Iordachi Isacŭ.

(4) *Crîșnicŭ* = sfătŭ = fŭtŭ = palimarŭ.

(5) *Zvonișorŭ* = clopoșelŭ.

—Dómné! ajută fiului tău N., ca cum sună zvonul cu sunetul lui, așa să sune cu gura și glasul fiului tău N. și precum zvonesce zvonșorul din altarul tău, așa să zvonească cu glasul său fiului tău N. și să i se deslege lui gura și limba și vorba, precum ai deslegat gura lui Zaharie preotul și a preamărit minunile tale, Dómné!

Făcendă acésta se crede că i se deslégă copilului limba și începe apoi a vorbi (1).

Când un copil, care póte umblă în picióre, umblă *de-a bușile*, se crede că *vină rudele* (2).

Totă-deauna trebuie de păzită *mâța*, precum și copiii din casă, dacă mai sunt, ca să nu trecă preste copilul nebotezat, pentru că trecendă *mâța* preste *dânsul, copilul se spurcă*, iar dacă trecă cei-lalți copii până la botez precum și după acesta, copilul *închercesce* și nu crește, și rămâne *titireză* ori ghibosă ori cu altă smintelă și pricină (3).

Totă așa cred și spun și Româncele din *Moldova* precum și cele din *Țera-Românescă*, că dacă pășesce cine-va preste un copil, respectivul copil nu mai crește (4).

Copilul, preste care ai pășit cum-va cu intențiune, spun Româncele din *Transilvania* că nu mai crește de loc, până când nu-l despășesci (5).

Dacă trece cine-va preste un copil sau îl măsoară cu cotul, îi aducă prin acésta mórte ori cel puțin îl face să închierescă (6).

(1) Com. de d-lă I. Popovici.

(2) Ionénu, op. cit. p. 24.

(3) Com. de d-lă G. Tomoiagă.

(4) Ionénu, p. 25: «Nu e bine să pășescă peste vre-un copil, *căci nu va mai crește.*» — Sevastosă, Călătorii: «să nu pășesci copilul că nu mai crește.»

(5) Calendarul poporului pe anul comun 1889, an. IV. Sibiu p. 72.

(6) W. Schmidt, Das Jahr, p. 27.

Asemenea nu e bine să se dea cu vr'o mătură saŭ ghemŭ în vre unŭ copilŭ, căci și 'n casulŭ acesta nu mai cresce (1).

Copiii cei fôrte înțelepți și deștepți, după credința Românilorŭ din *Bucovina* și *Transilvania*, nici când nu trăescŭ lungŭ timpŭ.

La unŭ copilŭ nu se 'ntăresce mólcle capului, până nu va puté dice pétră (2).

Când unŭ copilŭ se lovesce la capŭ de ceva, să se tórne în acelŭ locŭ apă, *ca să nu ieasă cucutu în capŭ* (3).

La copilulŭ care se va uita în oglindă mai nainte de a împlini anulŭ, spunŭ Româncele din Țera-Românescă, că-î iesŭ dinții anevoie (4), iar celea din *Macedonia*, până ce prunculŭ nu împlinesce trei ani, nu-lŭ lasă să se uite în oglindă din caasă că, după credința lorŭ, se înbolnăvesce de bóla «*cade din afară*» (ducă-se pe pustii, epilepsie) (5).

Pe primii dinți, ce iesŭ unui copilŭ, să dea tatălŭ sêŭ cu bani de argintŭ, apoi acei bani să-î dăruescă copilului *ca să nu-î mirósă gura vr-o dată* (6).

Când iesŭ pentru prima óră dinții la copii, Româncele din *Macedonia* punŭ la focŭ grăŭ de ferbe, care apoi se împarte la rude saŭ vecini, luându-se mai întâi din elŭ vr'o două-đeci de bóbe, cări se înșiră pe o ață roșie și se légă la gâtulŭ copilului, pe care ó pórtă așa până ce-î iesŭ patru dinți, apoi ața aceea se aruncă într'unŭ locŭ curatŭ (7).

Când unui copilŭ îi crescŭ dinții mai întâi în falca cea de josŭ e, după credința Româncelorŭ din *Bucovina*, unŭ

(1) Ionénu, op. cit. p. 26.

(2) Ionénu, op. cit. p. 21.

(3) Ionénu, op. cit. p. 22.

(4) Ionénu, op. cit. p. 25.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, în op. cit. p. 45.

(6) Ionénu, op. cit. p. 21.

(7) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, în op. cit. p. 49.

semnă că copilul respectiv are să trăească lungă timp, iar când îi iese întâi în falca cea de sus, atunci se crede că are să móră de grabă.

Totă în Bucovina e datină ca mamele, când vedă celă dintăi dinte ieșit, să dică: «*dinte noă în capă sănătosă!* (1)»

Când ună copilă dórme cu ședutulă în sus, *cobesce a mórte*. Asemenea și copiii cari plângă multă, *incă cobescă a mórte pentru ei saă vre-ună părinte ală loră* (2).

Copilulă mică să nu i se taie unghiile până nu împlinesce anulă, căci spună Româniă din Țera-Românescă că *se învoșă hoșă*, (3) iar cei din Moldova dică că n'are cu ce se apăra de Necuratulă.

Copilulă mică să nu se pupe nici o dată la ședut, căci când se va face mare *va întórce dosulă la celă ce l'a pupată* (4).

Nu-i bine ca mama să sărute pre copilă nici pe palmă, căci atunci se face tâlhară, nici la cefă, căci se face rău.

Când sărută copilulă la gât, mama *macedonencă* îi dică:

«*Ńi ti bașă dada tru gușă, să nu'fii ti năireșci după ușă* — te sărută mama pe gât, ca să nu te superi stândă după ușă (5).

Până la 40 de zile dela nascere, nepota, după datina și credința Românceloră din *Macedonia*, trebuie să se lérască de a se întórce cu spatele la copilă, căci dacă nu ar face una ca acésta, atunci copilulă s'ar înbolnăvi de *galbenare* (6).

De multe ori mamele, după ce le-au începută copiii a umblă și a pricepe nu numai că-i desmărdă și drăgostescă,

(1) Dict. de mai multe Romănce din Bucovina.

(2) Ionănu, op. cit. p. 24.

(3) Ionănu, op. cit. p. 25. — «Ședătóra» an. I. Fălticeni 1892, p. 19: «Copiiloră mică să nu li se taie unghiile, că n'au cu ce se apăra de Necuratulă.»

(4) Ionănu, op. cit. p. 19.

(5) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 46.

(6) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 44.

ci totu-odată, avându timpū din trecutū, se și jôcă cu dînșii. Atunci voindū a-i face să rîdă pörtă degetele mânei drepte pe lângă dînșii, ca și când s'ar mișca vr'o vietate ceva și đicū:

Merge *bolea* pe-ici, pe-ici,
Și face hap-hap de ici!

Iar când rostescū cuvintele din urmă îi prinde cu degetele de unū picioruțū său mânuță și copiii ridū.

Dacă mititeii, cu cari se jôcă, sunt copile atunci đicū așa :

Vine *bolea* pe părete
Și mănânc'unū pumnū de fete.

Sau :

Merge *Caua* pe părete
Și mănâncă șépte fete.

Sau :

Merge *Borza* pe părete
Și mănânc' unū carū de fete.

Când desmêrdă pre copiii cei frumoși sau le arată vre-unū obiectū frumosū, atunci spunū că ei sau obiectulū respectivū e *cicea*, adică frumosū, plăcutū.

Dacă unū copilū se apropie de vre-unū obiectū, de care ar puté să se împiedice și să pice sau vrea să se sue într'unū locū, de unde lesne ar puté să cadă și să se sdruncineze, atunci Româncele din Bucovina, făcându-lū atentū ca să se ferescă spunū: «*băca!* — ferī că-i da *băca*, — nu te sui, că acuși îi da *băca!*» sau «*hopa-î da!*» adică: iea séma că-i pica, îi cǎde jos!

Iar dacă a căđutū esclamă: *hopa!* ceea ce 'nsemnézǎ că copilulū n'a căđutū, ci ar fi săritū. Acésta se đice anume ca să nu plângă.

Neputēdu-lū prin acéstǎ simplǎ exclamare opri dela plânsū, din causǎ că prea reū a căđutū și s'a pǎlitū, atunci flū iea

de grabă în brațe și, vrîndu nevrîndu începe a-î arêta diferite jucării dóră-lu face ca să tacă. Așa luându-î o mînuță și arêtându-î tôte degetele pe rîndu, începîndu dela celü mare și sfîrșîndu cu celü micü, țice:

Iesta-î ursü,
Iesta-î ursóicã,
Iesta-î lupü,
Iesta-î lupóicã,
Iesta î puü de iepuróicã!

Sau arêtîndu mai întâi între degetulü celü mare și celü arêtîtorü:

Aicí șede-unü iepurașü,
Aesta-lü grijesce,
Aesta tae lemne,
Aesta face focü.
Aesta face plăcînte,
Aesta țice: miaü, miaü, mămucã,
Dă-mî și mie-o bucățicã!

Sau așa:

Iesta-î iepurașü
Iesta dórme dusü,
Iesta-lü fugăresce,
Iesta îlü împușcã,
Iesta țice: mia !
Unde-î mama mca?
Cea cu códa latã
Vine să mă batã,
Cea cu códa lungã
Vine să mă 'mpungã!

După ce a rostitü versurile aceste întinde mîna spre dînsulü ca și când ar voi să-lü împungã, făcîndü în același timpü «*buuu!*»

Copilulü fiindü atentü la celea ce i le arată și spune mama sa, nu numai că uitã de plînsü și durerea cășunată

prin căderea sa, ci totu-odată când rostesc mama sa cu vintele din urmă ale versurilor citate sau «*buuu*», începe a ride și a spune mamei sale ca să mai facă încă odată așa.

Mama mai repeșese de vr'o câte-va ori jucăriile de mai sus, apoi puindu-lă cu picioruțele pe căputa piciorelor sale și fiindu-lă de mânuțe, ca să nu cadă, începe a-lă huțuța în sus și 'n jos și a dice:

Huța, huța,
Cu căruța
Pân' la lelea Măriuța,
Și-unde-a fi drumulă mai greū
Oū pune și calulă meū!

Saū:

Dura, dura cu căruța
Pân' la lelea Măriuța.
Măriuța nu-ī acasă,
Numai fata cea frumósă
Cu cercei de ghiocelă,
Cu salbă de nouē lei!

Facēndū și acēsta și vēdēndū că copilulă a uitatū acuma cu totulă de plānsū, ilū pune iarāși jos și-și continuă trebile.

Când devinū copiiī prea obraznici, când prindū a fi neascultători, atunci îi amenință cu *Babaua* (1), spaima copiiilorū.

Aceeași căutare și purtare de grijă, și mai totū aceleași desmierdări și jucării, cari le aflāmū la Romāncele din *Bucovina* și despre cari am vorbitū până aici, le întimpināmū și la Romāncele din cele-lalte provincii locuite de Romāni.

Iată ce ni se spune în privința acēsta mai cu sēmă despre Romāncele din *Transilvania*:

(1) Sub. cuv. *Bôle*, *Catabôle*, *Cauă*, *Borză* și *Babuă* înțelegū Romāniī din *Bucovina* unū felū de ființe mitologice.

«Când sunt copiii ca de unū anū și jumătate, când prindū acum a umbla singuri în picioare, a rosti vorbe bine articulate și lesne de 'nțelesū, dela acēsta vîrstă începēndū înainte jucăriile mamei sunt întocmite cu planū educativū pentru băiatū și totū odată instructivū.

«Copilulū ar totū fugi prin casă, de multe ori însă, fiindū udū pe jos, ori rece, mama ca să-lū ferescă de răcēla, ce l'ar putē bolnăvi, ori de obosēla prea mare împreunată cu multele trānte, ce le dă de pămîntū, îlū iea frumosū de jos, îlū pune pe genunchele stāngū, îlū ține cu mână stāngă la spate ca să nū cadă, iar cu drēpta iea pe rēndū cāte unū digetuțū de alū copilului, începēndū dela celū mare, și dīce :

Iesta la vițēi,
Iesta la purcei,
Iesta la gāsce,
Iesta la rațe,
Iesta sfīrcū acasă!

și când dīce «*sfīrcū acasă! sfīrcū*»! gādele pe pruncū încetū pe la fōle; elū rīde cu hohotū, uită a se cere jos și dīce: «*fă mamă!*» semnū că-i place astā distracție instructivă pentru elū, că învață vorbe nouē și încă cadențate, cum place urechii copilului.

«Ceī mai mulți copii de ai țēranilorū noștri, până la acēstă ctate, cunoscū deja aceste patru animale, decī le face o deosebită plăcere auđindu-le exprimate numele și nevēdēndu-le. Ba, de-i prunculū în laune rele, vrea chiar să vadă aceste animalcule și decī plāngēndū dīce numele uneia ori alteia: *țēi* (vițēi), mamă! *cei*, ma-mamă!» De-i în laune bune iar dīce: «mamă, *țēi*, *fă țēi*, mamă!» Apoi încetū cu încetulū se obicīnuesce urechia atātū cu versurile acestea, de ar vrē să le totū audă, și de cāte ori observă, că e desculțū, de i se vedū degetele, cercă singurū să dīcă punēndū mānuța

pe degetele picioruțelor: «*ței, cei, firă, firă, casă*»! Firesce că numai mai târziu, când e aproape de trei ani, scie întregu versurelulă legatū de degetele picioruțelor.

«Copilul e *plictisită*. Mama-î cântă, dar nu-lū pôte scôte din plictisélă. Atunci își iea refugiuulă la altă distracție. Prinde cu degetulū celū mare și celū arătătorū dela mâna dreptă pielcăluța dosului mânei băiatului și trăgênd'o în sus cu mână cu totū cântă:

—Pițigae, gae,
Ce ducī în țigae?
—Unū piciorū de oie!
—Cine ți l'a datū!
—Popa din Bârgău
Țină-lū Dumneđeū! (1)

«La vorbele «*Țină-lū Dumneđeū,*» îi lasă mânuța în jos și-lū gâdele frumosū la fole, prin ce îi stârnesce risulū, și copilulū sare din plictisélă, și rîdêndū ȃice: «fă, mamă!»

—Cum să facū, dragulū mamii?

—Fă popa!— Că din tôte cuvintele auđite singurū cuvintulū *popă* i-a rēmasū în memorie, căci îlū mai auđise.

«Mama ride voiōsă, că a ținutū «*puiulū mamii*» ceva în minte și-î mai face odată, și iar odată, până se uresce, ori că o răpesce vre-o ocupațiune.

«Dar băiatulū are lecție: numai ce-lū veđi singurū la degete numêrându-le:» *găce, rațe, firū, firū!* . . . ori: «*ței, cei, firū, firū!*» căci sfirulū nu-lū uită, numai nu-lū pôte esprima. Ori că cêrcă câte unū cuvintū din versurelulū alū doilea, numai îlū veđi că cu dreptă își prinde pielea dosului mânei stânge și ȃice: «*popa*» . . . «*popa*» . . . apoi se ciudesce că nu mai scie ȃice, decī întrebă pe mama sa. Și mama,

(1) Atătū datina câtū și versurile acestea sunt usitate și 'n Bucovina.

de are timpŭ, îi împlinesce voia, de nu are ilŭ mângâie, cã «mintenașŭ,» iar copilulŭ consolatŭ ȃice și elŭ «*nașŭ*».

«E sérã. Mama obositã de lucrulŭ de peste ȃi ar adormi, dar *puilulŭ mamii* celŭ de doi ani a adormitŭ, și la ȃi lui nu-î e somnŭ, elŭ s'ar juca. De stînge mama sa lumina, elŭ se scãncesce, cere apã, saŭ se cere jos. Decî biata mamã iar aprinde lumînarea, gãndindu-și: cu de-a tãria nu poți face pe nime sã dõrmã, nu mi-a fi nemicã de voiŭ mai sta o lécã cu elŭ. Aprinde lumina, îi face totŭ ce scie, copilulŭ e voiosŭ, dar și somnulŭ par' cã fuge dela elŭ. Biatã mamã se plictisese cãtŭ a mai repetatŭ; *asta la viței și Pițigaia-gaia* . . . Dar de-odatã îi vine o idee nouã. Pe pãrete sunt douë umbre: a ei și a copilului. Atrage atențiunea copilului, elŭ nu se sparie, apoi mama își preumblã degetele pe pãrete imitãndŭ mersulŭ pãinginelui și ȃicendŭ:

Merge gõnga pe pãrete
Și-apucã copilulŭ de ureche!

iar la vorbele «*de ureche*» ilŭ prinde cu degetele frumosŭ de ureche, firesce, nu sã-lŭ dõrã, cãci cum ar face mama cu voia ceva durere la «*puilulŭ mamii?*». Iar copilulŭ nãbușese într'unŭ rîsŭ voiosŭ propriŭ etãții lui copilãrescî.

«Astŭ-felŭ se mai continuã și astã jucãrie unŭ bunŭ scopotŭ, iar cãnd vrea mama sã o îtrerupã, copilulŭ se scãncesce și ȃice: «fã, reche, mamã!» Face și *reche* mama, face și calŭ și *țelŭ* și «*popã gãŭ*», pãnã în urmã copilulŭ dõrme dusŭ și nu se mai deșteptã pãnã a doua ȃi, colo la prãndŭ, cãnd vorba cea dintãi e . . . «*popã mamã!*»

«Mama își iea pușorulŭ în brațe, ilŭ sãrutã, ilŭ desmiardã pe brațulŭ stãngŭ, ilŭ ține aprõpe de inimã, iar cu mãna drẽptã descopere mãmãliguța de pe masã.

«Copilulŭ vȃdend'õ ȃice rîȃendŭ voiosŭ «*ligã*». Iar mama põte õre sã nu-î facã unŭ versurelŭ pãnã-î cautã lãptișorulŭ,

care-î călduțu lângă focu? Nu! Ea când își aude puișorul
dicându «*ligă*», de locu începe desmerdându-lu:

Mămăligă
Fiartă 'n glugă
Dă la slugă
Să nu fugă.

«Copilulu rîde voiosu, dice și elu după mama sa:

ligă
gugă.
dă sugă
nu fugă!

Mama rîde și-lu desmiardă cu dragoste, îi dă cu lingurița
mămăliguță cu lapte repețindu-î versurelulu, iar elu după
fie-care îmbucătură repetéază, câtu putu ținé în minte din elu.

«De aci în colo, de câte ori vede pe mama umblându de
dîra mîncării, totu-deauna îl uauă dicendu:

Ligă
fiartă gugă,
dă sugă
să nu fugă.

«Ba adesea jucându-se prin casă numai se trezesce reci-
tându-și versulu favoritulu alu mămăligei.

«După ce se uresce, jucându-se pe jos, se cere în brațe.

«Mama, dacă numai o lasă necazurile, îi și împlinesce
cererea, îl ica în brațe, îi pune degetulu pe frunte și dice:
«*aramă*,» iar copilulu repetéază «*aramă*», apoi îi pune de-
getulu pe masă și dice «*cataramă*», copilulu după ea «*ra-
mă*,» apoi îi pune degetulu pe buza de sus și dice «*bumbă*»;
când copilulu dă să repeteze «*bumbă*» trage degetulu peste
buza din jos și astu-felü băiatulu respică «*brumbă*» și rîde
că elu, voindü să dică *bumbă* a disü *brumbă* (1).

(1) Totu așa facü și Româncele din Bucovina.

«Micuța mamiî e cea d'întâi la părinți.

«Orî-ce nume să-i fi pusă *popa*, când a botezat'o, nu-î destulû de potrivitû pentru dragostea mamiî.

«Ea-î ȃdice: mică, dragă, scumpă. bună. Cu aceste nume se deștăptă micuța. Când o întrebă cine-va, coela când se apropie de anulû alû doilea, cum te chiamă, drăguță? Ea răsponde desmerdată: scumpă, dragă, bună.

«Mama varsă lacrimi de bucurie, când o aude astû-felû respundëndû, și toți ai casei sunt voioși de istețimea micuței. Iar ea fugîndû prin casă repetéză: mică, dragă, scumpă, bună, dragă, mică, bună, scumpă!

«E séra. Toți sunt în casă. Aștăptă cina. Tata șede pe unû scaunû orî pe o laviță. Micuța umblă ca o rățucă dela unulû la altulû.

«Scaunele și lavițele ômenilorû noștri sunt multû mai suse'n picióre, decât să ajungă celû ce șede pe ele cu piciórele jos.

«Micuța s'ar urca la tată-séu în brațe, merge lângă elû și i se sue pe piciorû. Elû o prinde de mânuțe să nu-î cadă de pe piciorû și o huțuță pe piciorû cântându-î: «hinta, hinta!»

«Copilița încă cântă după tată-s'ô: «hinta, hinta!» ba de o pune jos scâncesce și suindu-se iar pe piciorulû tatâne-séu ȃdice: «face tata hinta!»

«Mama o îngână:

Face tata hinta, hinta

Copila mâncă plăcinta!

«Copila aude, uită hinta, și strigă: «mama hinta cînta!»

«Ceî din casă rîdû, iar ea repeșesce: «hinta, cînta! (1)»

Așa-și cresce poporulû nostru copiiî sêi: cu cântece, desmerdări și diverse jucăriî până ce-î vede mari!

In fine merită a fi însemnatû aici încă și aceea, că 'n *Bu-*

(1) Gazeta Transilvaniei, an. LIV. Brașovû 1891. No. 32, în «Foeletonû.»

covina copiii dela nascere și până la unŭ anŭ se numescŭ fără deosebire de genŭ *cocă*, dem. *cocușă*.

Cele-lalte numiri ale copiilorŭ sunt, și anume pentru băieți: *băiatŭ* (mai adesŭ băietŭ), *băiețelŭ*, și când e mai mare *băietanŭ*; *băiețanŭ*, care e fórte usitatŭ în Bucovina și ca nume de familie, apoi *băiețandru*; *copilŭ*, *copilașŭ*, și când e mai mare *copilandru*; *ficiorelŭ*, *ficiorașŭ*, *ficiorușŭ*, și abia când a ajunsŭ în etate de peste 18 ani *ficiorŭ*, *ficiorŭ holteiŭ*, saŭ simplu *holteiŭ*; *june*, *junișanŭ*, *junișorŭ*, dela 18 ani în sus se mai numesce încă și *flăcăuașŭ*, *flăcăuandru*, și *flăcău* saŭ *flecău*; *pruncŭ*, *pruncușŭ*, *pruncușorŭ*, *prunculeșŭ*; *fetŭ*.

Pentru copile: *băiată*, *băiețică*, se 'ntrebuințeză mai multŭ în Transilvania; *copilă*, *copiliță*, și după ce a crescutŭ mai mărișoră *copilandră*; *pruncă*, *pruncușă*, *pruncușoră*; *fetiță*, *fetușă*, *fetișoră*, după ce a crescutŭ mai mare *fetiică*, *fetișcană*, iar când i-a sositŭ timpulŭ de măritatŭ *fetă*, *fetă 'n flóre*, *fetă-mare*, și *fetocă* saŭ *fetoiă*, dacă e naltă și robustă.

Româniŭ, după cum amŭ văditŭ, aŭ multă dragoste pentru copiii lorŭ. De aceea când unŭ copilŭ e singurŭ la casa omului, elŭ este numitŭ *unicelulŭ*; când sunt doi, ei sunt chemați *ochii capului*; iar dacă móre vre-unulŭ dintre dînșii, părințiŭ dicŭ plângendŭ, că *l'a îndrăgitŭ Dumneșŭ* (1).

(1) V. Alecsandri, Poesii pop. p. 18.

XXII.

BÓLELE COPIILORŪ.

Cele mai însemnate bóle, de cari suferū copiii de țifă, sunt după spusa poporului următoarele : *Diochiulū, plânsorile, rēulū copiilorū, cēsulū rēū cu spăriatū, roșata saū rofiile, aripele, bubele dulci, pērulū porcului, giunghiulū, plesnele, focurile, sochotele, rastulū, gălbenărea și babițele.*

Dacă unū copilū a căpētātū vre-una din aceste bóle, mama sa caută tóte chipurile și mijlócele cum l'ar puté 'mai de grabă vindeca și scăpa de bóla ce l'a cuprinsū. In casulū însă când singurā nu-și póte da rēndū saū nu este în stare ca să-lū vindece, atunci chiamă pre o babă sciutóre, care după credința poporului, cunósce mai bine chiar și decât orī-care medicū învățatū tóte bólele precum și tóte erburile cari de ce lécū sunt bune. Și dacă nici aceste babe sciutóre, cari se pricepū la vindecarea orī-cărei bóle și cari pe lângă diferite plante vindecătóre mai întrebuintēză pentru fie-care bólă în deosebī încă și câte unulū saū mai multe descântece, nu potū să-lū vindece pre celū bolnavū, atunci nimcne nu mai e în stare să-lū vindece, fără numai Dumneđeū.

covina copiii dela nascere și până la unŭ anŭ se numescŭ fără deosebire de genŭ *cocă*, dem. *cocușă*.

Cele-lalte numiri ale copiilorŭ sunt, și anume pentru băieți: *băiatŭ* (mai adesŭ băietŭ), *băiețelŭ*, și când e mai mare *băietanŭ*; *băiețanŭ*, care e foarte usitatŭ în Bucovina și ca nume de familie, apoi *băiețandru*; *copilŭ*, *copilașŭ*, și când e mai mare *copilandru*; *ficiorelŭ*, *ficiorașŭ*, *ficiorușŭ*, și abia când a ajunsŭ în etate de peste 18 ani *ficiorŭ*, *ficiorŭ holteiŭ*, sau simplu *holteiŭ*; *june*, *junișanŭ*, *junișorŭ*, dela 18 ani în sus se mai numesce încă și *flăcăuașŭ*, *flăcăuandru*, și *flăcaș* sau *flecă*; *pruncŭ*, *pruncușŭ*, *pruncușorŭ*, *prunculețŭ*; *fetŭ*.

Pentru copile: *băiată*, *băiețică*, se 'ntrebuințeză mai multŭ în Transilvania; *copilă*, *copiliță*, și după ce a crescutŭ mai mărișoră *copilandră*; *pruncă*, *pruncuță*, *pruncușoră*; *fetiță*, *fetuță*, *fetișoră*, după ce a crescutŭ mai mare *fetuiică*, *fetișcană*, iar când i-a sositŭ timpulŭ de măritatŭ *fetă*, *fetă 'n flóre*, *fetă-mare*, și *fetocă* sau *fetoiŭ*, dacă e naltă și robustă.

Româniŭ, după cum amŭ vădută, aŭ multă dragoste pentru copiii lorŭ. De aceea când unŭ copilŭ e singurŭ la casa omulŭ, elŭ este numitŭ *unicelulŭ*; când sunt doi, ei sunt chemați *ochiŭ capuluŭ*; iar dacă more vre-unulŭ dintre dînșii, părinții dicŭ plângendŭ, că *l'a îndrăgitŭ Dumneșeu* (1).

(1) V. Alecsandri, Poesii pop. p. 18.

XXII.

BÓLELE COPIILORŪ.

Cele mai însemnate bóle, de cari suferū copiii de țifă, sunt după spusa poporului următoarele : *Diochiulū, plânsorile, rēulū copiilorū, cēsulū rēū cu spăriatū, roșăta saū rofiile, aripele, bubele dulci, pērulū porcului, giunghiulū, plesnele, focurile, sochotele, rastulū, gālbenărea și babițele.*

Dacă unū copilū a căpētātū vre-una din aceste bóle, mama sa caută tóte chipurile și mijlócele cum l'ar puté 'mai de grabă vindeca și scăpa de bóla ce l'a cuprinsū. In casulū însă când singurā nu-și póte da rēndū saū nu este în stare ca să-lū vindece, atunci chiamă pre o babă sciutóre, care după credința poporului, cunosce mai bine chiar și decât orī-care medicū învētatū tóte bólele precum și tóte erburile cari de ce lécū sunt bune. Și dacă nici aceste babe sciutóre, cari se pricepū la vindecarea orī-cărei bóle și cari pe lângă diferite plante vindecătóre mai întrebuintēză pentru fie-care bólă în deosebī încă și câte unulū saū mai multe descântece, nu potū să-lū vindece pre celū bolnavū, atunci nimene nu mai e în stare să-lū vindece, fără numai Dumneđeū.

Aşa crede poporul, și dintru ale sale e greu a-lu scóte. Încă multu timpü va mai trebui să trecă la mijlocü până ce se va puté aduce la cunoscință și pricepere, că cele mai multe dintre mijlócele ce le întrebunțéază elü spre vindecarea unei saü altei bóle sunt basate numai pe tradițiune saü închipuire, nici de cum însă mijlóce adevérate și binefăcétóre.

În șirele urmátóre noi vomü descrie fie-care dintre bólele înșirate mai sus și vom aréta totü-odată și modulü cum se vindecă ele de cătră poporulü nostru. Vomü începe mai întâi cu

Diochiulü. Intre tóte bólele, câte s'aü înșiratü mai sus, *Diochiulü*, numitü altmintrelea în Bucovina încă și *diochiare* saü *diochiturá*, ocupă loculü primü.

Tóte popórele vechi și moderne aü cređutü și credü că privirea ochilorü are o putere magică și periculósă, care nu se póte înlătura decât numai cu nisce ceremonii particulare. Acéstă superstițiune se urcă în vremile vechi până la *Indieni*, cari numescü diochiulü *drichti-docha* (1).

Ea este răspândită în *Scoția*, (2) *Britania*, *Francia*, *Portugalia*, *Spania*, *Polonia*, (3) și mai cu deosebire în *Italia*, unde Neapolitanii punü celü mai mare cređemintü în *jettatura*.

Pliniu (4) ne vorbesce de vrăjitorii *Iliriani* a cărorü privire amețea și putea să dea chiar mórtea.

Totü Pliniu, vorbindü despre diochiü, díce: «E de însemnatü că acești ómeni aü câte douë pupile în fie-care och.ü.» (5)

(1) Chesnel, Dict. des superstitions, p. 664.

(2) Migne, II. 880.

(3) W. Schmidt, op. cit., pagina 26—27. «Credința în ochiulü rěü, *δφθαλμὸς βασικανός* Plaut. Conviv. I. Quaest. 7., «*obliquus oculus*» la Horațiu, ep. I. 1^a, 37; italianesce «*mal'occhio*»; portugalesce «*olho mao*»; spaniolesce «*mal ojo*»; englizesce «*evil eye*» și polonesce «*wroki*» s'a răspânditü peste tótă lumea.

(4) Hist. n. VII. 16.

(5) Hist. nat. I. VII. 2.

Fiindă-că locuitorii Pontului aveaă nisce ochi mari melancolici ardenți și serioși dăduse ocaziune la mai mulți fiziologi din véculă clasicității ca să se ocupe mai în adinsă cu erărea cauzeloră pentru cari acestă poporă era așa de renumită pentru diochiare. Pliniu ne și amintese de ună anumită Filarchă, care astă-felă scrie despre ei: «după cum se scie, ei aă într'ună ochiă o pupilă gémănă, iar în cela-laltă icóna ună cală (1).»

Anticii credeaă asemenea că ore cari femeii din *Sciția* puteaă omorî cu privirea (2).

În tótă *Abisînia* se crede și astăđi în diochi, și când vre-o persónă de distincțiune vrea să bea, o slugă îi pune înaintea ochiloră o pânză ca să-lă apere de ochii răi (3).

În *Peloponeză* de abia se nasce copilulă și móșa îi acopere capulă cu ună vélă și pune pe frunte puțină noroiă luată dintr'ună vasă, unde apa a stată multă timpă (4).

Arabii, *Turcii* și *Israeliții* (5) aă și ei credința diochiului.

Ba credința acésta se întinde nu numai asupra copiiloră celoră frumoși, ci chiar și asupra semănăturiloră câmpului și a animaleloră, cari asemenea potă fi diochiate.

Romanii, ca și *Românii*, o credeaă acésta, după cum prea lesne putemă judeca din următorulă versă ală lui Virgiliă:

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

(Nu sciă ce ochiă mi-aă amețită mielușei) (6)

Spaniolii însă aă mersă și mai departe. Abatele Migne

(1) Niculaă Densușiană, *Scrutări mitologice la Români*, în «*Familia*» an. IV, Pesta 1868, p. 223.

(2) Montaigne, I. 20.

(3) *Curios. théolog.* p. 147.

(4) Migne, II. 879.

(5) Laisnel, *Traditions et leg. du centre dela France*. I, 268.

(6) Asemenea și la Aul. Geliă în «*Noctes Atticae*». IX, 4.

ne spune că unŭ spaniolŭ avea ochi atâtŭ de ageri încât uitându-se fixŭ la ferestrele unei case îi spârgea gémurile (1).

Dar să ne 'ntórcemŭ iarăși la *Români*. Aceștia credŭ că mai cu sémă unŭ copilŭ de țăță nici unei bóle nu e așa de expusŭ ca *diochiului*. De e grăsuțŭ și frumușelŭ, de are ochi vioi și *nu e scumpŭ la rîsŭ*, cum se uită cine-va lungŭ la dînsulŭ, mai cu sémă însă o persónă *rea de ochi*, saŭ una cu *ochi albi*, saŭ una *cu sprîncene îmbinate*, și nu va ăice îndată «*să nu-î fie de diochi*», stupindŭ în același timpŭ asupra lui, îndată se dióche. Asemenea dacă se miră cine-va de unŭ copilŭ, saŭ îlŭ laudă că e frumosŭ, bunŭ, istețŭ etc. încă se dióche (2).

Și dacă nu s'arŭ întrebuița imediatŭ diferite mijlóce, copilulŭ diochiatŭ lesne ar puté nu numai să se bolnăvescă, ci chiar să și móră.

Dreptŭ aceea Româncele, sciindŭ prea bine că numai copiii cei din cale afară urîți și schilođi nu sunt expuși diochiului, pentru că la aceștia nime nu se uită uitându-se, pe când toți cei-lalți se potŭ fórte ușorŭ diochia, întrebuițeză din capulŭ locului, nemijlocitŭ după nascere, după cum amŭ vedutŭ mai sus în capitolele premergétóre și după cum vomŭ vedé și mai la vale, diferite preservative.

Așa fic-care mamă, când cine-va se uită prea lungŭ la copilulŭ seŭ. se rógă celui ce se uită ca să nu se mire, ci să-î spue ca să nu-î fie de diochi și să scuipe de trei ori spre dînsulŭ (3).

Româncele din unele părți ale *Transilvaniei*, după cum scrie W. Schmidt, voidŭ a apéră pre copiii lorŭ de influ-

(1) Migne, II, 879, apud Djuvară, op. cit. 250—252.

(2) Veđi și W. Schmidt, op. cit. p. 26.

(3) In Bucovina și la Djuvara, op. cit. p. 251.

ența diocherii sau a lucra contra acesteia, pe lângă întrebuințarea mijloacelor arătate mai sus, mai îndătinază încă de a-î da pe unû timpû scurtû unei țigance sau unei femei recunoscute ca vrăjitoare spre lăptare (1).

Alte Românce, totû din Transilvania, și anume din comuna Gârbova-de-sus, punû pe cine-va ca să le scrie unû felû de cârtică numită *Numêrușû*, pe care copiii o pòrtă apoi ca amuletû la grumazû (2).

De multe ori însă nu numai privirea cea rea pòte fi cauza diocherii, ci și alte împrejurări.

Așa Românele din unele părți ale *Munteniei* nu arată pre copiii lorû cei mici în oglindă până nu împlinescû anulû, căci, după credința lorû, arătându-se, *se dióche singurû vè-đându-și chipulû* (3).

Alte Românce din contră nu sărută pre unû copilû micû, până nu împlinesce anulû, căci și din acéstă causă încă se dióche lesne (4). Și iarăși altele nici când nu punû doi copii mici față în față, pentru că, după credința lorû, asemenea se dióche (5).

Dacă însă cu tótă precauțiunea și preservativele întrebuințate copilulû totuși *se deóche*, atunci nu le rămâne alta nemică de făcutû decât să caute cât mai de grabă ca să-lû vindece.

Mijlocele cele mai bune și mai folositore contra diochiu-

(1) Op. cit. p. 26.

(2) Familia, an. XIX. p. 64: «De deochi singurû elû scia să apere pe copiii ómenilorû, prin aceea că le făcea *Numêrușulû*, la care singurû se pricepea în întregû ținutulû. Numêrușulû așa se face, că se scrie mai întâi aceea ce trebuie. După aceea hârtia se împătură frumosû, se punû trei fire de tãmăe și trei de piperiû, apoi cosendu-se într'unû peticu curatû de pânză, s'acață de grumazii copilului, ca să-lû pòrte cum porți o salbă bună-óră. De *deochi* n'ai grijă câtû trãesci. . . »

(3) Ionénu, op. cit. p. 20.

(4) Ionénu, op. cit. p. 26. — Asemenea nu e bine să se pupe unû copilû la tâlpile picioarelorû, *căci va face pèducei*. Ionénu, p. 20.

(5) Com. de d-lû Ionică alû lui Iordachi Isacû.

lui sunt, după credința poporului, mai întâi *stîngerea cărbunilor*, iar după aceea *descântecul de diochi*.

Dreptu aceea nu e mai nici o Româncă, cu atâtu mai puțin o mōșă, care n'ar sci stînge cărbuni.

Deci orî-care mamă, care presupune că copilul ei e diochiatu, iea îndată nouă cărbuni aprinși și-i stinge într'unu paharu cu apă ne'ncepută. Dacă cărbunii sfârăe și svârcolindu-se se cufundă în apă, e unu semn că copilul a fostu diochiatu. De aceea mama iea apa, în care s'au stinsu astu-felū cărbunii și care e bună de lécu, și o parte dintr'insa o dă copilului bolnavu de béutū, iar cu cea-laltă parte îl spală pe tēmlē, pe pieptū și pe capū. Dacă copilul n'a fostu diochiatu, atunci cărbunii plutesc de asupra apei. În casulū acesta copilulū trebue să fie de altă bōlă bolnavu și prin urmare trebue să caute alte mijlōce de vindecare.

Datina de a stinge cărbuni se găsește și la *Francesi* (1) și are asemenea obârșie păgână, ca și credința în diocherc.

Euripidū (2) și Atheneū (3) ne spunū că *Greci* făceaū apă lustrată (cum amū dice aiasma lorū), cufundându în apă ordinară de béutū unū tăciune luatū de pe rugulū, pe care arsesse victima sacrificată ȃeilorū (4).

Ne ajutāndu-i copilulū bolnavu *stîngerea cărbunilor*, cu tōte că de pe cufundarea acestora prea bine se pōte sci că e diochiatu, atunci *ū descāntă de diochi* (5).

(1) Laisnel, I. 83. — Despre *stîngerea cărbunilor* să se vadă mai pe largū. S. Fl. Marianū, Descāntece poporane romāne. Sucēva 1886, p. 249.

(2) Herc. fur. V. 928.

(3) Lib. IX, cap. 18.

(4) Djuvara, op. cit. p. 250—252.

(5) Veȃi și Schmidt, op. cit. p. 26—27: «Dacă însă cu tōtă precauȃiunea acēsta totuși se diōche saū arată urmāriile unei cāutāturi rele, saū nu se cunoscū causele indispunerei sale, atunci se întrebuițēză unū felū de descāntece proprii, cari se rostescū, ȃinēndū în același timpū de-asupra capulū copilulū cu māna drēptă unū cuȃitū saū unū fōrfece.»

Numărul descântecelor de diochi e foarte mare. Colecțiunii întregi s'ar' pute face dintr'insele. Cu toate acestea însă noi în sirele următoare vom reproduce numai trei și anume: unul din Bucovina, iar cele-lalte două din Transilvania, creșdându că pentru studiul de față și acestea vor' fi de ajunsu.

Descântecul din Bucovina sună precum urmază:

De-î diochiată *Maria* (1)
De fată mare
Curată,
Necurată,
Cu ochii de *vîrgolacă* (2)
Plesnescă-î țitele,
Să-î curgă sângele,
Să se mire dihania,
Cum s'o mirat' ea de Maria.
De-î diochiată Maria
De femea curată,
Necurată,
Cu ochii de *vîrgolacă*,
Plesnescă-î țitele,
Să-î curgă laptele,
Să se mire dihania,
Cum s'o mirat' de Maria.
De-î diochiată Maria
De omă curat',
Necurată,
Cu ochi de *vîrgolacă*,
Plesnescă-î hóșele,
Să-î curgă sângele,
Să se mire dihania,
Cum s'o mirat' de Maria.
De-î diochiată Maria

De câmp' mândru înflorit',
Florile să-î pice,
Iarba-î se usuca,
Să se mire dihania,
Cum s'a mirat' de Maria.
De-î diochiată Maria
De codru mare 'nfrunțit',
Codrului frunza să-î pice,
Copacii i se usuca,
Să se mire dihania,
Cum s'a mirat' de Maria.
De-î diochiată Maria
De apă curată,
Necurată,
Să-î sece isvórele,
Să-î péră vițele,
Să se mire dihania,
Cum s'a mirat' de Maria.
Da Maria să rămâe
Curată,
Luminată,
Ca argintul' strecurat',
Ca Dumneșeu ce-o dat'o,
Ca maică-sa ce-o făcut'o,
Ca sórele în senin'.
Amin' (3).

(1) Aici se pune numele copilului diochiat'.
(2) În cele mai multe părți ale Bucovinei ființea mitologică, despre care se crede că mănâncă luna, i se dice *Vêrgolacă* în loc' de *Vêrgolacă*.

(3) Acest' descântec' e dictat' de Domnica Popescu, Româncă din orășelul Ciudei', din districtul Storojinețului.

Românele din unele părți ale *Transilvaniei*, când vedă că copiii lor sunt *deochiați*, îi lingă de trei ori pe frunte și dică:

Fugă deochi
Dintre ochi
Ca volbura peste cale
Și ca vântulă preste mare !
Fugă deochi
Dintre ochi
Din tîmplele capului,
Din fața obrazului
Și din sgârciulă nasului,
Din baerele inimei,
Din capă,
De după capă,
Din 99 de mădulări,
Din 99 de încheetură.
De va fi deochiată
De bărbată,
Să-î crepe bóșele,
Să-î curgă sângele.
De va fi deochiată
De nevestă cu băiată,
Să-î crăpe fișele,
Să-î curgă laptele.
De va fi deochiată
De fată mare,

Să-î cadă pèrulă
Ca fuiorulă.
De va fi deochiată
De vre-ună băiată,
Să-î crepe pulpele,
Să-î curgă sângele.
De va fi deochiată
De strigoii
Saă strigóică,
Să mănânce fierulă
Și oțelulă.
Acestă deochiată
Să rămăe curată
Și luminată
Ca D-șeă, ce l'o lăsată.
Să-î fie de vorba mea
Și de graiulă meă,
Mai multă dela D-șeă !
Cum va plăti
Acelui coă đice
De cu dragă
Si de grabă,
Așa-î va trece de curêndă ! (1)

Altă descântecă, totă din *Transilvania*, sună așa :

Deochiulă e iute ca vântulă
Negrulă și greă ca pămîntulă.
Doi ochi răi că te-aă vêđută,
Doi ochi răi te-aă deochiată,

(1) Com. de d-lă Rom. Simu, învățătoră în Orlată. — Veđi descânteculă acesta, cu puține abateri, și la W. Schmidt, op. cit. p. 37.

Trei ochi bunî ți-au' ajutatū
Tatălū, Fiulū și Duchulū sfintū.
Dela mine ești născutū
Dela mine-ți fie léculū! (1)

Plânsorile. Dacă copilulū de țiță alū unei femeī atătū ȃiua câtū și nóptea nu póte de felū dormi, dacă plânge și se vaetă ne'ncetatū fără ca să-lū dóră ceva, se crede că cine-va din nebăgare de sémă saū din rēutate, însă mai alesū că o altă femeie, care asemenea are copilū micū, *i-a luatū somnulū*, saū i-a trimisū unū felū de morbū, care în cele mai multe părți ale *Bucovinei* și *Moldovei* se numesce *Plânsori*, sing. *plânsóre*, iar în ținutulū Dornei precum și 'n unele părți ale Transilvaniei *Plânsū rēū* (2).

Luarea somnului, după credința poporului din Bucovina, se póte face în mai multe chipuri și anume:

Femeea, care voesce a lua somnulū, se duce la o casă unde se află unū copilū de țiță și fură o pelincă saū altū lucru de alū copiluluiū aceleuia, saū varū de sub feréstră unde scie că dórme copilulū respectivū, ȃicēndū:

— Eū nu ieauū copilulū, ci somnulū și odihna lui!

Rostindū cuvintele acestea apucă obiectulū furatū, se duce cu dînsulū acasă și-lū pune în légănulū copiluluiū seū.

Făcēndū acēsta, cugetă femeea că copilulū, de unde a furatū ea obiectele sus amintite, *i-a luatū somnulū*. Iar despre copilū, din minutulū în care i s'a luatū somnulū în chipulū arētatū, se crede că nu pote mai multū de felū dormi, cum a dormitū mai nainte, ci *că plânje mereū nouē*

(1) Com. de Rom. Simu. — Alte descăntecē de deochi să se vadă la S. Fl. Marianū, Descăntecē.

(2) «Ungaria,» revistă socială-științifică-literară, Clujū 1892. No. 9. p. 378: «Sub *plânsū rēū* se înțelege mai alesū morbulū copiilorū, carī nu dormū, ci incomodēză pe părinți cu plânsū continuu, mai alesū nóptea. Se crede și aceea, că copiii respectivī arū fi săgetați de nisce ómenī cu ochi reī.»

nopti după olaltă, și dacă nu i se desface pôte să și móră. Din contră copilul, pentru care s'a luat somnul, dórme fórte bine.

Femeea, căreia îi plânge tare copilul de țtă, mai ales în însă serile, și voesce ca să nu mai plângă, pândesce unde se află la o casă cu copii mici séra lumină, și cum a zărit lumina, iea copilul în brațe și pâne și sare într'o mână, și așa se duce apoi pe furișu ca să n'o vadă nimeni în dreptul luminei dela casa respectivă, și cum ajunge, aruncându spre lumină pânea și sarea, rostesce următoarele cuvinte :

Bună vremea focușorū
Arđetorū,
Și încălditorū !
Am venitū să-mi încăldescū
Mănuțele
Și picioruțele
Fetei mele N.
(Feciorului meū N.);
Să ieaū cina
Și hodina
Dela casa,
Dela masa
Luī N. N.
Și dela toți căseniī
S'o daū fetei mele N.
(S'o daū feciorului meū N.).

Prin rostirea acestorū cuvinte crede ea că a luat somnul dela copiii, unde a ars lumina (1).

De multe ori însă se 'ntemplă că femeea, alū cărei copil plânge, nu voesce să se ducă ea singură ca să iea somnul, ci trimite pre o altă femeie, mai ales în însă pre o babă bētrână, o vrăjitóre, care nu se teme a face cui-va rău. Decī vră-

(1) Diet. de Maranda Nastasi, Româncă din Siretiū.

jitorea respectivă, luându copilul în brațe, o bucățică de mămăligă precum și trei surcele într'o mână, se duce după ce a asfințitú sórele, unde vede că arde lumina în casă și ajungéndú rostosce de trei orí după olaltă cuvintele:

Focule,
Focșorule!
Na-ți somnulú fiului meu,
Dă-mí somnulú fiului tēu!

și aruncă pe réndú, după fie-care rostire, o surcică și câte o bucățică de mămăligă spre casă.

După ce a făcutú acésta se 'ntórce cu copilulú acasă și culcându-lú se ȓice că îndată aȓipesce și dórme cu multú mai bine, de cum a dormitú mai nainte. Iar despre aceia, dela carí s'a luatú somnulú, se crede și se ȓice că din momentulú acela nu potú mai multú de felú dormi saú numai fórte puȓinú și încă și atunci réú (1).

Din cauza celorú înșirate până aici apoi nu e nici de cum bine, după credinȓa Româncelorú, ca séra și nóptea din casa, unde dórme unú copilú de țíță, să se vadă lumina pe feréstră saú pe aiurea afară, căci ómenii cei réutácioși și cu deosebire vrăjítórele, căroră nu le e nimicú sfântú în lume, vedéndú lumina saú zarea de focú, începú a vrăji pre copilú, iar copilulú vrăjitú de cătră o atare femeie fără de inimă, îndată capétă *Plânsorí*, și atâta ce plânge până ce se bolnăvesce (2).

Dreptú aceea, cum înseréză, e bine ca să se astupe tóte ferestrele, unde e copilú de țíță în casă, că apoi nime nu póte nimicú să-í facă (3).

(1) Dict. de M. Bărbuță din Crasna.

(2) Dict. de M. Nastasi precum și alte Românce din Bucovina.

(3) In Bucovina și Moldova, veȓi «Șeȓetórea». an. I. Fálticeni 1892, p. 52: «Unde-í copilú micú în casă, trebuie nóptea astupate ferestrele, ca să nu fure cine-va somnulú copilului.»

Maî departe credū și spunū Româncele din Bucovina că din casa, unde se află unū copilū micū, *nu e bine să dea focū*, fiindū-că *prin acēsta pōte să i se fure somnulū*, și dacă se și dă, atunci să se arunce înderēptū peste pragū unū cărbune din partea celui ce iea foculū, anume spre a înturna somnulū copilului nou-născutū (1).

Totū așa credū și spunū și *Româncele din Moldova*.

«Când ieî focū dela casa cu copii,— scrie d-șōra Sevastos,— dai apoi unū cărbune peste pragū, ca *să nu ieî somnulū copiilorū* (2).»

Iar când vine cine-va în casă, unde se află unū copilū de țîță, fie bărbatū saū nevestă, tînerū saū bătrânū, trebuie numai decăt *să lase somnulū copilului*, adecă o *baeră*, saū orî și ce dela sine. Făcēndū acēsta, se crede că copilului nu i se 'ntēmplă nimicū, din contră dacă nu-i lasă nimicū, fōrte lesne pōte chiar și pe nevrute respectivulū să-î iea somnulū (3).

«Când te duci la o casă cu copilū în lēgănū,— scrie d-ra Sevastos cu privire la Româniî din Moldova,— îi dai somnū din câte-va fire de brăū, din blană saū o codiță ceva, în sfârșitū din ceea ce ai, dicēndū:

— «Să dōrmă bine ca mine, să crēcă mare și grasū ca mine!

«Iar de ești slabū đici :

— «Să fiî grasū, nu ca mine! (4)

Ce se atinge de *Trimîterea plânsorilorū*, apoi acēsta se face astū-felū:

Femeea, alū cărei copilū n'are somnū, când vede întâiași dată unde-va lumină sēra, se 'ntōrce într'acolo cu copilulū și đice:

(1) Com. de d-lū G. Tomoiagă.

(2) Călătorii, p. 46.

(3) Cred. Rom. din Bucovina și Transilvania com. de d-lū Rom. Simu.

(4) Călătorii, p. 46.

Dragulă mamiî puişorū,
Iată colo unū focşorū!
Deci grăbesce
Şi pornesce
De-ţi încâldeşte
Picioruţele
Şi mânuţele
Şi-ţi las'acolo:
Plânsorile,
Strânsorile,
Durerile
Şi tóte chinurile.
Şi neodihna,
Şi-ţi ie de-acolo
Odihna
Şi crescerea
Şi te 'ntórce acasă
Sănčtosū
Şi voiosū!

După rostirea acestorū cuvinte aruncă de trei orī pâne
şi sare în partea aceea, unde a vėdutū lumină!(1)

Alte Românce, precum bună óră cele din Boianū, dacă
are vre-unū copilū *plânsóre*, adecă dacă plânge neconţenitū
şi nu voesce nicī să sugă nicī să dórma, ieaū pe la înserate
o bucăţică de pâne, iesū cu dînsa şi cu copilulū bolnavū
afară, caută în tóte părţile prin satū şi cum zărescū unde-va
focū arđendū, îndată începū a purta bucăţica cea de pâne
împrejurulū capulū şi a dice:

Ionică (2), dragulū meū!
Nu fi tu aşa de răū,
Mergī la foculū celū de colo
Şi te vîră pe feréstă
Şi te dū până la vatră

(1) Dict. de M. Nastasi.

(2) Adică după cum e numele copilulū bolnavū.

Și-ți încălzește
Mănuțele
Și tălpuțele,
Și lépădă
Necina,
Nehodina,
Și-ți ie somnul, ce-ți lipsesce
Și spre casă te pornesce,
Și vin'a casă
Și șeqi la masă,
Și *cinesce*,
Și hodinesce,
Și somnul mi ți-lă plinesce! (1)

În chipul arătat, după credința Româncelor din Bucovina, se *iea somnul dela copii și li se trimite plânsori*.

Dar precum în contra altor băle, așa și în contra plânsorilor și spre recâștigarea somnului întrebunțeză diferite mijloce și descântece.

Așa unele mame, voindă a recâștiga somnul copiilor săi, ieă pae din bârlogul unde dormă purceii și le pun în légăn, altele fură ceva dintre lucrurile copilului, despre a căru mamă presupun ele că ar fi luat somnul, și puindu-le în légănul copiilor săi cred că aceștia încetăză de plâns, dormă ca și mai nainte și se restaurăză vedënd cu ochii (2), și iarăși altele îi scaldă în strohă saă cu *somnorosă* (3).

Unele din contră cumpără o ulică nouă, se ducă cu dinsa și aducă apă neincepută dela trei fântâni, mai cu sémă dela fântănele, cari aă ciutură, ca cu atâta scótarea apei să fie

(1) Dict. de Maria Rabulașca, Româncă din Boiană, și com. de d-lă V. Turturénu.

(2) Datina și credința Românilor din Bucovina.

(3) Sevastos, Călătorii p. 48: «De copilul nu dorme, scaldă-lă cu strohă saă cu *somnorosă* și-i fă de *plânsori*.»

mai îndămânică și mai lesnicioasă. Mergându și întorcându-se cu apa acésta nu vorbescú cu nime nici unú cuvínțelú, nici nu se uită înapoi, căci dacă se uită, credú ele, că apa aceea nu e de nici unú folosú.

După ce sosescú cu ulcica plină de apă acasă, spală copilulú cu dínșa pe frunte, pe têmele, pe mâni etc., îi dau vr'o câte-va picături să beé, iar cu restulú ce rămâne se ducú mai cu sémă la o casă unde e copilú micú, pe a căruí mamă aú prepusú că a luatú somnulú dela copilulú lorú și aici, sosindú în dreptulú unei ferești, unde dórme copilulú acesteia, aruncă apa rămasă în ulcică în crucișú asupra ferestrei. Se apropie apoi de feréstră, sgândăresce încetú ca să nu o audă nici s'o vadă cine-va o lécă de tencuélá de pe părete đicéndú:

— Eú nu iaú copilulú, ci somnulú și odihna acestuia!

După ce a luatú tencuiala se 'ntórce, bágéndú de sémă ca să nu o vadă nime, acasă și pune tencuéla sub așternutulú copilulú în légănú.

Prin acéstă procedurá cugetă mama copilulú că și-a ajunsú scopulú, că copilulú seú iar are să dórme bine și liniștitú ca și mai înainte.

Multe femeí, de și aú prepusú pre cine-va că acela ar fi luatú somnulú copiilorú seí, saú le-ar fi trimesú plânsorí, totuși nu vorú să-lú ia dela copiii acelora îndéréptú, ci mai de grabă luándú copilulú cu plânsorí în brațe, iaú o bucățică de pâne și una de sare în mână, se 'ntorcú cu fața cătrá pădure, dacă e vre-o pădure prin apropiere, de nu, apoi chiar și numai cătrá unú arbore, și đicú:

Bună vremea pădure !
Dumnia-ta aí fcte
Și eú am feciorí,
Haí ne-omú încuscri
Și ne-omú nemurí.

Iea dela feciorulū. meu
Plânsorile,
Strînsorile,
Intinsorile,
Durerile
Și tôte chinurile,
Și neodihna,
Și dă odihna
Și crescerea
Copacilorū tēi
Feciorulū meu!

Saū astū-felū :

Bună vremea,
Bună vremea,
Mamă călétóre !
Haī să ne 'ncusrimū !
Să ne nemurimū.
Tu aī fată,
Eū feciorū.
Na-ți plânsorile
Și strînsorile
Și 'ntinsorile,
Pociturile
Și răhniturile,
Durerile
Și tôte chinurile
Feciorulū meu
Cu pâne și cu sare.
Iar tu dă cina
Și hodihna
Fetei tale,
Feciorulū meu !

Dacă copilulū bolnavū de plânsori e fată, atunci ȃicū așa :

Tu aī feciorū
Eū am fată etc.

Din pânea și sarea, cu care încuījură copilulū când des

cântă, aruncă totu câte o bucăţică asupra pădurii saŭ asupra arborelui spre care descântă (1).

Unele femei în locu de pâne şi sare ieaŭ trei surcele şi o bucăţică de mămăligă într'o mână, iar copilul bolnav de plânsori în braţe şi eşindu după asfinţitul sôrelui cu dînsul afară se îndreptă cu faţa spre pădure, iar cu spaţele întorsu spre casă şi apoi cuvinteză :

Mama, mama pădurii !
Na-ţi somnulă fiului meu
Şi dă-mi somnulă fiului tēju !

Aceste cuvinte le rostesc de trei ori şi la fie-care rostire aruncă câte o surcică şi câte o bucăţică de mămăligă peste capu spre casă. Făcendă acesta credă că copilulă capetă somnu (2).

În Sîroesci, districtulă Suceviă, când are unu copilă plânsori şi nu pôte de felu dormi, *i se strigă somnulă de regulă dela pădure*, nici când însă dela vre-o casă, căci se crede a fi mare păcată, dacă i se strigă dela casă. Iar dela pădure i se strigă astă-felă :

Mama saŭ şi altă femeie descântătore iea pre copilulă, ce suferă de plânsori, în braţe, precum şi nouă cărbuni stinşi în mâna dreptă, iese apoi pe la sfinţitulă sôrelui, atâtă cu copilulă câtă şi cu cărbunii afară şi întorcendă-se cu faţa spre pădure űice :

Hu, hu, hure,
De pădure,
Cea maă mare
Şi maă tare
Preste tôte pădurile :

(1) Dict. de M. Nastasi.

(2) Dict. de M. Bărbuţă.

Hu, hu, hure,
De pădure,
Na-ți plânsorile
Și 'ntinsorile,
Durerile
Și suferințele
Copilului N. în sémă.
Să se ducă plânsorile
Și întinsorile,
Durerile
Și suferințele
Copilului N.
Iar tu dă liniștea
Și hodina
Fetei tale
Copilului N.
Ce-i de Dumneđeu născutū.
Și făcutū,
Să dórnmă, să hodinéscă,
Nimicū rěu să nu gândească!

Pe când rostesc cuvintele acestea svérle cărbunii spre pădure.

După acésta, întorcându-se cu copilul în casă, nu vorbește nimicū. Altă femeie însă, care se află în casă, cum o vede că întră în năuntru, întreabă: «Ce faceți?»; Iar ea răspunde:

Ce să facū? ia facū și eū
Ce-a rënduitū Dumneđeū.
Să dórnmă, să hodinéscă,
Nemică să nu gândească,
Să dórnmă ușorū ca mielulū,
Să se 'ngrașe ca pureclulū!

După acésta, puindū copilul în légănū, ȃicū aměndouě împreună:

Dă, Dómne, așa să fie!
Aistū copilū să se culce,
Să dórnmă, să hodinéscă,
Nemicū réū să nu gândéscă,
Că-ī născutū
Și făcutū
In piele de lupū învăscutū ! (1)

Româncele din orașele Siretiū și împrejurime, când li-sū copiii bolnavi de *plânsorî*, îi iaū după apunerea sórelui în brațe și ducându-se cu dinșii în grădină rostescū de trei orī după olaltă versurile ce urméză:

Mama câmpului !
Și tu ai copilū
Și eū am copilū.
Alū meū mereū plânge,
Iar alū tēū nu plânge.
Din acéstă séră
Alū tēū să plângă
Și alū meū să tacă !

In fine unele luândū asemenea copilulū în brațe, iar în mână trei baligi de calū și întorcându-se cu fața spre unū délū țicū :

Sórele după délū,
Plânsorile
Și strînsorile,
Pociturile
Și răhniturile
In baligă de calū !

In timpulū rostiroi acestorū cuvinte învîrtescū cele trei baligi de calū împrejurulū capului și apoi le aruncă.

După acésta mergū, până nu sfinșesce sórele, totū cu copilulū în brațe la găinărie și țicū :

(1) Dict. de Anița Boca și com. de d-lū I. Beraru, exarchū și parochū.

Bună vremea,
Bună vremea,
Cucoşule!
Na-ți pâne și sare
Și iea dela copilulū meu
Plânsorile,
Strînsorile,
Și 'ntinsorile,
Pociturile,
Răcniturile,
Durerile
Și tôte chinurile
Și neodihna,
Și dă odihna
Și somnulū
Nevestelorū tale
Copilulū meu !

Rostindū cuvintele acestea de trei orī după olaltă și totū de atâtea orī încunjurândū copilulū câte cu o bucățică de pâne și una de sare dela piciorē la capū, după fie-care încunjurare le aruncă jos (1).

În *Țēra-Românēscă*, când unū copilū n'are somnū, mama lui iese afară cu vinū, sare și pâne, și ce casă va vedē întâi cu trei *ferestre*, aruncă cu acelū vinū, sare și pâne spre ele dīcēndū :

«Nesomnulū și neodihna copilulū meu C. să fie la voi și în casa vōstră, iar în casa nōstră și la copilulū meu C. să fie odihnă și somnū, și iată cu nesomnulū și neodihna din casa nōstră vē daū și pâne, sare și vinū! (2)»

În alte părți, totū din *Țēra-Românēscă*, muma, alū cărei copilū e bolnavū de plânsorī, îlū iea pre acesta în brațe și o bucățică de mămăligă în mână, și apoi eșindū astū-

(1) Dict. de Maranda Nastasi.

(2) Ionēnu, op. cit. p. 19.

felu în ogradă și întorcându-se cu fața spre pădure, dice de trei ori după olaltă :

Mama pădurii!
Am trimesu unu semnă la tine
Dela copilulu meu,
Să-ți dau strinsu
Cu plânsu
Și să-mi dai somnulă
Și hodina fetii tale,
Ca să dormă ca butucu
Și să tacă ca chiticu.
Cum dormu paserile în păduri
Așa să dormă copilulu la mine !

După fie-care rostire a cuvinteloră acestora iea câte o bucățică de mămăligă, care a fostu mai nainte, când a eșitu în ogradă, ruptă în trei părți, și o svirle spre pădurea cătră a cărei mamă s'a adresatū (1).

În *Moldova*, județulu Sucéva, comuna Heciu, când copilulu plânge nóptea și nu se póte odihni, adecă când e *strinsu* și are *plânsori*, atunci o babă care descântă ori mama copilulu, dacă scie, îi face de plânsori așa : séra, când asfințesce sórele, iea copilulu în brațe, iese cu dînsulu din casă și se duce în ogradă. Acolo se prepară de trei baligi de calū și întorcându-se cătră asfințitū, iea câte una pe rëndū din aceste trei baligi, o învirte de trei ori pe de-asupra capulu copilulu đicëndū așa :

Sórele după délū,
Strinsulū
Și plânsulū
Luī N. în baliga asta de calū.

(1) Lupașcu, Medicina babelorū, adunare de descântece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbesci. Estrasū din Analele Academiei române. Bucuresci 1890, p. 45.

Ilă atinge cu dînsa peste frunte și o svîrle apoi cătră asfințitū.

Așa se face cu tóte cele trei baligî de calū.

Acestū descântecū se repetă în trei serî de-a rëndulū și copilulū i se face bine, scapă de plânsorî. Acestū descântecū se face la sóre.

Unele femeî rele la inimă, carî nu se gîndescū la pecatū, facū, tocmai ca și o sémă de Românce din Bucovina, la alte femeî cu copilū micū, orî la orî-ce altă casă chiar și fără de copilū. Astū-felū femeea, carc voesce să facă rēū, iea copilulū în brațe și trei boțurele de mămăligă, iese afară și se întorce cătră o casă în cotro vede lumina la feréstră, iea pe rëndū câte unulū din aceste trei boțușóre de mămăligă, întinde mîna cătră feréstra caseî cu lumină đicēndū așa:

«Cutare! (numele copilulū) veđi luminița aceea?» Totū ea rēspunde, «o vėdū, mamă!»

«Du-te acolo și-ți încăldesce mînuțele și tálpuțele, lasă-ți strînsulū și plânsulū, iea-ți somnulū și hodina și vinū la mama și te culcă, și dormî ca mielulū la óie!»

După rostirea acestorū cuvinte ilū atinge în frunte cu boțulū de mămăligă asvîrlindu-lū cătră casa aceea.

Așa se repetă de trei orî cu fie-care din acele trei boțurî de mămăligă în trei serî de-a rëndulū și copilulū se face bine.

Dar plânsorile fiindū trimise acolo la casa aceea, eî nu mai potū avé somnū și odihnă, nu potū dormi în noptile acelea. De aceea femeile dela țeră, carî aū copîi mici, cum inseréză și aprindū lumînarea saū lampa, punū țolurî pe ferestre ca să nu se zărécă lumina de afară spre a nu le trimete cine-va plânsorî, căcî copilulū atunci tótă nóptea plânge și n'are somnū (1).

(1) «Șeđetőrca,» an. I, Fălticeni 1892, p. 121.

Românele din unele părți ale *Transilvaniei* întrebuițeză în contra *plânsurilor* sau a *plânsului rău*, după cum numescă ele morbulă acesta, următorulă descântecă :

Eși duhă rău
Din capulă sěă,
Din ósele sale,
Din ciolanele sale.
Ieși și te du !
In munții ceí pustii,
Unde cocoși negri
Nu cântă,
Unde mâți negri
Nu umblă,
Unde câni negri
Nu latră,
Și omă pămîntěnu nu este,
Eși și te du,
Că te-oiu blăstema
Cu 99 de cruci,

Cu 99 de vanghelii.
Eși și te du
Pe părěulă celă rău,
C'acolo e lucru rău,
Acolo junghie,
Acolo prejunghie,
Acolo amětesce,
Acolo țepenesce!
N. N. să saie,
Să resaie
Ca ună argintă curată,
Ca unu strecurată,
Ca D-đeă ce l'o dată!
Dela mine descânteculă
Și dela Dumneđeă léculă !

Dacă *plânsulă* s'a iscată din causă că copilulă, care-lă are, ar fi fostă săgetată de nisce ómení cu ochii rěi, atunci nemijlocită după descânteculă de mai sus, rostescă ca adausă încă și pre celă următoră :

Eși săgetătură
Te-ajunge leșinătură !
Eși ciócă négră
Cu cușmă négră,
Cu N. N. n'ai trébă !
Dela mine descânteculă,
Dela Dumneđeă léculă !

In timpulă descântării copilulă morbosă se atinge pe capă in crucișă cu cociorva udată in apă.

Recăștigarea odihnei copilulă se crede a se esopera încă și prin înfundarea hornulă cu haine de ale sale ; la capă

i se pune sub perină câte o pétră. Hornulü se, astupă, când nu e focü (1).

Se póte însă fórte lesne întêmpla ca unü copilü *să n'arbă somnū* și să plângă din altă causă, nu numai din causă că unü bărbatü saü o femee óre-care i-ar fi luatü somnulü.

Așa cine scóte unü copilü afară din casă mai nainte de a se împlini 50 de zile dela nascerea lui și se va arëta cu dînsulü înaintea vitelorü, când acestea vinü saü se ducü la pășiune, spunü și credü Româncele din *Țéra-Românéscă*, că acelü copilü iea sbieretulü vitelorü și tótă nóptea nu dórme (2).

Deci dacă unü copilü și-a pierdutü în chipulü acesta somnulü și plânge nóptea, e bine ca séra să i se pună fașa de-a curmeđișulü drumului, ca vitele ce vinü dela pășune să trecă peste ea, și astü-felü încingëndü copilulü cu ea, *nu mai plânge*; saü să se iea *somnișorü* după tufe și să se lege la fașă, și *atunci nu mai plânge* (3), saü să i se țină scuteculü la stele, și a doua zi să-lü înfașe cu elü că apoi *îi va veni somnū* (4).

Dacă unü copilü dela nascerea lui plânge continuü o sêptêmână, e unü semnü că *ilü bântue duhurile cele necurate* (5); prin urmare după credința Româncelorü din *Țéra-Românéscă*, nu e bine ca unü copilü să se scótă din casă înainte de 40 de zile dela nascerea lui, căci scoiëndu-se *se lipesce Mamă-pădurü de dînsulü* (6).

In fine când cine-va ține séra vre-unü copilü în brațe, să nu-lü *aridice* în sus mai multü decât statura celui ce-lü

(1) «Ungaria,» revista cit. p. 378.

(2) Ionénu, p. 10.

(3) Ionénu, op. cit. p. 10 — 11.

(4) Ionénu, op. cit. p. 18.

(5) Ionénu, op. cit. p. 12.

(6) Ionénu, op. cit. p. 11.

ține, căci dacă îl ridică mai sus, atunci nepoța va plânge multă (1).

Făcându cele înșirate până aice crede fie-care Româncă, că copilul se trebue numai decât să înceteze de plâns și să doarmă cu multă mai ușor și mai bine de cum a dormit înainte de acesta.

Totă aici credă că e locul cel mai potrivit de a aminti credința unor Români din *Bucovina* precum bună-ora a celor din Siretiu, cari spun că, atunci când plângă copiii cei mici prin somn, Maica Domnului îi amăgesce că au murit mamele lor, iar când rîd prin somn, atunci se bucură, căci Maica Domnului le spune că n'a murit, ci numai i-a amăgit.

Copiii cari rîd în somn, spun și credă Româncele din Țera-Românesă, că îi mângăie Maica Domnului (2).

Totă așa credă și Români din unele părți ale *Transilvaniei*. Iată ce ne scrie în privința acesta d-lă Rom. Simu: «Când plânge copilul mic prin somn se crede că de aceea plânge, pentru că i se arată Maica sântă și îi ȳice: «*móre mama ta*», și apoi întorce vorba și ȳice: «*iacă mama ta!*», după cari vorbe copilul începe a rîde.»

Ce se atinge de Români din *Macedonia*, la cari asemenea se află credința acesta, d-lă T. T. Burada ne spune următoarele:

«De se întemptă să rîdă copilul prin somn, nu-i bine ca mama saă altă cine-va să se uite la el, căci se crede că atunci el vorbește cu ângerul care îi spune că: i-a murit tatăl lui, și el îi răspunde rîdându că: puțin îi pasă, și dacă după ce a risă se întemptă de plânge, totă

(1) Ionénu, op. cit. p. 19.

(2) Ionénu, op. cit. p. 24.

prin somn, atunci se crede că îngerul îi spune că: i-a murit mama lui, și atunci copilul se mâhnesce, căci știe că mama îl iubesc cu mult mai mult decât tatăl. Și într-adevăr femeia Macedonencă arată o iubire către copii, ce nu se poate descrie, în timp ce tata este departe de a o ajunge (1).»

În fine Români din unele părți ale Transilvaniei spun și cred că copilul care plânge mult și e rău când e mic, când va fi mare va fi bun, iar copilul care e bun când e mic, se crede că, când va fi mare, va fi rău (2).

În *Macedonia* noul născut nu se culcă cu fața la lună până ce nu împlinesce un an, căci se crede că acesta îl slăbește.

Iar de se 'ntemplă ca noul născut să plângă mult într-una, femeile dică *ca-i luat de lună*, și pentru ca să nu mai plângă recurg la următorul mijloc superstițios: ieau un ou și-l sparg într-o strachină de lut, pe care o acoperă cu o cămașă de a noului născut, și o pun să stea astă-fel sub un trandafir în noapte-întregă. Dacă oul dispăre, îl mănâncă mâțele sau alte dihanii, femeile dică că l-a mâncat luna și nu mai are nimic cu noul născut, pe care apoi îl îmbracă cu acea cămașă și încetăză de a mai plânge. Dacă oul nu dispăre, femeile îl observă, și dacă le pare cum-va că găsesc mici schimbări, se consideră acesta ca o împăcare cu ea, când atunci cu toții se bucură, căci cămașa noului născut capătă putere de vindecare și e bună de lecă.

Când muma voescă ca copilul să nu mai fie ferit de lumina lunei, atunci îl scote în fața ei și îl promite dicându-i *ți-lă dau slabă și mică, s' mi-lă dar gione mare* = ți-lă

(1) Obiceiurile la născerea copiilor, în op. cit. p. 45—46.

(2) Com. de d-lă I. Georgescu.

daŭ slabŭ și micŭ, să mi-lŭ dai voinicŭ mare; — din momentulŭ acela copilulŭ nu se mai feresce de lumina lunei și nici se teme *că va fi luatŭ de ea* (1).

De și nu potŭ spune cu siguritate, totuși îmi vine a crede că în îmbinare cu credința acēsta despre lună stă și următorulŭ fragmentŭ dintr'o poesie poporană din Bucovina, comuna Costâna, districtulŭ Suceviŭ, care mi l'a comunicatŭ profesorulŭ și colegulŭ meŭ d-lŭ V. Bumbacŭ:

Lună, lună,
Gărgăună,
Ce 'nserezî
In tôte serile,
Nu veđi
Cum șede Domnulŭ pe patŭ
Și mănâncă pâne de furatŭ
Și se rógă rugului
Și se 'nchiņă cucului,
Cere calŭ de călărie
Să purcédă la domnie,
Ș'a auđitŭ
C'a făcutŭ
Sora sa
Treŭ fețe
Logofețe:
Una o pieritŭ,
Una o muritŭ,
Una pe munți o fugitŭ.
Munțiŭ s'o cutremuratŭ,
Pietrile s'o despicatŭ,
In raiŭ o alergatŭ,
Raiulŭ s'o deschisŭ,
Maica Precista o în visŭ,
Dumneđeŭ o rîsŭ.

(1) Burada, Obiceiurile la nascerea copiilorŭ, în op, cit. p. 45.

Rëulü-Copiilorü. Sub «*rëulü-copiilorü*», numitü altmin-trelea și «*bóla*» saü «*rëutatea copiilorü*», înțelegü Românii din cele mai multe părți ale *Bucovinei* acea bóla, ce constă dintr'unü felü de cârcei de stomachü, cari frămintă pre copii în năuntru și-ı sgârcesce une-orı așa de tare, până ce-ı facü ghiemü și le ducü picióarele la gură. Alte orı copiii, ce sunt torturați de acéstă bóla, facü spume la gură, schimbá felü de felü de fețe, ba adese-orı se schimosescü, adecá li se sucesce vre-o mână, vr'unü piciorü, se 'ncruciséză, li se strımbá fâlcile, li se slăbescü tóte nervele și rëmânü apoi, dacá se întemplá să nu móră, astü-felü schimosiți pentru tótă viéța. Inśă cei mai mulți copii nu potü petrece și scăpa de acéstă bóla urficiośă, ci mai de grabă morü (1).

În *Muntenia* saü *Țera-Románescă* morbulü descrisü mai sus, pe lângă «*bóla*» saü «*rëulü-copiilorü*» (2), se mai numesce încă și *apucatü, încleștatü, strınsü, strınsurđ, strınsđ-turđ* și *încleștaturđ*.

Când vre-unü pruncü se svırcolesce și plânsulü îi este înăbușitü de dureri, atunci babele și móșele din *Muntenia* dicü că: «*e apucatü de inimă saü de rinichü*» (3).

Rëulü-copiilorü se capetă, după credința Românilorü din *Bucovina*, mai întâi și 'ntâi din cauza spiritului necuratü și rëutáciosü numitü *Samca* saü *Avestița*, care tortureză pre copii până ce-ı cuprinde rëulü acesta, apoi din spaimă mare, din lovire fără de veste peste mâni și degete, prin rãcnetulü fără de veste asupra copiilorü, prin bătăe în somnü, prin sunetü de pușcă și de trãșnetü, prin căderea dintr'unü locü

(1) Marianü, Descãntece, p. 194—203. Totü acolo să se vadă mai multe descãntece de acéstă bóla.

(2) Hasdeü, Dict. limb. ist. și pop. a Rom. t. II, p. 1426.

(3) G. Dem. Teodorescu, Poesii pop., p. 362 și 363.

rău, prin opărire sau frigere la foc, prin plâns îndelungat precum și când zacă prea mult de altă bătă (1).

Românele din *Bucovina*, cari voescă a scăpa și vindeca pre copiii cuprinși de această bătă răutăcioasă și periculoasă, ieaă trei fire de *hacimă* și le descântă rostind pentru fie-care firă cuvintele următoare și împungându-le în același timp cu ună cuțit.

Deminéța m'am sculată,
Pe față că m'am spălătă,
Pe N. în brațe-am luată,
Pe cale m'am mănecată.
Pe cale frumósă,
Pe cărare grasă
Eă că m'am pornită
Și m'am întâlinită
Cu leulă și cu leuóia,
Cu ursulă și cu ursóia,
Cu lupulă și cu lupóia,
Cu *Samca* și cu *Samcúia*
Și cum m'am tálnită,
In locă m'ăă oprită,
Pe N. l'ăă smintită,
Trupulă i-o 'ncordată,
Pieptulă i-o 'nceștată,
Spetele i le-o fărmată,
Ceasă de mórte că i-o dată...
Tu leule cu leóic,
Tu ursule cu ursóie,
Tu lupule cu lupóie,
Și tu Samcă cu Samcúie,
Pe N. în pace-lă lăsați

Și 'napoi vė înturnați,
N. s'adormă
Și să dormă,
Să se odihnéscă,
Somnulă să-și plinéscă,
Fața să-ı rumenéscă,
Maı mare să créscă,
Să fie grosă
Și sănétosă
Și voiosă
Ca Maica Domnului
Când l'o născută,
Și ca maica sa
Când l'o vėđută;
Să nu rămăe rău de lécu
Nici cătă ună firă de macă
In patru despicată,
In Mare aruncată...
Amină, amină, amină,
Ca sórele în senină!
Descânteculă dela mine,
Léculă dela Dumneđeă
Și dela Maica preacurată!

După acésta iea o lécă de untă, ilă pune într'o tigăiță și descântându-lă și pe acesta rostescă cuvintele de maı sus

(1) Com. de d-lă G. Tomoiagă și alți Rom. din Bucovina.

asemenea de trei ori după olaltă. Apoi duminicăndu firele de hacimă descântate mărunchelū și punându-le în tigăița cu untū ca să se prăjescă, cum s'au prăjitū bine, unge copilulū cu amestecătura acēsta peste totū corpulū, dar mai alesū pe față și pe pieptū.

Făcēndū acēsta crede că copilulū trebuie să-ī înceteze durerile și să se vindice de «*rēulū*» de care e cuprinsū (1).

Romāncele din *Moldova* întrebuițēză spre același scopū următorulū descāntecū, care se descāntă de trei ori după olaltă într'o ȃi de secū, și mai alesū Lunia până a nu rēsări sórele :

M'am pornitū
La pădurea de fierū
Și-am găsitū
O pasēre de fierū,
Și și-o făcutū
Cuibū de fierū
Și s'o ouatū
Ouē de fierū,
Și-o scosū puī de fierū
Cu clonțulū de fierū,
Cu aripī de fierū,
Cu pene de fierū,
Cu totulū de fierū.
Și-o prinsū puī a cāntă
Și-a se vāetā :
—Vaī de dīnșī
Și de dīnșī :
Da eī ce-orū māncă
Și ce-orū bé,
Că s'o vēđutū toī așa :
Cu clonțulū de fierū,
Cu aripī de fierū,
Cu pene de fierū

Cu totulū de fierū !
Da eū lorū le-am ȃisū :
—Puilorū de fierū !
Cu clonțulū de fierū,
Cu aripī de fierū,
Cu pene de fierū,
Cu totulū de fierū,
Ce staī de vē vācțaī ?
La N. iute alergaī
Și ceasulū rēū īī luaī
Din pieptū
De sub pieptū,
Din spate
De sub spate,
Din inimă
De sub inimă,
Din tōte 'ncheieturile
Și din tōte ciolanele,
Că și eū voiū ajutā,
Ceasulū celū rēū l'oiū luā
Și 'n Marea-nēgrā vi l'oiū dā,
Elū acolo va așteptā
Cu mese 'ntinse,

(1) Diet. de M. Bārbută din Crasna.

Cu făclii aprinse,
Să vă vadă când îți bé
Și când îți mîncă
Și-acolo-ți bé
Și-acolo-ți mîncă

Pân'veți sătură,
Pe N. iară li-ți lăsă
Să rămăe curatū,
Luminatū,
Cum e de D-deū lăsatū (1).

Unele Românce din *Muntenia*, scăldându pre copiii «*apucoți*» în apă caldă și trăgându-i pre corpū cu untū prōspētū rostescū următorulū descântecū «*de apucatū.*»

Eū m'am sculatū
Și-am plecatū
Pe cale,
Pe cărare,
Pe ulița mare.
La rîulū lui Iordanū,
La fântâna lui Bogdanū,
Să mă spělū,
Să mă linciurescū,
De bólă
Să mă tāmăduescū.
Cum am pornitū,
Inainte mi-aū eșitū
Lupulū
Cu lupóica,
Ursulū
Cu ursóica,
Smeulū
Cu Smeóica,
Ginerele
Cu gineróica.
Eū fuga am datū,
După mine s'aū luatū;
Ușa am încuiatū
Dar pe ferést'aū întratū,
In gură m'aū apucatū:

Josū m'aū trîntitū,
Ósele mi le-aū sdrobitū,
Sângele mi l'aū sorbitū.
Am plânsū
Și m'am olicăitū.
Maica Precista m'a auđitū,
La mine a venitū
Și-așa mi-a grăitū:
—Fiule, ce te jelesci
Și ce te olicăesci!?
—Căci m'am sculatū
Și am plecatū
Pe cale,
Pe cărare,
Pe ulița mare
La rîulū lui Iordanū,
La fântâna lui Bogdanū,
Să mă spělū,
Să mă linciurescū,
De bólă
Să mă tāmăduescū.
Cum am pornitū,
Inainte m'i-aū eșitū
Lupulū
Cu lupóica,
Ursulū

(1) Dict. de Gafița a lui Nicolae Iacobū a Luchi, din comuna Mălini, județulū Sucéva.

Cu ursóica,
Smeulú
Cu smeóica,
Ginerele
Cu gineróica.
Eú fuga am datú,
După mine s'aú luatú ;
Eú uş'am încuiatú
Pe ferést'aú întratú,

În gură m'aú 'apucatú
Jos m'aú trîntitú,
Ósele mi le-aú sdrobotú,
Sângele mi l'aú sorbitú,
—Taci, fiule,
Nu te mai jeli,
Nu te mai olicăi,
Că eú mi te-oiú lecuí
Şi mi te-oiú tãmadui (1).

Alte Românce, totú din *Muntenia*, descântă «*de încleştatú*»
În urmãtorulú chipú :

A plecatú (cutare)
Pe cale,
Pe mare
La rîulú lui Iordanú,
La fântána lui Bogdanú,
Sã se spele,
Sã se linciurésã,
De încleştatú
Sã se tãmaduéscã.
Cum a plecatú,
După elú s'aú luatú
Ursulú
Cu ursóica,
Lupulú
Cu lupóica,
Ginerele
Cu gineróica,
Smeulú
Cu smeóica.
Elú fug'a datú
În cas'a întratú,
Uşele
A încuiatú,
Ferestrele

A astupatú ;
Dar eí nu s'aú lãsatú,
Ci pe coşú aú întratú
Cu dinþii,
Cu undrelele,
Cu mãselele,
Cu zimþelele ;
La elú s'aú repeðitú,
De subþiorí l'aú smãcitú,
În pãmîntú l'aú trântitú,
Ósele
I le-aú sdrobotú,
Sângele
I l'aú sorbitú.
A plãnsú şi s'a olicãitú.
Maica Precista l'a auditú,
Pe scarã de argintú
S'a scoboritú,
La elú a venitú
Şi astú-felú i-a grãitú:
— Ce plãngí (cutare)
Ce te olicãescí ?
— Cum sã nu plãngú,
Sã nu mē olicãescú ?

(1) Teodorescu, Poesii pop. p. 362

Eü amü plecatü
Pe cale,
Pe mare
La riulü lui Iordanü
La fântâna lui Bogdanü,
Să mẽ spělü,
Să mẽ linciurescü,
De bólă
Să mẽ tãmäduescü.
Dupã mine s'aü luatü
Ursulü
Cu ursóica,
Lupulü
Cu lupóica,
Ginerele
Cu gineróica,
Smeulü
Cu smeóica,
Eü fuga am datü,
In cas'am întratü,
Uşele
Am încuiatü,
Ferestrele
Am astupatü.
Ei nu s'aü lăsatü,
Ci pe coşü aü întratü,
Cu dinþii,

Cu undrelele,
Cu măselele,
Cu zimþelele
La mine s'aü repeðitü,
De subsiori m'aü smãcitü,
In pãmîntü m'aü trãntitü,
Ósele
Mi le-aü sdrobotü,
Sãngele
Mi l'aü sorbitü !
—Nu mãi plãnge,
Nu te mãi olicãi,
Cã eü te-oiü tãmädui,
Cu mãna
Te-oiü desmerdá,
Cu gura
Þi-oiü descãntã
Ca să rãmãi curatü,
Luminatü,
Ca 'n ðiua maica ce-a faptü,
Ca stéua
Din cerü,
Ca róua
Din pãmîntü.
Lécü
Þi babei colacü!

Descãnteculü acesta se rostescce de trei ori dupã olaltã în timpulü scãldatului. Dupã ce s'a scãldatü þi descãntatü se oblojesce cu foi de *varðã*, se înfaşe cu scutece calde þi apoi se culcă ca să se înãduşescã, adecã să asude bine (1).

Unii Romãni, pe lângã cele înşirate mãi sus, îndãtinézã de a pune să se cetescã copiilorü dela 1—7 ani, cari aü *Reulü-copiilorü* sau *Samcã*, rugãciunea contra *Samcet*, despre care

(1) Teodorescu, Poesii pop. p. 363.

am vorbită în cap. IV, și anume totu-d'a-una la trei sfârșituri de lună câte de trei ori după olaltă, iar copilul, căruia i se cetesce, trebuie totu-d'a-una să fie de față. Înainte de a se ceti se afumă copilul și casa cu tămâe.

Pe lângă rugăciunea acésta mulți pună ca să li se cetască și *visulă Maicii Domnului* (1), iară mulți totu spre acestu scopu pună sub căpătâiul copilului micu, dela nascerea lui și pâna la șese sêptemâni împlinite, cartea care se numesce *Avestița*, sau mai bine dișu rugăciunea în contra acesteia (2).

Ceasă rău cu spăriatū. Sub «*ceasă rău cu spăriatū*» înțelegū Românii din *Bucovina* acea bôlă, care sfarmă pre copiii cei mici în peptu și-i face să tremure, și din cauza căreia copii slăbescū așa de tare de gândesci că acuși-acuși aū să móră.

Mulți copii, după spusa Româncelorū, se nascū cu acéstă bôlă, și de cum-va nu se descântă și vindecă înainte de ce se botéză, tótă vieța lorū nu se mai potū vindeca, ci așa rêmânū până ce morū.

Din nascere capetă copiii bôla acésta mai cu sémă atunci, când mamele lorū, câtū timpū aū fostū îngreunate, aū fostū fórte rău supérate și 'nveninate, iară după ce aū născutū aū datū copiilorū sēi fița stricată de suptū.

După nascere însă capetă copiii bôla acésta numai atunci, când cadū de unde-va sau când, după ce aū începutū acuma a pricepe, strigă cine-va fórte tare asupra lorū.

Unū astū-felū de copilū se numesce *schimbatū*, pentru că i s'a schimbatū și înrêutățitū sângele.

Mai pe scurtū «*ceasulū rău cu spăriatū*» e cu alte cu-

(1) Dict. de C. Tonigariū, Românū din Fundulū-Moldovei, precum și alți Români din Bucovina.

(2) Hâsdeū, Dict. limb. rom., t. II, p. 1426.

vinte aceeași bôlă, care de cătră unii se numesce «*rêulă-copiiloră.*»

Descântătorea care voesce a vindeca pre unū copilū de acéstă bôlă rea se duce într'o ȕi desdeminéță, până a nu rêsări sórele, la unū părțū saū la o fântână, unde e mai dindemână și de acolo aduce apă ne'ncepută, însă astūfelū ca nime să nu o vadă saū s'o întâlnéscă și apoi s'o întrebe unde se duce și din cotro vine. După ce aduce apa în casă și o pune într'o ulcică, rostesce de trei saū de nouē orī următórele cuvinte:

Sub răchita răsădită
Șéde-o fată despletită
Cu ochiī boldiți
Cu dinții rînjiți,
In spete drepte tăindū,
Luī N. ceasū reū trimițéndū,
Ceasū reū cu spëriatū,
Ceasū reū cu duhū necuratū.
—Fată despletită,
De sub cea răchită
Nu te boldi,
Nu te rînji!
Ci te ie pe cale,
Pe cărare
Și du-mi-te'n mare;
Acolo să locuesci,
Acolo să vețuesci,
De N. să te despărțesci,
Că acolo este
O mrénă galbénă
Cu códa géménă,
C'unū ochiū de focū
Și cu unulū de apă,
Și cu celū de apă
Stînge pe celū de focū.

Așa să se stîngă
Și ceasulū reū,
Ceasulū greū.
Ceasulū cu spëriatū
Și cu duhū necuratū:
Din fața obrazului,
Din crierii capului,
Din inimă
De sub inimă,
Din ficați
De sub ficați,
Din carne
De sub carne,
Din ciolane
De sub ciolane,
Din tóte ciolánelele
Din tóte încheiturelele.
Să nu rêmâe reū de lécū
Ca unū firū de macū
In patru despicatū,
In mare aruncatū.
Descânteculū dela mine,
Léculū dela Dumneȕeū
Și dela Maica Precista.

După ce a descântatŭ apa, iea trei fire de usturoiŭ și descântându-le și pre acelea pe rëndŭ, rostindŭ la fie-care firŭ câte o dată versurile de mai sus, le împunge cu unŭ acŭ. Piséză apoi firele mărunțelŭ și spëlândŭ copilulŭ pe față cu apa astŭ-felŭ descântată îlŭ frécă cu usturoiŭ, în care pune și o țirucă de apă, pe trupŭ, iar restulŭ apei îlŭ varsă într'unŭ locŭ neumblatŭ, anume ca să nu calce nimene pe dînsa, ca nu cum-va să se prindă bóla și de acela.

O sémă de descântătoare ieaŭ vr'o câte-va rămurele dintr'o mătură părăsită și mai alesŭ din una de cetină, punŭ copilulŭ o prostire pe capŭ și afumându-lŭ cu rămurelele a-prinse rostescŭ cuvintele de mai sus de trei saŭ de nouė orŭ (1).

Altŭ descântecŭ de «*ceasŭ rėŭ cu spėriatŭ*» sună precum urmėză:

O sinecatŭ
Și-o mănecatŭ
Sân-Pavelŭ și cu Sân-Petru,
Pe cai buni o 'ncălecatŭ,
Arme bune și-o luatŭ
Și-o pornitŭ
Și s'o suitŭ
In délurŭ
Și 'n vîrvurŭ
Butucŭ a fărma,
Pietre-a rėsturna,
Văi a tulbura.
Sântă-Măria marc
I-o vėđutŭ
Și 'nainte le-o eșitŭ
Și din gură i-o 'ntrebatŭ
Și așa li-o cuvîntatŭ:
— Sfinte Pavele

Și Sân-Petre!
Ce-ați încălecatŭ
Și-arme v'ați luatŭ,
Ce v'ați pornitŭ
Și v'ați suitŭ
In délurŭ
Și 'n vėrvurŭ
Butucŭ a fărma,
Pietre-a rėsturna,
Văi a tulbura?
— Sântă-Mărie marc!
Noi mergemŭ
Să cercămŭ
Pe ceasŭ greŭ,
Pe ceasŭ rėŭ,
Pe ceasŭ rėŭ cu spėriatŭ
Cu duhŭ necuratŭ
Și împelițatŭ,

(1) Dict. de M. Bărbuță din Crasna.

Cu capulü de dracü,
 Cu ochi de lupóie,
 Cu gură de smeóie!
 — Sfinte Pavele
 Şi tu Sân-Petre!
 Mergeţi la Tóderü
 De-lü aflaţi
 Şi-lü cercaţi
 In clescele capuluï,
 In faţa obrazuluï,
 In vinele grumazuluï,
 In vederea ochilorü,
 In stupuşulü urechilorü,
 In pieptü
 Sub pieptü,
 In inimă
 Sub inimă,
 In rărunchi
 Sub rărunchi,
 In şele
 Sub şele,
 In genunchi
 Sub genunchi,
 In glesne
 Sub glesne,
 In unghii
 Sub unghii,
 In ciolane
 Sub ciolane,
 In tóte ciolănelele,
 In tóte ncheieturelele.
 Curëndü,
 Mai curëndü
 Cătaţi,
 Cercaţi,
 Pe ceasă greü,
 Pe ceasă rëü,
 Pe ceasă rëü

Cu spăriatü de mamă,
 Pe ceasă rëü
 Cu spăriatü de tată,
 Pe ceasă rëü
 Cu spăriatü de străinü,
 Pe ceasă rëü
 Cu spăriatü de vecinü,
 Pe ceasă rëü
 Prin de diochii,
 Pe ceasă rëü
 Cu Samcă,
 Pe ceasă rëü
 Cu rëulü copiilorü.
 Curëndü
 Mai curëndü,
 Cătaţi-lü,
 Cercaţi-lü :
 In clescele capuluï,
 In faţa obrazuluï,
 In vinele grumazuluï,
 In lumina ochilorü,
 In stupuşulü urechilorü,
 In pieptü
 Sub pieptü,
 In inimă
 Sub inimă,
 In rărunchi
 Sub rărunchi,
 In şele
 Sub şele,
 In genunchi
 Sub genunchi.
 In glesne
 Sub glesne,
 In unghii
 Sub unghii,
 In ciolane
 Sub ciolane,

In tóte ciolănelele,
In tóte'ncheieturelele,
Curêndũ,
Mai curêndũ
Pe cununile unghiilorũ
Scoteți-lũ,
Pe răděcina pěrului
Măturați-lũ!
Cu măturile-lũ măturați,
Cu caii ilũ fărmați,
Peste mare-lũ dați.

Acolo să locuěscă,
Acolo să vecuěscă!
Iar Tóderũ să rămăe
Curatũ,
Luminatũ
Ca argintulũ strecuratũ,
Ca Dumneđeũ ce l'o datũ,
Ca maica sa ce l'o făcutũ,
Ca sórele în seninũ,
Ca Maica Domnului, amin! (1)

In fine alũ treilea descântecũ de «*ceșũ reũ cu spěriatũ*»
sună așa:

Ceasũ reũ cu spěriatũ,
Ceasũ reũ cu duhũ necuratũ!
Eũ te descântũ
De tóte relele,
De tóte spaimetele,
Și te întorcũ înapoi
Din creștetulũ capului
Din mēduva ciolanului,
Din crieriĩ capului,
Din fața obrazului,
Din vinele grumazului,

Din stupeșulũ urechilorũ
Până 'n tãpile piciórelorũ,
Din inimă
De sub inimă,
Din rărunchi
De sub rărunchi,
Din unghii
De sub unghii.
Din tóte ciolanele
Și din tóte încheieturile...

Descântătórea, când rostescce cuvintele acestea, afumă pre-
celũ bolnavũ cu o bucățicã de peticã, în care s'aũ ștersũ
ouăle roșii la Pasci (2).

Roșata. Sub *roșatã* saũ *rofiã* (sing. *rofi* rostitũ și *rocie*)
îñtelegũ Româniĩ din Bucovina unũ felũ de bube roșii, cari
se facũ numai la copiii cei mici pe față și pe capũ. Rofiile
sunt de douě feluri: *uscate* și *putrede*. *Uscate* se numescũ
acelea, pe cari se formězã o pelișã uscatã, care cade apoi.

(1) Dict. de D. Popescu, Romãncã din Ciudeiu.

(2) Com. de Ștefanũ Bodnãrescu, stud. gimn.

în formă de solzi, iar *putrede* se numescū acelea, cari nu prindū peliță de felū, ci ne 'ncetatū punoiază și curge dintr'insele unū felū de apă amestecată cu punoiū.

Rofiile nu dorū, ci numai ustură, din care causă apoi copiii devinū nerăbdători, și mai alesū când isū mărișori și când începū a le sgăria și prin acésta a le face să se cățeléscă și punoiază mai tare.

Rofiile la o sémă de copii se trecū cu desevêșire dela șése luni până la unū anū, iar la alții se inoescū până la șepte ani.

Mamele, cari voescū numai decât să vindece *roșăța* saū *rofile*, ieaū într'o ți desdeminéță, până nu rêsare sórele, o cofă, o olă saū o ulcică și ducându-se la o móră ieaū de acolo stropi ce cadū de pe roșile morii, îi aducū acasă și încălđindu-i puținū, spală cu dînșii pre copilū la loculū cu roșéță. După ce l'aū spelatū punū restulū în ulcică și-lū ducū de-lū aruncă iar în loculū acela, de unde aū luatū mai 'nainte stropii. Inșă atâtū când se ducū după stropi, câtū și atunci când îi aducū caută ca să nu le vadă nime, căci apoi nu sunt de nici unū lécū.

Altele din contră vindecă copiii de rofiū cu *róuă de pe iarbă*. Ieaū adecă copilulū cu rofiū, se ducū cu dînșulū în grădină și udândū unū peticū curatū cu róuă, ștergū cu dînșulū rofiile (1).

Și iarășī altele, dacă sciū că copiii lorū s'aū umplutū de rofiū din cauza unei Românce, îi curățescū și vindecă cu *flori din Joia mare*, cu cari se 'nflorescū óuele, precum și cu petecele cu cari se ștergū óuele înflorite și cari se păstréză anume spre acestū scopū peste totū anulū.

Florile bune pentru acestū scopū sunt : *sovêrvū, mêrū acru* și *frunđe de mêrū acru*.

(1) Dict. de M. Bărbuță,

Piséză o créngă de mărü acru, o fierbü ca la o órá, după aceea frécă 1 — 2 frunđe de sovêrvü și 1 — 2 de frunđe de mărü acru, le punü pre tóte acestea în apă, le lasă ca de ađi și până mâne, și apoi cu apă de acésta, punênd'o în scăldătórea copilului și anume în trei rêndurî de scaldă, și scăldându copiii se curățescü (1).

Cu petecele, cu cari s'aü ștersü óuele, se afumă roșăța. În același timpü rostescü următorulü descântecü :

A venitü omulü roșü
Poroșü,
Și-a luatü unü toporü roșü
Poroșü,
Și s'a dusü la pădurea roșă
Poroșă,
Cu strae roșe
Poroșe,
S'aducă lemne roșe
Poroșe,
Să facă focü roșü
Poroșü ;
S'a dusü apoi după pesce
Omulü roșü
Poroșü,
Și-a prinsü pesce roșü
Poroșü,
Și l'a adusü acasă roșü
Poroșü,
Și l'a curățitü omulü roșü
Poroșü,
Și l'a fiertü în horșü roșü
Poroșü,
Și l'a pusü în strachină roșă
Poroșă,

(1) Dict. de Paraschiva L. Leușténü.

Și-a luat o lingură roșă
Poroșă,
Și-a pofțit roșala la masă :
— Pofțim roșală la masă !
Iar pe N. mi-lă lasă
Curat,
Luminat
Ca de Maica Dmnuț lăsat ! (1)

Dacă copilul e umplut de rofi din cauza unei țigance, atunci se pôte curăți cu *dohotă de mestécănă*. Bubele se ung cu dohotă de acesta (2).

Cele mai multe mame însă nu întrebunțeză nici un fel de mijloc spre vindecarea rofiilor, spunendă că e cu multă mai bine dacă se lasă așa ca să se trecă ele singure de sine, pe când dacă cercă să le vindece și nu știu cum, lesne pot să se pue pe ochi și atunci copiii orbesc, sau pe crieri, și atunci bolândesc.

În fine spun Româncele, că toți copiii, cari au rofi, după ce cresc mari se 'ngrașă și capetă o față foarte frumoasă și rumenă.

Aripele. Când un copil se 'ncordă, bate din picior și plânge foarte mult, cred Româncele din Bucovina că a căpetat morbul numit *«aripă»*. Deci mama, care voese să-și vindece copilul de acest morbu, iea, după ce l'a scos din scaldătoare, un forfec și cu acesta taie scaldătorea, adecă apa în care l'a scaldat, de trei ori în cruciș, dicendă că-î tae *aripele*. Făcendă acesta crede și spune fie-care mamă că copilul nu se încordă mai mult, ci, trecendă-i morbul se liniștesce, nu plânge mai mult și dorme bine (3).

După credința Româncelor din *Moldova* aripele se pun

(1) Com. de St. Bodnareșcu, stud. gimn.

(2) Dict. de P. L. Leuștenu.

(3) Com. de mai multe Românce din Bucovina

în șele, și de aceea se 'ncordéză și plânge copilulü așa de tare.

Deci mă-sa voindü a i le scöte ilü pune cu pântecele pe palma stângă, iar cu drépta ilü spală și frécă pe spate cu lapte de fiță până ce-î iesü din piele nisce boțurü ca tuleele de găină. După ce au eșitü boțurile acestea îi încetéză tötă durerea (1).

Bubele dulci. Sub *bube dulci* înțelegü Româniü din Bucovina unü felü de bubuțe, cari se facü numai pe fața copiilorü celorü micü, mai alesü pe lângă gură sau nasü, dar cari nu dorü de felü, ci numai apătöșéză.

Româncele le vindecă parte prin descânțece și parte prin întrebuiñțarea altorü mijlöce.

Românca, care voesce a vindeca *bubele dulci* prin descântare, törnă vinarsü curatü într'unü paharü și mestecându-lü cu trei rămurele de mătură de mestécănü, rostesce următórele versurü:

Alesu- s'au 9 frați
Din 9 tați
Cu 9 fărtați
Și plecară
Din pădurea mare
Pe cale,
Pe vale,
Cu 9 sape săpândü,
Cu 9 cuțite tăindü,
Cu 9 greble adunândü,
Cu 9 vorbe șoptindü:

—Unde porniți,
Unde grăbiți,
Voi 9 frați
Din 9 tați,
Cu 9 fărtați,
Cu 9 săpi săpândü,
Cu 9 cuțite tăindü,
Cu 9 greble adunândü,
Cu 9 vorbe șoptindü?
—Am plecatü la vale
La *mërulü* din cale (2)

(1) Dict. de Ant. Pletosü din Rădășeni și M. Nistorü din Mălini.

(2) *Mërulü* din descânteculü acesta însemnöză *pomulü vieței*, la umbra căruia prosperöză ómenü și vite. Ceü 9 frați din 9 tați, însă dela aceeași mamă, sunt in totü casulü ființe rëutăciöse, de óre-ce 'ei neîncetatü se muncescü a tăia pomulü vieții. Ceü 9 fărtați, cari le staü mână de ajutorü la opera lorü de devastare, nu potü nimene alții să fie decât feluritele lorü puteri.

Rădęcina să i-o săpămü,
Scórþa tótă să i-o rădemü,
Clómbele să le-adunămü,
Şi nouë vorbe să spunemü
Ca să putređescă,
Să nu mai înfloręcă,
—Nu mergeþi la vale,
Nu la mërulü din cale,
Că elü e umbra voinicilorü
Şi zăcătórea vitelorü!
Voi 9 fraþi
Din 9 taþi
Cu 9 fátaþi

Inturnaþi!
Grăbiþi la N.
La *bube dulci* a lui N.
Şi le luaþi
Din crierii capului,
Din taþa obrazului,
Din 99 mădulări
Şi din 99 încheeturii!
N. să rămăe curatü,
Luminatü,
Cum e de Dumneđeü lasatü
Şi de popa botezatü!

După rostirea acestorü cuvinte ímbie pre celü bolnavü de *bube dulci* să guste *aiü* (usturoiü) şi să bea din vinarsulü descântatü. Apoi unge cu o alifie făcută din untură dela trei porci şi cu oþetü din trei dughene *bubele dulci*.

Descântarea nici când să nu se facă când se măresce luna, căci în casulü acesta şi *bubele dulci*, în locü să se vindece, mai tare se mărescü (1).

Româncele din *Ţera-Românescă*, cari voescü să vindece pre copiii lorü de *bubele dulci*, ieaü baligă de vacă, apoi pre copilulü ce suferă de *bube dulci*, se ducü cu elü la vatră, unde se face foculü, şi luândü câte puþină din acea baligă atingü peste *bube* de trei orï şi descântă astü-felü:

S'a sculatü sfînta Miercuri (2)
De diminéþă
Şi-a pusü masă
De mėtăsă,
Şi pe tóte *bubele* le chemase,
Iar pe *bubele dulci* nu le chemase,

(1) Robert Prexl-Mühlach, Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen, in Zeitschrift für Volkskunde. II. Band. I. Heft. Leipzig 1889, p. 36.

(2) Orï Vineri.

Și ele se mânia,
Rădăcina li se usca
Și în vîrfu se pomila (ofelia).

Apoi baliga descântată se lipesce la coșu.

Alte Românce, totu din *Țera-Românească*, când descântă de *bubele dulci*, dicu așa :

Tóte bubele s'aũ juratũ
Că n'o mânca Miercurea (1) dulce,
Numai bubele dulci s'aũ juratũ
Și aũ mâncatũ.
De vîrfu să plece,
De rădăcină să sece.

Acestu descântecũ se face numai Miercurea și Vinerea pe nespelate (2).

Unele Românce din *Bucovina* fierbũ crengi de *merrũ dulce* și cu suculu ce iese dintr'insele spală apoi *bubele dulci*. Altele ieaũ fasole negre, le punũ pe vatră ca să arđă, apoi le piséză și cu pulbere de acestia presură apoi *bubele dulci*, cari în urma acesta se potolescũ și vindecă.

Përulũ porcului. Sunt o sémă de copii përoși pe spate. Intre acești perĩ, spunũ Româncele, că se află unũ felũ de përũ fórte mëruntelũ și ghimposũ, care se numesce *përulũ porcului* și care îi înghimpă pre copii așa de tare, că trebuie să se vaete și să plângă.

Deci ca să se mântuiască copilulũ de acestũ përũ, mama sa trebuie înainte de a-lũ scãldã să-lũ ungã cu untũ și să-lũ trece c'o peticuță muiată în lapte de alũ sëũ, și atunci toți perii ceĩ rëi se prindũ de petică și pre copilũ nu-lũ înghimpă mai multũ.

(1) Orĩ Vinerea.

(2) Pr. Al. Popescu, Descãntece, publ. în «Țera-Nouă», an. II. Bucuresci 1886, p. 687.

Junghiulū. De multe ori pătinescū copiii cei mici și de *junghiuri*. Deci *Româncele din Țera-Românescă*, voindū a afla *junghiulū* la unū copilū, ieaū unū gălbenușū de ou prōspētū și-lū pōrtă pe totū corpulū lui, și unde se sparge, acolo credū ele că se află junghiulū; iar de nu se sparge nicăiri, e unū semnū că n'are junghiū (1).

Dacă copilulū are junghiū, atunci ieaū unū cuțitū găsitū, cu care se atinge copilulū crucișū peste loculū, unde este durerea și descântă astū-felū :

Fugī junghiū,
Că te 'mpungū! (2)
Du-te 'n padia fără iarbă,
In rovina fără apă.
Acolo e casa ta,
Acolo e masa ta,
Junghiū pripitū,
Junghiū grăbitū,
Junghiū cu țepă,
Junghiū cu cuțitū,
Junghiū pusū,
Junghiū prepusū,
Junghiulū *Ielelorū*,
Ielelorū-Șoimanelorū.

Junghiū dela mâna lui D-șeu,
Junghiū de 99 de feluri,
Ieși dela (cutare)
Din osū în carne,
Din carne 'n piele,
Din piele să piei;
Căci cuțitulū te-ajunge,
Te ajunge
Te'mpunge.
Să rămăe N. curatū,
Curatū strecuratū
Ca róua din câmpū,
Ca stéua din cerū.

După ce aū rostitū cuvintele acestea înfigū cuțitulū în pămîntū și pre suferindū îlū mișcă pușinū din acelū locū (3).

Româncele din Bucovina, cum se convingū că unū copilū are junghiuri, ieaū îndată *ața* (4) de cânepă de vară dintr'unū fuiorū, ce a fostū la crucea cu care umblă preotulū la Bobotéză pe la casele ómenilorū, și muind'o în aghiasmă légă

(1) Ionénu, op. cit. p. 20.

(2) Aceste două versuri se rostescū de trei ori.

(3) Pr. Al. Popescu, Descăntece, publ. în «Țera-nouă» an. II. Bucuresci 1886, p. 691.

(4) Ața acéstă trebuie să fie întorsū tōrsă.

cu dînsa locul, unde are copilul bolnavă junghiuire. După ce l'au legatî ilu afumă cu petica, în care s'au ştersu ouële roşii, şi apoi rostescă următorul descîntecă :

A eşitū cuconiţa
 Bosconiţa.
 Boi mândri a înjugatū
 Şi la aratū a plecatū
 Cuconiţa
 Bosconiţa (1),
 Şi-a aratū câtū a aratū
 Şi cânep' a semēnatū
 Şi apoi o a grăpatū
 Şi-a crescutū cânepa mare,
 Cănepă mare, frumósă,
 Ca mētasa de alésă.
 Şi-a trimesū cuconiţa
 Bosconiţa
 Douē-spre-ḑece fete
 Şi-aū cules'o
 Şi-aū uscat'o
 Şi-aū adus'o
 Şi-aū întins'o
 Şi-aū pusū douē-spre-ḑece fete
 Şi-o meliţat'o
 Şi-o strujit'o
 Şi-o răgilat'o
 Şi-o pieptānat'o

Şi-o periat'o
 Şi-o pus'o în furcī,
 Şi-o tors'o
 Douē-spre-ḑece fete
 Cu cuconiţa
 Bosconiţa
 Şi-o reşchiet'o
 Şi-o depēnat'o
 Şi-o fiert'o
 Şi-o urzit'o
 Şi-o ţcsut'o
 Şi-o ghilit'o
 Şi-o croit'o,
 Şi cămeşă o făcutū
 Şi junghiuire o 'mbrăcatū
 Şi apoi le-o blăstēmatū
 Şi din gur'o cuvîntatū:
 — O voi junghiuiri marī,
 De capulū reilorū marī
 Să rămāneţi
 Şi să vē pierdeţi!
 N. să fie curatū
 Şi luminatū,
 Ca de Maica Domnului lăsatū! (2)

Plesnele. Acestea sunt nisce bubuţe albe, cari se facū pe limba copiilorū şi cari neîncetatū se'nmulţescū şi se căţellescū. Copiīi din cauza lorū nu potū nici suge nici mânca, şi neîncetatū le curgū balele din gură.

Plesnele, după credinţa Româncelorū din *Bucovina* şi din *Moldova*, le capetă copiīi atunci, când mamele lorū le daū

(1) Aceste douē cuvinte se repeţescă după fie-care versū.

(2) Com. de St. Bodnavescu, stud. gimn.

țiță, fiindu despletite. Dreptu aceea fie care mamă, când dă copilului sēu de suptū, trebuie să fie măcar într'o cōdă împletită, nici când însă despletită și buhósă, căci îndată capētä copilulū *plesne*.

Mai capētä copiii plesne încă și atunci, când bagă pieptenele în gură. Din cauza acēsta apoi rici o mamă precaută nu dă copilului sēu pieptenele de pieptenatū ca să se jōce cu dînsulū.

Româncele din *Ț'era-Românescă* spunū că nu e bine a se lăsa copiii cei mici a se juca cu piepteniū din'causă că capētä *limbariță* (1).

Dacă din nebagare de sēmă saū din altă causă óreși care a căpētatū vre-unū copilū *plesne*, atunci mama sa, voinđū a-lū vindeca, iea trei bāliguțe de calū și pe copilū în brațe și întorcēndu-se cu fața spre sóre țice:

Sórele-lū daū de sus de pe délū,
Iar plesnele lui N. în baligă de calū!

Cuvintele acestea le rostesc de trei óri, adecă pentru fie-care bāliguță și după fie-care rostire scurge baligă și picură câte o țiră de sucū dintr'însa copilului în gură, unde are plesne (2).

O sēmă de Românce însă piséză pétră acră până ce se face ca pulberea de mărunțică, móie apoi o peticuță curată în apă, o întinge în pétră pulverisată și frēcă cu dînsa copilulū în gură pe unde sunt plesne. După acēsta ieaū o lēcă de miere și unģū cu dînsa pe unde l'aū frecatū cu pelicuța.

Făcēndū acēsta spunū că *plesnele* îndată se trecū.

Iar dacă unū copilū, nu numai din cauza plesnelorū, ci

(1) Ionénu, op. cit. p. 23.

(2) Dict. de M. Bărbuță.

și așa. *Îi curgă bale din gură*, atunci după credința Românelor din *România*, e bine ca balele să se taie într'o Duminică dimineță, că apoi nu voru curge mai multu (1).

Focurile se lecuiesc cu cărbune viu, pisatū pe pragulū ușei și amestecatū cu smântână (2).

Sohotele. Dacă unū copilū a picatū în *sohote*, numite altmintrelea și *socote*, din a cărorū causă se usucă de nu-mai pielea și ósele rămânū pe dînsulū, atunci unele Românce din *Bucovina*, precum bună óră cele din Mahala, îlū ieaū într'o Sâmbătă dimineță, îlū punū într'unū sacū deșertū, îlū ducū la unū vecinū și acolo îlū bagă apoi de trei orī după olaltă pe gura cuptorașului, unde facū femeile mâncare peste vară și totū de atâtea orī îlū scotū afară pe borta unde stă cea-unulū.

Nevindecându-se în urma acestei procedurī, îlū punū asemenea într'o Sâmbătă dimineță într'unū sacū, în care mai nainte de acésta a fostū făină, și astū-felū îlū ducū apoi în ținterimū, unde puindu-lū pe mormintulū unui copilū cunoscutū ȓicū :

Măi (Vasile) scumpulū meū!
Na-ȓi ȓie aici saculū tēū
Și mi-lū umple pe alū meū
Cu carne, sânge și cu seū!

E de'nsemnatū însă că atātū când îlū ducū la ținterimū, când rostescū versurile acestea, cât și atunci când se întorcū îndērēptū, nu le e iertatū să stea în drumū nici să vorbescă cu cine-va, căci dacă staū și vorbescū cu cine-va, tótă procedura acésta nu are nici unū efectū.

Neajutându-ȓi nici după acésta nemicū fierbū o scăfârlie

(1) Ionénu, op. cit. p. 20.

(2) Sevastos, Călătorii p. 69.

părăsită de calū și-lū scaldă în zéma ce iese din scăfârlia respectivă.

Făcendū acésta credū că copilulū bolnavū trebuie numai decât să se vindece orī să móră: una din douē.

Voindū mama celui bolnavū numai decât să scie de-ī va trăi orī muri copilulū, iea douē ulcele deșerte și dându-le cui-va să aducă apă cu una dintre dînsele țice: «du-te cu amēndouē ulcelele acestea la fântână și adă-mī într'una, în care vei voi tu, apă!»

În același timpū însă le menesce pre amēndouē țicēndū în gândulū sēu: «Dacă va aduce-o pe acésta plină va trăi, iar dacă va aduce-o pe asta-laltă va muri.» Decī dacă din întēmplare trimisulū aduce apă în ulcica cea menită pentru viéță, copilulū trăesce, iar dacă aduce în cea-laltă atunci móre (1).

Rastulū. Dacă unū copilū capēță *rastū*, adecă dacă i se umflă folele, Româncele din *Transilvania* când cocū pâne îndătinēză de a-lū pune cu spatele pe pragulū casei și apoi scoțēndū douē pâni din coptorū le rumpū în douē și astūfelū, fie acelea orī și cât de ferbinți, le punū peste folele copilulū (2).

În *Țera-Românescă*, după cum scrie d-lū Dim. P. Lupașcu, bóla acésta se vindecă așa:

«Să se pue nouē ghiocēi în oțetū tare, să se pue la căldură până se vorū topi și să-ī dai în tótă deminēța pe nemâncate bolnavulū câte o linguriță ca să bea.

«Harbuzū coptū cu țărățe pe petică și să-lū înfăși unde va fi rastulū.

«Să ieī jumētate de litru de lapte dulce, de doi banīsă-punū (próspētū) prostū, să rađi în lapte, să amesteci fórte bine, să-lū puī la căldură trei țile și apoi, înainte de a mânca,

(1) Com. de Ionică alū lui Iordachi Isacū.

(2) Com. de d-lū B. Iosofū.

să ungi frunză de tutunū tare și să puī pe pânțece câtū rastulū de trei și patru orī; după care va porni diarea și vĕrsătură; în urmă va fi folositū (1).

În *Moldova* este datină ca copiii, carii aū *rastū* (înlătură în pânțece) să se pună, când se gătesce pânza, cu pânțelece pe sululū de 'napoi și tăindu-se firele să se dică:

— «Tai natra să se taie *rastulū* lui N!» (2)

Gălbenea. De se întĕmplă cum-va ca unū copilū să zacă de *galbenare*, plur. *galbenări*, atunci Româncele din *Macedonia* lĕgă la gâtulū lui unū firū de mĕtasă galbenă și unū altū firū de mĕtasă roșie și după ce staū puținū astūfelū se pune pe ramura unū trandafirū ca să stea o nōpte întrĕgă; a doua di iea firulū celū roșu și se lĕgă apoi la gâtulū pruncului, iar celū galbenū se lasă pe trandafirū (3).

Babița, numită altmintrelea și *baghița*, *baighița* și *babghița*, pl. *babți* și *baghiți* saū *baighiți*, e unū felū de morbū pre care ilū capĕtă mai cu sĕmă copiii, cărora nu le-aū crescutū încă toți dinții.

Copiii ce pătinescū de acestū morbū, spunū Româncele, că li se umflă pânțelece, capĕtă dureri crâncene de stomachū și pântecare mare, din care causă apoi îngălbinescū și slăbescū așa de tare, că mulți și morū dacā nu sunt îngrijiți și vindecați de grabă.

Morbulū acesta se pōte vindeca, după părerea celorū mai multe Românce, prin așa numitulū «*descântecū de babiți*».

Descântătōrea, care voesce a vindeca pre copilulū ce pătinesce de acestū morbū, iea o ulcică nouă, tōrnă într'însa apă ne'ncepută, apoi nouĕ petricele albe, crude, cu deosebire

(1) Medicina babelorū. Adunare de descânțece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbesci. Estrasū din Analele Academiei române. Bucuresci 1890, p. 62.

(2) «Șeđătōrea», an. I. Fălticeni 1892, p. 153.

(3) Burada, Obiceiurile la nascerrea copiilorū, în op. cit. p. 44.

sarea *măței*, precum și *mălaiu mărunțelū* său *păsatiū*. După acésta pune ulcica, astū-felū umplută, la focū ca să fêrbă și anume: Lunī diminéța înainte de rêsăritulū sórelui, apoi totū în acea țī, înainte de améđi precum și înainte de apusulū sórelui.

Totū așa face ea Miercuri și Vineri.

După ce a fiertū apa dimpreună cu pietricelele și mălaiulū mărunțelū din ulcică, rêsătoriță ulcica cu cele ce se află într'insa într'o strachină corespunđetóre, care se ține apoi pe buriculū copilului bolnavū său mai bine đisū de asupra buricului, ca acesta să nu se frigă de strachina inferbintată.

Maī nainte însă de a vêrsa cele din ulcică în strachină caută și pune ca să aibă dindemână 9 linguri noue, 9 fuse noue, unū acū și unū cuțitū.

Deci cum a rêsurnatū ulcica, iea una dintre lingurile cele noue, și muindu-ī puținū vírvulū în apa din strachină o ține în mâna stângă cu adâncitura în sus, móie apoi a doua lingură în zéma cea de pietricele din strachină și o ține puținelū deasupra celei dintâi ca să picure unū stropū de apă într'insa; și totū așa face ea și cu cele-lalte obiecte până ce le părêndeză pre tóte, rostindū în același timpū la fie-care muiare și ținere a obiectelorū mai sus înșirate următórele cuvinte:

Babghiță mîncăciósă,
Babghiță puturósă,
Babghiță uriciósă,
Babghiță prin sete,
Babghiță prin fóme,
Babghiță prin arsură mare
Și prin diochiulū celū mare,
leși din N. nu-lū giunghia,
Nu-lū cárciá,
Nu-lū spáriá;

Nu-lă îngălbini,
Nu-lă vrăji,
Nu mi-lă slăbi.
Du-te de îngălbinesce
Și spărie și-mi vrăjesce
La ogorulă cu păsată,
La pârăulă cu pietrele,
La țiganulă cu linguri'e,
La țiganulă cu fusele,
La țiganulă cu acele,
La țiganulă cu cuțitele.
Și te du de spărie
Și-mi vrăjesce,
Unde păsărele nu umblă,
Unde cocoșă negru nu cântă,
Unde nu dă nime «șăia bună».
N. să rămână curatū
Ca argintulă strecuratū,
Ca maica cea prea curatā,
Care l'a lăsatū.

Sfârșindū de rostitū cuvintele acestea suflă de asupra strachinei în semnulă crucei și stupește jos.

După acēsta iea apa din lingura primă, ce a ținut' o în mână stângă cu adâncitura în sus, care s'a strânsū picurândū de pe cele 8 linguri, 9 fuse de pe acū și cuțitū, și o tōrnă copilulū bolnavū de babilă în gură.

În fine tustrele apele, cari le-a fierțū și descântatū într'o șa, dar cari nu le-a pututū întrebuița până într'unū stropū, le duce și le varsă îndatā după descântătura a treia la o proptea de gardū.

Astū-felū cum s'a descrisū până aice, se repeșce descânteculă acesta Lună, Miercuri și Vineri din decursulū unei șeptemăni.

Dacă copilulū e morbosū de *babghitā*, ulcica rēsturnatā cu gura în jos suge tōtā apa din strachinā, așa că rămâne pe

fundulū eī numai pāsatulū și pietricelele cele albe, iar dacă ulcica nu suge apa, atunci e unū semnū că copilulū nu e bolnavū de babghiță, ci de altă bôlă, prin urmare trebuie a-lū căuta de bôla aceea, de care se presupune mai departe că ar fi bolnavū (1).

Altū descântecū de *babghiță* și a nume din *Țēra-Romā-nēscă* sună astū-felū :

O purcesū o baghiță cācāciôsă,
O baghiță māncāciôsă,
O baghiță puturôsă,
Venită din sete, din fôme,
Saū din ostenelā:
Cu șēpte lingurī le-oiū mēsurā,
Cu cuțitulū le-oiū tăia,
Cu chiatra le-oiū închietri,
Prin chiatra moriī le-oiū dā
Și le-oiū mântui;
Cu fusu le-oiū împunge
Din tôte încheeturelele,
Din tôte mădulāriile.
Să rēmāie bolnavulū.
Luminatū, curatū,
Precum Dumneđeū l'o lāsātū.

Descântătōrea, care rostescē cuvintele acestea, pune într'o ôlă nouă apă, puține crupe, puțină cenușă, farmă trei petricele micī, asemenea trei bucāțele marmurā și trei bucāțele cremene; le pune pre tôte acestea la unū locū să fērbă la focū bine, și apoi le rēstōrnă într'o strachinā cu gura în jos, ținēnd'o așa pe pāntecele copilulū; și descântă cu 7 lingurī, unū cuțitū, unū fusu, cu care face cruce cātū descântă în

(1) Acestū descântecū culesū din comuna Șcheia de lângă orașulū Sucēva, mi l'a comunicatū d-lū P. Prelipcēnū, învățătorū superiorū. — Altū descântecū de babiți cu multū mai lungū și totū-odată și mai completū decât acesta sū se vadă în colecțiunea mea «Descāntece pop. rom.» Sucēva 1886, p. 32-39.

trei rînduri; repetă descântecul în trei ȃile de secŭ, dăndŭ apă bolnavului să bea cătŭ se va ȃinē pe linguri, dela fiecare lingură cătē de trei ori cătŭ s'a scurge, asemenea de pe cuȃitŭ și fusŭ (1).

(1) Dim. P. Lupașcu, Medicina babelorŭ. Adunare de descăntece, reȃete de dŭftorii și vrăjitorii băbesci. Estrasŭ din Analele Academiei române. Bucuresci 1890, p. 29.

XXIII.

M A S A M Ó Ş E I.

A treia ȃi de Bobot z , ȃiua de opt  Ianuarie, în fie-care an , este cu mare nerăbdare a teptat  de nevestele din *Dobrogea*, rom nce  i bulgarce.

 n ac st  ȃi t te nevestele aceleia i m şe, fără deosebire de v rst   i avere se adună după amiaȃ -ȃi la m şa lor   i petrec  at t  în onórea ei c t   i într'a lor  p n  ce se  ntunec  bine.

M şa în ȃiua de St. Ioan  cu un  pahar  de sticl  cioplită, în el  cu apă sfinţit , cu un  m nunchi  compusă din foi ver i, din *indru aim *  i mu cat  sau din altă flóre  i din busuioc  uscat , legate cu un  fir  de l n  ro ie se duce pe la t te *nepótele*  i stropindu-le cu m nunchiul  muiată, le  nvit . Pe l ng  nepóte mai  nvit  ea încă  i alte neveste, prietene  i cunosc nţe de ale ei să vină ca să-  vaȃ serbarea. Bărbaţi nu  nvit  nici odată, căci fiind  serbarea ac sta exclusivă numai pentru feme , b rbaţilor  nu li se cade să ia parte la d nsa.

Clientele m şe , cu tot  timpul  cel  r u, care nu odată

se află în această și în părțile Dobrogei, se adună într'un număr destul de măișorū. Nu vorū s'o lase cu inima mahnită, sciindū prea bine că aū nevoe de dînsa tocmai cînd viața omenescă e în mai mare primejdie.

Masa e împodobită cu totū ce trebuie mîncării, înfrumusețată cu atâtea sticle pline cu vinișorū de deosebite fețe, câte nepóte aū venitū la serbare, căci fie-care din ele aduce și câte unū *ploconū* mamei móșe, pe care ploconū îlū încununază de obiceiū o sticlișoră de vinū.

Iată din ce se compune ploconulū nepótelorū móșei: din câte unū colacū, de ceva carne de porcū orī *trandafirī* din porculū tăiatū la Crăciunū, și câte o sticlă cu vinū mai mare saū mai mică, după cum dispune și aducétórea. Cele cu vii în genere aducū câte o sticlă mai mare.

În mijloculū mesei se află unū colacū mare, la mijlocū o luminare mare neaprinsă; acesta e colaculū móșei făcutū de ea. Afară de acestea se mai împodobesce masa de regulă și cu o farfurie în care sunt puse o mulțime de frunțe de *mușcată*, de *îndrușaimū* și de *rozetă* și pe fie-care frunză se vede strălucindū câte o bucățică de hârtie poliită și lipită cu miere care însemnază: ca móșa să fie plăcută nepótelorū séle ca albinelorū mierea dela florī.

Până a nu lua locū la masă nepótele, prietenele și cunoscînțele invitate, fata (servitórea) móșei vine și servesce, ducendū la fie-care tava cu dulcétă și rachiulū preparatū de ea cu spirtū, zaharū, scorțișoră și șofranū.

Nepótele, prietenele și cunoscînțele închină în sănătatea mamei móșe.

Móșa șede în capulū mesei și mulțămesce fie-căreia cu inima plină de emoțiune și fericire.

Impărțindu-se dulcétă și rachiulū, mama móșa iea unū ciobū cu tāmăe aprinsă, aprinde lumînarea cea neaprinsă,

din colaculă din mijloculă mesei, spune rugăciunea *Tatălă nostru* și tămâeză pe fie-care din nepóte și cunoscințe, cari acum își ieaă loculă la masă, apoi împarte florile poleite la fie-care câte una și tóte le înfigă în pěră.

Preotésă, care de regulă încă iea parte la acéstă serbare, căreia i se dă loculă de onóre în capulă mesei, își lipesc frunđa verde în frunte pentru cuvintulă că preotesele fiindă între mirene capulă legii, trebuie să fie mai așezate, mai statornice, nu trebuescă să pórtē florī la capă și nici îmbrăcăminte cu florī vii

Se aduce apoi *ciorbă* și se dă întâi în capulă mesei, unde se află preotésă.

Până a nu începe lingurile să lucreze din capulă cela-laltă ală mesei se aude iarăși «*Tatălă nostru*» recitată totă de mama móșă; fie-care își face cruce și începe să primescă dela ea câte o bucată din colaculă din mijloculă mesei, pe care puțină mai nainte de acésta îlă tăiasē și acuma îlă împărțescē.

Din tóte părțile rîsete și vorbe. Unele spună că le-a căđută bucata de colacă cu mai multă *coltucă* și *aă să nască ună băiată*, altele că le-a venită bucata de colacă mai multă mijlocă și *aă să facă o fată*; iar celea cărora le-a căđută numai mijloculă, că *n'aă să mai facă copii*.

Se aducă apoi mai multe feluri de bucate și pe urmă friptura, cari tóte se pună la masă, începēndă totă dela preotésă.

După friptură trebuie să dea *bacșișulă*.

Móșă cu multă modestie și bucurie propune ca una dintre nepóte să reguleze darea bacșișulăi.

Una dintre nepóte și anume care e mai istetă și mai îndrăsnetă iea o farturie pentru strîngerea bacșișulăi, pune într'insa ună pahară cu vină, ună picioră de gâscă saă și de

altă pasere și anume friptu¹ aprópe fără de carne, o bucată de pâne, sare, piperu și ardeiu și întindendú farfuria în mijloculú mesei strigă móșei:

—Să fie móșa, la primejdie, iute ca ardeiu!lú!

Preotésa aruncă cea dintâi bacșișulú, pe urmă începú nepótele, fie-care câtú le lasă mâna.

Móșa, care și de astă dată se află în capulú mesei, stă în picióre, și la fie-care sunetu, ce s'aude'n farfurie, dice tare:

—Dă Dómne sporú și berechetú cutăreia și cutăreia, spunindú fie-căreia pe nume.

Unele dintre femeí, când aruncă bacșișulú strigă:

—Dela mine puținú dela Dumneđeú multú.

Iară altele, aruncandú pe réndú banii, spunú:

—Atâția copii să facú, câți bani lasú în farfurie!

—Să-ți dea Dumneđeú!—rěspunde móșa.

Sfírșindu-se bacșișulú, strîngătórea presentă móșei talerulú cu banii strînși.

Móșa îi primesce mulțamindu-i, mușcă din piciorulú de gâscă, iea din pâne, apoi luandú paharulú închină în sănătatea nepótelorú, dicendú:

—Dumneđeú să vé dea sănătate la tóte, sporú și berechetú!

—Să ajungemú și la anulú cu bucurie și cu inimă bună!

După acésta bea paharulú pe jumătate și-și pune banii strînși, legați într'unú colțú de basma, în sínú.

În timpulú mesei se aude din când în când îndemnulú móșei, care dice:

—Luați, fetelorú! beți, mâncați, căci dóră spre acésta ați venitú la mine!

Câte una din neveste, care e mai istéță și mai gluméță, dreptú rěspunsú la îndemnulú móșei, spune câte ceva să facă și pe cele-lalte să ridă, bună-órá:

—Fa! sciți voi ce să faceți, când vă veți duce acasă? De-ți vedé pe bărbații voștri că vă zimbescă, voi rîdeți mai tare; de-î vedeți supărați, că se uită rău la voi, faceți-vă și mai supărate și băgați-vă pe după sobă, că ei aș să vie după voi să vă facă inimă bună și așa scăpați de a vă mai bombăni.

Din tóte părțile se audă rîsete, o dovadă că auditorul femeescă admiră pe nevasta, care a spusă acéstă glumă.

O *Mocancă*, căci în Dobrogea sunt mocance destule, vindî și ea a face puțină voe bună, țice:

—Apoi nu sciți, acum unŭ anŭ, cândŭ mă dŭceamŭ acasă totŭ de-aici dela mama móșa, întălnii pe omulŭ meŭ; eŭ cum ilŭ vėđui începuŭ să mătănăescŭ în stănga și în drépta ca și cum n'ași fi pututŭ merge; elŭ începu să ridă țicēndu-mi: «da bine mă femeie, nevestele țicŭ că nu beŭ, că ele nu se'mbată, dar vėđŭ că și ele nu se lasă de bărbați... facŭ pasulŭ mai mare decăt ei!...»

Dar eŭ atuncŭ mai rău mă făceamŭ că-sŭ bėtă

—Așa sunt bărbații tragŭ spuza totŭ pe turta lorŭ și bietelee femeii totŭ rău facŭ!— rėspunde una din altă parte.

După ce aŭ măncatŭ și bėutŭ de ajunsŭ, după ce s'a strînsŭ bacșișulŭ, mai petrecēndŭ încă puținŭ în glume și rîsete, masa se ridică, se face locŭ largŭ în casă și cu tótele se pregătescŭ pentru jocŭ, îndemnāndu-se unele pe altele să începă.

Acum se póte vedé cum de o parte se prindŭ *bulgarcele* la jocŭ, de altă parte *romāncele*, și iar de altă parte romānce și bulgarce la unŭ locŭ, și începŭ a juca și a cānta diferite jocuri și cāntece fie-care în limba sa și cum o ajunge mintea, număi singură preotėsa stă impunătore de o parte pe patŭ saŭ în altŭ locŭ, privindŭ cum jócă oile din turma păstorită de soțulŭ sėŭ.

Dacă timpul e nefavorabil, ceea ce foarte lesne se poate întâmpla în Dobrogea, și cimpoerul chemat nu poate să vie la timp ca să le cânte, atunci joca și cântă și singure, fără ore-și care lăutari până la un timp când apoi se despărțesc, dicându ca să se vadă pe la anul pe această vreme cu bine, și apoi se duce fie-care a casă (1).

(1) Zoe Crețescu, Obiceiuri dobrogene, publ. în «Românul» an. XXXIV. București 1890, No. din ²⁴/₁₂ și ²⁶/₁₈ Februarie.

XXIV.

T U N D E R E A P Ě R U L U I.

La jumătate de an după nascerea unui copil, în unele părți însă cu mult mai târziu și anume după ce a început acum copilul a umbla, a pricepe și a vorbi, e datină de a i se reteza sau tunde părul.

Acastă datină, numită *Tunderea* sau *retezarea părului*, se efectuează în unele părți ale *Bucovinei*, precum bună oră în satul *Crasna* din districtul *Storojinețului*, de regulă în ziua onomastică a copilului sau într'a tătâne-său sau într'a mamei sale. Iar dacă nu este cu puțință în una dintre aceste trei zile onomastice, atunci și în altă zi, se caută însă cu cea mai mare scrupulositate ca *retezarea* să se întemple tot-deauna într'o *zi slobodă*, adică într'o *Luni*, *Joi* sau *Sâmbătă*. *Marțea* nu se retéză nici într'unu chip, pentru că ziua acesta după credința poporului *e cu năpaste*, și copilul care s'ar reteza într'acastă zi, totă viața lui ar trebui să tragă năpaste. *Miercurea* și *Vinerea* nu e bine de retezat de aceea, pentru că aceste două zile sunt de secă. Deci părinții, voindă ca copilului lor să-î mérgă tóte în *plină*,

trebuie să-lă rezeze într'o *qi deplindă*, adică în una de fruptă, sau după cum spună Transilvănenii, într'o *qi de dulce*. Asemenea nu e bine a-lă rezeza *Dumineca* sau într'altă *qi de sərbătore*, pentru că aceste țile sunt legate de biserică și de aceea e păcată.

În ajunulă țilei menite pentru tunsă sau rezezată, tatălă sau mama copilului, care are să fie rezezată, se duce și poftesce pre nașulă sau nașa sa ca să vie pe a doua *qi* să-și rezeze finulă, căci ei singuri nu se cade să-lă rezeze, pentru că dacă l'ară rezeza, după ce va cresce mare și se va căsători i-ar arde casa (1).

Dacă nașulă e împiedicată de a veni, pôte să vie și soția lui, și din contră.

În casă însă când sunt amândoi împiedicați, pôte veni și unulă străină ca să rezeze. Acesta se numesce apoi *jumătate de nașă*. În cazulă din urmă însă nănașulă adevărată mai totă-deauna se supără pe cumetrii săi: de ce s'au grăbită așa de tare, și au chiebată pre ună străină ca să tundă finulă? Din cauza acesta apoi cei mai mulți părinți chiamă pre ună străină la tunderea părului numai atunci, când nașulă sau nașa copilului au murită în restimpulă dela boteză și până la tunderea acestuia.

În țiuă tunderii, părinții mai avuți dau și puțină masă, la care poftescă, pe lângă nănași, încă și unele dintre nemurirele cele mai de aprópe precum și vr'o doi trei megieși.

Deci după ce s'au adunată acum toți cei poftiți, nănașulă sau nănașa așterne pieptariulă său lângă o ferăstră în dreptulă

(1) Com. de Ionică ală lui Iordachi Isacă din Mahala: «Se țice că dacă ună băiată a crescută mărișoră, încât e de lipsă ca să i se rezeze părulă de pe capă, nu se cade ca părinții să-lă rezeze, pentru că, când va figospodară îi va arde casa. Dreptă aceea părinții întâia oră îlă ducă la nănașulă său ca să-lă rezeze, iar nănașulă după ce-lă retéză, îi dăruesce o oie, mielă etc. Nime nu retéză fără ca să-i dăruiască ceva.»

sórelui, iea pre copilulú ce are să se reteze în brațe și dându-i unulú saú doi *puișori* (ruscuțe) de argintú în mână ca să aibă cu ce se juca, îlú pune să șédă pe pieptarulú așternutú. Desvêlesce apoi douê fuióre de cânepă saú și de inú pre carí le-a adusú anume spre acestú scopú de acasă, și carí însemnéză ca să créscă pèrulú copilului ca și fuiórele acelea de lungú și i le pune dreptú pe crescetulú capului, așa ca unú capétú să-i spânzure pe cefă iar cela-laltú pe frunte, și după acésta prinde a-lú *reteza* în cruciși ca și preotulú după ce l'a botezatú și miruitú.

Tunderea saú retezarea acésta se face totú-d'a-una într'o ñi luminósă, într'o ñi cu sóre, nici când însă într'o ñi nou-rată, anume ca tótă vieța celui ce se tunde să fie luminósă și norocósă. Dacă l'ar tunde într'o ñi nourósă, atunci viața lui ar fi nourósă, tulbure și nefericită.

După ce l'a retezatú, strînge totú pèrulú și-lú dá finului sêú în mână ñicêndú: — Poftimú, fine, ține pèrulú acesta ca să ne poți mai pe urmă da sémă de ce-í, și la ce vei voi și dori ca să-ți mérgă mai bine să ne spuî ca să scimú și noi. Și precum nu putemú noi fără feréstră și fără sf. sóre, așa să nu pótă și ómenii cei de cinste și de omenie fără de dumnia-ta, și precum ni-í nouê dragă lumina sórelui, așa să fii și dumnia-ta dragú tuturor!

După acésta mama copilului, luândú pèrulú din mânilé acestuia, îlú strînge într'unú locú anume ca atunci, când se va *spèria* copilulú saú va cãpèta altú *beteșugú*, să-lú pótă afuma cu o parte dintr'însulú, iar cea-laltă parte o păstréză până mai pe urmă, adecă până ce copilulú crescé mai mărișorú anume ca să-lú întrebe: de ce felú de vietate e pèrulú acela? Și de ce felú de vită spune copilulú, la timpulú sêú, că e pèrulú ce i-lú arată, de acelú felú de vită va avé mai mare parte și norocú.

Când aşeză nănaşul pre finul sĕu pe pieptarĕ ũ pune dinainte Ńi o strachină cu apă curată neŃncepută, Ńn care mai tórñă Ńncă Ńi puŃină aghiasmă. Strachina acĕsta o cum-pĕră nănaşul Ńi o aduce anume spre acĕstĕ scopĕ cu sine, când vine să-Ńi tundă finul. Iar după ce l'a tunsĕ, cu o parte de apă Ńlĕ spală, o parte i-o dă ca s'o bea, iar restulĕ Ńlĕ duce Ńi-lĕ aruncă pre unĕ pomĕ verde, anume ca *să-Ńi mĕrgă noroculĕ ca din apă*. Când merge să arunce apa, iea pre copilĕ Ńn braŃe iar strachina Ńntr'o mână Ńi aşa se duce Ńi o aruncă. Atătĕ strachina acĕsta câtĕ Ńi puişorii ce i-a datĕ mai nainte precum Ńi fuiórele ce i le-a pusĕ pe capĕ rĕmânĕ finulĕ ca darĕ din partea nănaşulĕ sĕu.

După ce aĕ aruncatĕ acum Ńi apa Ńi după ce s'a Ńntorsĕ nănaşulĕ cu finulĕ sĕu Ńn casă se punĕ toŃi cei adunaŃi la masă, unde ospĕtĕză Ńi cinstescĕ unĕ timpĕ óreŃi care, Ńnsă nu multĕ Ńi apoi sculându-se, se ducĕ toŃi, căŃi aĕ luatĕ parte la acĕstĕ actĕ, pe acasă.

Dacă se 'ntĕmplă să móră copilulĕ Ńnainte de a-Ńi fi sositĕ timpulĕ ca să fie retezatĕ, atunci vine nănaşulĕ când e mortĕ, Ńi mĕsurându-lĕ mai Ńntăi cu o aŃişóră, Ńlĕ retĕză Ńn cruciş, apoi atătĕ pĕrulĕ retezatĕ câtĕ Ńi aŃişóra cu care a fostĕ mĕsuratĕ, scoŃĕndĕ unĕ cuiĕ din părete, le bagă Ńn loculĕ acĕstui a Ńi bătĕndĕ cuiulĕ iar la loculĕ sĕu, rĕmânĕ apoi acolo pentru totĕ-d'a-una.

Acĕsta se face anume ca de cum-va copilulĕ a fostĕ cu norocĕ, să nu se ducă noroculĕ cu dĭnsulĕ Ńn pămĭntĕ, ci să rĕmăe Ńn casa părintĕscă.

Dacă se 'ntĕmplă să móră Ńnainte de *scălduşcă* (scăldăciune), atunci nănaşulĕ, când Ńlĕ retĕză Ńi pune banĕ pe pieptĕ ca Ńi la scălduşcă. Baniĕ acĕŃtia Ńi ieaĕ apoi părinŃii Ńi-Ńi Ńntrebuintĕză pentru lucrurile cele trebuŃciose la Ńnmormĭntare (1).

(1) Dict. de AniŃa Ursachi.

În *Frundulă-Moldovei* ca și 'n *Frătduțul vechiu*, copiii nou-născuți se tundă de regulă la jumătate de an.

Sosindă ziua mēnită pentru *tunderea părului*, mama copilului se duce la o femeie, fie aceea nănașa copilului său alta străină, totă una-î, și după ce a ajunsă îi ȃice :

— Să vii să-mi tunȃi băiatulă său copila!

Dacă însă din întēplare a venită tocmai atunci vre-o femeie la ȃinsa îi ȃice :

— Bine că ai venită! . . . fiă bună și-mi tunde băiatulă că acuma are *ciupă* (sing. ciupă)!

— Ți l'oiă tunde bucurósă, de ce nu! — rēspunde femeea.

Femeea invitată vine apoi într'o *Lună*, *Joi* sau *Sâmbătă*, și tunde fără multă ceremonie ciupii de pără ai copilului, și după ce i-a tunsă, strîngându-î într'o hârtiuȃ, îi duce și-î îngrópă la rădēcina unui pomă anume ca părulă copilului tunsă să crēscă ca pomulă.

Dacă mama copilului e avută, cinstesce pre femeea ce i-a tunsă copilulă, dacă e sērmană atunci numai îi mulȃmesce, iar cāt pentru cinstită o cinstesce mai pe urmă când are cu ce.

La vr'o cāte-va sēptēmāni după tundere părinȃii copilului dimpreună cu mai mulȃi inși, nēmuri de aprōpe sau cunoscuȃi, se ducă cu colaci la cei ce le-au tunsă copilulă și-î închină ca și adevērașiloră nănași ai copilului. Dacă nu au colaci făcuȃi, atunci ducă: grāū, zahără, rachiū, etc. Mai pe scurtă ducă colaci, pe cari îi învelescă de regulă cu ună tulpană, ca și adevērașiloră cumătri la *colacime*.

Femeea sau bărbatulă, care a tunsă copilulă, dāruesce la acēstă ocașiune copilului tunsă o viȃică, o óie sau ună cārlană.

Se pună apoi cu toȃii la masă și ospētēză, cinstescă și

se veselescă, căci gospodarul de casă sciindă că voră veni, s'a pregătită și cu puțină masă.

În fine mai e de însemnată încă și aceea că părinții copilului și cei ce le-au tunsă copilul se numescă din ziua tunderii începândă între olaltă cumătri, ca și când cei din urmă ară fi botezată copilulă celoră d'ântăi (1).

În unele părți ale *Transilvaniei* tundera părului, numită de comună *tunderea* sau *tderea moșului*, se întâmplă de regulă abia după împlinirea anului ală treilea dela nascere. Ea se sêvêrșesce totă-d'a-una într'ună chipă solemnă în prezența nêmuriloră și a celoră mai de aprôpe amici ai familiei. Și precum mai nainte, așa și la acêstă ocașiune môșa jôcă ună rolă fôrte însemnată profeșindă din crescerea părului copilului, ce are să se tundă, viitorulă acestuia. Așa spre exemplu, dacă perii căpului de dinainte ai copilului crescă în forma de raze, se đice că elă ar avé ună cuibă pe capă și că prin urmare va fi ună omă însemnată și înșeleptă; dacă are ună pěră fôrte desă și mare însemnăză, după credința poporului, că va fi voinică și tare, avută și norocită.

Cum și-a împlinîtă môșa oficiulă sêu începe nașulă, după o cuvîntare serbătoréscă, a tunde *moșii* copilului cu ună fôrfece noă, rumpe apoi deasupra căpului sêu o *turtă* dreptă în două, și pe când singură mănâncă o parte de turtă, pe atuncă copilulă trebuie să mănânce cea-laltă parte.

După acêsta copilulă capetă atătă din partea nașului câtă și din partea tuturoră celoră prezenți câte ună dară. Nașulă cam de comună îi dă ună dară mai însemnată, ceva care să-i rêmâe pentru tótă vieța, de obiceiă o vită de o deosebită prășilă. Apoi prin ună ospêșă veselă, la care nică când nu trebuie să lipsescă musica și joculă, se închee acêstă

(1) Dict. de Par. Lehaciu — Leușténă.

și foarte însemnată pentru un copil român delat sat, și tot din această și se numără copilul, căruia i s'a tunsu moșul, la copiii mai mărunți la ale căroru jocuri și alte veselii pôte de acuma înainte să iea parte (1).

În *Moldova* nânașul său nânașa tunde numai ciupiă finului se, pre cariă îi aruncă apoi în ocolul vitelor aume ca să aibă norocul la vite. Totu atunci îi dă și un daru oșei care (2).

În *Țera-Românească*, în ziua în care un copil împlinesce anul, i se rupe *turta*, adecă: se pune o doniță în care e apă și în ea o sticlă cu vin și bani de argint. Copilul stându pe doniță, o persoană bătrână îi rupe o turtă în cap, apoi se scot banii din doniță și se pun pe o tavă împreună cu buchetele de flori, după aceea se lasă copilul să se ducă singur la acea tavă. De va pune mâna întâi pe flori, în vieță îi va plăcê florile și va fi iubit ca ele; iar de va apuca întâi banii, va avê mare noroc de bani.

Turta ruptă se face mai multe bucățele și se împarte pe la asistenți pentru mâncare *ca să pôtă și copilul să ajungă vârsta celui bătrân.*

În unele localități din *Țera-Românească* se obiceiuesce acesta până la trei ani (3). În alte localități însă până la deuce ani. Și 'n fie-care an se face câte un colac sau o turtă care se rupe pe capul copilului la ziua nasterii sale, și care o totu măresce cu o măsură mai mare (4).

Totu în *Țera-Românească*, când se tunde un copil în cap pentru prima oră, pèrul lui nu se aruncă or și unde ar fi ca să calce cine-va pe el, ci se pune într'un loc pă-

(1) Wlilocki, op. cit. p. 13—14.—Slavici, Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina. Wien 1881, p. 167.

(2) Dict. de Anița Pletos, Româncă din Rădășeni, județul Sucéva.

(3) Ionénu, op. cit. p. 22.

(4) Com. de d-lu G. Lateșu, preot în Rădășeni, județul Sucéva.

zită, căci altă-felū, după credința poporului românū din acele părți, când se va face mare va căpēta durere de capū (1).

În fine totū în *Țēra-Romānescă*, când copilulū împlinesce unū anū, i se pune în capū unū paharū cu vinū și d'asupra o *azimă*, pre care o rupe preste paharū, și din ea se dă copilului să mănânce muiată în vinulū din paharū. Acēsta este semnū ca să ureze anī mulți, pânea fiindū în fie-care anū nutrimentulū omenirii (2).

La Romāniī din *Macedonia* este datinā, cum era în *Principate* (Romānia) mai nainte la țērani, a tăia copiilorū *moșulū* când ajungū într'o vīrstă de câțī-va anī. Acēstă tăiere de moșū se face cu ôre-care ceremonie; alții în alte locuri frângū o *turtă* pe capulū copiilorū când sunt de unū anū (3).

Cea mai mare parte a datinelorū și credințelorū înșirate mai sus erau usitate și *la vechiī Romāni*, cu acea simplă deosebire numai, că pe când la Romāni ele se usiteză în timpulū de față la jumētate de anū, la unū anū saū și mai târziū, pe atunci la Romāni erau totū-dea-una usitate într'a opta saū și a noua și după nascerea unū copilū, adecă în aceeași și, în care până și 'n șiua de *astăși* biserica nōstră ort. or. îndătinēză de a tunde pre copiii nōu-născuți.

Intr'a opta saū a noua și după nascere, în care se lustra și curăția copilulū nōu-născutū în înțelesū religiosū, și 'n care i se da numele, în aceeași și era datinā de a se duce sacrificiū pentru ȃei de casă, a se închina și sâni capulū pruncului ȃeilorū, și întru acēstū semnū a i se tăia apoi perī din capū, saū a se tunde de totū. Totū într'acēstă și prunculū, care pășia acum ca persōnă în lume, se recomanda

(1) Ionēnu, op. cit. p. 23.

(2) I. St. Negoescu, Credințe populare în «Lumina pentru toți». an. III, Bucuresci 1888, p. 473.

(3) Dim. Bolintinēnu, Călătorii în Macedonia, p. 94.

unuî geniû şi i se făcea unû prognosticû, adecă i se cerca din semne viitorulû, spre care scopû se invocaû tôte  eităţile de s orte precum: Parcele, Fata Scribunda, Carmentes şi Fortuna (1).

Datina Rom nilor  de ast d i de a- i tunde copiii abia la jum tate de an  sa  şi mai t r i , după cum s'a ar tat  în  irele de mai sus, şi nu nemijlocit  după botez , cum  nd tin z  biserica, sa  după lustrare, cum  nd tina  Romanii, cred  că vine de acolo că p rul  celor  mai mulţi copii nou-născuţi e prea mică spre a se put  tunde, apoi şi de aceea că Rom nii din cele mai multe părţi nu'nd tin z  a umbla tunşi, ca Romanii, ci cu plete lungi. Dec  din timpul  acela, c nd a   nceput  a- i l sa plete, cred  e  că a   nceput  a tunde pre copiii lor  cu mult  mai t r i , abia după ce le cresce acum p rul  m ri or , parte ca să aibă ce tunde şi parte de aceea ca după ce i-a  tuns  o dată cum se cade, să cre c  mai des  şi mai frumos .

Tunderea p rului , care e de origine orientală, se află de altmintrelea şi la *Ruşi* şi mai ales  la cei din părţile sudice.

B iatul  rusă, al  cărui cap  p n  în momentul  primei tunderi nu l'a atinsă nici un  f rfece şi p te că nici un  strop  de apă, de  re-ce ac sta, după credinţa Ruşilorŭ, i-ar  fi adusă nu numai  re- i care b l , ci chiar şi mórtea, se pune pe un  cojoc  de-asupra mesei, şi apoi pe c nd mama sa.  l   ine de subsuori, pe atunci tat l  se   i tunde p rul .

Prin tunderea ac sta se recunósce el  tot  odată ca o fiinţă bărbătescă, pe c nd mai nainte se numera la genul  amestecat .

(1) Marienescu, Cultul  p g n  şi creştin , t. I, p. 308—309. — Preller, R m. Myth. t. II, p. 210.

Și pe când tatălū sēū îlū tunde, iar cei-lalți membri a familieī staū de față la acēstā ceremonie, pe atunci moșulū băiatulū adună într'unū tălgerașū banii, ce servescū spre acoperirea speselorū meseī, care e îndătinată a se da la acēstā ocaziune și care firesce că nici o dată nu pōte să lip-sēscā (1).

Am amintitū mai sus că după *tunderea* unū copilū mama acestuia, stringēndu-ī pērulū tunsū, cu o parte îlū afumā când se sparie anume ca să-ī trecā de *spāriatū*, iar o parte îlū păstrēzā până ce a crescutū *māruțū* și pōte acuma distinge tōte lucrurile anume ca, arētându-i-lū, să vadā de ce va spune că este

Decī după ce a ajunsū acum etatea aceea, în care pōte să distingā lucrurile unulū de altulū, mama copilulū saū că se duce cu dīnsulū și cu pērulū păstratū la nānașulū sēū, saū că acesta vine la finulū sēū acasă și, arētându-ī pērulū, îlū întrebā đicēndū:

— De ce e pērulū acesta, fine?

Dacă copilulū rēspunde că e de cutare saū de cutare vitā e semnū bunū, căci va avē norocū la vite, dacă đice că e de *cāne*, de *mățā* saū de altā vietate necurată, e semnū rēū, căci atunci nu va fi gospodarū, iar dacă đice că e de omū, atunci e unū semnū că va fi fōrte cu minte și deșteptū la capū (2).

În cele mai multe părți atātū din *Bucovina*, câtū și din *Transilvania* este datina de a păstra, pe lângā pērū, încă și *buriculū copilorū* după ce acesta s'a uscatū, s'a desfăcutū de unde a fostū legatū și a căđutū jos, până ce crescū mari și începū a pricepe, în unele localități chiar și până după alū șēptelea anū dela điua naseriī.

(1) Illustrirte Chronik der Zeit, an. XX. Stuttgart 1891. No. 20, p. 626.

(2) Cred. și dat. Rom. din cele mai multe părți ale Bucovinei.

Deci de comună în aceeași țară, în care i se arată pământul, i se dă și buricul ca să-l desnăde. Și dacă *băiatulă*, căruia i se dă de desnodat, îl poate lesne desnăda, se crede că va fi isteț și priceput la orice și ce lucru; iar dacă e *copilă* că va ști asemenea orice și ce cose, țese, etc. că nimic nu-i va cădea greu, din contră dacă nu-l va putea de felul desnădă să se va munci foarte mult, se crede că nu va fi prea ajuns de cap.

Unii îndătinăză a-i întreba, ca și despre pământ, de ce e buricul? și de ce felul de animal spune că e, de acela va avea mai mare parte și noroc în viață.

În unele părți din *Transilvania* buricul băieților se pune și se păstrează de regulă în grindă, iară alți copilelor într'un loc mai îndositor. După ce cresc copiii mari se ia din locul unde a fost pus, se găurește cu un fus atâta cât să se potă privi printr'însul, apoi se dă ca să se uite prin el, crezându-se că cel al cui e buricul, la ce felul de lucru se va uita și-l va vedea, fie acela orice și ce va fi, îl va deprinde și înveța foarte ușor. (1)

În alte părți, totu din *Transilvania*, se crede că e bine a se da buricul copilului, când acesta începe și poate a se juca anume ca, jucându-se cu dînsul, să-l pierdă ca să nu se știe ce s'a făcut cu el (2).

În *Țăra-Românească* buricul unui copil se păstrează până ce copilul respectiv se face mai mare, atunci se moie în apă și i se dă să se uite prin el, anume ca să se facă îndămânic, și să potă face totu ce va vedea (3).

(1) Com. de domni I. Georgescu, Rom. Simu și B. Iosofu.

(2) Com. de d-l I. Georgescu și Rom. Simu: «Dacă taie buricul la copil, partea ce-i taiată o pune în un loc de păstrare și după șapte ani îl ia și-l umflă și-l dă la copilul său față ca să se uite prin el și apoi se naște din azeu pruncă o persoană ingenioasă.»

(3) Ioncu, op. cit. p. 12.

Totû în *Țera-Românească* este datină ca femeea, care face celû d'întâi copilû, să se uite pe buriculû lui, și câte noduri va vedé pe elû, atâția copii va mai face (1).

Aceeași datină și credință există și la Româniî din Bucovina.

În *Banatû* mōșa, numită altmintrelea și «*babă de buricû*», după ce a tăiatû buriculû pruncului noû-născutû pe unû bēțû de cornû, anume ca micuțulu să fie mlădiosû și tare ca cornulû, îlû învêlesce într'unû peticû de pânză noû, curatû și ne mai purtatû, apoi dacă atâtû ea câtû și nepōta sa, pe care o numesce de acum înainte «*nepōta de buricû*,» voescû ca acēsta din urmă să mai nască și alți prunci, îlû duce și-lû îngropă la rădēcina unui mērû tēnērû și sănētosû saû, dacă nu se află nici unû mērû prin apropiere, la rădēcina unui goronû, sorocindû și bombănindû în același timpû la câțî ani să mai nască nepōta sa altû pruncû.

Dacă nepōta nu voesce să aibă de grabă saû chiar de felû alți prunci, atunci mōșa ia buriculû precum și unēlta cu care l'a tăiatû și cămeșa, în care a născutû nepōta și ducēndu-le pre tōte aceste le îngropă la o moghilă, unde se împreună trei hotare, sorocindu-le ca atunci să mai nască nepōta, când se vorû desgropa aceste lucruri îngropate de dînsa (2).

În *Ungaria* din contră, dacă nepōta nu voesce să aibă de grabă prunci, mōșa, după ce a tăiatû buriculû copilului, îlû înodă în șapte locuri și imediatû după aceea îlû spală cu apă rece, în credință că, făcēndû acēsta, nepōta nu va mai nasce altû pruncû până după alû șeptelea anû, adecă până ce nu vorû trece atâția ani câte noduri a făcutû ea în buricû (3).

(1) Ionēnu, op. cit. p. 11.

(2) Com. de d-lû Ios. Olariu și I. Popovicî.

(3) Com. de d-lû Elia Popû.

În fine de și nu se ține de materia ce o tratăm, totuși cred că aici e locul să amintim încă și următoarea dătină, anume că la *Duminica ténără*, adică Duminica primă după luna nouă, se *îngădură urechile copiilor* mici spre a le pune cercei (1).

După trei luni i se dă pruncului de bătut, mai ales în unele părți din *Banat*, pentru prima oră dela naștere, apă petrecută printr'un flueru său clarinetă, anume ca să capete și el versulă acestor instrumente.

După șese luni unele mame duc pruncii lor la móră și acolo apoi îi pun în coșul unde se pune grâul său porumbul de măcinat, pentru ca și ei să fie liberi la vorbă cum e *chichirezulă* (2) dela móră (3).

(1) «Luminătorul» an. X. Timișóra 1889, No. 65.

(2) *Chichirezulă* e o uneltă dela coș, care atinge pétra invirtitóre și face de pică grăunțele sub pétră.

(3) Com. de d-lu Ios. Olariu.

XXV.

Î N Ț Ă R C A R E A.

Cea mai mare parte de Românce îndătinază a da copiiloră sêi de suptă ună ană și jumătate, unele însă și mai multă, adecă până aprópe la doî anî, iar altele, când sunt *grăbite* de alți copii, când sunt *gróse*, le daă după împrejurări nu-mai 7—9 luni, căci în casulă acesta țîța nu-î bună.

În vechime Româncele din *Bucovina* daă de suptă în genere *doî anî fără o lună*, mai multă nu, pentru că dacă se împliniaă doî anî, se considera ca ună păcată (1).

Dacă copiii sunt de constituție slabă, iar mamele loră sănătóse și tari, atunci de regulă îi lăptéză mai multă de ună ană, anume ca să prindă la putere, să fie voinici, iar dacă mamele loră sunt slăbănóge saă, bolnăvicióse, și din cauza acésta nu le vine lapte, atunci se înțelege că sunt constrínse a-î *înțarca* câtă se póte mai de grabă.

Româncele din unele părți ale *Transilvaniei* spună că copilulă e bine să sugă două *Parisimă* (2).

(1) Com. de d-lă I. Berariu, parochă și exarcă.

(2) Com. de d-lă Rom. Simu.

Cele din *Banat* înțarcă pre copiii lor de regulă când le vine mai bine la socotélă, unele mai nainte de a se împlini anul, altele la un an și jumătate, altele la doi ani și iarăși altele, din dragoste mare ce o au cătră dînșii, abia după 2—5 ani. Cele mai multe însă sunt de părere că un copil trebuie să sugă doi ani încheiați, căci atunci crește mai bine și se desvóltă regulat atát în privința corporală cât și în cea spirituală. Sugându un copil numai un an sau ceva peste un an, se alege *merșia v*, slab, iar dacă se înțarcă mai de timpuriu se alege și mai slab. Dar și când se înțarcă după 2—5 ani încă nu e bine, căci atunci, devenind copilul *iclenă*, mama sa nu-l poate înșela cu una cu două, ci multe apucături și înșelăciuni e necesită să întrebuinteze, până ce-l desbară și desvață de țită (1).

Românele din *Transilvania*, și anume cele din comitatul Solnoc-Doboca, îndătinéză a înțarca pre copiii lor cei mai tari de regulă când sunt de un an, iar pre cei mai slăbiți după un an și jumătate (2).

Cele din Ungaria și anume din comitatul Satmarelui din contră sunt de părere că un copil e bine să se înțarce cât mai iute, adevă cum prinde a mânca lapte, căci cel ce se înțarcă mai de timpuriu se face totu-deauna mai isteț, mai deștept la minte, deprinde tóte celea mai de grabă și mai ușor, pe când dacă i se dă țită până ce e mare, devine prost, greu la cap și nu poate nimic învęta. Ba, ce este încă mai mult, astu-fel de copii adese-or devin nu numai bolândi, ci rămân chiar și muți (3).

(1) Com. de d-lu I. Popovici.

(2) Com. de d-lu Aur. Chinteanu.

(3) Com. de d-lu Elia Popu. — Totu așa spun și o sémă de Români din Bucovina.

Ce se atinge în specială de ȋiua și modulă înțarcării precum și de datinele și credințele ce sunt îmbinate cu acesta, trebuie să notămă că Româncele din cele mai multe părți ale *Bucovinei* nu îndătinéză nici când a-și înțarca copiii într'o ȋi de postă, ci numai în una de fruptă; o excepțiune dela această regulă generală se ntemplă dora numai atunci, când sunt constrinse de împrejurări (1).

Totă așa facă și Româncele din *Banată*.

Acestea încă îndătinéză a-și înțarca copiii numai în ȋile de fruptă și anume: saă în cășlegile Crăciunului, când îi potă momi câte c'ună dărabă de cărnaț saă pe la Pasci când îi potă momi cu ouă roșii, saă în sfișită pe la Rusale când este lapte de ajunsă și felurite *pomoroge* precum: mere, pere, cireșe etc. cu cari se dedaă copiii și uită de țită (2).

În unele părți ale *Transilvaniei* din contră îndătinéză a-și înțarca de comună într'o Vineri diminēja (3), iar în *Țera-Românească Lunia* (4).

Sosindă ȋiua menită pentru înțarcare unele mame din *Transilvania* mulgă totă laptele, cătă se află în țite și mes-tecându-lă cu făină de grăă, pregătescă o *cocă* dintr'însulă. Coca aceea apoi o daă copilului ca s'o mănânce în credință că mănând'o, nu-și mai aduce nici când aminte de țită. Altele taie ună puiă și ungându-și țitele cu sângele acestuia amăgescă pre copii, spuindu-le că le-a mănăcătă cățelulă (5). Și iarăși altele îndătinéză a-și unge mai întâi țitele cu miere și apoi a le presura cu sare saă a-și băgă o perie în sină astă-felă că voindă copilulă să se atingă de țită să-lă împungă

(1) Din Crasna, dict. de M. Bărbuță; — din Boiană și Vicovulă-de-sus, com. de d-lă V. Turturenu.

(2) Com. de d-lă I. Popovici.

(3) Com. de d-lă Rom. Simu.

(4) Ionenu, op. cit. p. 23.

(5) Com. de d-lă Rom. Simu.

și după aceea a-lu îmbia ca să sugă. In casulū întâi în- gretoșându-se, iar în casulū alū doilea spuindu-i mama că s'ar afla lupulū în sînū și acela îlū mușcă, se teme a se apropia cu gurița de sînū, se înțelege de sine, dacă copilulū e acuma mărișorū, dacă a începutū a umblă și a vorbi (1).

Maī totū așa facū și Româncele din *Ungaria*. Acestea când voescū a-și înțărca copiii, își ungū țîțele cu funingene de pe hornū până ce se facū negre, apoi când copilulū, pre care vreaū să-lū înțarce, cere țîță, își desvêlescū pieptulū și dicū :

Bibi-i hîdă țîța,
C'a spurcat'o mîța !

Dacă nu se înțarcă cu acésta, apoi punū în gura *space- lului* periuța cea de unsū firele pânzei și dicū :

Bibi ! fugi de aici, nu umblă,
Că-i lupu și te-a mîncă !

Iar dacă nici acésta nu folosesce, atunci sd robesce și pre- sură piperū pe țîță și astū-felū i-o dă apoi să sugă (2).

In fine unele întorcū cămeșa cu gura la spate, anume ca și copilulū să se întorcă dela suptū, dela țîță, saū fierbū unū ou și-lū punū pe pragulū tindeii, apoi luândū copilulū și scoțendu-lū peste pragū afară îi daū oulū și o bulcă în mână dicendū că *acum e pe pânea lui*. Făcendū acésta credū că copilulū se înțarcă fôrte lesne și că în curêndū uită țîța (3).

In *Țêra-Românescă* de Duminecă séra se pune după ușa casei unū paharū cu vinū și cu unū covrigū. Lunī diminêța, când copilulū se scólă, se lasă să se ducă singurū să le iea de acolo, apoi i se dă să mănânce.

(1) Com. de d-lū Rom. Simu și I. Georgescu.

(2) Com. de d-lū Elia Popū.

(3) Dat. și Cred. Rom. din Bucovina.

Acésta se face ca să uite țîța curêndu și să n'o măi do-réscă (1).

În *Moldova* fierbă ună ou și-lă pună după ușă și trimită apoi copilul ca să-lă găséscă (2).

În *Macedonia* când muma înțarcă copilulă iea o nucă, o despică în două jumătăți și în cója ei pune trei cărbuni aprinși pre cari îi stinge cu laptele din sinulă ei, alăturéază apoi acele două jumătăți de forméază nuca cum a fostă și așa o păstréază până ce nasce ună altă copilă, apoi a treia și dela nascere pune nuca pe focă, pentru ca să-i vie lapte în abundanță (3).

În timpul înțarcării însă mama nu e bine ca să se de-părteze pe măi multe zile de-acasă, pentru că pe de-o parte cei măi mulți copii tânjescă fôrte tare după țîța și dacă ar întrerupe dintr'o dată a le da de suptă fôrte lesne ară puté să se bolnăvéscă, pe de altă parte, măi alesă când le vine fôrte multă lapte, póte și loră fôrte ușoră să li se *mosorască* (4), adecă să li se *bolohănesca* țîțele și din cauza acésta să pătiméscă nu numai zile, ci chiar și săptămâni întregi. Deci cele măi multe mame, una ca să nu li se bolohănescă țîțele, iar a doua ca să nu li se bolnăvéscă copiii, îndătinéază a-i înțarca pe 'ncetulă, dându-le în ziua dintăi numai de trei ori, într'a doua de două ori și într'a treia o dată de suptă și 'n chipulă acesta îi facă pe 'ncetulă să uite țîța.

Și dacă cu tóte acestea unei femeii se *bolohănesce piep-tulă*, atunci ca să nu i se 'ntêuple nimică rău, întrebuintéază diferite mijlóce spre vindecare.

(1) Ionéntu, op. cit. p. 23.

(2) Sevastos, Călătorii p. 48. — Dict. de An. Pletosă din Rădășeni: «Se cóce ună ou și se pune după ușă, copilulă se duce și-lă iea.»

(3) Burada, Obiceiurile la nascerea copiiloră, în op. cit. p. 50.

(4) Țîța se *mosoresce* (= bolohănesce) pe sub pele și se face *ghilotie* (se scóce).

Dacă nu stîrpesce de grabă țîța, adecă dacă totu îi mai vine lapte, piséză usturoiū și dându-se apoi în dosulū hornulū frécă cu usturoiulū pisatū câtū pôte suferi atātū țîțele cāt și pieptulū, anume ca să *îndărăteze* (să stîrpscă mai de grabă (1) iar laptele, ce-lū mulge din când în când, nu-lū aruncă jos, ci-lū îngropă anume ca să nu-lū lingă mâța ori cănele, că apoi *se spurcă țîța* și nu are mai multū lapte pentru alți copii (2).

O sémă însă se afumă cu *putregaiū de răchită* asemenea ca să stîrpscă laptele și să nu le ardă pieptulū. Și iarăși o sémă înferbîntă o cremene în focū și aruncând'o într'o strachină, în care se află apă, se aburescū cu aburii ce iesū din apa încăldită (3).

În fine mai e de însemnatū încă și aceea că, după credința poporului din tôte provinciile locuite de Români, toți copiii cei *întorși*, adecă toți aceia cari aū fostū odată înțărcați, dar după vr'o câte-va zile sau sēptēmâni mamele lorū, vędēndu-i că prea tare tănjescū, sau din altă causă óre-și care le-aū datū iarăși țîța de suptū, după ce crescū mari, sunt fórte rēi de ochi așa, că în tótă viața lorū orū la cine se vorū uita, fie omū sau vită, fie ori ce va fi, respectivulū îndată se dióche și se bolnăvesce și cu nimicū alta nu se pôte vindeca fără numai cu stingerea de cărbuni și cu descântarea de diochi. De aceea nu e bine nici o dată a *întóree* pre unū copilū înțarcatū, adecă a-i da încă pe unū restimpū de suptū, ci dacă l'a înțarcatū o dată, înțarcatū să rēmână pentru totū-dea-una (4).

(1) Com. de d-lū V. Turturēnu, M. Bărbuță și M. Nistorū.

(2) Dict. de M. Nistorū.

(3) Dict. de M. Bărbuță.

(4) Dict. de M. Bărbuță și alte Romānce din Bucovina. — Com. de d-lū V. Turturēnu: «*Cei întorși dela țîța* aū puterea de a diochia chiar de mórte. Dacă însă își aducū aminte de acēstă însușire a lorū și dicū scuipāndū: *să*

nu fie deochi» diochiulă nu se prinde. La din contră omulă său copilulă diochiată se bolnăvesce de mărte, vita pōte să-și rupă vre-ună picioră săă crape etc. Puterea de a diochia o aă de mulțe ori și cei neintorși dela țifă, chiar părinții potă să dioche pre copiii loră proprii. Contra diochiului e stingerea de cărbună.» — Com. de d-nii Rom. Simu și I. Georgescu din Transilvania; dict. de M. Nistoră din Mălină, în Moldova: «*Cei întorși dela țifă totă ce vėdă dioche.*»—Veđi și Ioană Crėngă, Scieră t. I, Iași 1890, p. 217: «Dar nu se pōte apropia nime de cerbă, căci este *solomonită* și nici ună felă de aramă nu-lă prinde; însă elă, pe care lă zări, nu măi scapă cu viėtă. De aceea fuge lumea de dinsulă de-și scōte ochi; și nu număi atăta, *dar chiar când se uită la cine-va, fie omă săă ori-ce dihană a fi, pe locă rėmăne mortă.* Și ci-că o mulțime de ómenii și de sėlbătăcimii zacă fără suflare în pădurea lui, nu măi din astă pricină, *se vede că este solomonită, întorsă dela țifă,* săă draculă scie ce măi are, dc-ă așa de primejdiosă.» — Ionėnu, op. cit. p. 21: «*Ună copilă să nu se întorcă dela țifă,* adecă să-lă înțarce, apoi iar să-ă dea, *căci acelă copilă va deochia lesne pe cine va pune ochii.*» — «Gutinulă», an. I, Baia-mare 1889. No. 30. în «Foiță:» «Ómenii, cară deóche de comună săă sunt *Strigoii* săă aă plecare de a fi strigoii. Afară de aceștia pōte deochia omulă care la «*Cheruvimă* se uită la darură apoi și *acela care se înțarcă ca pruncă mică de două ori.*» — «Șezėtórea», an. I. Fălticeni 1892, p. 15: «Bóla de diochi provine din măi multe cause, dar măi alesă din privirea a celoră *întorși dela țifă.* Iar *întorsă dela țifă* e acela, care fiindă înțarcată odată, maica sa îi dă a doua óră țifă peste 3 săă 4 zile, când se inbolnăvesce.»

A D A U S Ū.

I.

CĂNTECE DE CUMĂTRIE.

1.

Sara bună.

(Din Lisaura, sătișorū în apropierea orașului Sucéva).

— Sara bună, fina mea!
— Mulțămescū, nânașule!
-- Sara bună, nu de *tătă*,
Că am gândū să te mai vĕdū;
Sara bună, eū m'oiū duce,
Mulțămescū de gură dulce,
Gură dulce ca la tine
Nu-î în satū la noi la nime!

2.

Cumătrița.

(Din Fundulū-Moldovei, dict. de P. L. Leuștĕnū),

— Cumătriță, haî la târgū,
Să vĕdū boii cum se vîndū!
— Cumătre de lângă Runcū,
Pas 'nainte că te-ajungū;
De-î vedé că zăbăvescū,
Fă-mî cu mâna că pornescū!

3.

Tătăișa.

(Din prejurul Năsăudului)

Tătăișă și cumătră !
Lasă ușa descuiată
Și ferestra destupată
Să ne mai vedem odată.
Cumătră și tătaișă !
Nu-mi da hârbă cu *semachișă*,
Ci-mi dă hârbulă cu untulă,
C'acela mi-î sufletulă !

4.

Lelea albă.

(Din Siretiu, dict. de Const. Nemeșu).

Lelea albă ca omătulă
Se iubesce cu cumătrulă,
Lelea albă cum îi cașulă
Se iubesce cu nânașulă,
Lelea albă ca vâtrariulă
Se iubesce cu jindariulă,
Lelea albă ca ciaunulă
Se iubesce cu jupânulă.

II.

CANTECE DE LĂGANŪ.

1.

La unŭ băețelŭ.

(Din Stroesci, com. de d-lŭ I. Berariŭ, parochŭ și exarchŭ.)

Haida a, a, a, a, a, a,
Haida nani cu mama!
C'unŭ piciorŭ te-oiŭ legănă,
Țiță dulce că țî-oiŭ da
Și din gură țî-oiŭ cântă
Să dormi să te odihnesci,
Măre mărișorŭ să crești.
Culcă-te cu mămuța,
Țiță dulce țî-oiŭ mai da,
Tare bine te-oiŭ cătă,
Când îi crește mărișorŭ
Să fiî mamii de-ajutorŭ,
Să-i duci plugulŭ la ogorŭ,
Și-i ară și-i semănă,
Mămuca s'a bucură!

2.

La unŭ băețelŭ.

(Din Berchișesci, com. de d-lŭ I. Berariŭ.)

Culcă-te, puiuțule,
Că dormŭ *tăte* apele!
Culcă-te
Și-alină-te
In legănuțŭ
De păltănuțŭ,
Fașă dalbă de mētasă,
A mămuchiŭ puiŭ de casă.
Și-ți închide ochișorii
Să crească mamiŭ feciorii,
Că eŭ bine te-amŭ fășatŭ,
Te-amŭ culcatŭ, te-amŭ legănatŭ,
Dóră-ŭ cresce mărișorŭ
Să-mŭ fiŭ scumpŭ și bunișorŭ,
Să fiŭ mamiŭ de-ajutorŭ!

3.

La unŭ băețelŭ.

(Din Tișeuțŭ, satŭ in districtulŭ Suceviŭ, com. de d-lŭ G. Mleșniță, invēțătorŭ.)

Haide liliu, dragulŭ mamiŭ,
Scumpulŭ mamiŭ, bunulŭ mamiŭ,
Haide liuliu cu mama,
Că mama te-a legăna
Și din gură ți-a cânta,
Ț-a cânta încetișorŭ
Dóră-ŭ cresce mărișorŭ,
Să fiŭ mamiŭ de-ajutorŭ.
Dragulŭ mamiŭ copilașŭ,
Tu ești alŭ meu îngerașŭ,

Cu tine mă zăbăvesc
Și lucrul nu-lă mai gătesc.
Dragulă mamă dormi în pace
Doră lucrul mi l'oiă face!

4.

La o copiliță.

(Din Șcheia, sată în apropierea Sucviă.)

Vine Domnulă cu somnulă
S'adormă pușorulă,
Și Dómna cu perina
Să-mă adormă cocuța
Din sfințitū în răsăritū
Cocuța mă-a hodinitū.
Mititică mă-am culcat'o
Mărișoră mă-am sculat'o,
Că Domnulă mă-a hodinit'o
Și frumosū că mă-a crescut'o.
Maica sa, când a văcut'o
Tare s'a măi bucuratū
La dinsa că s'a plecatū
Și 'n brațe că mă-a luat'o
Și frumosū mă-a sărutat'o,
Pe slușnic'a mulțămit'o,
Cu mulți banī a dăruit'o,
Și cu blānde, dulcī cuvinte,
Iar mă-a pus'o ca să-ī cānte.
De lucra, de nu lucra,
Totū cinste slușnicei da.
Slușnica, când o cinstia,
Măi de parte-o legāna
Și-alte cāntece-ī cānta
Să trăiēsă cocuța!

5.

La o copilă.

(Din Fundul-Moldovei, dict. de P. L. Leuștenu.)

Tiucu, tiucu puiū de rață,
Vină la bădița 'n brațe.
Tiucu, tiucu puiū de curcă
Vină 'n brațe și te culcă.
Tiucu, tiucu, puiule,
Vină 'n toate ȳilele
N'ascultă minciunile!

6.

La gemeni.

(Din Stroesci, com. de d-lu I. Berariu.)

Are mama doi feciori,
De departe par' că-sū flori,
Iar de-aprópe-apropișorū
Mama are ajutorū.

7.

La unū șpuriū.

(Din Stroesci, com. de d-lu I. Berariu.)

Nani, nani cu mama,
Că mama te-a legână,
Cu mâna te-a legână,
Cu gura te-a blăstěmă.
Tare nu te-a blăstěma

Pentru că nu-î vina ta,
Ci e vina altuia.
Și-să de vină mai multă eă,
C'am greșitū și-mî pare rău.
Tare rău am mai greșitū,
Că cinstea mî-am prăpăditū.
Când pe tine te-am făcutū
Tótă cinstea s'a trecutū.
Să te ardă foculū minte,
Că nu mî-ai fostū mai înainte
Să mă 'nveți ca unū părinte.
Acum ești, nu-mî trebuesci,
Că nemicū nu-mî folosesci!

BIBLIOTECA
INSTIT. PEDAG. C-ȚA

30068

ERORI DE TIPARŪ.

<i>Pag.</i>	<i>șirulă :</i>	<i>în locū de :</i>	<i>cețesce :</i>
18	7 de jos.	insuși	insuși
19	13	streșină	streșina
20	1 de jos	umblă și cu	umblă cu
21	6 de jos	alvie	albie
25	2 de jos	moliftă	moliftă
34	3	sciutóre, aceea	sciutóre, și aceea
44	16	ien	iee
46	8 de jos	da	de
54	6 de jos	zahărū	zăharū
54	2 nota 2.	femea	femeca
55	10	femea	femeca
60	4 nota 1.	secotesce	socotesce
70	14	pe-aci de vină	pe-aci să devină
82	1 nota 4.	1882	1892.
83	17	zahărul	zăharulū
84	2 nota 2.	Șomecuța-mare	Șomecuța-mare
90	4	cămășī	cămeși
90	3 nota 1.	funde	funte
91	1	medalionū saū medaili	onū rotundū saū
92	3 nota 2.	ein	ein
96	1 nota 1.	rostiri	restiri
97	16	saū pre	saū spre
99	6	hrană	hasnă
105	10	pentra	pentru
105	22	dintr'ună	dintr'unū
112	17	desprea	despre
117	7 de jos	ca	că
135	8	cumătrele	cumătrele
136	9 și 13	zahărū	zăharū
149	4 nota 1.	primbă	primblă
153	3 de jos	saū	seū
176	15	la dinșiū,	la dinșiū a casă.

<i>Pag.</i>	<i>șirulă ;</i>	<i>în locū de :</i>	<i>cețesce :</i>
180	1 nota 3.	173	473
188	24 col. 2	învinsū	învīsū
207	2 de jos	litura	literatura
209	4 de jos	Mihatcea	Mihalcea
211	14	Ēpoca romană.	Ēpoca română
227	7	da	de
241	18	îndemână	îndămână
243	8 de jos	cumetriile	cumătriile
249	15	co	că
252	4 nota 3.	batejune	botejune
253	3	aducū	aduce
255	1 nota 1.	protū	preotū
256	1 nota 1.	Calafîndesci	Calafîndesci
263	8 nota 3.	pomuļ	pomuļ
279	1 nota 1.	Ēacolta	Ēacolța
294	4	mătase	mėtasă
299	3 și urm.	oca	ocă
326	8	variata	variantă
337	2 de jos	aducū	aduce
346	5 de jos	masă	nasū
350	nota 4.	16	13
367	8	orașele	orașulū
375	20	Și-a	C'a

CUPRINSULŪ.

Precuvîntare.	PAG.		PAG.
I. Dorulŭ Româncei . . .	1	XIV. Mărturiile.	213
II. In altă stare	10	XV. Schimbarea numelui	222
III. Sburătorulŭ	23	XVI. Cumătria	229
IV. Samca saŭ Avestița .	26	XVII. Scăldăciunea. . . .	255
V. Nascerea	37	XVIII. Scăldătórea nepótei.	278
VI. Perderea	73	XIX. Inbisericirea. . . .	285
VII. Scăldătórea	81	XX. Colăcimea.	291
VIII. Slobođirea casei . .	121	XXI. Crescerea.	308
IX. Rodiniŭ	135	XXII. Bólele copiilorŭ . .	349
X. Lăptarea	142	XXIII. Masa móșei	403
XI. Ursitórele	149	XXIV. Tunderea pėrului. .	409
XII. Botezulŭ	161	XXV. Ințarcarea	422
XIII. Numele de botezŭ .	199		

Adausŭ : Căntece de cumătrie. — Căntece de légănŭ. — Erori de tiparŭ.